HALI YA UCHUMI WA TAIFA

KATIKA MWAKA 2018

YALIYOMO

ORODHA YA MAJEDWALI VIII
KIREFU/TAFSIRI YA MANENO XIV
SURA YA I 1
HALI YA UCHUMI WA TAIFA 1
UKUAJI WA UCHUMI 1
MWENENDO WA BEI 8
UKUZAJI RASILIMALI 11
SURA YA 2 37
FEDHA NA TAASISI ZA FEDHA 37
UJAZI WA FEDHA 37
MAENDELEO KATIKA SEKTA YA FEDHA 39
MAMLAKA YA USIMAMIZI NA UDHIBITI WA SEKTA YA HIFADHI YA JAMII (SSRA) 41
MFUKO WA HIFADHI YA JAMII KWA WATUMISHI WA UMMA (PSSSF) 42
MFUKO WA TAIFA WA HIFADHI YA JAMII (NSSF) 42
MFUKO WA FIDIA KWA WAFANYAKAZI (WCF) 43
MFUKO WA TAIFA WA BIMA YA AFYA (NHIF) 44
MAMLAKA YA USIMAMIZI WA SHUGHULI ZA BIMA TANZANIA (TIRA) 45
BENKI YA MAENDELEO YA KILIMO TANZANIA (TADB) 49
BENKI YA TPB 50
MFUKO WA SELF 51
FEDHA ZA SERIKALI 57
UTANGULIZI 57
MAPATO YA NDANI 58
MISAADA NA MIKOPO NAFUU 58
MIKOPO YA NDANI 59
MIKOPO YENYE MASHARTI YA KIBIASHARA 59
MATUMIZI 59
DENI LA SERIKALI 61
DENI LA NJE 62
DENI LA NDANI 63
TATHMINI YA UHIMILIVU WA DENI 64
SURA YA 4 70
SEKTA YA NJE 70
BIDHAA ZILIZOUZWA NJE 70
BIDHAA ASILIA 70
BIDHAA ZISIZO ASILIA 72
MAPATO YA HUDUMA 74
BIDHAA ZILIZOAGIZWA KUTOKA NJE 75
MALIPO YA HUDUMA 76
MWENENDO WA BIASHARA BAINA YA TANZANIA NA NCHI MBALIMBALI 77
MIZANIA YA MALIPO NA NCHI ZA NJE 78

SURA YA 5 .... **95**
HALI YA UCHUMI WA DUNIA NA USHIRIKIANO WA KIMATAIFA **95**
UKUAJI WA UCHUMI 95
MWENENDO WA BEI 96
USHIRIKIANO WA UCHUMI KIMATAIFA 96
JUMUIYA YA AFRIKA MASHARIKI 96
JUMUIYA YA MAENDELEO KUSINI MWA AFRIKA 98
UMOJA WA AFRIKA 98
SURA YA 6 .... **99**
RASILIMALI WATU **99**
IDADI YA WATU 99
MGAWANYIKO WA WATU KIMKOA 99
SURA YA 7 .... **104**
UENDELEZAJI WA SEKTA BINAFSI **104**
UWEKEZAJI VITEGA UCHUMI NCHINI 104
MGAWANYIKO WA USAJILI WA MIRADI KISEKTA 104
MGAWANYIKO WA MIRADI KIMKOA 105
URAHISI WA KUWEKEZA NA KUFANYA BIASHARA NCHINI 106
UWEZESHAJI WANANCHI KIUCHUMI 107
USHIRIKISHWAJI WA WATANZANIA KATIKA UWEKEZAJI NA MIRADI YA SERIKALI 107
MAENDELEO YA SEKTA YA UMMA NA SEKTA BINAFSI 108
UWEKEZAJI BINAFSI KUTOKA NJE 108
UWEKEZAJI WA MOJA KWA MOJA NA HISA 109
AJIRA KUTOKANA NA UWEKEZAJI WA MOJA KWA MOJA 109
SURA YA 8 .... **112**
MASUALA MTAMBUKA **112**
UKIMWI 112
MAZINGIRA 112
USALAMA WA RAIA 114
MAMLAKA YA VITAMBULISHO VYA TAIFA 116
WAKALA WA USAJILI, UFILISI NA UDHAMINI 116
SURA YA 9 .... **118**
HALI YA UMASKINI NA MAENDELEO YA WATU **118**
UTANGULIZI 118
VIWANGO VYA UMASKINI 118
MGAWANYO WA WATU MASKINI 118
KINA CHA UMASKINI 119
UMASKINI WA WATOTO 121
TOFAUTI YA KIPATO 121
MPANGO WA KUNUSURU KAYA MASKINI 121
MAENDELEO YA WATU 122

SURA YA 10 .... **125**
MABORESHO YA MWAKA WA KIZIO KWA TAKWIMU ZA PATO LA TAIFA **125**
Chimbuko 125
Umuhimu wa Maboresho ya Takwimu za Pato la Taifa 125
Malengo na Mbinu Zilizotumika Kutayarisha Takwimu za Pato la Taifa kwa Mwaka wa Kizio 2015 126
Maboresho ya Takwimu za Pato la Taifa 127
SURA YA 11 .... **134**
KILIMO NA USHIRIKA **134**
KILIMO **134**
Uzalishaji wa Mazao ya Chakula 134
Uzalishaji wa Mazao ya Biashara 134
Uzalishaji wa Mazao ya Mbegu za Mafuta 135
Uzalishaji wa Mazao ya Bustani 136
MIFUGO **139**
Uzalishaji wa Mifugo na Mazao yake 139
Uzalishaji, Utengenezaji na Usindikaji wa Vyakula vya Mifugo 141
Biashara ya Mifugo na Mazao Yake 141
MAENDELEO YA USHIRIKA **144**
SURA YA 12 .... **154**
MALIASILI NA UTALII **154**
Misitu na Nyuki 154
Wanyamapori 155
Utalii 156
Malikale 157
Uvuvi 158
SURA YA 13 .... **171**
MADINI **171**
Utangulizi 171
Utafutaji Madini 171
Uuzaji wa Madini 171
SURA YA 14 .... **176**
VIWANDA NA BIASHARA **176**
Uzalishaji katika Baadhi ya Viwanda Nchini 176
Uendelezaji wa Viwanda Vidogo na Biashara Ndogo 176
Maonesho ya Kibiashara ya Kimataifa 177
Miundombinu ya Masoko ya Bidhaa za Mazao na Mifugo 178
Mwenendo wa Biashara za Kimataifa 179
SURA YA 15 .... **189**
UJENZI NA MAENDELEO YA ARDHI **189**
UJENZI 189
Mtandao wa Barabara Nchini 189
Mtandao wa Barabara Zilizo chini ya TARURA 191

Bodi ya Mfuko wa Barabara 192
Wakala wa Nyumba na Majengo ya Serikali 192
Bodi ya Usajili wa Wakandarasi 193
Bodi ya Usajili ya Wahandisi 193
Bodi ya Wabunifu Majengo na Wakadiriaji Majenzi 194
Baraza la Taifa la Ujenzi 194
MAENDELEO YA ARDHI 195
Uthamini wa Mali kwa Madhumuni Mbalimbali 196
Mipango ya Matumizi ya Ardhi 197
Mabaraza ya Ardhi na Nyumba ya Wilaya 198
MAENDELEO YA MAKAZI 199
SURA YA 16 200
MAWASILIANO NA UCHUKUZI 200
UCHUKUZI 200
Usafiri wa Barabara 200
Usafiri kwa Kutumia Reli 201
Usafiri wa Anga 202
Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania 204
Uchukuzi Kwenye Maziwa 206
Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania 207
HUDUMA ZA MAWASILIANO 208
Huduma za Posta 208
Huduma za Simu 210
Huduma za INTANETI 211
Huduma za Utangazaji 211
Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano 212
Sayansi, Teknolojia na Ubunifu 212
HABARI, UTAMADUNI, SANAA NA MICHEZO 213
Sekta ya Habari 213
Maendeleo ya Sanaa 214
Baraza la Kiswahili la Taifa (BAKITA) 215
Maendeleo ya Michezo 216
SURA YA 17 225
NISHATI 225
Ufuaji wa Umeme 225
Uagizaji Mafuta 230
Mwenendo wa Bei za Mafuta 232
Nishati Jadidifu 234
SURA YA 18 236
MAJI 236
Usimamizi na Uendelezaji wa Rasilimali za Maji 236
Huduma ya Maji Vijijini 237
Huduma za Maji Mijini 237

SURA YA 19 .... **241**
ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI **241**
Elimu ya Awali 241
Elimu ya Msingi 241
Elimu ya Sekondari 242
Elimu katika Vyuo vya Ualimu 243
Ukaguzi wa Shule na Vyuo vya Ualimu 243
Elimu ya Ufundi na Mafunzo 244
Elimu ya Ufundi Stadi na Vyuo vya Maendeleo ya Wananchi 244
Elimu ya Juu 245
SURA YA 20 .... **251**
AFYA NA MAENDELEO YA JAMII **251**
AFYA **251**
Vituo vya Kutolea Huduma za Afya 251
Huduma za Afya kwa Watoto Chini ya Mwaka Mmoja 251
Upatikanaji wa Dawa na Vifaa Tiba 252
Lishe 253
Uimarishaji wa Huduma za Matibabu ya Kibingwa 253
MAENDELEO YA JAMII **255**
Mafunzo ya Ustawi na Maendeleo ya Jamii 255
Maendeleo ya Wanawake 256
Huduma za Ustawi na Maendeleo ya Watoto 256
Huduma za Malezi, Makuzi na Maendeleo ya Awali ya Mtoto 258
Huduma za Ustawi kwa Wazee 258
Mashirika Yasiyo ya Kiserikali 258

Ukurasa

ORODHA YA MAJEDWALI

Jedwali A: Takwimu Muhimu Katika Uchumi – Tanzania Bara xviii

Jedwali B: Mwenendo wa Viashiria vya Kiuchumi, 2013 – 2019…....xix

Jedwali 1: Pato la Taifa (PLT) kwa shughuli za kiuchumi, kwa Bei za Soko (Bei za miaka inayohusika) 13

Jedwali 1A Pato la Taifa (PLT) kwa shughuli za kiuchumi, kwa Bei za Soko – Sehemu inayouzika na isiyouzika (Bei za miaka inayohusika) 14

Jedwali 2: Mchango wa shughuli za kiuchumi kwa Pato la Taifa kwa Bei za Soko (Bei za miaka inayohusika).......................... 15

Jedwali 2A: Mchango wa shughuli za kiuchumi kwa Pato la Taifa (PLT), kwa Bei za Soko- Sehemu inayouzika na isiyouzika (Bei za miaka inayohusika) 16

Jedwali 2B: Pato la Taifa (PLT) na Matumizi yake, kwa bei za soko (Bei za miaka inayohusika) 17

Jedwali 3: Pato la Taifa (PLT) kwa shughuli za kiuchumi, (Kwa Bei za mwaka 2015) 18

Jedwali 3A: Pato la Taifa (PLT) kwa shughuli za kiuchumi, kwa Bei za Soko - Sehemu inayouzika na isiyouzika (Kwa Bei za mwaka 2015) 19

Jedwali 4: Ukuaji wa Pato la Taifa (PLT) kwa shughuli za kiuchumi, (Kwa Bei za mwaka 2015) 20

Jedwali 4A: Ukuaji wa Pato la Taifa (PLT) kwa shughuli za kiuchumi, kwa Bei za Soko - Sehemu inayouzika na isiyouzika (Bei za mwaka 2015).. 22

Jedwali 4B: Pato la Taifa (PLT) na matumizi yake, kwa bei za soko (Bei za mwaka 2015).. 23

Jedwali 5: Ukuzaji Rasilimali kwa aina ya shughuli (bei za miaka inayohusika)..24

Jedwali 6: Ukuzaji Rasilimali kwa aina ya shughuli(Bei za mwaka 2015).25

Jedwali 7a: Mchango katika Ukuzaji Rasilimali kwa aina ya Shughuli (Kwa Bei za Miaka inayohusika) 26

Jedwali 7b: Ukuzaji wa Rasilimali katika Sehemu za Uchumi wa Kitaifa na Binafsi (Kwa bei za Miaka inayohusika).........................26

.

Jedwali 8: Fahirisi za bei za rejereja ya bidhaa zitumiwazo na watu wa kipato cha chini Dar es Salaam (Des. 2015=100)..27

Jedwali 9: Fahirisi za Bei za rejereja ya bidhaa zitumiwazo na watu wa kipato cha chini D'Salaam (Des. 2015=100).......28

Jedwali 10: Fahirisi za bei za bidhaa na huduma zitumiwazo na wafanyakazi wa kima cha kati Dar es Salaam (Des. 2015=100).. 29

Jedwali 11: Fahirisi ya Bei za bidhaa na huduma zitumiwazo na Wafanyakazi wa kima cha kati D'Salaam (Des. 2015=100).30

Jedwali 12: Fahirisi ya Bidhaa na Huduma zitumiwazo na wenye kipato cha juu Dar es Salaam (Des. 2015=100) 31

Jedwali 13: Fahirisi ya gharama ya maisha ya wenye kipato cha juu Dar es Salaam (Des. 2015=100)................................. 32

Jedwali 14: Fahirisi ya bei ya bidhaa na huduma zitumiwazo na wakazi wa mijini - Tanzania Bara (2015=100) 33

Jedwali 15: Fahirisi ya Bei ya Bidhaa na huduma zitumiwazo na wakazi wa mijini - Tanzania Bara (Des. 2015=100) 34

Jedwali 16: Fahirisi mbali mbali za bidhaa na huduma zitumiwazo na wakazi wa mijini – Tanzania Bara (Des. 2015=100) 36

Jedwali 17: Mwenendo wa karadha na ujazi wa fedha - Tanzania Bara.53

Jedwali 18: Viwango vya ukuaji wa karadha na ujazi wa fedha - Tanzania Bara... ..54

Jedwali 19: Mwenendo wa Viwango vya ubadilishaji kati ya Shilingi na Dola ya Marekani 55

Jedwali 20: Mikopo ya benki za biashara kwa Shughuli za Kiuchumi...55

Jedwali 21: Mwenendo wa amana katika benki za biashara 56

Jedwali 22: Viwango vya wastani vya riba (asilimia) 56

Jedwali 23: Mwenendo wa mapato na matumizi ya Serikali................. 66

Jedwali 24: Mgawanyo wa Matumizi ya Serikali kwa huduma za Serikali (Sh. Milioni) 68

Jedwali 25: Thamani ya Bidhaa za biashara baina ya Tanzania na nchi za nje (Sh. Milioni) 82

Jedwali 26: Kiasi na thamani ya bidhaa muhimu zilizouzwa nchi za nje (Sh. Milioni) 83

Jedwali 27: Kiasi na thamani ya bidhaa za asilia na zisizo asilia zilizouzwa nchi za nje 84

Jedwali 28: Wastani wa bei za bidhaa muhimu zilizouzwa nchi za nje (Sh./tani)... 89

Jedwali 29: Wastani wa bei za bidhaa muhimu zilizouzwa nchi za nje (US $/tani).. 90

Jedwali 31: Aina na thamani ya bidhaa zilizoagizwa kutoka nchi za nje (Sh. Milioni).. 92

Jedwali 32: Mizania ya malipo na nchi za nje (US$ milioni) 93

Jedwali 33: Idadi ya watu nchini Tanzania kimkoa (2010-2018)....... 102

Jedwali34: Kituo cha Uwekezaji Tanzania(TIC): Miradi ya uwekezaji iliyosajiliwa 111

Jedwali 35: Uzalishaji wa miwa na sukari nchini................................145

Jedwali 36: Pamba iliyonunuliwa na mauzo nchini............................ 146

Jedwali 37: Eneo lililopandwa michai na majani mabichi yaliyopatikana.. 147

Jedwali 38: Kahawa iliyonunuliwa na mauzo nchini 148

Jedwali 39: Eneo lililopandwa mkonge na katani iliyopatikana.......... 149

Jedwali 40: Tumbaku iliyonunuliwa na mauzo nchini 150

Jedwali 41: Maua ya pareto yaliyonunuliwa na mauzo ya bidhaa za pareto nchini.. 151

Jedwali 42: Korosho zilizonunuliwa na mauzo nchini. 152

Jedwali 43: Muhtasari wa kiasi cha mazao muhimu ya biashara yaliyonunuliwa 153

Jedwali 45: Idadi ya wageni waliotembelea Hifadhi za Taifa na mapato yaliopatikana.. 162

Jedwali 47: Mauzo ya bidhaa za misitu katika masoko ya nje 163

Jedwali 48: Idadi na mapato yatokanayo na uwindaji wa kitalii.......... 164

Jedwali 50: Uzalishaji katika sekta ya uvuvi (2000-2018) 165

Jedwali 51: Mauzo ya mazao ya uvuvi nchi za nje............................. 166

Jedwali 51A: Muhtasari wa Mauzo ya Mazao ya Uvuvi Nchi za Nje.... 167

Jedwali 51B: Mwelekeo wa Mauzo ya Sangara Nje ya Nchi 167

Jedwali 52: Mwenendo wa Biashara ya Utalii 168

Jedwali 53: Idadi ya watalii walioingia nchini na kiasi cha fedha kilichopatikana... 169

Jedwali 54 Watalii waliotembelea Mamlaka ya Hifadhi ya Ngorongoro katika mwaka 2009 - 2018...169

Jedwali 55: Idadi ya wageni waliotembelea Vituo vya Utalii 170

Jedwali 56: Uchimbaji wa madini: Kiasi kilichopatikana 174

Jedwali 57: Madini yaliyouzwa nchi za nje (2014-2018).................... 175

Jedwali 58: Matumizi ya saruji nchini.. 182

Jedwali 59: Uzalishaji wa baadhi ya bidhaa za viwandani................. 183

Jedwali 60: Viwanda - Idadi ya Watu walioajiriwa............................ 184

Jedwali 61: Viwanda - Gharama za kazi 185

Jedwali 62: Viwanda - Muhtasari wa Matokeo 186

Jedwali 63: Viwanda - Muhtasari wa Matokeo Kimkoa 187

Jedwali 65: Vigezo vya Ufanisi katika Sekta ya Viwanda 188

Jedwali 67: Shirika la Reli Tanzania (TRL) 217

Jedwali 68: Reli ya Uhuru (TAZARA)... 218

Jedwali 69: Usafirishaji kwa Meli 219

Jedwali 70: Huduma za Posta 222

Jedwali 71: Idadi ya Wanaotumia Simu za Mezani na Viganjani........223

Jedwali 73: Shirika la Ndege Tanzania (ATCL) 224

Jedwali 74: Uwezo wa Mitambo ya Umeme na Kiasi cha Umeme Uliotengenezwa kwa Vituo………………………………226

Jedwali 75: Mauzo ya Umeme kwa Watumiaji Mbalimbali 227

Jedwali 76: Mauzo ya Umeme kwa Mikoa 228

Jedwali 77: Uzalishaji wa maji na mapato yatokanayo na maji Mijini..239

Jedwali 78: Mahitaji na Upatikanaji wa Maji katika Miji 240

Jedwali 80: Shule za sekondari za Serikali - Idadi ya wanafunzi kwa kidato 246

Jedwali 81: Shule za sekondari za binafsi - Idadi ya wanafunzi kwa kidato 250

Jedwali 84: Idadi ya Vituo vya Kutolea Huduma za afya nchini 260

Jedwali 85: Huduma za Afya: Waliofaulu Mafunzo ya Afya 261

Jedwali 86: Idadi ya Wagonjwa katika Vituo vya Afya...................... 262

Jedwali 87: Idadi ya Vitanda katika Hospitali zote Nchini...................263

KIREFU/TAFSIRI YA MANENO

ASDP	-	Agricultural Sector Development Programme (Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Kilimo)
AfDB	-	African Development Bank (Benki ya Maendeleo ya Afrika)
RVs	-	Anti-retrovirals (Dawa za Kupunguza Makali ya UKIMWI)
ATCL	-	Air Tanzania Company Limited (Kampuni ya Ndege Tanzania)
AU	-	African Union (Umoja wa Afrika)
BoT	-	Bank of Tanzania (Benki Kuu ya Tanzania)
CCM	-	Chama cha Mapinduzi
Cif	-	Cost, insurance and freight (Thamani ya bidhaa ikijumuisha gharama za usafiri na bima)
CPI	-	Consumer Price Index (Fahirisi ya Bei za Walaji)
COMESA	-	Common Market for Eastern and Southern Africa
CHF	-	Community Health Fund (Mfuko wa Jamii wa Afya)
CUHAS	-	Catholic University of Health and Allied Sciences (Chuo Kikuu cha Sayansi ya Tiba)
CFTA	-	Afican Continental Free Trade Areas (Eneo Huru la Biashara kwa Umoja wa Afrika)
DSE	-	Dar es Salaam Stock Exchange (Soko la Hisa la Dar Es Salaam)
ECA	-	Economic Commission for Africa (Tume ya Uchumi ya Bara la Afrika)
EAC	-	East African Community (Jumuiya ya Afrika Mashariki)
EPOCA	-	Electronic and Postal Communications (Mawasiliano ya Kielektroniki na Posta)
EPZ	-	Export Processing Zones (Kanda za Uzalishaji Bidhaa za Kuuza Nje)
EWURA	-	Energy and Water Utilities Regulatory Authority (Mamlaka ya Udhibiti wa Huduma za Maji na Nishati)
EFD	-	Electronic Fiscal Divices Machines (Mashine za Kielektroniki)
f.o.b	-	free on board (Thamani ya Bidhaa bila Kujumuisha Gharama za Usafiri na Bima)
FDI	-	Foreign Direct Investment (Uwekezaji wa Mitaji ya Kigeni)
GEPF	-	Government Employees Provident Fund (Mfuko wa Mafao ya Kustaafu)
GBS	-	General Budget Support (Misaada na Mikopo ya Bajeti)
GePG	-	Government e-Payment Gateway (Mfumo wa Kielektroniki wa Serikali wa Ukusanyaji wa Mapato)
GDP	-	Gross Domestic Product (Pato la Taifa)
GIS	-	Geographic Information System (Mfumo wa Kijiografia)
HBS	-	Household Budget Survey (Utafiti wa Mapato na Matumizi ya Kaya)
HDI	-	Human Development Index (Fahirisi ya Maendeleo ya Watu)
IFMS	-	Integrated Financial Management System (Mfumo Tungamanishi wa Usimamizi wa Fedha)
IHI	-	Ifakara Health Institute (Taasisi ya Afya Ifakara)
IMF	-	International Monetary Fund (Shirika la Fedha la Kimataifa)

LAPF	-	Local Authorities Pensions Fund (Mfuko wa Pensheni wa Serikali za Mitaa)
M_1	-	Narrow Money Supply (Ujazi wa fedha kwa Tafsiri Finyu)
M_2	-	Broad Money Supply (Ujazi wa Fedha kwa Tafsiri Pana)
M_3	-	Extended Broad Money Supply (Ujazi wa Fedha kwa Tafsiri Pana Zaidi)
ILO	-	International Labour Organisation (Shirika la Kazi Duniani)
KCMUCo	-	Kilimanjaro Christian Medical University College (Chuo cha Matibabu Kilimanjaro)
MUHAS	-	Muhimbili University of Health and Allied Sciences (Chuo Kikuu cha Afya na Sayansi Shirikishi Muhimbili)
MKUKUTA	-	Mkakati wa Kukuza Uchumi na Kupunguza Umasikini Tanzania
MKURABITA	-	Mpango wa Kurasimisha Biashara na Mali za Wanyonge Tanzania
MSCL	-	Marine Services Company Ltd (Kampuni ya Huduma za Meli)
MSD	-	Medical Stores Department (Bohari Kuu ya Dawa)
MW	-	Mega Watts
NIMR	-	National Institute for Medical Research (Taasisi ya Utafiti wa Magonjwa ya Binadamu)
NSSF	-	National Social Security Fund (Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii)
NGO's	-	Non-Governmental Organisations (Asasi Zisizo ya Kiserikali)
NHIF	-	National Health Insurance Fund (Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya)
NIC	-	National Insurance Corporation (Shirika la Bima la Taifa)
NIDA	-	National Identification Authority (Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa)
NMB	-	National Microfinance Bank (Benki ya Taifa ya Mikopo Midogo)
NICOL	-	National Investments Company Limited (Kampuni ya Usimamizi wa Uwekezaji)
PSSSF	-	Public Service Social Security Fund (Mfuko wa Hifadhi ya Jamii kwa Watumishi wa Umma)
PPF	-	Parastatal Pensions Fund (Mfuko wa Pensheni kwa Mashirika ya Umma)
RITA	-	Registration, Insolvency and Trusteeship Agency (Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini)
SIDO	-	Small Industries Development Organization (Shirika la Kuhudumia Viwanda Vidogo)
SAGCOT	-	Southern Agricultural Growth Corridor of Tanzania
SACCOS	-	Savings and Credit Cooperative Societies (Vyama vya Ushirika wa Akiba na Mikopo)
SGR	-	Standard Gauge Railway (Reli kwa Kiwango cha Kimataifa)
SADC	-	Southern Africa Development Community (Jumuiya ya Maendeleo ya Nchi za Kusini mwa Afrika)
SELF	-	Small Enterpreneurs Loan Facility (Mradi wa Kuhudumia Biashara Ndogondogo)
SSRA	-	Social Security Reguratory Authority (Mamlaka ya Usimamizi na Udhibiti wa Sekta ya Hifadhi ya Jamii)
SUMATRA	-	Surface and Marine Transport Regulatory Authority (Mamlaka ya Udhibiti Usafiri wa Nchi Kavu na Majini)
TAA	-	Tanzania Airpots Authority (Mamlaka ya Viwanja vya Ndege)

TEMESA	-	Tanzania Electrical Mechanical and Electronics Services Agency (Wakala wa Ufundi na Umeme Tanzania)
TARI	-	Tanzania Agricultural Research Institute (Taasisi ya Utafiti wa Kilimo)
TaESA	-	Tanzania Employment Service Agency (Wakala wa Huduma za Ajira Tanzania)
TANESCO	-	Tanzania Electricity Supply Company (Shirika la Umeme Tanzania)
TANROAD	-	Tanzania Roads Agency (Mamlaka ya Barabara Tanzania)
TAWA	-	Tanzania Wildlife Authority (Mamlaka ya Uhifadhi Wanyamapori)
TAZARA	-	Tanzania Zambia Railways Authority (Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia)
TEHAMA	-	Teknolojia ya Habari na Mawasiliano
TIRA	-	Tanzania Insurance Regulatory Authority (Mamlaka ya Usimamizi wa Shughuli za Bima Tanzania)
TICTS	-	Tanzania International Container Terminal Services (Kampuni ya Kupakua Makontena katika Bandari ya Dar es Salaam)
TEUs	-	Twenty Equivalent Units
TCAA	-	Tanzania Civil Aviation Authority (Mamlaka ya Usalama wa Usafiri wa Anga Tanzania)
TCRA	-	Tanzania Communications Regulatory Authority (Mamlaka ya Udhibiti wa Mawasiliano Tanzania)
TCCIA	-	Tanzania Chamber of Commerce, Industry and Agriculture (Chama cha Wafanyabiashara, Viwanda na Kilimo)
TDHS	-	Tanzania Demographic and Health Survey (Utafiti wa Afya na Demografia Tanzania)
TMA	-	Tanzania Meteorology Agency (Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania)
TMRC	-	Tanzania Mortgage Refinance Company (Kampuni ya Mikopo ya Nyumba Tanzania)
TPA	-	Tanzania Ports Authority (Mamlaka ya Bandari Tanzania)
TRL	-	Tanzania Railways Company Limited (Kampuni ya Reli Tanzania)
TTCL	-	Tanzania Telecomunications Company Limited (Kampuni ya Simu Tanzania)
TPB	-	Tanzania Postal Bank (Benki ya TPB)
UAE	-	United Arab Emirates (Umoja wa Nchi za Falme za Kiarabu)
UNDP	-	United Nations Development Programme (Shirika la Umoja wa Mataifa la Maendeleo)
UNIDO	-	United Nations Industrial Development Organization (Shirika la Umoja wa Mataifa la Maendeleo ya Viwanda)
UKIMWI	-	Ukosefu wa Kinga Mwilini
UTT	-	Unit Trust of Tanzania
VVU	-	Virusi Vya Ukimwi
WCF	-	Workers Compensation Fund (Mfuko wa Fidia kwa Wafanyakazi)
WHC	-	Watumishi Housing Company
WEO	-	World Economic Organisation (Shirika la Kiuchumi Duniani)
WTO	-	World Trade Organisation (Shirika la Biashara Duniani)

MATUKIO MUHIMU YA KIUCHUMI KWA MWAKA 2018

TAREHE	MWEZI	MATUKIO
14	Machi	Mheshimiwa Rais, Dkt. John Pombe Magufuli aweka jiwe la msingi katika sehemu ya pili ya ujenzi wa reli ya kati kwa kiwango cha kisasa (Standard Gauge)
4	Aprili	Mheshimiwa Rais, Dkt. John Pombe Magufuli azindua ujenzi wa ukuta wa Mererani kudhibiti uchimbaji wa madini ya Tanzanite.
5	Mei	Uzinduzi wa Miradi ya Kimkakati kuziwezesha Halmashauri kujitegemea kimapato.
27	Septemba	Mheshimiwa Rais, Dkt. John Pombe Magufuli alizindua daraja la juu la Mfugale, TAZARA.
25	Novemba	Mheshimiwa Rais, Dkt. John Pombe Magufuli alizindua Kampasi ya Mloganzila Kibamba.
27	Novemba	Mheshimiwa Rais, Dkt. John Pombe Magufuli alizindua maktaba ya kisasa Chuo Kikuu cha Dar es Salaam.
12	Desemba	Utiaji saini mkataba wa utekelezaji wa mradi wa kufua umeme wa Mto Rufiji ulifanyika.

TAKWIMU MUHIMU KATIKA UCHUMI - TANZANIA BARA

Jedwali Na. A

Maelezo	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018p	2017/18 Badiliko (%)
Idadi ya Watu (Milioni)	43.6	44.8	46.1	47.4	48.7	51.0	52.6	3.1
Pato la Taifa kwa Bei za miaka inayohusika (Sh. Milioni)	62,318,659	72,977,200	82,603,388	94,349,316	108,362,324	118,744,498	129,364,353	8.9
Pato la Taifa kwa Bei za mwaka 2015 (Sh. Milioni)	77,979,847	83,268,117	88,874,111	94,349,316	100,828,393	107,657,405	115,140,194	7.0
Wastani Pato kwa Kila Mtu kwa bei za miaka inayohusika (Sh.)	1,429,327	1,628,955	1,793,387	1,990,492	2,225,099	2,328,323	2,459,398	5.6
Wastani Pato kwa Kila Mtu kwa bei za 2007 (Sh.)	1,788,529	1,858,663	1,929,529	1,990,492	2,070,398	2,110,930	2,188,977	3.7
Kasi ya Upandaji Bei (asilimia)	16.0	7.9	6.1	5.6	5.2	5.3	3.5	-34.0
Urari wa Biashara ya Bidhaa (US$ milioni)	-4429.9	-5771.1	-5723.7	-4526.3	-3513.9	-3027.80	-3793.50	25.3
Urari wa Bidhaa,Huduma na Uhamisho wa Mali (US$ milioni)	-3768.9	-4988.5	-5028.2	-3987.4	-2664.7	-1880.70	-2344.50	24.7
Saruji Iliyotumika (Tani '000)	3,425,991	3,433,791	4,082,681	4,404,187	6,028,794	4,359,163	4,577,960	5.0
Umeme Uliouzwa (GWH)	4,401.4	4,806.7	5,051.5	5,297.1	5,871.5	5,956.2	6,290.7	5.6
Utalii (Mapato US$ milioni)	1,712.8	1,853.3	1,983.0	1,901.9	2,131.6	2,199.8	2,432.9	10.6
Reli: Uchukuzi Mizigo (Tani '000)	413.0	430.0	160.0	363.6	198.0	341.0	625.0	83.3
Elimu: Wanafunzi katika Shule za Msingi ('000) *	8247.2	8231.9	8222.7	8298.3	8639.2	9317.8	10,112	8.5
Elimu: Wanafunzi katika Shule za Sekondari ('000) *	1884.3	1804.1	1947.3	1774.4	1807.0	1908.9	2,149	12.6
Hospitali: Idadi ya Vitanda	47,484	70,906	50,670	-	59,757	60,952	62,203	2.1
Mauzo Nje ya Mazao Muhimu ya Biashara (Mil. US$)								
Bidhaa Asilia								
Kahawa	186.60	171.00	121.50	162.20	153.69	126.29	147.94	17.1
Pamba	164.90	111.70	54.70	30.20	46.76	36.76	68.39	86.0
Katani	18.40	16.90	16.80	26.50	17.23	28.73	33.22	15.6
Chai	56.10	56.90	45.70	44.00	44.79	49.13	45.95	-6.5
Tumbaku	350.10	307.00	315.00	287.60	339.20	195.81	270.30	38.0
Korosho	142.60	162.40	222.20	218.80	320.24	529.60	196.47	-62.9
Karafuu	38.10	43.00	52.90	24.10	39.28	54.40	10.53	-80.7
Bidhaa zisizo Asilia								
Madini	2197.80	1782.10	1469.20	1285.40	1930.02	1694.48	1615.25	-4.7
Bidhaa za Viwanda	1037.30	1072.10	1239.60	1364.50	1092.10	693.73	794.56	14.5
Samaki na Mazao ya Samaki	160.60	130.60	195.00	173.50	142.50	193.01	158.40	-17.9
Mazao ya Mboga na Maua	31.30	28.10	30.50	24.40	24.80	27.16	33.04	21.6
Bidhaa zilizouzwa tena (Re-export)	181.70	172.80	177.00	385.80	480.00	126.49	175.58	38.8
Bidhaa nyinginezo	557.70	517.60	687.20	884.30	972.20	357.06	432.50	21.1
Ujazi wa Fedha								
Ujazi wa Fedha-M3 (Sh. bilioni) [1]	14,647.1	16,106.8	18,614.2	22,115.3	22,877.8	24,714.3	25,823.5	4.5
Karadha (Sh. bilioni)	13,719.0	16,293.0	18,863.7	22,505.5	23,775.8	24,977.2	26,249.3	5.1
Fedha za serikali	**2012/13**	**2013/14**	**2014/15**	**2015/16p**	**2016/17**	**2017/18**	**2018/19p**	**2018/19**
Mapato ya Ndani ya Serikali (Sh. milioni)	8,442,610.8	10,182,454.7	10,957,765.3	14,048,034.0	16,639,831.5	17,944,887.0	20,894,578.1	16.4
Matumizi ya Kawaida ya Serikali (Sh. milioni)	9,043,323.0	10,032,119.7	10,893,486.1	13,420,045.1	11,625,865.8	12,852,304.0	14,199,023.1	10.5
Matumizi ya Maendeleo ya Serikali (Sh. milioni)	4,499,695.2	3,926,042.2	3,710,228.2	4,339,552.9	7,272,824.3	7,615,768.3	12,007,273.5	57.7

Chanzo: Wizara ya Fedha na Mipango

* Kwa shule za Serikali na binafsi

[1] Kwa tafsiri pana (M3)

\- Takwimu hazikupatikana

[P] Takwimu za Awali

JEDWALI B: MWENENDO WA VIASHIRIA VYA UCHUMI MKUU NA BAJETI

Mwaka wa Kalenda	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
PATO LA TAIFA							
Ukuaji halisi wa Pato la Taifa (mp)	4.5%	6.8%	6.7%	6.2%	6.9%	6.8%	7.0%
Ukuaji wa Pato la Taifa kwa Bei za Miaka Husika (mp)	15.5%	17.1%	13.2%	14.2%	14.9%	9.6%	8.1%
Uwiano wa Uwekezaji na Pato la Taifa (Investment/GDP)	30.1%	29.6%	31.4%	33.2%	32.3%	22.5%	23.8%
Uwiano wa Akiba kwenye Benki na Pato la Taifa (Savings/GDP)	12.2%	8.0%	14.7%	17.1%	15.0%	17.7%	20.9%
MWENENDO WA BEI NA VIWANGO VYA RIBA							
Kasi ya Upandaji wa Bei (mwisho wa kipindi)	12.1%	5.6%	4.8%	6.8%	6.5%	4.0%	3.3%
Kasi ya Upandaji wa Bei (wastani wa mwaka)	16.1%	7.9%	6.1%	5.6%	5.2%	5.3%	3.5%
GDP deflator Inflation (bp)	9.8%	10.7%	4.8%	6.1%	7.1%	2.5%	1.8%
GDP deflator Inflation (MP)	10.5%	9.7%	6.1%	7.6%	7.5%	2.6%	1.8%
Riba za Mikopo (mwaka mmoja)	14.2%	14.0%	14.7%	14.2%	13.7%	18.3%	18.2%
Riba za Amana za muda maalum (miezi 12)	11.3%	11.6%	10.8%	10.8%	11.5%	11.7%	8.8%
Tofauti ya riba za amana na za mikopo (mwaka)	2.9%	2.4%	3.9%	3.4%	2.2%	6.6%	9.4%
Thamani ya Tsh/Dola (wastani wa mwaka)	1,571.7	1,598.7	1,652.5	1,985.4	2,177.1	2,228.9	2,255.8
UJAZI WA FEDHA							
Kiwango cha ukuaji wa M3	12.5%	10.0%	15.6%	18.8%	3.4%	8.0%	4.5%
Kiwango cha ukuaji wa M2	16.0%	10.9%	17.0%	13.4%	5.3%	10.4%	3.8%
Kiwango cha ukuaji wa mikopo kwa sekta binafsi	18.2%	15.3%	19.4%	24.8%	7.2%	1.7%	4.9%
UWIANO WA MIZANIA YA MALIPO YA NJE NA PATO LA TAIFA							
Bidhaa zilizouzwa nje	14.9%	11.5%	10.4%	11.2%	9.8%	8.5%	7.7%
Bidhaa na huduma zilizouzwa nje	21.9%	18.5%	17.2%	18.4%	17.0%	15.7%	14.8%
Bidhaa zilizonunuliwa kutoka nje	26.0%	24.2%	21.9%	20.6%	17.0%	14.2%	14.4%
Bidhaa na huduma zilizonunuliwa kutoka nje	32.0%	29.6%	27.2%	26.2%	21.4%	18.0%	18.2%
Urari wa malipo ya kawaida	-9.5%	-10.9%	-10.0%	-8.3%	-5.5%	-3.5%	-4.8%
Akiba ya fedha za kigeni (miezi)	**3.9**	**4.2**	**4.2**	**4.6**	**5.4**	**6.8**	**4.9**
UWIANO WA BAJETI YA SERIKALI NA PATO LA TAIFA							
Mwaka wa fedha	**2011/12**	**2012/13**	**2013/14**	**2014/15**	**2015/16**	**2016/17**	**2017/18**
Mapato ya ndani	12.4%	12.5%	13.1%	12.4%	13.9%	14.7%	14.7%
Mapato ya kodi	11.1%	11.4%	11.9%	11.2%	12.2%	12.4%	12.3%
Matumizi (Bila rollover)	18.5%	18.8%	17.9%	16.5%	17.5%	16.6%	17.3%
Matumizi ya kawaida	12.0%	13.4%	12.9%	12.3%	13.2%	10.2%	11.1%
Matumizi ya maendeleo	6.5%	5.4%	5.0%	4.2%	4.3%	6.4%	6.2%
Misaada	3.2%	2.0%	2.0%	1.2%	0.5%	1.0%	0.8%
Nakisi (kabla ya misaada)	-6.7%	-6.2%	-5.3%	-4.3%	-3.9%	-2.4%	-2.6%
Nakisi (baada ya misaada)	-3.5%	-4.1%	-3.2%	-3.2%	-3.4%	-1.4%	-1.9%
Mikopo ya nje	3.0%	2.6%	2.9%	2.3%	1.1%	1.5%	1.4%
Mikopo ya ndani (kutoka benki)	0.0%	1.0%	1.2%	0.6%	1.5%	-0.9%	-0.3%

Chanzo: Wizara ya Fedha na Mipango

SEHEMU YA KWANZA

MAENDELEO YA UCHUMI JUMLA

SURA YA I

HALI YA UCHUMI WA TAIFA

Ukuaji wa Uchumi

1. Mwaka 2018, Serikali kupitia Ofisi ya Taifa ya Takwimu ilifanya maboresho ya takwimu za Pato la Taifa kwa kutumia mwaka 2015 kama mwaka wa kizio kutoka mwaka wa kizio wa 2007. Kufuatia maboresho hayo, mabadiliko kadhaa yalijitokeza ikiwemo mfumo na ukubwa wa Pato la Taifa; viwango vya ukuaji na mchango wa sekta mbalimbali katika Pato la Taifa; na uwiano wa viashiria mbalimbali kwa Pato la Taifa. Maelezo ya kina kuhusu maboresho hayo yako katika sura ya kumi. Kutokana na zoezi hilo, kuanzia toleo hili takwimu zitakazotumika zitakuwa za mwaka wa kizio wa 2015. Kwa mujibu wa takwimu mpya za mwaka wa kizio wa 2015, Pato halisi la Taifa lilikua kwa asilimia 7.0 mwaka 2018 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 6.8 mwaka 2017. Ukuaji huu ulichochewa zaidi na kuongezeka kwa uwekezaji hususan katika miundombinu kama vile ujenzi wa barabara, reli, na viwanja vya ndege; kutengemaa kwa upatikanaji wa nishati ya umeme; kuimarika kwa huduma za usafirishaji; na hali nzuri ya hewa kwa ajili ya kilimo. Sekta zilizokuwa na viwango vikubwa vya ukuaji ni pamoja na: sanaa na burudani iliyokua kwa asilimia 13.7; ujenzi (asilimia 12.9); uchukuzi na uhifadhi mizigo (asilimia 11.8); na habari na mawasiliano (asilimia 9.1).

Kielelezo Na. 1.1 Mwenendo wa Ukuaji kwa Baadhi ya Sekta (Asilimia)

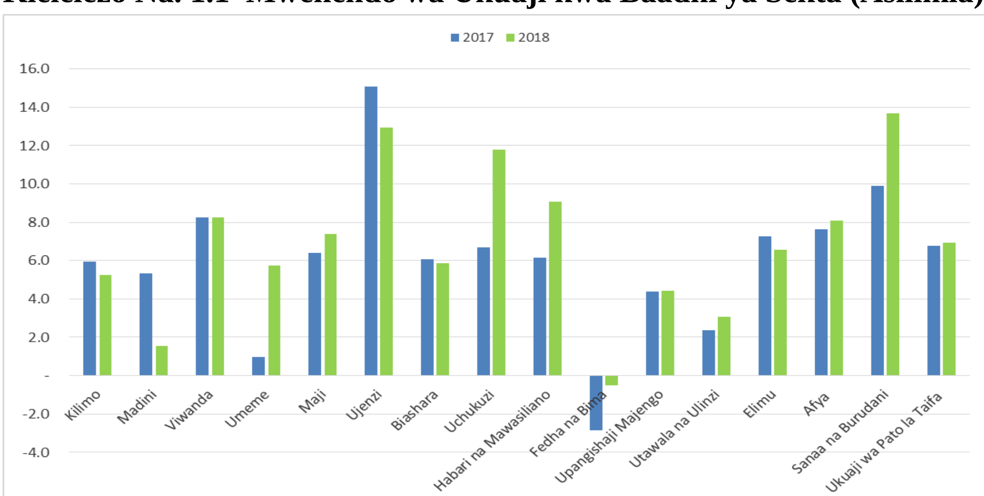

2. Miongoni mwa matokeo ya maboresho ya takwimu za Pato la Taifa ni kuongezeka kwa Pato la Wastani la kila mtu. Pato la Taifa kwa bei za mwaka husika lilikuwa shilingi milioni 129,364,353 mwaka 2018 ikilinganishwa na shilingi milioni 118,744,498 mwaka 2017. Aidha, mwaka 2018, Tanzania Bara ilikadiriwa kuwa na watu 52,619,314 ambapo Pato la wastani la kila mtu lilifikia shilingi 2,458,496 kutoka shilingi 2,327,395 mwaka 2017, sawa na ongezeko la wastani wa asilimia 5.6. Kiasi hicho cha Pato la wastani kwa kila mtu kwa mwaka 2018 ni sawa na dola za Marekani 1,090 ikilinganishwa na dola za Marekani 1,044 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 4.4.

3. Mwaka 2018, shughuli za kiuchumi za kilimo ambazo zinajumuisha kilimo cha mazao, mifugo, misitu, uvuvi na huduma za ughani zilikua kwa asilimia 5.3 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 5.9 mwaka 2017 kwa takwimu zilizoboreshwa. Ukuaji huu ulitokana na kupatikana kwa mvua za kutosha katika maeneo ya uzalishaji wa mazao na upatikanaji wa maji na malisho ya kutosha kwa ajili ya mifugo. Shughuli ndogo za uzalishaji mazao zilikua kwa asilimia 5.0 mwaka 2018 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 6.4 mwaka 2017 na zilichangia asilimia 16.2 katika Pato la Taifa. Aidha, kiwango cha ukuaji wa shughuli za kiuchumi za mifugo kilibaki kuwa asilimia 4.9 kama ilivyokuwa mwaka 2017 na kilichangia asilimia 7.6 katika Pato la Taifa mwaka 2018.

4. Shughuli ndogo za kiuchumi za misitu zilikua kwa asilimia 4.9 mwaka 2018 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 4.8 mwaka 2017. Shughuli hizi za misitu zilichangia asilimia 2.7 katika Pato la Taifa mwaka 2018. Kiwango cha ukuaji kwa shughuli ndogo za kiuchumi za uvuvi kilifikia asilimia 9.2 mwaka 2018 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 8.4 mwaka 2017. Kiwango kikubwa cha ukuaji kilitokana na utunzaji mzuri wa mazalia ya samaki yakiwemo mabwawa ya watu binafsi sambamba na kuongezeka kwa mahitaji katika soko la ndani na nje. Shughuli za uvuvi zilichangia asilimia 1.7 katika Pato la Taifa mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 1.9 mwaka 2017. Kwa upande mwingine, huduma za ughani katika shughuli za kilimo zilikua kwa asilimia 5.1 mwaka 2018 ikilinganishwa na kiwango cha asilimia 5.5 mwaka 2017. Hizi ni shughuli ambazo hapo awali kabla ya maboresho ya mwaka wa kizio zilikuwa zikijumuishwa katika kilimo cha mazao, mifugo na misitu.

5. Shughuli za kilimo sehemu inayouzika zilikua kwa asilimia 5.3 mwaka 2018 wakati sehemu isiyouzika zilikua kwa asilimia 4.9. Kiwango cha ukuaji wa shughuli ndogo za kiuchumi za uvuvi na misitu sehemu inayouzika kiliongezeka kufikia asilimia 9.2 na asilimia 5.2 mwaka 2018 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 8.4 na asilimia 4.9 mwaka 2017 kwa mtiririko huo. Hata hivyo, kasi ya ukuaji kwa shughuli ndogo za kiuchumi za mazao na mifugo sehemu inayouzika ilipungua na kuwa asilimia 5.4 na asilimia 4.2 mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 6.9 na asilimia 5.2 mwaka 2017 mtawalia. Kwa upande wa sehemu isiyouzika, viwango vya ukuaji wa shughuli ndogo za kiuchumi za mifugo na uvuvi viliongezeka mwaka 2018 wakati ambapo ukuaji wa shughuli za mazao na misitu ulipungua ikilinganishwa na mwaka 2017. Mchango wa shughuli za kilimo katika Pato la Taifa kwa ujumla wake ulipungua kufikia asilimia 28.2 mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 28.8 mwaka 2017.

6. Uchimbaji madini na mawe unahusisha ukusanyaji wa madini yabisi yanayopatikana kwenye uso wa dunia (kama vile makaa ya mawe na chuma), vimiminika, na gesi asilia. Shughuli za kiuchumi za uchimbaji madini na mawe zilikua kwa asilimia 1.5 mwaka 2018 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 5.3 mwaka 2017. Ukuaji huu ulitokana na kuongezeka kwa uzalishaji wa almasi, makaa ya mawe na gesi asilia. Uzalishaji wa makaa ya mawe uliongezeka kufuatia kuimarika kwa soko la ndani kutokana na Serikali kuzuia uagizaji wa makaa ya mawe kutoka nje ya nchi. Aidha, uzalishaji wa gesi asilia uliongezeka kufuatia kuongezeka kwa mahitaji ya umeme na matumizi mengine katika viwanda. Uzalishaji wa dhahabu ulipungua kutokana na jitihada zinazoendelea kuchukuliwa na Serikali za kudhibiti uchimbaji na uuzaji holela wa madini ili kuhakikisha kuwa madini hayo yanawanufaisha Watanzania na Taifa kwa ujumla. Licha ya kupungua kwa kiwango cha ukuaji, mchango wa shughuli za uchimbaji madini na mawe katika Pato la Taifa uliongezeka kufikia asilimia 5.1 mwaka 2018 kutoka asilimia 4.4 mwaka 2017.

Jedwali Na.1.1: Uzalishaji kwa Baadhi ya Madini

Aina ya Madini	Kipimo	2017	2018	Badiliko (Asilimia)
Almasi	Karati	304,456	381,302	25.2
Gesi Asilia	Mita za Ujazo (Milioni)	47,457	59,142	24.6
Makaa ya Mawe	Tani	558,553	627,652	12.4
Dhahabu	Kilogramu	43,489	39,304	-9.6

Chanzo: Wizara ya Madini

7. Mwaka 2018, kasi ya ukuaji wa shughuli za uzalishaji bidhaa viwandani ilikuwa asilimia 8.3 ikilinganishwa na asilimia 8.2 mwaka 2017. Hii ilitokana na kuongezeka kwa uzalishaji wa baadhi ya bidhaa zikiwemo bidhaa za vyakula, vinywaji baridi, saruji, unga wa ngano, chuma, na rangi sambamba na kuongezeka kwa hamasa ya matumizi ya bidhaa za ndani. Mchango wa shughuli za uzalishaji bidhaa viwandani katika Pato la Taifa uliongezeka na kuwa asilimia 8.1 mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 7.7 mwaka 2017.

8. Mwaka 2018, shughuli za uzalishaji na usambazaji umeme zilikua kwa asilimia 5.8 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 1.0 mwaka 2017. Hii ilitokana na kuongezeka kwa uwezo wa uzalishaji umeme kwa kutumia mitambo ya Kinyerezi II kutoka MW 55.94 mwaka 2017 hadi MW 248.22 mwaka 2018. Takribani theluthi mbili ya umeme uliozalishwa katika gridi ya Taifa ulitokana na gesi asilia. Ufuaji umeme kutoka vyanzo mbalimbali kwa ujumla uliongezeka kwa asilimia 3.4 kufikia saa za gigawati 7,354.59 mwaka 2018. Shughuli za usambazaji umeme zilichangia asilimia 0.3 katika Pato la Taifa mwaka 2018 ikilinganishwa na mchango wa asilimia 0.4 mwaka 2017.

9. Mwaka 2018, shughuli za usambazaji maji na udhibiti maji taka zilikua kwa asilimia 7.4 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 6.4 mwaka 2017. Ukuaji huu unatokana na juhudi zinazoendelea kuchukuliwa na Serikali za kuimarisha miundombinu ya maji safi na maji taka na azma ya kusogeza huduma ya maji karibu na makazi ya watu. Mchango wa shughuli za usambazaji maji katika Pato la Taifa uliendelea kubaki asilimia 0.4 kama ilivyokuwa mwaka 2017. Shughuli za usambazaji maji na udhibiti wa maji taka sehemu inayouzika zilikua kwa

asilimia 5.6 na sehemu isiyouzika ilikua kwa asilimia 14.1 mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 7.1 na asilimia 4.0 mwaka 2017 mtawalia.

10. Shughuli za kiuchumi za ujenzi kwa mwaka 2018 zilikua kwa asilimia 12.9 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 15.1 mwaka 2017. Ukuaji huu ulitokana na kuendelea kwa ujenzi wa nyumba za biashara, makazi na ofisi za Serikali na ujenzi wa miundombinu mbalimbali ikiwemo ya nishati, maji na uchukuzi (barabara, madaraja, viwanja vya ndege, na reli). Aidha, shughuli za ujenzi sehemu inayouzika zilikua kwa asilimia 13.0 mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 14.8 wakati ambapo sehemu isiyouzika zilikua kwa asilimia 11.8 mwaka 2018. Shughuli za kiuchumi za ujenzi zilichangia asilimia 13.0 katika Pato la Taifa mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 12.2 mwaka 2017.

11. Shughuli za biashara na matengenezo zilikua kwa asilimia 5.8 mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 6.1 mwaka 2017. Pamoja na kupungua kwa kasi ukuaji, hii imeendelea kuwa ni miongoni mwa sekta zinazotoa mchango mkubwa katika Pato la Taifa. Sekta hii ni ya tatu kwa ukubwa ikitanguliwa na kilimo na ujenzi na katika miaka mitatu mfululizo imekuwa ikichangia wastani wa asilimia 9.1 katika Pato la Taifa.

12. Shughuli za malazi na huduma ya chakula zilikua kwa asilimia 5.2 mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 3.1 mwaka 2017. Ukuaji huu ulitokana na kuongezeka kwa idadi na matumizi ya wageni wa ndani na nje waliopata huduma za malazi, chakula na vinywaji nchini. Aidha, sekta hii ilichangia asilimia 1.3 katika Pato la Taifa mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 1.4 mwaka 2017.

13. Shughuli za uchukuzi na uhifadhi mizigo zilikua kwa asilimia 11.8 mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 6.7 mwaka 2017. Ukuaji huo ulitokana na kuongezeka kwa usafirishwaji wa gesi asilia kwa asilimia 25.3 kutoka futi za ujazo milioni 46,471 mwaka 2017 hadi futi za ujazo milioni 58,215 mwaka 2018. Aidha, idadi ya mizigo na abiria iliyosafirishwa kwa njia ya anga, reli na barabara pia iliongezeka kufuatia kuimarika kwa huduma katika maeneo hayo. Mwaka 2018, mchango wa huduma za uchukuzi na uhifadhi mizigo katika Pato la Taifa ulikuwa asilimia 6.5 ikilinganishwa na asilimia 6.7 mwaka 2017.

14. Shughuli za kiuchumi za huduma za habari na mawasiliano ambazo zinajumuisha huduma za utayarishaji, uchapishaji na usambazaji wa taarifa mbalimbali kupitia vyombo vya habari kama vile radio, magazeti, luninga, tovuti pamoja na huduma za mawasiliano kwa njia ya simu zilikua kwa kiwango cha asilimia 9.1 mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 6.2 mwaka 2017. Ukuaji huu ulitokana na kuongezeka kwa matumizi ya huduma za simu za viganjani, muda wa maongezi, utangazaji na huduma ya intaneti nchini. Mchango wa shughuli za huduma za habari na mawasiliano katika Pato la Taifa ulikuwa asilimia 1.5 mwaka 2018 kama ilivyokuwa mwaka 2017.

15. Mwaka 2018, shughuli za kiuchumi katika huduma za fedha na bima zilianza kuimarika japo bado zilikuwa na kiwango hasi cha ukuaji wa asilimia 0.5 ikilinganisshwa na ukuaji hasi wa asilimia 2.8 mwaka 2017. Hali hii ilitokana na kasi ndogo ya kuongezeka kwa mikopo kwa sekta binafsi kufuatia tahadhari iliyochukuliwa na benki za biashara kuepuka ongezeko la mikopo chechefu. Mchango wa shughuli za huduma za fedha na bima katika Pato la Taifa ulipungua kutoka asilimia 4.0 mwaka 2017 hadi asilimia 3.7 mwaka 2018.

16. Mwaka 2018, shughuli za kiuchumi za huduma za upangishaji nyumba zilikua kwa kiwango cha asilimia 4.4 kama ilivyokuwa mwaka 2017. Ukuaji huu ulitokana na kuongezeka kwa mahitaji ya nyumba kwa ajili ya makazi, biashara na ofisi, hususan maeneo ya mijini. Aidha, ukuaji wa shughuli za upangishaji wa nyumba sehemu inayouzika ulipungua kufikia asilimia 4.3 mwaka 2018 kutoka asilimia 4.5 mwaka 2017. Hata hivyo, hali ilikuwa tofauti kwa upande wa sehemu isiyouzika ambayo ilikuwa na ongezeko la ukuaji uliofikia asilimia 9.9 mwaka 2018 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 1.8 mwaka 2017. Mchango wa shughuli za kiuchumi za huduma za upangishaji nyumba katika Pato la Taifa ulipungua kidogo kufikia asilimia 2.7 mwaka 2018 kutoka asilimia 2.8 mwaka 2017.

17. Mwaka 2018, kiwango cha ukuaji wa shughuli za utoaji huduma za afya na ustawi wa jamii kilifikia asilimia 8.1 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 7.6 mwaka 2017. Ukuaji huu ulitokana na jitihada zinazoendelea kuchukuliwa na Serikali za kuboresha sekta hii ikiwa ni pamoja na kujenga na kukarabati zahanati na vituo vya afya; kuhakikisha upatikanaji wa dawa, wataalamu wa afya, na vifaa tiba; na kuongezeka kwa huduma za bima ya afya. Mchango wa

shughuli za utoaji huduma za afya na ustawi wa jamii katika Pato la Taifa uliendelea kuwa wa wastani wa asilimia 1.4 kama ilivyokuwa mwaka 2017.

18. Shughuli za utoaji huduma za elimu zilikua kwa asilimia 6.6 mwaka 2018 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 7.3 mwaka 2017. Ukuaji huu ulitokana na kuongezeka kwa wanafunzi waliodahiliwa katika shule za msingi, sekondari na vyuo vya elimu ya juu. Aidha, utekelezaji wa Sera ya elimumsingi bila ada na ongezeko la mikopo kwa wanafunzi wa elimu ya juu umeendelea kuchangia kwa kiasi kikubwa ongezeko la udahili wa wanafunzi. Mchango wa shughuli za huduma za elimu katika Pato la Taifa uliendelea kubakia asilimia 2.4 kama ilivyokuwa mwaka 2017.

19. Mwaka 2018, shughuli za kiuchumi za sanaa na burudani ndizo zilizokuwa na kiwango kikubwa cha ukuaji wa asilimia 13.7 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 9.9 mwaka 2017. Ukuaji huu ulitokana na kuongezeka kwa hamasa ya mahitaji ya huduma za sanaa na burudani sambamba na jitihada zinazoendelea kuchukuliwa na Serikali kuboresha na kurasimisha tasnia hii. Hata hivyo, sekta hii bado ina mchango mdogo katika Pato la Taifa wa wastani wa asilimia 0.3.

20. Kiwango cha ukuaji wa shughuli za kaya binafsi katika kuajiri kilikuwa asilimia 3.1 mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 3.2 mwaka 2017. Shughuli za kaya binafsi katika kuajiri hujumuisha shughuli zinazofanywa na wafanyakazi walioajiriwa katika kaya binafsi hususan walinzi, wapishi, wahudumu wa ndani, na madereva. Shughuli hizi zinachangia wastani wa asilimia 0.2 katika Pato la Taifa.

21. Kiwango cha ukuaji wa shughuli za kiufundi, kitaalam, na kisayansi kilikuwa asilimia 9.9 mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 14.5 mwaka 2017. Ukuaji huu ulitokana na ongezeko dogo la shughuli za utafiti na maendeleo, na huduma za ushauri wa kitaalam, kisheria, kihasibu na kiufundi. Shughuli hizi za kiufundi, kitaalam na kisayansi zinachangia wastani wa asilimia 0.6 katika Pato la Taifa.

22. Shughuli za utawala na ulinzi zinajumuisha shughuli zinazofanywa na Serikali kwa maana ya sekta ya umma, shughuli za mahakama, uhamiaji, mambo ya nje, ulinzi na usalama, na usimamizi wa programu za Serikali. Shughuli za kiuchumi za utawala na ulinzi zilikua kwa asilimia 3.1 mwaka 2018

ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 2.4 mwaka 2017. Ongezeko la ukuaji lilitokana na kuimarika kwa huduma za mahakama na uhamiaji pamoja na utekelezaji madhubuti wa programu za Serikali. Mchango wa shughuli hizi katika Pato la Taifa ulipungua na kufikia asilimia 4.0 mwaka 2018 kutoka asilimia 4.2 mwaka 2017.

23. Kiwango cha ukuaji wa shughuli nyingine za kiutawala na huduma kilipungua kutoka asilimia 10.8 mwaka 2017 hadi asilimia 5.6 mwaka 2018. Shughuli hizi zinajumuisha ukodishaji wa vifaa, mashine na mitambo, utafutaji wa ajira, huduma za utalii, ulinzi wa mali na watu, utoaji huduma ofisini, na haki ya kutumia matokeo ya kitaaluma. Aidha, mchango wa shughuli hizi uliendelea kubakia asilimia 2.6 kama ilivyokuwa mwaka 2017.

Kielelezo Na.1.2: Mchango wa Sekta katika Pato la Taifa

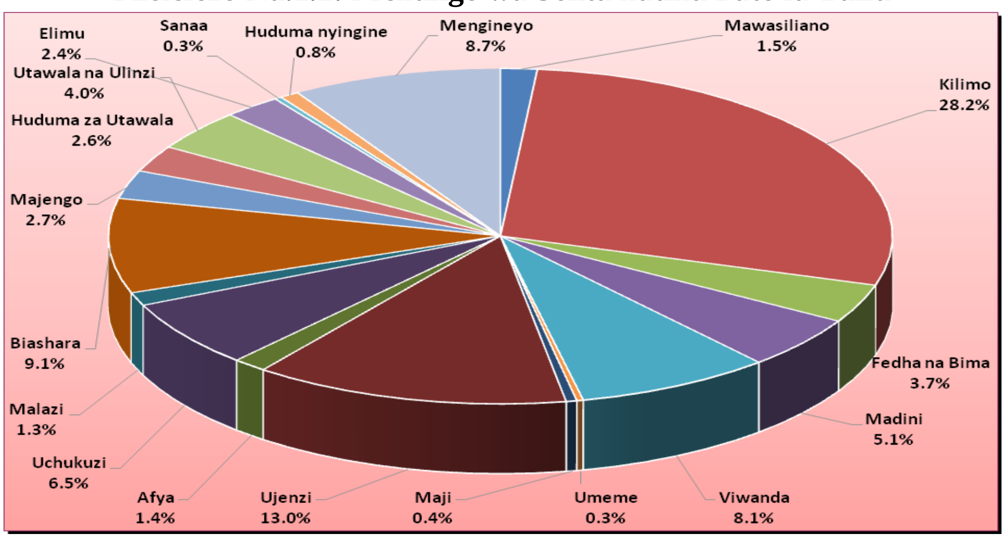

Mwenendo wa Bei

24. Mwaka 2018, mfumuko wa bei uliendelea kubakia katika wigo wa tarakimu moja na kufikia kiwango cha chini kabisa kuwahi kutokea katika kipindi cha miaka 40 iliyopita. Mfumuko wa bei ulipungua kutoka wastani wa asilimia 5.3 mwaka 2017 hadi wastani wa asilimia 3.5 mwaka 2018. Kiwango cha chini cha mfumuko wa bei kilitokana na sababu mbalimbali zikiwemo:

(i) Kuimarika kwa hali ya upatikanaji wa chakula katika masoko ya ndani na nchi jirani. Uzalishaji wa chakula nchini uliofikia tani milioni 15.9

ikilinganishwa na mahitaji ya tani milioni 13.3 kwa kipindi hicho, hivyo kuwa na utoshelevu wa chakula kwa asilimia 120;

(ii) Utekelezaji madhubuti wa sera za fedha na bajeti; na

(iii) Kuimarika kwa thamani ya shilingi ya Tanzania dhidi ya sarafu nyingine duniani.

25. Uchambuzi wa mwenendo wa bei kwa makundi makuu ya bidhaa na huduma unaonesha kuwa yapo makundi yaliyokuwa na ongezeko dogo la bei na mengine yalikuwa na ongezeko kubwa kwa mwaka 2018 ikilinganishwa na mwaka 2017. Makundi ambayo mfumuko wa bei uliongezeka mwaka 2018 ni pamoja na nishati, maji na malazi; usafirishaji; elimu; na hoteli na migahawa. Hata hivyo, tofauti na makundi mengine yote, kundi la mawasiliano liliendelea kuwa na mwenendo wa kupungua kwa kasi ya upandaji bei kwa mwaka wa tatu mfululizo ambapo mwaka 2018 ulipungua kwa asilimia 1.6 ikilinganishwa na asilimia 0.9 mwaka 2017. Hii ilitokana na kubadilika kwa mwenendo wa matumizi ya wateja wa huduma hii sambamba na jitihada za watoa huduma kupunguza bei za huduma za mawasiliano ama kutoa motisha kwa wateja ikiwemo vifurushi vya gharama nafuu ili kuvutia wateja na kukabiliana na ushindani. Mwenendo wa bei za bidhaa na huduma mbalimbali ni kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 1.2**.

Jedwali Na. 1.2: Fahirisi na Mfumuko wa Bei ya Bidhaa na Huduma Zitumiwazo na Wakazi wa Mijini - Tanzania Bara (2001=100)

Mwaka		Vyakula na vinywaji baridi	Vinywaji vyenye kilevi na bidhaa za tumbaku	Mavazi ya nguo na viatu	Nishati, Maji na Makazi	Samani, vifaa vya nyumbani na ukarabati wa nyumba	Gharama za Afya	Usafirishaji	Mawasiliano	Utamaduni na Burudani	Elimu	Hoteli na Migahawa	Bidhaa na huduma nyinginezo	FAHIRISI BIDHAA ZOTE
2013	FAHIRISI YA BEI	82.9	90.4	91.7	89.7	94.9	91.6	95.8	98.8	96.1	91.9	92.3	90.1	87.3
2014		89.1	95.8	94.5	99.3	96.7	95.0	99.4	99.6	96.8	96.8	94.7	95.6	92.7
2015		96.8	99.2	98.4	100.9	98.2	97.9	98.8	99.8	98.4	99.6	99.1	98.4	97.9
2026		103.8	103.2	102.2	107.3	101.7	103.4	99.5	99.1	101.1	102.3	103.1	101.7	102.9
2017		113.3	106.6	105.8	115.4	104.7	106.0	99.9	98.2	102.3	103.2	104.4	105.0	108.4
2018		116.6	108.4	108.9	129.2	107.4	107.4	102.5	96.6	102.8	105.8	105.7	106.7	112.2
2014	MWENENDO WA BEI	7.4%	5.9%	3.0%	10.7%	1.9%	3.6%	3.8%	0.7%	0.7%	5.3%	2.7%	6.1%	6.1%
2015		8.7%	3.6%	4.1%	1.6%	1.6%	3.0%	-0.6%	0.3%	1.6%	2.9%	4.6%	2.9%	5.6%
2016		7.2%	4.0%	3.9%	6.3%	3.6%	5.6%	0.6%	-0.7%	2.7%	2.7%	4.1%	3.4%	5.2%
2017		9.1%	3.3%	3.5%	7.6%	2.9%	2.6%	0.5%	-0.9%	1.3%	0.9%	1.2%	3.2%	5.3%
2018		3.0%	1.6%	2.9%	12.0%	2.5%	1.3%	2.5%	-1.6%	0.5%	2.4%	1.3%	1.6%	3.5%

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

26. Uchambuzi wa mwenendo wa bei kwa makundi mengine maalum unaonesha kuwa wastani wa ongezeko la bei ya chakula kinachojumuisha vyakula vinavyoliwa majumbani na hotelini ulikuwa asilimia 3.7 mwaka 2018 ikilinganishwa na wastani wa asilimia 9.6 mwaka 2017. Hii ilitokana na kuimarika kwa upatikanaji wa mazao ya chakula katika soko la ndani na nchi jirani kutokana na kuongezeka kwa uzalishaji wa mazao ya chakula. Aidha, wastani wa kasi ya upandaji bei kwa bidhaa zisizokuwa za chakula uliongezeka kufikia asilimia 4.3 mwaka 2018 ikilinganishwa na wastani wa asilimia 3.2 mwaka 2017. Mwenendo wa bei ya nishati nao uliongezeka kufikia asilimia 17.1 mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 10.5 mwaka 2017. Mfumuko wa bei ambao haujumuishi chakula na nishati (core inflation) ulikuwa asilimia 1.9 ikilinganishwa na ongezeko la asilimia 2.0 mwaka 2017 kufuatia utekelezaji madhubuti wa sera za fedha na bajeti. Kundi hili limechangia asilimia 54.3 katika kapu la walaji na ndilo ambalo linaweza kudhibitiwa kwa kutumia nyenzo za sera za fedha.

27. Fahirisi ya bei za bidhaa na huduma kwa makundi ya watu wa tabaka la kipato cha chini na juu iliongezeka mwaka 2018 kufikia asilimia 2.0 na asilimia 4.7 ikilinganishwa na asilimia 1.9 na asilimia 4.2 mwaka 2017 kwa mtiririko huo. Hii ilitokana na kuongezeka kwa wastani wa bei za bidhaa na huduma zinazotumiwa kwa wingi na makundi hayo zikiwemo nishati, maji na malazi; na mavazi ya nguo na viatu. Fahirisi ya bei za bidhaa na huduma kwa kundi la watu wa tabaka la kipato cha kati ilipungua na kufikia asilimia 1.9 mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 2.6 mwaka 2017. Fahirisi ya bei ya bidhaa na huduma nyingine ilikuwa na mwenendo unaoendana na mahitaji ya kundi husika kimapato kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 1.3.** Aidha, **Majedwali Na. 8 – 16** yanaonesha mwenendo wa fahirisi ya bei kwa makundi na sehemu mbalimbali.

Jedwali Na. 1.3: Mfumuko wa Bei za Bidhaa na Huduma Zitumiwazo Na Walaji Kulingana na Tabaka la Kipato

Mwaka	Tabaka la Kipato	Vyakula na vinywaji baridi	Vinywaji vyenye kilevi na bidhaa za tumbaku	Mavazi ya nguo na viatu	Nishati, Maji na Makazi	Samani, vifaa vya nyumbani na ukarabati wa nyumba	Gharama za Afya	Usafirishaji	Mawasiliano	Utamaduni na Burudani	Elimu	Hoteli na Migahawa	Bidhaa na huduma nyinginezo	FAHIRISI BIDHAA ZOTE
2014	KIPATO CHA JUU	6.7%	8.1%	2.1%	7.5%	1.3%	2.4%	5.3%	0.0%	3.8%	15.9%	4.5%	3.2%	6.0%
2015		8.8%	6.5%	0.9%	7.1%	0.7%	1.2%	3.6%	2.9%	0.8%	2.1%	8.4%	-0.7%	6.5%
2026		8.6%	3.3%	1.8%	8.8%	3.3%	14.1%	-2.3%	2.4%	1.1%	-1.6%	5.1%	3.5%	4.8%
2017		9.2%	2.1%	1.8%	1.3%	5.4%	2.5%	4.9%	0.6%	-1.2%	-0.1%	0.8%	3.2%	4.2%
2018		7.0%	0.2%	2.5%	5.6%	1.1%	0.1%	6.4%	0.4%	0.8%	7.8%	1.0%	0.6%	4.7%
2014	KIPATO CHA KATI	3.9%	8.1%	2.1%	13.9%	5.1%	5.2%	12.5%	0.7%	3.7%	11.0%	7.1%	6.2%	6.2%
2015		2.9%	7.4%	2.1%	14.6%	4.5%	3.1%	4.4%	0.5%	3.9%	5.5%	11.4%	5.0%	5.6%
2016		3.3%	2.5%	1.1%	12.4%	1.4%	13.4%	0.3%	0.6%	2.9%	-2.3%	8.3%	5.4%	4.5%
2017		4.6%	2.3%	1.4%	2.2%	3.3%	2.4%	0.7%	0.5%	0.5%	-0.1%	1.2%	1.1%	2.6%
2018		7.0%	-0.5%	2.1%	4.1%	1.3%	0.3%	-18.8%	-0.1%	0.1%	8.6%	-0.5%	1.5%	1.9%
2014	KIPATO CHA CHINI	7.3%	8.4%	9.2%	7.0%	4.0%	0.7%	15.9%	0.0%	4.3%	0.0%	7.8%	11.5%	7.7%
2015		5.9%	14.2%	9.0%	3.4%	6.0%	5.6%	-0.2%	0.0%	5.6%	-0.3%	7.1%	2.7%	5.4%
2026		3.6%	8.2%	-2.4%	7.1%	2.7%	12.1%	0.9%	0.6%	1.2%	-5.2%	6.8%	6.0%	4.3%
2017		3.4%	2.9%	1.3%	0.9%	3.1%	1.6%	-0.1%	0.4%	1.7%	3.9%	0.5%	0.9%	1.9%
2018		4.5%	0.0%	3.1%	5.7%	1.9%	0.1%	-12.5%	-0.1%	1.1%	5.5%	0.1%	1.6%	2.0%

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

Ukuzaji Rasilimali

28. Ukuzaji rasilimali kwa bei za miaka husika kwa mwaka 2018 ulifikia shilingi bilioni 50,383.14, ikiwa ni ongezeko la asilimia 24.6 ikilinganishwa na shilingi bilioni 40,427.43 mwaka 2017. Aidha, ukuzaji rasilimali kwa bei za mwaka mpya wa kizio wa 2015 uliongezeka kwa asilimia 18.3 kufikia shilingi bilioni 45,360.12 mwaka 2018 kutoka shilingi bilioni 38,338.12 mwaka 2017. Uwiano wa ukuzaji rasilimali kwa Pato la Taifa kwa bei za miaka husika uliongezeka kufikia asilimia 38.9 mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 34.0 mwaka 2017.

29. Ukuzaji rasilimali za kudumu unaojumuisha majengo; vifaa vya usafiri; mitambo na vifaa; mitambo na vifaa vingine; rasilimali za mazao ya mifugo; na haki za umiliki, utafiti na maendeleo na huduma za kitaalam ulifikia shilingi bilioni 46,636.42 mwaka 2018 kutoka shilingi bilioni 40,376.86 mwaka 2017 kwa bei za mwaka 2015, sawa na ongezeko la asilimia 15.5. Ukuzaji rasilimali za kudumu kwa bei za miaka husika nao uliongezeka kwa asilimia 19.4 kutoka shilingi bilioni 42,141.92 mwaka 2017 hadi shilingi bilioni 50,316.24 mwaka 2018. Thamani ya limbikizo la rasilimali kwa bei za mwaka 2015 ilipungua kwa shilingi bilioni 1,276.3 mwaka 2018 ikilinganishwa na punguzo la shilingi bilioni 2,038.74 mwaka 2017. Hata hivyo, thamani ya limbikizo la rasilimali

kwa bei za miaka husika iliongezeka kwa shilingi bilioni 66.9 mwaka 2018 ikilinganishwa na punguzo la shilingi bilioni 1,714.49 mwaka 2017.

30. Ukuzaji rasilimali katika shughuli za ujenzi wa majengo kwa bei za mwaka 2015 uliongezeka kwa asilimia 16.3 kufikia shilingi bilioni 38,191.16 mwaka 2018 kutoka shilingi bilioni 32,836.68 mwaka 2017. Vile vile, ukuzaji rasilimali katika shughuli za ujenzi wa majengo kwa bei za miaka husika uliongezeka kwa asilimia 22.0 kufikia shilingi bilioni 41,330.86 mwaka 2018. Hii ilitokana na kuongezeka kwa ujenzi wa nyumba za makazi na za biashara. Thamani ya uagizaji wa vifaa vya usafiri kwa bei za mwaka 2015 iliongezeka kwa asilimia 64.0 kufikia shilingi bilioni 1,924.37 wakati ambapo kwa bei za miaka husika iliongezeka kwa asilimia 29.6 kufikia shilingi bilioni 1,832.64 mwaka 2018. Kwa upande mwingine, thamani ya ununuzi wa mitambo na vifaa vingine kwa ujumla wake kwa bei za miaka husika ilipungua kwa asilimia 2.4 kufikia shilingi bilioni 5,319.82 na kwa bei za mwaka 2015 thamani iliongezeka kwa asilimia 0.8 kufikia shilingi bilioni 4,845.93 mwaka 2018.

31. Ukuzaji rasilimali katika sekta ya umma inayojumuisha Serikali kuu, mashirika na taasisi za Serikali ulifikia shilingi bilioni 15,265.61 mwaka 2018 kwa bei za miaka husika ikilinganishwa na shilingi bilioni 13,021.85 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 17.2. Aidha, ukuzaji rasilimali katika sekta binafsi ulifikia shilingi bilioni 35,050.63 mwaka 2018 ikilinganishwa na shilingi bilioni 29,120.07 mwaka 2017 kwa bei za miaka husika, sawa na ongezeko la asilimia 20.4. Sekta ya umma ilichangia asilimia 30.3 katika rasilimali za kudumu wakati ambapo sekta binafsi ilichangia asilimia 69.7 mwaka 2018.

PATO LA TAIFA (GDP) KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI KWA BEI ZA SOKO
(KWA BEI ZA MIAKA INAYOHUSIKA)

Jedwali NA.1 Shs.Milioni

	SHUGHULI YA KIUCHUMI	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	**Kilimo, Misitu na Uvuvi**	**16,546,181**	**19,551,225**	**21,313,803**	**25,234,560**	**29,739,111**	**34,154,594**	**36,539,300**
	Kilimo cha Mazao	8,797,362	10,500,528	11,562,090	13,279,392	16,474,729	19,703,004	20,969,477
	Mifugo	4,633,266	5,579,312	5,585,211	7,158,457	8,205,007	8,857,939	9,850,934
	Misitu	1,736,757	2,069,113	2,477,897	2,920,425	3,094,767	3,310,076	3,459,581
	Uvuvi	1,353,297	1,375,790	1,658,605	1,843,401	1,929,747	2,245,558	2,218,731
	Agriculture support services	25,499	26,483	30,000	32,886	34,861	38,017	40,577
	Viwanda na Ujenzi	**15,828,627**	**18,570,322**	**20,767,734**	**23,103,647**	**26,937,139**	**29,735,584**	**34,732,007**
B	Uchimbaji Madini na Mawe	3,071,558	3,125,480	3,097,933	4,055,619	5,299,362	5,206,217	6,573,059
C	Viwanda	5,881,780	6,648,876	7,533,519	7,411,672	8,467,126	9,102,282	10,418,295
D	Umeme	522,829	550,300	818,693	798,801	472,868	413,351	348,527
E	Maji safi na Maji taka	279,326	324,028	371,581	390,758	433,132	519,909	566,562
F	Ujenzi	6,073,134	7,921,637	8,946,007	10,446,797	12,264,650	14,493,826	16,825,564
	Huduma	**25,308,528**	**29,384,671**	**34,111,643**	**38,146,529**	**42,747,407**	**45,066,596**	**47,923,308**
G	Biashara na Matengenezo	6,448,378	7,063,673	8,045,702	8,747,862	9,861,678	10,843,499	11,792,072
H	Uchukuzi na Uhifadhi mizigo	3,747,784	5,246,333	6,167,366	6,929,895	7,549,484	7,897,993	8,381,276
I	Malazi na Huduma ya chakula	1,253,970	1,317,191	1,330,371	1,421,916	1,523,035	1,602,543	1,653,792
J	Habari na Mawasiliano	1,282,255	1,433,179	1,598,597	1,681,098	1,739,556	1,829,360	1,948,116
K	Fedha na Bima	2,561,997	2,541,198	3,614,991	4,189,021	5,268,866	4,789,632	4,823,650
L	Upangishaji Majengo	2,308,221	2,551,029	2,721,061	2,949,598	3,162,290	3,334,171	3,553,630
M	Sughuli za kitaaluma, Sayansi na Ufundi	282,744	353,038	433,939	518,123	617,914	726,707	817,442
N	Huduma zinazohusiana na Utawala	1,243,365	1,522,884	1,914,456	2,183,917	2,661,978	3,027,384	3,306,554
O	Utawala na Ulinzi	2,882,065	3,615,292	3,973,787	4,548,604	4,846,491	4,986,287	5,124,667
P	Elimu	1,498,868	1,728,376	2,027,225	2,413,306	2,673,289	2,864,290	3,081,718
Q	Afya na Huduma za Jamii	1,011,197	1,113,563	1,233,077	1,419,090	1,540,484	1,681,353	1,812,292
R	Sanaa na Burudani	174,358	194,938	223,468	248,510	285,626	322,353	374,924
S	Huduma nyingine za Kijamii	474,340	555,957	661,939	717,898	831,216	959,152	1,037,612
T	Shughuli za Kaya katika kuajiri	138,986	148,022	165,666	177,691	185,501	201,872	215,564
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	**57,683,336**	**67,506,219**	**76,193,180**	**86,484,736**	**99,423,658**	**108,956,774**	**119,194,615**
	Ongeza kodi katika bidhaa	4,635,323	5,470,981	6,410,208	7,864,579	8,938,667	9,787,724	10,169,738
	Pato la Taifa (GDP) kwa bei za soko	**62,318,659**	**72,977,200**	**82,603,388**	**94,349,316**	**108,362,324**	**118,744,498**	**129,364,353**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

PATO LA TAIFA (GDP) KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI KWA BEI ZA SOKO- SEHEMU INAYOUZIKA NA ISIYOUZIKA
(KWA BEI ZA MIAKA INAYOHUSIKA)

Jedwali Na. 1A Shs.Milioni

	SHUGHULI YA KIUCHUMI	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	A:SEHEMU INAYOUZIKA							
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	**55,171,372**	**64,901,865**	**73,572,807**	**84,275,963**	**97,295,383**	**106,025,246**	**114,392,270**
A	**Kilimo, Misitu na Uvuvi**	**9,873,083**	**12,100,550**	**13,008,318**	**16,020,386**	**19,628,661**	**22,561,096**	**22,832,457**
	Kilimo cha Mazao	4,157,753	5,416,553	5,828,361	7,176,326	9,729,649	11,822,710	11,332,130
	Mifugo	3,177,749	3,944,325	3,866,240	5,160,608	6,322,457	6,877,739	7,101,644
	Misitu	1,194,105	1,388,640	1,685,505	1,882,033	1,706,926	1,680,599	2,229,486
	Uvuvi	1,317,977	1,324,549	1,598,212	1,768,534	1,834,769	2,142,032	2,128,621
	Agriculture support services	25,499	26,483	30,000	32,886	34,861	38,017	40,577
	Viwanda na Ujenzi	**15,486,501**	**18,096,470**	**20,188,806**	**22,361,768**	**26,111,436**	**28,749,158**	**33,608,087**
B	Uchimbaji Madini na Mawe	3,071,558	3,125,480	3,097,933	4,055,619	5,299,362	5,206,217	6,573,059
C	Viwanda	5,881,780	6,648,876	7,533,519	7,411,672	8,467,126	9,102,282	10,418,295
D	Umeme	522,829	550,300	818,693	798,801	472,868	413,351	348,527
E	Maji safi na Maji taka	194,157	222,978	261,504	272,990	301,821	372,032	395,810
F	Ujenzi	5,816,176	7,548,836	8,477,157	9,822,685	11,570,259	13,655,276	15,872,398
	Huduma	**25,176,466**	**29,233,864**	**33,965,476**	**38,029,229**	**42,616,618**	**44,927,268**	**47,781,987**
G	Biashara na Matengenezo	6,448,378	7,063,673	8,045,702	8,747,862	9,861,678	10,843,499	11,792,072
H	Uchukuzi na Uhifadhi mizigo	3,747,784	5,246,333	6,167,366	6,929,895	7,549,484	7,897,993	8,381,276
I	Malazi na Huduma ya chakula	1,253,970	1,317,191	1,330,371	1,421,916	1,523,035	1,602,543	1,653,792
J	Habari na Mawasiliano	1,282,255	1,433,179	1,598,597	1,681,098	1,739,556	1,829,360	1,948,116
K	Fedha na Bima	2,561,997	2,541,198	3,614,991	4,189,021	5,268,866	4,789,632	4,823,650
L	Upangishaji Majengo	2,176,159	2,400,221	2,574,893	2,832,298	3,031,501	3,194,842	3,412,309
M	Sughuli za kitaaluma, Sayansi na Ufundi	282,744	353,038	433,939	518,123	617,914	726,707	817,442
N	Huduma zinazohusiana na Utawala	1,243,365	1,522,884	1,914,456	2,183,917	2,661,978	3,027,384	3,306,554
O	Utawala na Ulinzi	2,882,065	3,615,292	3,973,787	4,548,604	4,846,491	4,986,287	5,124,667
P	Elimu	1,498,868	1,728,376	2,027,225	2,413,306	2,673,289	2,864,290	3,081,718
Q	Afya na Huduma za Jamii	1,011,197	1,113,563	1,233,077	1,419,090	1,540,484	1,681,353	1,812,292
R	Sanaa na Burudani	174,358	194,938	223,468	248,510	285,626	322,353	374,924
S	Huduma nyingine za Kijamii	474,340	555,957	661,939	717,898	831,216	959,152	1,037,612
T	Shughuli za Kaya katika kuajiri	138,986	148,022	165,666	177,691	185,501	201,872	215,564
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	**50,536,049**	**59,430,884**	**67,162,600**	**76,411,383**	**88,356,716**	**96,237,522**	**104,222,532**
	Ongeza kodi katika bidhaa	4,635,323	5,470,981	6,410,208	7,864,579	8,938,667	9,787,724	10,169,738
	B: SEHEMU ISIYOUZIKA							
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	**7,147,287**	**8,075,334**	**9,030,580**	**10,073,353**	**11,066,941**	**12,719,252**	**14,972,083**
A	Kilimo, Misitu na Uvuvi	**6,673,099**	**7,450,675**	**8,305,485**	**9,214,174**	**10,110,449**	**11,593,497**	**13,706,843**
	Mazao	4,639,609	5,083,974	5,733,729	6,103,066	6,745,080	7,880,294	9,637,347
	Mifugo	1,455,518	1,634,987	1,718,971	1,997,848	1,882,549	1,980,200	2,749,290
	Misitu	542,652	680,473	792,392	1,038,392	1,387,841	1,629,477	1,230,096
	Uvuvi	35,320	51,240	60,393	74,867	94,978	103,526	90,110
	Viwanda na Ujenzi	**342,126**	**473,852**	**578,928**	**741,880**	**825,703**	**986,427**	**1,123,919**
E	Usambazaji maji safi na udhibiti maji taka	85,168	101,050	110,077	117,768	131,311	147,877	170,752
F	Ujenzi	256,958	372,802	468,851	624,112	694,392	838,550	953,167
	Huduma	**132,062**	**150,808**	**146,168**	**117,300**	**130,789**	**139,328**	**141,321**
L	Upangishaji Majengo	132,062	150,808	146,168	117,300	130,789	139,328	141,321
	Pato la Taifa (GDP) kwa bei za soko	**62,318,659**	**72,977,200**	**82,603,388**	**94,349,316**	**108,362,324**	**118,744,498**	**129,364,353**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

MCHANGO WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI KWA PATO LA TAIFA KWA BEI ZA SOKO
(KWA BEI ZA MIAKA INAYOHUSIKA)

Jedwali Na.2 Asilimia

	SHUGHULI YA KIUCHUMI	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	Kilimo, Misitu na Uvuvi	***26.55***	***26.79***	***25.80***	***26.75***	***27.44***	***28.76***	***28.25***
	Kilimo cha Mazao	14.12	14.39	14.00	14.07	15.20	16.59	16.21
	Mifugo	7.43	7.65	6.76	7.59	7.57	7.46	7.61
	Misitu	2.79	2.84	3.00	3.10	2.86	2.79	2.67
	Uvuvi	2.17	1.89	2.01	1.95	1.78	1.89	1.72
	Agriculture support services	0.04	0.04	0.04	0.03	0.03	0.03	0.03
B	Uchimbaji Madini na Mawe	4.93	4.28	3.75	4.30	4.89	4.38	5.08
C	Viwanda	9.44	9.11	9.12	7.86	7.81	7.67	8.05
D	Umeme	0.84	0.75	0.99	0.85	0.44	0.35	0.27
E	Maji safi na Maji taka	0.45	0.44	0.45	0.41	0.40	0.44	0.44
F	Ujenzi	9.75	10.85	10.83	11.07	11.32	12.21	13.01
G	Biashara na Matengenezo	10.35	9.68	9.74	9.27	9.10	9.13	9.12
H	Uchukuzi na Uhifadhi mizigo	6.01	7.19	7.47	7.34	6.97	6.65	6.48
I	Malazi na Huduma ya chakula	2.01	1.80	1.61	1.51	1.41	1.35	1.28
J	Habari na Mawasiliano	2.06	1.96	1.94	1.78	1.61	1.54	1.51
K	Fedha na Bima	4.11	3.48	4.38	4.44	4.86	4.03	3.73
L	Upangishaji Majengo	3.70	3.50	3.29	3.13	2.92	2.81	2.75
M	Sughuli za kitaaluma, Sayansi na Ufundi	0.45	0.48	0.53	0.55	0.57	0.61	0.63
N	Huduma zinazohusiana na Utawala	2.00	2.09	2.32	2.31	2.46	2.55	2.56
O	Utawala na Ulinzi	4.62	4.95	4.81	4.82	4.47	4.20	3.96
P	Elimu	2.41	2.37	2.45	2.56	2.47	2.41	2.38
Q	Afya na Huduma za Jamii	1.62	1.53	1.49	1.50	1.42	1.42	1.40
R	Sanaa na Burudani	0.28	0.27	0.27	0.26	0.26	0.27	0.29
S	Huduma nyingine za Kijamii	0.76	0.76	0.80	0.76	0.77	0.81	0.80
T	Shughuli za Kaya katika kuajiri	0.22	0.20	0.20	0.19	0.17	0.17	0.17
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	**92.6**	**92.5**	**92.2**	**91.7**	**91.8**	**91.8**	**92.1**
	Ongeza kodi katika bidhaa	7.4	7.5	7.8	8.3	8.2	8.2	7.9
	Pato la Taifa (GDP) kwa bei za soko	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

MCHANGO WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI KWA PATO LA TAIFA KWA BEI ZA SOKO- SEHEMU INAYOUZIKA NA ISIYOUZIKA
(KWA BEI ZA MIAKA INAYOHUSIKA)

Jedwali Na. 2A Asilimia

	SHUGHULI YA KIUCHUMI	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	A:SEHEMU INAYOUZIKA							
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)							
A	**Kilimo, Misitu na Uvuvi**	**15.8**	**16.6**	**15.7**	**17.0**	**18.1**	**19.0**	**17.6**
	Kilimo cha Mazao	6.7	7.4	7.1	7.6	9.0	10.0	8.8
	Mifugo	5.1	5.4	4.7	5.5	5.8	5.8	5.5
	Misitu	1.9	1.9	2.0	2.0	1.6	1.4	1.7
	Uvuvi	2.1	1.8	1.9	1.9	1.7	1.8	1.6
	Agriculture support services	0.04	0.04	0.04	0.03	0.03	0.03	0.03
B	Uchimbaji Madini na Mawe	4.9	4.3	3.8	4.3	4.9	4.4	5.1
C	Viwanda	9.4	9.1	9.1	7.9	7.8	7.7	8.1
D	Umeme	0.8	0.8	1.0	0.8	0.4	0.3	0.3
E	Maji safi na Maji taka	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
F	Ujenzi	9.3	10.3	10.3	10.4	10.7	11.5	12.3
G	Biashara na Matengenezo	10.3	9.7	9.7	9.3	9.1	9.1	9.1
H	Uchukuzi na Uhifadhi mizigo	6.0	7.2	7.5	7.3	7.0	6.7	6.5
I	Malazi na Huduma ya chakula	2.0	1.8	1.6	1.5	1.4	1.3	1.3
J	Habari na Mawasiliano	2.1	2.0	1.9	1.8	1.6	1.5	1.5
K	Fedha na Bima	4.1	3.5	4.4	4.4	4.9	4.0	3.7
L	Upangishaji Majengo	3.5	3.3	3.1	3.0	2.8	2.7	2.6
M	Sughuli za kitaaluma, Sayansi na Ufundi	0.5	0.5	0.5	0.5	0.6	0.6	0.6
N	Huduma zinazohusiana na Utawala	2.0	2.1	2.3	2.3	2.5	2.5	2.6
O	Utawala na Ulinzi	4.6	5.0	4.8	4.8	4.5	4.2	4.0
P	Elimu	2.4	2.4	2.5	2.6	2.5	2.4	2.4
Q	Afya na Huduma za Jamii	1.6	1.5	1.5	1.5	1.4	1.4	1.4
R	Sanaa na Burudani	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
S	Huduma nyingine za Kijamii	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8
T	Shughuli za Kaya katika kuajiri	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	**81.1**	**81.4**	**81.3**	**81.0**	**81.5**	**81.0**	**80.6**
	Ongeza kodi katika bidhaa	7.4	7.5	7.8	8.3	8.2	8.2	7.9
	B: SEHEMU ISIYOUZIKA							
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	**11.5**	**11.1**	**10.9**	**10.7**	**10.2**	**10.7**	**11.6**
A	Kilimo, Misitu na Uvuvi	10.7	10.2	10.1	9.8	9.3	9.8	10.6
	Mazao	7.4	7.0	6.9	6.5	6.2	6.6	7.4
	Mifugo	2.3	2.2	2.1	2.1	1.7	1.7	2.1
	Misitu	0.9	0.9	1.0	1.1	1.3	1.4	1.0
	Uvuvi	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
E	Usambazaji maji safi na udhibiti maji taka	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
F	Ujenzi	0.4	0.5	0.6	0.7	0.6	0.7	0.7
L	Upangishaji Majengo	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1
	Pato la Taifa (GDP) kwa bei za soko	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

ıtumizi	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
fa kwa Bei za Soko (GDPmp)	**62,318,659**	**72,977,200**	**82,603,388**	**94,349,317**	**108,362,324**	**118,744,498**	**129,364,353**
'a Mwisho(Final consumption)	**48,841,250**	**56,171,499**	**62,297,764**	**69,619,572**	**74,761,715**	**81,577,249**	**88,207,317**
	6,497,975	7,330,733	8,151,130	9,366,334	9,824,677	10,097,404	10,467,841
	42,196,070	48,675,221	53,954,463	60,047,089	64,699,505	71,211,545	77,442,970
nafsi Zinazotoa huduma za kijamii	147,205	165,545	192,171	206,149	237,532	268,299	296,506
silimali	**21,714,587**	**27,344,522**	**31,103,452**	**30,907,602**	**34,865,346**	**40,427,427**	**50,383,140**
za kudumu	20,543,461	24,780,897	27,399,832	30,070,195	35,492,828	42,141,921	50,316,239
› la limbikizo la Vito vya Thamani *(changes in Valuables)*	806,021	766,581	756,477	903,043	1,105,406	1,006,179	1,215,104
› la limbikizo (changes in Inventories)	365,106	1,797,044	2,947,143	-65,636	-1,732,887	-2,720,674	-1,148,203
	13,941,974	**13,874,574**	**14,925,779**	**16,138,367**	**17,717,213**	**17,993,324**	**17,799,492**
b	9,256,365	8,403,257	8,441,487	8,708,690	9,177,377	8,924,522	8,265,768
	4,685,609	5,471,317	6,484,292	7,429,677	8,539,835	9,068,803	9,533,723
	19,940,424	**21,614,687**	**22,539,832**	**22,316,226**	**20,665,232**	**20,320,749**	**22,522,249**
b	16,227,332	17,628,319	18,054,008	16,955,419	15,602,694	15,816,338	17,625,266
	3,713,092	3,986,369	4,485,823	5,360,807	5,062,538	4,504,411	4,896,983
Mapungufu	-2,238,729	-2,798,709	-3,183,776	0	1,683,283	-932,752	-4,503,347

isi ya Taifa ya Takwimu

PATO LA TAIFA KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI
(KWA BEI ZA MWAKA 2015)

Jedwali NA.3 Shs.Milioni

	SHUGHULI YA KIUCHUMI	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A	**Kilimo, Misitu na Uvuvi**	**21,807,030**	**22,408,192**	**23,952,077**	**25,234,560**	**26,436,338**	**28,008,976**	**29,482,834**
	Kilimo cha Mazao	10,806,678	11,283,264	12,344,014	13,279,392	13,996,348	14,895,622	15,638,612
	Mifugo	6,204,980	6,503,187	6,820,846	7,158,457	7,506,593	7,876,592	8,266,049
	Misitu	2,578,779	2,695,825	2,825,341	2,920,425	3,034,569	3,180,379	3,334,791
	Uvuvi	2,187,669	1,896,254	1,930,394	1,843,401	1,864,627	2,020,292	2,205,459
	Agriculture support services	28,925	29,661	31,482	32,886	34,201	36,091	37,923
	Viwanda na Ujenzi	**17,987,423**	**19,872,086**	**21,057,206**	**23,103,647**	**25,817,955**	**28,565,774**	**31,235,045**
B	Uchimbaji Madini na Mawe	3,314,742	3,464,721	3,687,273	4,055,619	4,356,709	4,588,624	4,659,195
C	Viwanda	6,066,989	6,292,514	6,919,794	7,411,672	8,213,364	8,889,818	9,623,501
D	Umeme	669,069	723,608	815,297	798,801	869,262	877,667	928,174
E	Maji safi na Maji taka	358,361	367,890	381,760	390,758	417,899	444,660	477,510
F	Ujenzi	7,578,263	9,023,353	9,253,082	10,446,797	11,960,720	13,765,005	15,546,664
	Huduma	**31,223,623**	**32,808,710**	**35,863,739**	**38,146,529**	**40,549,564**	**42,689,011**	**45,358,029**
G	Biashara na Matengenezo	7,371,411	7,682,286	8,444,243	8,747,862	9,260,703	9,821,248	10,395,783
H	Uchukuzi na Uhifadhi mizigo	5,710,466	6,050,976	6,577,706	6,929,895	7,324,856	7,815,845	8,736,561
I	Malazi na Huduma ya chakula	1,343,924	1,356,204	1,397,782	1,421,916	1,480,052	1,525,619	1,604,391
J	Habari na Mawasiliano	1,266,747	1,414,116	1,560,064	1,681,098	1,718,548	1,824,471	1,989,829
K	Fedha na Bima	3,444,161	3,405,940	3,764,113	4,189,021	4,235,515	4,115,393	4,094,972
L	Upangishaji Majengo	2,606,439	2,714,775	2,828,970	2,949,598	3,077,086	3,211,895	3,354,518
M	Sughuli za kitaaluma, Sayansi na Ufundi	322,260	385,090	447,921	518,123	606,207	694,291	763,332
N	Huduma zinazohusiana na Utawala	1,417,467	1,660,994	1,976,260	2,183,917	2,611,498	2,892,463	3,054,288
O	Utawala na Ulinzi	3,623,123	3,974,206	4,242,164	4,548,604	4,793,820	4,907,113	5,058,292
P	Elimu	1,922,643	1,927,633	2,186,260	2,413,306	2,665,336	2,859,171	3,046,789
Q	Afya na Huduma za Jamii	1,284,594	1,245,030	1,349,941	1,419,090	1,497,896	1,611,999	1,742,444
R	Sanaa na Burudani	198,470	212,502	230,652	248,510	280,131	307,907	350,027
S	Huduma nyingine za Kijamii	550,177	612,079	685,475	717,898	814,529	912,404	971,690
T	Shughuli za Kaya katika kuajiri	161,741	166,880	172,190	177,691	183,387	189,193	195,113
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	**71,018,076**	**75,088,988**	**80,873,021**	**86,484,736**	**92,803,857**	**99,263,761**	**106,075,908**
	Ongeza kodi katika bidhaa	6,961,771	8,179,129	8,001,090	7,864,579	8,024,535	8,393,644	9,064,286
	Pato la Taifa (GDP) kwa bei za soko	**77,979,847**	**83,268,117**	**88,874,111**	**94,349,316**	**100,828,393**	**107,657,405**	**115,140,194**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

PATO LA TAIFA KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI, KWA BEI ZA SOKO - SEHEMU INAYOUZIKA NA ISIYOUZIKA
(KWA BEI ZA MWAKA 2015)

Jedwali Na.3A Shs. Milioni

	SHUGHULI YA KIUCHUMI	2,012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	A: SEHEMU INAYOUZIKA	**67,184,948**	**71,115,822**	**76,759,835**	**82,398,098**	**88,440,032**	**94,635,626**	**101,148,176**
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	**74,146,719**	**79,294,951**	**84,760,925**	**90,262,677**	**96,464,568**	**103,029,270**	**110,217,961**
A	**Kilimo, Misitu na Uvuvi**	**18,560,733**	**19,105,967**	**20,538,538**	**21,953,873**	**22,914,869**	**24,357,439**	**25,652,991**
	Kilimo cha Mazao	8,857,547	9,308,881	10,267,229	11,330,959	11,852,633	12,666,159	13,344,020
	Mifugo	5,184,319	5,465,006	5,788,062	6,131,537	6,458,453	6,797,008	7,080,239
	Misitu	2,316,438	2,421,026	2,536,530	2,629,474	2,720,412	2,853,656	3,002,559
	Uvuvi	2,173,504	1,881,393	1,915,235	1,829,018	1,849,169	2,004,525	2,188,251
	Huduma za shughuli za kilimo	28,925	29,661	31,482	32,886	34,201	36,091	37,923
	Viwanda na Ujenzi	**17,491,788**	**19,292,729**	**20,449,621**	**22,391,185**	**25,070,677**	**27,685,960**	**30,248,978**
B	Uchimbaji Madini na Mawe	3,314,742	3,464,721	3,687,273	4,055,619	4,356,709	4,588,624	4,659,195
C	Viwanda	6,066,989	6,292,514	6,919,794	7,411,672	8,213,364	8,889,818	9,623,501
D	Umeme	669,069	723,608	815,297	798,801	869,262	877,667	928,174
E	Maji safi na Maji taka	278,139	285,538	296,333	302,407	326,898	350,019	369,545
F	Ujenzi	7,162,850	8,526,348	8,730,924	9,822,685	11,304,444	12,979,833	14,668,563
	Huduma	**31,132,427**	**32,717,125**	**35,771,676**	**38,053,040**	**40,454,486**	**42,592,227**	**45,251,706**
G	Biashara na Matengenezo	7,371,411	7,682,286	8,444,243	8,747,862	9,260,703	9,821,248	10,395,783
H	Uchukuzi na Uhifadhi mizigo	5,710,466	6,050,976	6,577,706	6,929,895	7,324,856	7,815,845	8,736,561
I	Malazi na Huduma ya chakula	1,343,924	1,356,204	1,397,782	1,421,916	1,480,052	1,525,619	1,604,391
J	Habari na Mawasiliano	1,266,747	1,414,116	1,560,064	1,681,098	1,718,548	1,824,471	1,989,829
K	Fedha na Bima	3,444,161	3,405,940	3,764,113	4,189,021	4,235,515	4,115,393	4,094,972
L	Upangishaji Majengo	2,515,243	2,623,190	2,736,907	2,856,109	2,982,008	3,115,112	3,248,194
M	Sughuli za kitaaluma, Sayansi na Ufundi	322,260	385,090	447,921	518,123	606,207	694,291	763,332
N	Huduma zinazohusiana na Utawala	1,417,467	1,660,994	1,976,260	2,183,917	2,611,498	2,892,463	3,054,288
O	Utawala na Ulinzi	3,623,123	3,974,206	4,242,164	4,548,604	4,793,820	4,907,113	5,058,292
P	Elimu	1,922,643	1,927,633	2,186,260	2,413,306	2,665,336	2,859,171	3,046,789
Q	Afya na Huduma za Jamii	1,284,594	1,245,030	1,349,941	1,419,090	1,497,896	1,611,999	1,742,444
R	Sanaa na Burudani	198,470	212,502	230,652	248,510	280,131	307,907	350,027
S	Huduma nyingine za Kijamii	550,177	612,079	685,475	717,898	814,529	912,404	971,690
T	Shughuli za Kaya katika kuajiri	161,741	166,880	172,190	177,691	183,387	189,193	195,113
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	**67,184,948**	**71,115,822**	**76,759,835**	**82,398,098**	**88,440,032**	**94,635,626**	**101,153,675**
	Ongeza kodi katika bidhaa	6,961,771	8,179,129	8,001,090	7,864,579	8,024,535	8,393,644	9,064,286
	B: SEHEMU ISIYOUZIKA							
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	**3,833,129**	**3,973,166**	**4,113,187**	**4,086,638**	**4,363,825**	**4,628,135**	**4,922,233**
A	Kilimo, Misitu na Uvuvi	3,246,297	3,302,224	3,413,539	3,280,687	3,521,469	3,651,537	3,829,843
	Mazao	1,949,130	1,974,383	2,076,785	1,948,433	2,143,714	2,229,463	2,294,592
	Mifugo	1,020,661	1,038,181	1,032,784	1,026,920	1,048,140	1,079,584	1,185,810
	Misitu	262,340	274,799	288,811	290,951	314,157	326,723	332,233
	Uvuvi	14,165	14,861	15,159	14,383	15,458	15,767	17,208
	Viwanda na Ujenzi	**495,636**	**579,357**	**607,585**	**712,462**	**747,278**	**879,814**	**986,067**
E	Usambazaji maji safi na udhibiti maji taka	80,222	82,352	85,427	88,351	91,001	94,641	107,966
F	Ujenzi	415,413	497,005	522,159	624,112	656,276	785,173	878,101
	Huduma	**91,196**	**91,585**	**92,063**	**93,489**	**95,078**	**96,783**	**106,323**
L	Upangishaji Majengo	91,196	91,585	92,063	93,489	95,078	96,783	106,323
	Pato la Taifa (GDP) kwa bei za soko	**77,979,847**	**83,268,117**	**88,874,111**	**94,349,316**	**100,828,393**	**107,657,405**	**115,140,194**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

PATO LA TAIFA KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI
(Kwa Bei za Mwaka 2015)

Jedwali NA.4 **Asilimia**

	SHUGHULI YA KIUCHUMI	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
A	**Kilimo, Misitu na Uvuvi**	**2.8**	**6.9**	**5.4**	**4.8**	**5.9**	**5.3**
	Kilimo cha Mazao	4.4	9.4	7.6	5.4	6.4	5.0
	Mifugo	4.8	4.9	4.9	4.9	4.9	4.9
	Misitu	4.5	4.8	3.4	3.9	4.8	4.9
	Uvuvi	-13.3	1.8	-4.5	1.2	8.4	9.2
	Agriculture support services	2.5	6.1	4.5	4.0	5.5	5.1
B	Uchimbaji Madini na Mawe	4.5	6.4	10.0	7.4	5.3	1.5
C	Viwanda	3.7	10.0	7.1	10.8	8.2	8.3
D	Umeme	8.2	12.7	-2.0	8.8	1.0	5.8
E	Maji safi na Maji taka	2.7	3.8	2.4	6.9	6.4	7.4
F	Ujenzi	19.1	2.5	12.9	14.5	15.1	12.9
G	Biashara na Matengenezo	4.2	9.9	3.6	5.9	6.1	5.8
H	Uchukuzi na Uhifadhi mizigo	6.0	8.7	5.4	5.7	6.7	11.8
I	Malazi na Huduma ya chakula	0.9	3.1	1.7	4.1	3.1	5.2
J	Habari na Mawasiliano	11.6	10.3	7.8	2.2	6.2	9.1
K	Fedha na Bima	-1.1	10.5	11.3	1.1	-2.8	-0.5
L	Upangishaji Majengo	4.2	4.2	4.3	4.3	4.4	4.4
M	Sughuli za kitaaluma, Sayansi na Ufundi	19.5	16.3	15.7	17.0	14.5	9.9
N	Huduma zinazohusiana na Utawala	17.2	19.0	10.5	19.6	10.8	5.6
O	Utawala na Ulinzi	9.7	6.7	7.2	5.4	2.4	3.1
P	Elimu	0.3	13.4	10.4	10.4	7.3	6.6
Q	Afya na Huduma za Jamii	-3.1	8.4	5.1	5.6	7.6	8.1
R	Sanaa na Burudani	7.1	8.5	7.7	12.7	9.9	13.7
S	Huduma nyingine za Kijamii	11.3	12.0	4.7	13.5	12.0	6.5
T	Shughuli za Kaya katika kuajiri	3.2	3.2	3.2	3.2	3.2	3.1
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	**5.7**	**7.7**	**6.9**	**7.3**	**7.0**	**6.9**
	Ongeza kodi katika bidhaa	17.5	-2.2	-1.7	2.0	4.6	8.0
	Pato la Taifa (GDP) kwa bei za soko	**6.8**	**6.7**	**6.2**	**6.9**	**6.8**	**7.0**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

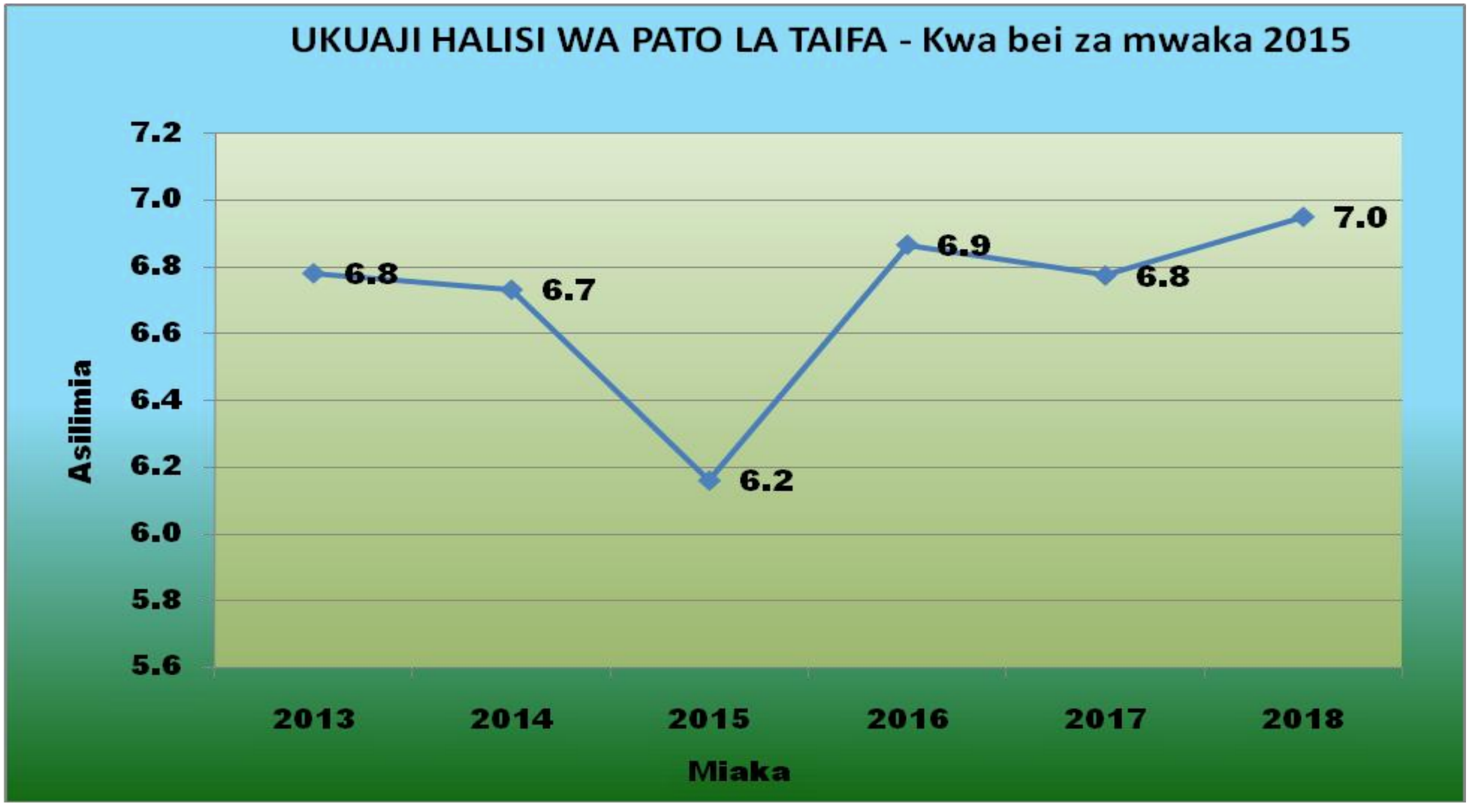
UKUAJI HALISI WA PATO LA TAIFA - Kwa bei za mwaka 2015
Asilimia
7.2
7.0
6.8
6.6
6.4
6.2
6.0
5.8
5.6
6.8
6.7
6.2
6.9
6.8
7.0
2013
2014
2015
2016
2017
2018
Miaka

PATO LA TAIFA KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI, KWA BEI ZA SOKO -SEHEMU INAYOUZIKA NA ISIYOUZIKA
(KWA BEI ZA MWAK 2015)

Jedwali Na.4A Asilimia

	SHUGHULI YA KIUCHUMI	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	A: SEHEMU INAYOUZIKA						
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)						
A	**Kilimo, Misitu na Uvuvi**	**2.9**	**7.5**	**6.9**	**4.4**	**6.3**	**5.3**
	Kilimo cha Mazao	5.1	10.3	10.4	4.6	6.9	5.4
	Mifugo	5.4	5.9	5.9	5.3	5.2	4.2
	Misitu	4.5	4.8	3.7	3.5	4.9	5.2
	Uvuvi	-13.4	1.8	-4.5	1.1	8.4	9.2
	Agriculture support services	2.5	6.1	4.5	4.0	5.5	5.1
B	Uchimbaji Madini na Mawe	4.5	6.4	10.0	7.4	5.3	1.5
C	Viwanda	3.7	10.0	7.1	10.8	8.2	8.3
D	Umeme	8.2	12.7	-2.0	8.8	1.0	5.8
E	Maji safi na Maji taka	2.7	3.8	2.0	8.1	7.1	5.6
F	Ujenzi	19.0	2.4	12.5	15.1	14.8	13.0
G	Biashara na Matengenezo	4.2	9.9	3.6	5.9	6.1	5.8
H	Uchukuzi na Uhifadhi mizigo	6.0	8.7	5.4	5.7	6.7	11.8
I	Malazi na Huduma ya chakula	0.9	3.1	1.7	4.1	3.1	5.2
J	Habari na Mawasiliano	11.6	10.3	7.8	2.2	6.2	9.1
K	Fedha na Bima	-1.1	10.5	11.3	1.1	-2.8	-0.5
L	Upangishaji Majengo	4.3	4.3	4.4	4.4	4.5	4.3
M	Sughuli za kitaaluma, Sayansi na Ufundi	19.5	16.3	15.7	17.0	14.5	9.9
N	Huduma zinazohusiana na Utawala	17.2	19.0	10.5	19.6	10.8	5.6
O	Utawala na Ulinzi	9.7	6.7	7.2	5.4	2.4	3.1
P	Elimu	0.3	13.4	10.4	10.4	7.3	6.6
Q	Afya na Huduma za Jamii	-3.1	8.4	5.1	5.6	7.6	8.1
R	Sanaa na Burudani	7.1	8.5	7.7	12.7	9.9	13.7
S	Huduma nyingine za Kijamii	11.3	12.0	4.7	13.5	12.0	6.5
T	Shughuli za Kaya katika kuajiri	3.2	3.2	3.2	3.2	3.2	3.1
	Jumla ya Ongezeko la Thamani	**5.9**	**7.9**	**7.3**	**7.3**	**7.0**	**6.9**
	Ongeza kodi katika bidhaa	17.5	-2.2	-1.7	2.0	4.5	8.0
	B: SEHEMU ISIYOUZIKA						
	Jumla ya Pato la Taifa (GDPmp)	**3.7**	**3.5**	**-0.6**	**6.8**	**6.1**	**6.3**
A	Kilimo, Misitu na Uvuvi	1.7	3.4	-3.9	7.3	3.7	4.9
	Mazao	1.3	5.2	-6.2	10.0	4.0	2.9
	Mifugo	1.7	-0.5	-0.6	2.1	3.0	9.8
	Misitu	4.7	5.1	0.7	8.0	4.0	1.7
	Uvuvi	4.9	2.0	-5.1	7.5	2.0	9.1
E	Usambazaji maji safi na udhibiti maji taka	2.7	3.7	3.4	3.0	4.0	14.1
F	Ujenzi	19.6	5.1	19.5	5.2	19.6	11.8
L	Upangishaji Majengo	0.4	0.5	1.5	1.7	1.8	9.9
	Pato la Taifa (GDP) kwa bei za soko	**6.8**	**6.7**	**6.2**	**6.9**	**6.8**	**7.0**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

PATO LA TAIFA NA MATUMIZI YAKE KWA BEI ZA SOKO (BEI ZA MWAKA 2015)

Jedwali Na. 4B Shs.Milioni

Aina ya Matumizi	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Pato la Taifa kwa Gharama zake (GDPbp)	**71,018,076**	**75,088,988**	**80,873,021**	**86,484,736**	**92,803,857**	**99,263,761**	**106,075,908**
Kodi za uzalishaji	6,961,771	8,179,129	8,001,090	7,864,579	8,024,535	8,393,644	9,064,286
Pato la Taifa kwa Bei za Soko (GDPmp)	**77,979,847**	**83,268,117**	**88,874,111**	**94,349,316**	**100,828,393**	**107,657,405**	**115,140,194**
MATUMIZI YA PATO LA TAIFA							
Pato la Taifa kwa Bei za Soko(GDPmp)	**77,979,847**	**83,268,117**	**88,874,111**	**94,349,316**	**100,828,393**	**107,657,405**	**115,140,194**
Matumizi ya Mwisho(Final consumption)	**59,307,279**	**61,881,807**	**65,250,580**	**69,619,572**	**70,594,782**	**73,603,189**	**77,820,838**
Serikali	7,770,261	8,058,996	8,548,398	9,366,334	9,667,251	9,771,806	9,968,648
Binafsi	51,370,798	53,641,790	56,500,911	60,047,089	60,697,766	63,578,381	67,577,020
Taasisi binafsi Zinazotoa huduma za kijamii	166,220	181,021	201,271	206,149	229,766	253,003	275,169
Ukuzaji rasilimali	**23,424,588**	**29,019,243**	**31,803,806**	**30,907,602**	**33,795,169**	**38,338,123**	**45,360,124**
Rasilimali za kudumu	22,298,479	26,190,461	28,081,728	30,070,195	34,878,462	40,376,858	46,636,421
Ongezeko la limbikizo la Vito vya Thamani *(*changes in Valuables*)*	769,674	775,566	820,886	903,043	902,490	858,566	776,123
Ongezeko la limbikizo (changes in Inventories)	356,435	2,053,216	2,901,191	-65,636	-1,985,783	-2,897,301	-2,052,420
Mauzo nje	**15,183,222**	**14,674,503**	**15,923,654**	**16,138,367**	**16,137,713**	**15,480,491**	**14,170,138**
Bidhaa-fob	9,657,332	8,406,652	8,815,465	8,708,690	8,060,826	7,805,507	6,247,664
Huduma	5,525,891	6,267,851	7,108,189	7,429,677	8,076,886	7,674,984	7,922,474
Uagizaji	**20,548,434**	**22,796,325**	**23,545,813**	**22,316,226**	**20,331,252**	**18,879,441**	**21,296,466**
Bidhaa-fob	15,864,267	17,946,005	18,354,816	16,955,419	15,631,116	15,311,240	17,434,678
Huduma	4,684,167	4,850,319	5,190,997	5,360,807	4,700,136	3,568,202	3,861,788
Makosa na Mapungufu	613,191	488,889	-558,115	0	631,981	-884,958	-914,439

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

UKUZAJI RASILIMALI KWA AINA YA SHUGHULI (Kwa bei za miaka inayohusika)

Jedwali Na. 5 Shs. Milioni

Aina	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Majengo	13,307,923	17,908,862	19,195,447	22,807,556	27,721,670	33,872,241	41,330,856
Vifaa vya Usafiri	1,428,849	1,395,037	1,828,607	1,663,027	1,514,772	1,413,888	1,832,641
Mitambo na Vifaa	4,198,642	3,599,450	4,154,298	3,194,486	3,430,297	3,756,643	3,561,018
Mitambo na Vifaa vingine	875,770	987,752	1,156,588	1,172,391	1,366,982	1,441,018	1,758,799
Raslimali za Mazao ya Mifugo	254,212	297,937	330,525	375,399	425,361	461,511	508,945
Haki ya Umiliki, Utafiti na Maendeleo, na Huduma za Kitaalamu	478,066	591,860	734,368	857,335	1,033,744	1,196,620	1,323,980
Rasilimali za Kudumu	**20,543,461**	**24,780,897**	**27,399,832**	**30,070,195**	**35,492,828**	**42,141,921**	**50,316,239**
Ongezeko la limbikizo la Vito vya Thamani (changes in Valuables)	806,021	766,581	756,477	903,043	1,105,406	1,006,179	1,215,104
Ongezeko la limbikizo (changes in Inventories)	365,106	1,797,044	2,947,143	-65636	-1732887	-2720674	-1148203
Jumla ya Ukuzaji Rasilimali	**21,714,587**	**27,344,522**	**31,103,452**	**30,907,602**	**34,865,346**	**40,427,427**	**50,383,140**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

UKUZAJI RASILIMALI KWA AINA YA SHUGHULI (Bei za Mwaka 2015)

Jedwali Na.6 Shs.Milioni

Aina	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Majengo	14,855,881	19,218,436	19,485,103	22,807,556	27,512,753	32,836,681	38,191,158
Vifaa vya Usafiri	1,336,722	1,218,733	2,044,517	1,663,027	1,373,682	1,173,050	1,924,369
Mitambo na Vifaa	4,280,352	3,713,748	4,229,095	3,194,486	3,268,709	3,473,892	3,276,373
Mitambo na Vifaa vingine	990,971	1,061,609	1,200,328	1,172,391	1,323,953	1,335,724	1,569,555
Raslimali za Mazao ya Mifugo	290,292	332,936	364,963	375,399	385,150	414,428	434,330
Haki ya Umiliki, Utafiti na Maendeleo, na Huduma za Kitaalamu	544,261	645,000	757,723	857,335	1,014,215	1,143,083	1,240,636
Rasilimali za Kudumu	**22,298,479**	**26,190,461**	**28,081,728**	**30,070,195**	**34,878,462**	**40,376,858**	**46,636,421**
Ongezeko la limbikizo la Vito vya Thamani (changes in Valuables)	769,674	775,566	820,886	903,043	902,490	858,566	776,123
Ongezeko la limbikizo (changes in Inventories)	356,435	2,053,216	2,901,191	-65636	-1985783	-2897301	-2052420
Jumla ya Ukuzaji Rasilimali	**23,424,588**	**29,019,243**	**31,803,806**	**30,907,602**	**33,795,169**	**38,338,123**	**45,360,124**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

MCHANGO KATIKA UKUZAJI RASILIMALI KWA AINA YA SHUGHULI (Kwa bei za miaka inayohusika)

Jedwali Na. 7a Asilimia

Aina	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Majengo	61.3	65.5	61.7	73.8	79.5	83.8	82.0
Vifaa vya Usafiri	6.6	5.1	5.9	5.4	4.3	3.5	3.6
Mitambo na Vifaa	19.3	13.2	13.4	10.3	9.8	9.3	7.1
Mitambo na Vifaa vingine	4.0	3.6	3.7	3.8	3.9	3.6	3.5
Raslimali za Mazao ya Mifugo	1.2	1.1	1.1	1.2	1.2	1.1	1.0
Haki ya Umiliki, Utafiti na Maendeleo, na Huduma za Kitaalamu	2.2	2.2	2.4	2.8	3.0	3.0	2.6
Rasilimali za Kudumu	**94.6**	**90.6**	**88.1**	**97.3**	**101.8**	**104.2**	**99.9**
Ongezeko la limbikizo la Vito vya Thamani (changes in Valuables)	3.7	2.8	2.4	2.9	3.2	2.5	2.4
Ongezeko la limbikizo (changes in Inventories)	1.7	6.6	9.5	-0.2	-5.0	-6.7	-2.3
Jumla ya Ukuzaji Rasilimali	**100.0**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

UKUZAJI WA RASILIMALI KATIKA SEHEMU ZA UCHUMI WA KITAIFA NA BINAFSI (Kwa bei za miaka inayohusika)

Jedwali Na.7b Shs. Milioni

Sekta	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A. Rasilimali za Kudumu	**20,543,461**	**24,780,897**	**27,399,832**	**30,070,195**	**35,492,828**	**42,141,921**	**50,316,239**
1. Serikali kuu	4,930,430	5,451,797	6,549,213	7,219,843	8,944,186	10,914,757	13,106,326
2. Mashirika	534,130	545,180	534,350	589,169	745,349	1,011,406	1,104,748
3. Taasisi	554,673	545,180	586,415	812,232	851,827	1,095,690	1,054,532
4. Sekta binafsi	14,524,227	18,238,741	19,729,853	21,448,950	24,951,465	29,120,067	35,050,634
B: Ongezeko la limbikizo la Vito vya Thamani (changes in Valuables)	**806,021**	**766,581**	**756,477**	**903,043**	**1,105,406**	**1,006,179**	**1,215,104**
C. Ongezeko la Limbikizo	**365,106**	**1,797,044**	**2,947,143**	**-65636**	**-1732887**	**-2720674**	**-1148203**
D. Jumla ya Ukuzaji Rasilimali	**21,714,587**	**27,344,522**	**31,103,452**	**30,907,602**	**34,865,346**	**40,427,427**	**50,383,140**

Chanzo:Ofisi ya Taifa ya Takwimu

FAHIRISI ZA BEI ZA REJAREJA ZA BIDHAA ZITUMIWAZO NA WATU WA KIPATO CHA CHINI DAR-ES-SALAAM (Des.2015=100)

Jedwali Na.8

MWAKA	BIDHAA ZOTE		CHAKULA	
	FAHIRISI	BADILIKO ASILIMIA	FAHIRISI	BADILIKO ASILIMIA
2000	23.8	1.7	22.0	-2.0
2001	25.9	8.5	24.0	8.9
2002	26.9	3.8	24.9	4.0
2003	28.4	5.8	26.3	5.4
2004	30.2	6.4	28.1	6.8
2005	32.7	8.3	30.1	7.3
2006	36.49	11.5	33.24	10.3
2007	39.89	9.3	36.34	9.3
2008	46.80	17.3	41.87	15.2
2009	54.66	16.8	50.01	19.4
2010	61.89	13.2	58.99	18.0
2011	66.48	7.4	63.16	7.1
2012	78.96	18.8	77.83	23.2
2013	86.34	9.3	85.98	10.5
2014	92.95	7.7	92.22	7.3
2015*	97.97	5.4	97.67	5.9
2016	102.21	4.3	101.19	3.6
2017	104.10	1.9	104.67	3.4
2018	106.15	2.0	109.36	4.5

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Des. 2015=100

FAHIRISI ZA BEI ZA REJA REJA ZA BIDHAA ZITUMIKAZO NA WATU WA KIPATO CHA CHINI DAR ES SALAAM (2001= 100)

Jedwali Na.9

Mwaka	Chakula	Vinywaji na Sigara	Kodi ya Nyumba	Umeme, Mafuta ya Taa, Maji	Nguo na Viatu	Fenicha, Vyombo Vya Nyumbani	Huduma Mahitaji ya Nyumbani	Huduma za Afya	Michezo na Starehe	Usafiri	Elimu	Vinginevyo	Fahirisi Bidhaa Zote
2003	114.2	120.0	100.0	123.1	87.9	114.6	74.3	71.9	96.2	104.8	180.2	150.3	112.7
2004	123.5	122.9	100.0	142.0	97.2	137.4	80.5	85.1	99.4	104.1	191.1	123.0	121.9
2005	125.7	120.0	113.6	162.3	108.7	115.7	110.0	113.6	110.4	109.8	115.0	121.1	126.5
2006	138.6	141.8	132.8	193.7	108.0	115.4	109.6	118.8	113.5	134.0	93.3	139.3	141.1
2007	151.5	159.5	146.1	209.1	124.1	131.7	119.1	114.8	148.5	114.9	104.0	128.4	154.2
2008	174.6	175.1	199.3	269.8	139.3	160.5	138.4	134.0	110.8	179.5	99.2	137.2	180.9
2009	208.5	210.8	206.6	276.6	152.8	173.3	167.1	163.8	124.7	225.9	111.3	147.7	211.3
FAHIRISI ZA BEI ZA REJA REJA ZA BIDHAA ZITUMIWAZO NA WATU WA KIPATO CHA CHINI DAR ES SALAAM (Des. 2015 = 100)													
	Vyakula na vinywaji baridi	Vinywaji vyenye kilevi na bidhaa za tumbaku	Mavazi ya nguo na viatu	Nishati, Maji na Makazi	Samani, vifaa vya nyumbani na ukarabati wa nyumba	Gharama za Afya	Usafirishaji	Mawasiliano	Utamaduni na Burudani	Elimu	Hoteli na Migahawa	Bidhaa na huduma nyinginezo	FAHIRISI BIDHAA ZOTE
2010	58.99	58.09	58.47	68.80	77.22	79.73	63.60	99.68	68.72	102.48	63.66	63.22	61.89
2011	63.16	61.31	68.58	73.79	83.74	82.85	73.17	99.72	68.03	102.59	67.21	69.09	66.48
2012	77.83	66.34	75.61	86.46	86.26	88.38	83.22	100.00	81.74	103.20	73.61	76.41	78.96
2013	85.98	75.34	85.60	88.69	88.81	90.62	86.32	100.00	90.84	102.73	85.16	84.36	86.34
2014	92.22	81.64	93.45	94.93	92.39	91.24	100.08	100.00	94.70	102.72	91.76	94.05	92.95
2015*	97.67	93.26	101.90	98.12	97.91	96.35	99.91	100.00	100.00	102.40	98.24	96.61	97.97
2016	101.19	100.89	99.41	105.13	100.55	108.05	100.84	100.57	101.22	97.07	104.92	102.41	102.21
2017	104.67	103.85	100.71	106.08	103.70	109.73	100.74	100.95	102.92	100.84	105.48	103.38	104.10
2018	109.36	103.85	103.87	112.15	105.67	109.80	88.19	100.86	104.08	106.36	105.60	105.01	106.15

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

NB. Wastani (Average) wa mwaka (kuanzia mwaka 2003, Fahirisi (Index) imekuwa ikitolewa kila mwezi katika miezi yote 12 ya mwaka

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Des. 2015=100

Fahirisi za Bei kuanzia mwaka 2005 hadi 2009 zilitumia mgawanyo wa makundi kwa tafsiri ya

Kitaifa (National Classification) hivyo fahirisi hizi haziwezi kuungwa na fahirisi zilizonzia mwaka 2010 zilizotumia mgawanyo wa makundi kwa mfumo wa kimataifa wa

FAHIRISI YA BEI YA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO NA WAFANYAKAZI WA KIMA CHA KATI - DAR-ES-SALAAM (Des.2015 =100)

Jedwali Na. 10

2000	27.0	28.1	27.2	29.4	27.9	2.5
2001	30.5	28.9	28.7	28.4	29.1	4.5
2002	30.0	30.0	30.2	30.4	30.2	3.5
2003	30.4	30.4	30.9	31.7	30.8	2.3
2004	32.8	33.1	33.5	34.2	33.4	8.2
2005	34.9	35.3	36.7	37.3	36.0	7.9
2006	38.3	39.4	39.5	40.2	39.3	9.2
2007	41.7	43.3	44.4	46.0	43.9	11.5
2008	48.5	49.9	51.2	52.7	50.6	15.3
2009	55.7	57.3	60.3	62.3	58.9	16.4
2010	63.9	64.6	65.1	65.6	64.8	10.0
2011	67.9	69.3	70.3	72.1	69.9	7.9
2012	78.4	81.6	82.7	83.4	81.5	16.6
2013	87.6	88.6	88.5	88.4	88.3	8.3
2014	92.8	94.2	94.5	93.5	93.7	6.2
2015*	96.5	98.9	100.6	100.0	99.0	5.6
2016	102.05	104.35	103.81	103.79	103.50	4.5
2017	104.48	106.72	106.65	107.02	106.22	2.6
2018	105.75	108.50	108.73	109.82	108.20	1.9

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Des. 2015=100

FAHIRISI YA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO NA WAFANYAKAZI WA KIMA CHA KATI DAR ES SALAAM (DES. 2015=100)

Jedwali Na.11

FAHIRISI YA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO NA WAFANYAKAZI WA KIMA CHA KATI DAR ES SALAAM (DES. 2015 = 100)													
Mwaka	Vyakula na vinywaji baridi	Vinywaji vyenye kilevi na bidhaa za tumbaku	Mavazi ya nguo na viatu	Nishati, Maji na Makazi	Samani, vifaa vya nyumbani na ukarabati wa nyumba	Gharama za Afya	Usafirishaji	Mawasiliano	Utamaduni na Burudani	Elimu	Hoteli na Migahawa	Bidhaa na huduma nyinginezo	FAHIRISI BIDHAA ZOTE
2010 Robo ya kwanza	64.9	67.0	70.8	49.0	75.0	77.1	68.2	96.9	73.3	67.4	68.5	69.7	63.9
Robo ya pili	66.0	66.2	71.4	49.6	74.5	77.1	68.2	96.8	73.0	67.4	68.6	69.4	64.6
Robo ya tatu	66.3	67.3	71.8	50.8	75.4	77.1	68.4	97.3	75.4	67.4	69.2	69.5	65.1
Robo ya nne	66.7	68.9	72.1	51.7	75.9	77.1	68.8	97.3	75.2	67.4	69.4	69.1	65.6
2011 Robo ya kwanza	69.8	69.5	74.0	54.2	78.8	79.0	70.2	97.3	75.8	67.1	68.6	70.9	67.9
Robo ya pili	70.9	70.1	75.9	56.5	81.3	80.6	71.0	97.3	76.8	67.0	69.5	73.4	69.3
Robo ya tatu	72.1	71.3	75.9	57.6	82.0	80.8	71.1	97.4	77.0	67.2	70.0	75.1	70.3
Robo ya nne	75.1	72.0	76.3	58.1	82.5	80.8	71.6	97.6	77.7	67.3	70.0	75.9	72.1
2012 Robo ya kwanza	82.9	76.0	84.8	64.1	83.8	83.0	73.6	97.9	81.3	73.8	74.4	79.5	78.4
Robo ya pili	85.9	78.7	87.6	67.5	87.9	87.0	78.2	98.3	86.3	79.1	77.0	81.9	81.6
Robo ya tatu	87.1	81.2	89.5	68.4	89.0	87.9	78.5	98.4	89.2	81.3	78.6	83.1	82.7
Robo ya nne	87.6	82.2	91.9	69.4	89.6	88.8	78.1	98.5	89.4	82.7	79.5	84.6	83.4
2013 Robo ya kwanza	94.6	82.5	94.0	70.7	90.1	90.0	78.0	98.7	90.0	83.5	80.0	85.4	87.6
Robo ya pili	94.6	83.5	94.7	73.7	90.4	90.1	83.6	99.0	90.8	84.2	80.7	86.0	88.6
Robo ya tatu	92.7	86.2	95.6	76.2	90.8	91.3	88.0	99.2	91.5	85.9	81.6	88.2	88.5
Robo ya nne	91.7	88.0	95.7	77.5	91.3	91.7	89.5	99.2	92.2	86.8	82.5	88.8	88.4
2014 Robo ya kwanza	98.1	88.8	96.0	80.3	92.1	92.2	93.5	99.3	92.6	91.8	83.5	90.2	92.8
Robo ya pili	99.1	89.0	96.6	82.8	93.2	94.8	94.2	99.5	93.2	94.3	85.8	90.6	94.2
Robo ya tatu	97.3	92.9	97.3	86.8	96.7	97.0	96.3	100.0	95.0	95.9	88.0	93.6	94.5
Robo ya nne	93.7	97.0	98.0	89.6	99.0	97.8	97.7	100.0	97.2	95.9	90.5	95.7	93.5
2015* Robo ya kwanza	97.3	97.9	98.5	93.4	99.6	97.8	98.6	100.2	97.2	99.0	93.8	96.0	96.5
Robo ya pili	100.1	98.1	98.9	96.7	99.3	97.8	99.3	100.3	97.3	99.9	96.4	96.6	98.9
Robo ya tatu	101.8	98.9	99.0	99.4	99.4	98.4	100.5	100.2	98.2	100.0	98.0	96.7	100.6
Robo ya nne	100.4	100.0	99.8	99.5	99.9	99.6	100.1	100.0	100.1	100.0	99.0	99.2	100.0
2016 Robo ya kwanza	101.81	100.94	99.84	108.37	99.89	106.44	99.44	100.00	100.34	97.77	100.70	101.37	102.05
Robo ya pili	104.35	100.23	100.67	111.35	101.13	111.18	99.79	100.65	100.98	97.34	105.93	102.20	104.35
Robo ya tatu	103.90	101.28	99.83	107.36	100.24	113.92	100.57	101.22	101.05	97.34	106.92	102.16	103.81
Robo ya nne	102.52	102.55	100.25	110.34	102.43	114.81	99.94	101.34	101.94	97.34	105.83	103.52	103.79
2017 Robo ya kwanza	105.73	103.07	100.93	105.30	104.32	114.49	101.20	101.35	101.16	97.34	106.10	102.99	104.48
Robo ya pili	110.22	103.61	101.49	108.85	104.02	114.00	102.03	101.35	101.70	97.34	105.91	103.44	106.72
Robo ya tatu	107.86	103.86	101.84	115.20	104.13	114.10	99.40	101.34	101.41	97.34	106.27	103.89	106.65
Robo ya nne	107.75	103.85	101.95	117.53	104.36	114.48	99.98	101.28	101.91	97.34	106.27	103.25	107.02
2018 Robo ya kwanza	111.38	103.06	101.58	112.37	104.56	114.41	80.57	101.28	101.05	105.74	104.96	103.43	105.75
Robo ya pili	117.46	103.06	102.80	114.81	105.34	114.57	80.87	101.18	101.75	105.74	104.97	104.92	108.50
Robo ya tatu	116.84	103.06	104.34	116.35	105.73	114.65	81.26	101.12	101.55	105.74	105.55	105.35	108.73
Robo ya nne	115.96	103.21	106.12	121.73	106.68	114.80	84.15	101.17	102.12	105.74	106.91	106.24	109.82

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Des. 2015=100

Fahirisi za Bei kuanzia mwaka 2004 hadi 2009 zilitumia mgawanyo wa makundi kwa tafsiri ya Kitaifa (National Classification) hivyo fahirisi hizi haziwezi kuungwa na fahirisi zilizonzia mwaka 2010 zilizotumia mgawanyo wa makundi kwa mfumo wa kimataifa wa COICOP

FAHIRISI YA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO NA WATU WENYE KIPATO CHA JUU DAR ES SALAAM (Des. 2015=100)

Jedwali Na.12

FAHIRISI YA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO NA WATU WENYE KIPATO CHA JUU DAR ES SALAAM (Des. 2015=100)

Mwaka	Vyakula na vinywaji baridi	Vinywaji vyenye kilevi na bidhaa za tumbaku	Mavazi ya nguo na viatu	Nishati, Maji na Makazi	Samani, vifaa vya nyumbani na ukarabati wa nyumba	Gharama za Afya	Usafirishaji	Mawasiliano	Utamaduni na Burudani	Elimu	Hoteli na Migahawa	Bidhaa na huduma nyinginezo	FAHIRISI BIDHAA ZOTE
2010 Robo ya kwanza	54.8	68.9	75.2	63.9	82.3	84.4	67.3	94.3	82.5	82.1	65.4	83.0	63.4
Robo ya pili	57.0	72.3	74.7	65.1	82.8	84.4	67.8	94.7	84.8	82.1	65.7	85.2	64.9
Robo ya tatu	56.8	72.4	78.6	68.2	85.5	84.4	68.5	94.9	87.1	82.1	66.3	86.7	65.8
Robo ya nne	57.7	72.6	81.1	67.7	84.6	84.4	69.1	94.9	88.2	82.1	65.9	87.1	66.3
2011 Robo ya kwanza	61.1	73.8	80.7	70.9	86.7	85.2	70.8	94.9	89.3	82.1	67.5	83.9	68.7
Robo ya pili	62.4	74.8	83.8	72.0	89.5	87.7	77.2	94.9	91.2	82.1	72.2	85.6	70.8
Robo ya tatu	64.5	76.7	84.2	74.4	88.9	87.7	80.5	95.2	91.8	82.5	76.4	86.9	72.8
Robo ya nne	68.8	77.3	85.7	76.4	90.3	89.5	82.9	95.4	92.0	82.7	77.2	88.4	75.7
2012 Robo ya kwanza	72.8	78.2	88.7	77.3	92.9	91.5	82.4	95.4	92.8	82.7	78.7	91.3	78.0
Robo ya pili	74.2	78.6	89.2	79.8	94.2	91.9	83.3	95.4	93.0	82.7	79.6	95.4	79.5
Robo ya tatu	74.9	80.5	91.0	81.8	95.0	92.0	83.3	95.5	93.3	82.7	81.5	95.7	80.4
Robo ya nne	77.3	81.4	93.0	83.1	95.7	93.3	85.2	95.6	93.4	82.7	82.9	96.1	82.2
2013 Robo ya kwanza	83.1	81.4	93.8	83.9	96.1	94.8	86.4	95.5	93.9	84.4	84.9	96.4	85.5
Robo ya pili	81.7	82.1	95.2	83.4	96.3	94.8	94.1	95.7	96.1	84.4	85.3	96.8	85.6
Robo ya tatu	82.8	87.7	96.3	84.3	97.1	94.8	95.6	95.7	96.3	84.4	85.8	97.2	86.6
Robo ya nne	84.2	90.4	96.4	86.4	97.7	94.8	96.2	95.7	96.0	84.7	87.4	97.2	87.9
2014Robo ya kwanza	88.5	90.4	97.5	87.6	97.7	95.5	96.6	95.7	98.8	95.7	87.9	99.0	90.6
Robo ya pili	87.9	90.4	97.6	88.1	98.5	97.7	97.6	95.7	98.9	98.6	88.0	99.8	90.7
Robo ya tatu	88.0	92.9	97.5	92.7	97.8	97.5	98.7	95.7	99.3	98.6	90.4	101.2	91.8
Robo ya nne	89.7	95.6	97.3	95.1	98.2	97.3	99.3	95.6	99.8	98.6	92.5	99.9	93.3
2015*Robo ya kwanza	92.5	96.7	97.8	95.2	98.3	97.5	101.2	97.6	99.7	100.0	95.4	100.2	95.1
Robo ya pili	95.1	98.1	97.8	96.0	98.2	97.5	102.5	97.7	100.0	100.0	97.5	98.6	96.8
Robo ya tatu	97.6	99.0	98.5	97.1	98.7	98.4	102.6	98.5	100.2	100.0	97.5	98.7	98.3
Robo ya nne	100.0	99.6	99.3	101.1	99.6	99.3	99.9	100.0	100.1	100.0	98.4	99.6	100.0
2016Robo ya kwanza	102.6	100.4	99.8	105.2	100.2	107.3	98.6	100.0	100.4	98.6	100.4	101.4	101.0
Robo ya pili	105.3	100.9	100.7	107.2	103.0	111.9	98.9	100.6	101.3	98.4	103.1	102.0	102.5
Robo ya tatu	106.0	102.3	99.7	104.3	100.1	114.0	99.7	101.2	101.0	98.4	102.9	102.7	102.4
Robo ya nne	104.4	102.8	100.2	106.9	104.4	115.0	99.8	101.3	101.9	98.4	102.4	105.0	102.8
2017 Robo ya kwanza	107.4	102.9	101.3	105.5	107.3	115.2	101.7	101.3	100.1	98.4	102.5	105.3	104.0
Robo ya pili	112.6	103.8	102.0	105.8	107.7	114.7	103.2	101.3	100.6	98.4	103.1	105.4	105.8
Robo ya tatu	116.9	104.1	102.1	107.7	107.3	114.2	104.8	101.3	99.4	98.4	103.4	106.3	107.4
Robo ya nne	119.9	104.1	102.4	110.0	107.2	115.2	106.8	101.5	99.8	98.4	103.0	107.3	108.9
2018 Robo ya kwanza	120.6	104.1	102.8	110.4	107.6	115.1	107.8	101.7	100.4	101.4	103.0	105.2	109.5
Robo ya pili	121.9	104.1	103.9	112.9	108.6	115.1	110.4	101.8	100.9	107.6	103.2	106.6	111.2
Robo ya tatu	123.3	103.8	105.2	113.8	108.9	115.0	111.6	101.8	101.3	107.6	103.9	107.5	112.1
Robo ya nne	122.9	103.8	105.9	115.9	109.2	114.9	113.4	101.8	100.7	107.6	106.1	107.7	113.0

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Des. 2015=100

Fahirisi za Bei kuanzia mwaka 2004 hadi 2009 zilitumia mgawanyo wa makundi kwa tafsiri ya Kitaifa (National Classification) hivyo fahirisi hizi haziwezi kuungwa na fahirisi zilizonzia mwaka 2010 zilizotumia mgawanyo wa makundi kwa mfumo wa kimataifa wa COICOP

FAHIRISI YA GHARAMA YA MAISHA YA WATU WENYE KIPATO CHA JUU DAR-ES-SALAAM (Des. 2015=100)

Jedwali Na. 13

Mwaka	M I E Z I				Wastani	Badiliko
	Machi	Juni	Sept.	Desemba		Asilimia
2000	24.18	24.18	25.27	25.83	24.87	6.2
2001	30.87	28.15	27.03	25.83	27.97	12.5
2002	28.96	28.88	28.93	28.89	28.91	6.6
2003	29.92	30.22	30.19	30.24	30.14	4.2
2004	30.98	31.77	32.30	33.02	32.02	6.2
2005	33.62	33.88	34.76	36.80	34.77	8.6
2006	37.88	38.51	38.90	40.13	38.86	11.8
2007	42.19	43.45	44.68	45.76	44.02	13.3
2008	48.86	50.13	53.91	55.41	52.08	18.3
2009	57.72	58.40	61.62	63.21	60.24	15.7
2010	63.41	64.89	65.82	66.29	65.10	8.1
2011	68.73	70.77	72.83	75.67	72.00	10.6
2012	78.04	79.50	80.40	82.20	80.04	11.2
2013	85.48	85.58	86.64	87.93	86.41	8.0
2014	90.61	90.68	91.84	93.27	91.60	6.0
2015*	95.14	96.78	98.27	100.00	97.55	6.5
2016	101.02	102.52	102.43	102.81	102.20	4.8
2017	104.01	105.76	107.37	108.93	106.52	4.2
2018	109.52	111.24	112.15	113.00	111.48	4.7

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Des. 2015=100

FAHIRISI YA BEI YA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO NA WAKAZI WA MIJINI - TANZANIA BARA (Des. 2015=100)

Jedwali Na.14

FAHIRISI YA BEI YA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO NA WAKAZI WA MIJINI - TANZANIA BARA (Des. 2015=100)

Mwaka		Vyakula na vinywaji baridi	Vinywaji vyenye kilevi na bidhaa za tumbaku	Mavazi ya nguo na viatu	Nishati, Maji na Makazi	Samani, vifaa vya nyumbani na ukarabati wa nyumba	Gharama za Afya	Usafirishaji	Mawasiliano	Utamadun i na Burudani	Elimu	Hoteli na Migahawa	Bidhaa na huduma nyinginezo	FAHIRISI BIDHAA ZOTE
2010	Robo ya kwanza	54.4	66.1	68.2	54.3	72.0	84.6	79.4	101.3	81.7	83.4	69.5	72.4	61.3
	Robo ya pili	55.2	64.8	68.4	57.2	72.9	84.8	79.2	102.0	82.7	83.4	69.5	72.9	62.1
	Robo ya tatu	54.2	66.2	70.2	58.1	74.1	84.9	78.9	102.2	84.2	81.9	69.8	74.6	61.9
	Robo ya nne	54.9	66.6	71.7	58.1	74.8	84.6	78.9	102.3	83.9	81.3	68.9	74.5	62.4
2011	Robo ya kwanza	59.0	67.7	73.6	61.9	80.5	85.7	80.4	100.2	84.7	85.6	72.4	74.6	65.8
	Robo ya pili	61.2	68.7	75.0	66.2	83.1	86.2	84.5	99.9	85.2	85.9	73.9	75.4	68.2
	Robo ya tatu	64.4	69.7	76.9	70.3	84.6	86.5	86.6	100.7	86.1	85.9	75.9	77.9	71.0
	Robo ya nne	69.0	70.3	79.5	71.8	86.1	87.6	88.1	100.7	86.3	85.9	78.0	80.3	74.2
2012	Robo ya kwanza	74.7	73.1	83.8	73.4	88.9	88.2	88.8	99.6	90.9	89.2	83.7	82.9	78.6
	Robo ya pili	76.3	75.5	86.5	76.3	90.7	89.0	90.4	99.1	93.7	90.0	87.3	85.2	80.5
	Robo ya tatu	76.3	83.3	87.8	80.4	91.8	89.4	90.5	99.1	96.0	90.0	88.5	85.9	81.4
	Robo ya nne	78.5	85.4	89.0	84.1	93.1	90.1	90.5	98.9	95.7	90.0	90.5	87.1	83.4
2013	Robo ya kwanza	83.4	87.6	90.5	86.1	94.4	91.0	90.7	98.7	95.6	91.7	91.8	88.6	86.7
	Robo ya pili	82.9	88.3	91.2	90.1	94.6	91.7	96.1	98.5	96.0	91.9	92.2	89.4	87.3
	Robo ya tatu	81.6	92.4	92.3	90.7	95.0	91.9	97.8	99.0	96.4	92.1	92.3	90.9	86.9
	Robo ya nne	83.7	93.5	92.8	92.0	95.6	92.0	98.4	99.1	96.4	92.1	92.9	91.7	88.4
2014	Robo ya kwanza	88.9	93.8	93.8	96.8	96.1	92.8	98.8	99.2	96.6	96.8	93.3	92.6	91.9
	Robo ya pili	89.7	93.8	94.1	98.7	96.8	95.2	99.4	99.5	96.7	96.8	94.5	96.6	92.9
	Robo ya tatu	88.6	96.8	94.5	100.5	96.9	95.8	100.0	99.9	96.9	96.8	95.2	96.6	92.7
	Robo ya nne	89.2	98.6	95.5	101.1	96.9	96.2	99.6	99.7	97.0	96.8	96.1	96.7	93.3
2015*	Robo ya kwanza	93.5	98.8	97.0	101.6	97.4	96.6	97.5	99.8	97.1	98.6	97.6	97.4	95.7
	Robo ya pili	97.3	98.8	97.8	99.8	97.4	97.1	97.6	99.8	97.5	100.0	98.9	97.8	97.8
	Robo ya tatu	97.5	99.4	99.1	101.1	98.7	98.4	100.3	99.7	98.9	100.0	99.8	98.5	98.5
	Robo ya nne	98.9	99.8	99.7	100.9	99.3	99.5	99.8	100.0	100.1	100.0	100.0	99.8	99.4
2016	Robo ya kwanza	102.1	100.4	101.0	103.8	100.5	101.6	99.1	99.5	100.4	101.8	100.5	100.8	101.4
	Robo ya pili	104.2	103.2	101.9	107.3	101.5	103.2	98.9	98.8	100.9	102.3	103.6	101.4	103.0
	Robo ya tatu	103.9	104.4	102.8	107.8	101.9	104.0	99.8	99.1	101.2	102.6	104.4	101.9	103.3
	Robo ya nne	105.1	104.9	103.3	110.1	103.1	104.6	100.0	99.1	101.7	102.6	104.1	102.6	104.2
2017	Robo ya kwanza	111.4	105.5	104.4	112.5	104.2	105.3	100.0	98.7	101.5	102.9	104.3	103.4	107.1
	Robo ya pili	115.7	106.5	105.8	113.6	104.7	105.8	100.1	98.1	102.0	103.1	104.4	105.5	109.1
	Robo ya tatu	113.2	107.0	106.4	116.7	104.8	106.2	99.5	98.1	102.7	103.4	104.4	105.7	108.6
	Robo ya nne	112.9	107.5	106.5	118.8	105.1	106.7	100.1	98.1	103.2	103.5	104.5	105.4	108.9
2018	Robo ya kwanza	117.4	107.9	107.6	122.3	106.1	107.0	101.2	98.2	103.1	105.5	105.2	105.7	111.4
	Robo ya pili	119.4	107.6	108.3	128.7	107.1	107.3	101.9	97.3	102.8	105.6	105.3	106.8	113.1
	Robo ya tatu	115.9	108.4	109.4	131.4	107.8	107.5	102.4	95.5	102.7	106.0	105.7	107.0	112.2
	Robo ya nne	113.9	109.6	110.2	134.4	108.5	107.7	104.5	95.5	102.6	106.0	106.7	107.5	112.3

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Des. 2015=100

Fahirisi za Bei kuanzia mwaka 2005 hadi 2009 zilitumia mgawanyo wa makundi kwa tafsiri ya Kitaifa (National Classification) hivyo fahirisi hizi haziwezi kuungwa na fahirisi zilizonzia mwaka 2010 zilizotumia mgawanyo wa makundi kwa mfumo wa kimataifa wa COICOP

FAHIRISI YA BEI YA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO NA WAKAZI WA MIJINI TANZANIA BARA (Des 2015=100)

Jedwali Na.15

Mwaka	Robo ya Mwaka				Wastani wa Fahirisi	Badiliko Asilimia
	Robo ya Kwanza	Robo ya Pili	Robo ya Tatu	Robo ya Nne		
2000	33.2	33.0	31.8	32.3	32.6	6.0
2001	35.0	34.7	33.4	33.8	34.2	5.1
2002	35.4	35.6	35.5	36.3	35.7	4.3
2003	37.1	37.6	37.4	38.3	37.6	5.3
2004	39.0	39.0	39.1	40.4	39.4	4.7
2005	40.6	41.2	41.3	42.4	41.4	5.0
2006	43.8	44.9	43.7	45.1	44.4	7.3
2007	46.9	47.5	47.4	48.2	47.5	7.0
2008	51.1	51.9	52.3	54.2	52.4	10.3
2009	57.7	57.8	58.4	61.0	58.7	12.1
2010	61.3	62.1	61.9	62.4	61.9	5.5
2011	65.8	68.2	71.0	74.2	69.8	12.7
2012	78.6	80.5	81.4	83.4	81.0	16.0
2013	86.7	87.3	86.9	88.4	87.3	7.9
2014	91.9	92.9	92.7	93.3	92.7	6.1
2015*	95.7	97.8	98.5	99.4	97.9	5.6
2016	101.4	103.0	103.3	104.2	102.9	5.2
2017	107.1	109.1	108.6	108.9	108.4	5.3
2018	111.4	113.1	112.2	112.3	112.2	3.5

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Des. 2015=100

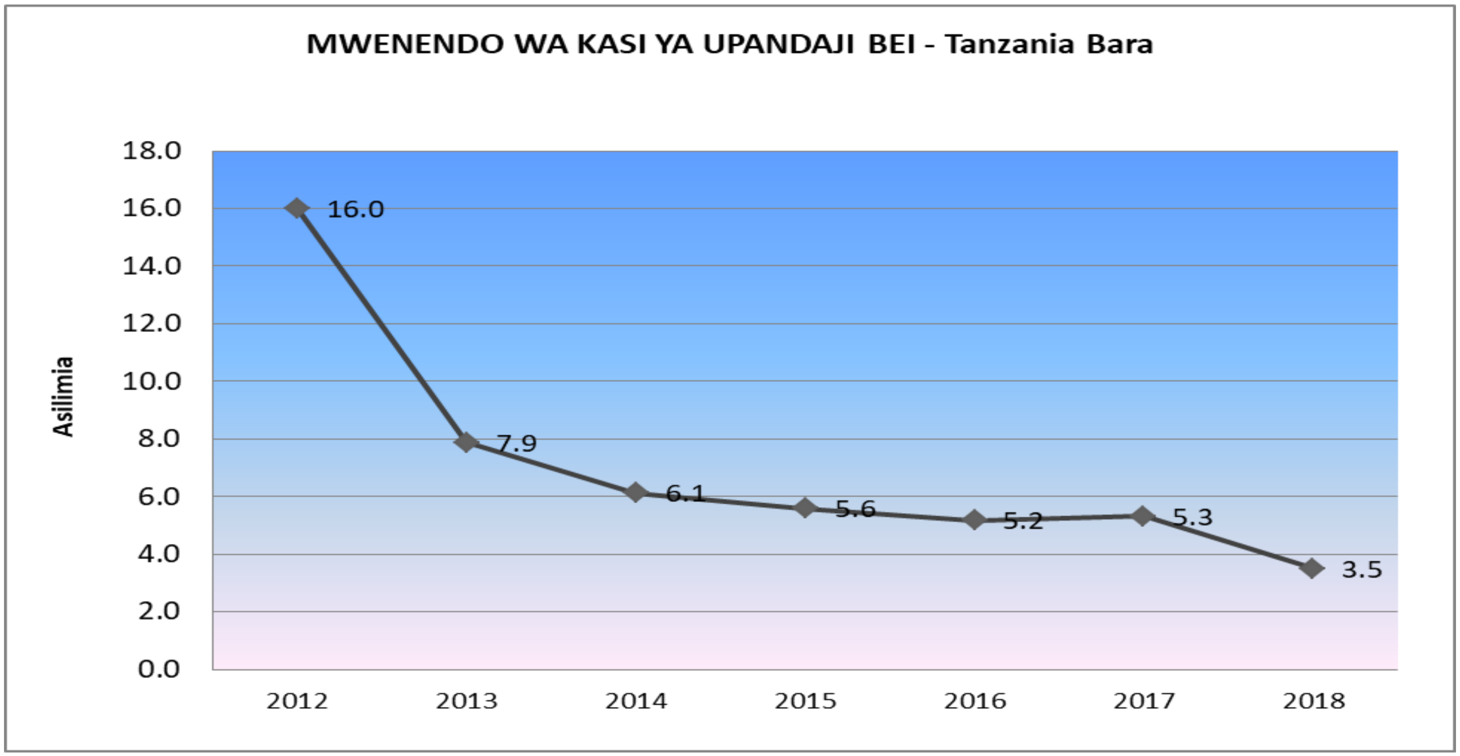
MWENENDO WA KASI YA UPANDAJI BEI - Tanzania Bara
Asilimia
18.0
16.0
14.0
12.0
10.0
8.0
6.0
4.0
2.0
0.0
16.0
7.9
6.1
5.6
5.2
5.3
3.5
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018

FAHIRISI MBALIMBALI ZA BIDHAA NA HUDUMA ZITUMIWAZO NA WAKAZI WA MIJINI-TANZANIA BARA (Des.2015=100)

Jedwali Na.16

Mwaka	F A H I R I S I			WAKAZI MIJINI TANZ. BARA	B A D I L I K O %			WAKAZI MIJINI TANZ. BARA
	K I P A T O C H A				K I P A T O C H A			
	CHINI	KATI	JUU		CHINI	KATI	JUU	
2000	23.8	27.9	24.9	32.6	1.7	2.5	6.2	6.0
2001	25.9	29.1	28.0	34.2	8.5	4.5	12.5	5.1
2002	26.9	30.2	28.9	35.7	3.8	3.5	3.3	4.3
2003	28.4	30.8	30.1	37.6	5.8	2.3	4.3	5.3
2004	30.2	33.4	32.0	39.4	6.4	8.2	6.2	4.7
2005	32.7	36.0	34.8	41.4	8.3	7.9	8.6	5.0
2006	36.5	39.3	38.9	44.4	11.5	9.2	11.8	7.3
2007	39.9	43.9	44.0	47.5	9.3	11.5	13.3	7.0
2008	46.8	50.6	52.1	52.4	17.3	15.3	18.3	10.3
2009	54.7	58.9	60.2	58.7	16.8	16.4	15.7	12.1
2010*	61.9	64.8	65.1	61.9	13.2	10.0	8.1	5.5
2011	66.5	69.9	72.0	69.8	7.4	7.9	10.6	12.7
2012	79.0	81.5	80.0	81.0	18.8	16.6	11.2	16.0
2013	86.3	88.3	86.4	87.3	9.3	8.3	8.0	7.9
2014	93.0	93.7	91.6	92.7	7.7	6.2	6.0	6.1
2015*	98.0	99.0	97.5	97.9	5.4	5.6	6.5	5.6
2016	102.2	103.5	102.2	102.9	4.3	4.5	4.8	5.2
2017	104.1	106.2	106.5	108.4	1.9	2.6	4.2	5.3
2018	106.1	108.2	111.5	112.2	2.0	1.9	4.7	3.5

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

*Kizio cha Fahirisi kilibadilishwa na kuanza kutumika Des. 2015=100

SURA YA 2

FEDHA NA TAASISI ZA FEDHA

Ujazi wa Fedha

32. Mwaka 2018, Benki Kuu ya Tanzania iliendelea kutekeleza sera ya fedha kwa lengo la kuhakikisha kuna kiwango cha kutosha cha ukwasi kwenye uchumi kinachoendana na malengo mapana ya kiuchumi ya utulivu wa bei na kiwango cha juu cha ukuaji uchumi. Katika kipindi hicho, Benki Kuu iliendelea kufuatilia kwa ukaribu amana za benki zilizopo Benki Kuu ili kuhakikisha benki za biashara zina ukwasi wa kutosha kusaidia kuongeza kasi ya ukuaji wa mikopo kwa sekta binafsi kwa ajili ya kuendeleza shughuli za kiuchumi. Aidha, Benki Kuu ilitumia njia mbalimbali kuongeza ukwasi kwenye uchumi ikiwemo kutoa mikopo ya muda mfupi kwa benki, kushusha kiwango cha riba ya mikopo kwa benki na kununua fedha za kigeni kutoka katika benki za biashara na taasisi za Serikali.

33. Hadi Desemba 2018, ujazi wa fedha kwa tafsiri finyu (M1) uliongezeka kwa asilimia 5.1 na kufikia shilingi bilioni 11,723.7 kutoka shilingi bilioni 11,155.3 Desemba 2017. Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana (M2) ulikuwa shilingi bilioni 19,040.4 mwaka 2018 ikilinganishwa na shilingi bilioni 18,349.9 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 3.8. Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana zaidi (M3) uliongezeka kutoka shilingi bilioni 24,714.3 mwaka 2017 hadi shilingi bilioni 25,823.5 mwaka 2018, sawa na ongezeko la asilimia 4.5. Ukuaji wa ujazi wa fedha ulibaki chini ya tarakimu moja kutokana na kupungua kwa rasilimali fedha za kigeni kwa asilimia 8.3 mwaka 2018. Kupungua kwa rasilimali fedha za kigeni kulichangiwa zaidi na kupungua kwa rasilimali za nje za Benki Kuu kutokana na ongezeko la malipo ya nje ya Serikali kufuatia utekelezaji wa miradi ya maendeleo, malipo ya madeni ya nje na mauzo katika soko la jumla la fedha za kigeni.

Mwenendo wa Mikopo kwa Serikali Kuu na Sekta Binafsi

34. Mwaka 2018, mikopo kwa Serikali Kuu kutoka sekta ya benki iliongezeka kwa asilimia 36.8 kutokana na kuongezeka kwa mikopo kutoka Benki Kuu pamoja na matumizi ya amana za Serikali zilizoko Benki Kuu kugharamia miradi ya maendeleo. Aidha, mikopo kwa sekta binafsi iliongezeka kutoka

shilingi bilioni 16,895.4 mwaka 2017 hadi shilingi bilioni 17,726.6 mwaka 2018, sawa na ongezeko la asilimia 4.9 ikilinganishwa na ongezeko la asilimia 1.7 mwaka 2017. Kuongezeka kwa kasi ya ukuaji wa mikopo kwa sekta binafsi kulichangiwa na jitihada za Serikali za kuboresha mazingira ya biashara, usimamizi thabiti wa sera ya fedha pamoja na kupungua kwa mikopo chechefu kwenye benki za biashara kulikotokana na matumizi ya kanzidata ya taarifa za wakopaji katika kuidhinisha mikopo. Sehemu kubwa ya mikopo kwa sekta binafsi ilielekezwa katika shughuli za watu binafsi ikifuatiwa na shughuli za biashara ambazo zilipata wastani wa asilimia 27.2 na asilimia 18.2 ya mikopo yote kwa mtiririko huo.

Amana Katika Benki za Biashara

35. Mwaka 2018, amana katika benki za biashara ziliongezeka kwa asilimia 2.6 na kufikia shilingi bilioni 20,921.3 kutoka shilingi bilioni 20,385.1 mwaka 2017. Ongezeko hilo lilitokana na jitihada za benki za biashara kuhimiza wananchi kuweka fedha benki kwa kutumia vivutio mbalimbali vya akaunti, kuongeza matawi ya benki pamoja na matumizi ya wakala wa benki. Aidha, sekta binafsi ilikuwa na jumla ya shilingi bilioni 20,562.8, sawa na asilimia 98.3 ya amana zote. Katika kipindi hicho, uwiano wa amana za fedha za kigeni ukilinganishwa na amana zote uliongezeka kutoka asilimia 29.9 mwaka 2017 hadi asilimia 30.5 mwaka 2018.

Mwenendo wa Viwango vya Riba

36. Riba za mikopo kwa ujumla zilipungua na kufikia wastani wa asilimia 17.42 mwaka 2018 kutoka wastani wa asilimia 17.77 kwa mwaka 2017. Katika kipindi hicho, riba za mikopo ya mwaka mmoja zilipungua hadi wastani wa asilimia 17.83 kutoka asilimia 18.54 mwaka 2017. Riba za amana za muda maalum zilifikia wastani wa asilimia 8.24 mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 10.04 mwaka 2017. Aidha, riba za amana za mwaka mmoja zilipungua hadi wastani wa asilimia 8.78 kutoka asilimia 11.66 mwaka 2017. Kupungua kwa riba za mikopo kulitokana na jitihada mbalimbali za Serikali kupitia Benki Kuu kupunguza mikopo chechefu pamoja na kuhakikisha kuna ukwasi wa kutosha katika benki. Kufuatia mwenendo huo, tofauti ya viwango vya riba ya kukopa na ya amana ya mwaka mmoja iliongezeka na kufikia nukta ya asilimia 9.05 mwaka 2018 kutoka asilimia 6.88 mwaka 2017. Kwa upande mwingine, riba baina ya benki ilipungua hadi asilimia 2.21 mwaka 2018 kutoka asilimia 6.0

mwaka 2017. Vile vile, riba za dhamana za Serikali zilipungua hadi wastani wa asilimia 6.43 mwaka 2018 kutoka wastani wa asilimia 11.10 mwaka 2017.

MAENDELEO KATIKA SEKTA YA FEDHA

Huduma za Benki

37. Katika kurahisisha upatikanaji wa huduma za kibenki nchini, benki za biashara ziliongeza matawi yake kufikia 878 hadi Desemba 2018 kutoka matawi 821 Desemba 2017. Mwaka 2018, hali ya ukwasi katika sekta ya benki iliendelea kuwa juu ya ukomo unaokubalika kisheria. Uwiano kati ya mali inayoweza kubadilishwa kuwa fedha taslimu na amana zinazoweza kuhitajika kwa muda mfupi ulipungua hadi asilimia 35.6 Desemba 2018 kutoka asilimia 40.3 Desemba 2017, kiasi ambacho ni zaidi ya uwiano wa chini wa asilimia 20 unaohitajika kisheria. Aidha, uwiano wa mtaji wa msingi na rasilimali za benki ulipungua hadi asilimia 18.2 Desemba 2018 kutoka asilimia 18.9 Desemba 2017, kiasi ambacho ni zaidi ya uwiano wa chini unaohitajika kisheria ambao ni asilimia 10.

38. Hadi kufikia Desemba 2018, benki 17 zilitoa huduma kwa njia ya uwakala ikilinganishwa na benki 16 mwaka 2017. Mawakala wa benki waliongezeka na kufikia 18,827 Desemba 2018 kutoka mawakala 10,665 Desemba 2017, sawa na ongezeko la asilimia 76.5 . Aidha, miamala ya kuweka amana kupitia huduma za benki kwa njia ya uwakala iliongezeka kutoka 9,911,695 yenye thamani ya shilingi bilioni 4,638.6 Desemba 2017 hadi miamala 18,034,023 yenye thamani ya shilingi bilioni 10,278.30 Desemba 2018, sawa na ongezeko la miamala la asilimia 81.9. Katika kipindi hicho, miamala ya kutoa fedha ilikuwa 9,784,192 yenye thamani ya shilingi bilioni 3,070.48 ikilinganishwa na miamala 4,075,195 yenye thamani ya shilingi bilioni 1,106.40 Desemba 2017.

Maendeleo ya Masoko ya Mitaji na Dhamana

39. Hadi Desemba 2018, kampuni 28 ziliorodheshwa katika Soko la Hisa la Dar es Salaam ikilinganishwa na kampuni 26 Desemba 2017. Hii ilitokana na kuorodheshwa kwa Kampuni ya Usimamizi wa Uwekezaji (National Investment Company Limited - NICOL) na Kampuni ya uwekezaji ya Chama cha Wafanyabiashara, Viwanda na Kilimo (TCCIA Investment Limited). Kati ya kampuni ziliorodheshwa, 21 zilikuwa za ndani na kampuni 7 zilikuwa za nje. Hadi kufikia Desemba 2018, idadi ya wawekezaji katika soko la mitaji iliongezeka na kufikia 672,209 kutoka wawekezaji 524,277 mwaka 2017, sawa

na ongezeko la asilimia 28.2. Ongezeko hilo, lilitokana na kuongezeka kwa fursa za kununua hisa kwenye soko na kuorodheshwa kwa kampuni za *NICOL* na *TCCIA.*

40. Mwaka 2018, hisa 304,215,411 zenye thamani ya shilingi bilioni 504.82 ziliuzwa na kununuliwa katika Soko la Hisa la Dar es Salaam ikilinganishwa na hisa 328,552,495 zenye thamani ya shilingi bilioni 418.96 mwaka 2017, sawa na ongezeko la thamani la asilimia 20.5. Aidha, hatifungani za Serikali zenye thamani ya shilingi bilioni 1,221.24 zilinunuliwa na kuuzwa katika soko la upili ikilinganishwa na hatifungani zenye thamani ya shilingi bilioni 683.17 zilizouzwa na kununuliwa katika kipindi kilichoishia Desemba 2017, sawa na ongezeko la asilimia 78.8. Vile vile, Soko liliorodhesha hatifungani zenye thamani ya shilingi trilioni 9.11 ikilinganishwa na hatifungani zenye thamani ya shilingi trilioni 7.71 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 18.2. Kwa upande wa hatifungani za kampuni, katika kipindi kilichoishia Desemba 2018, hatifungani za kampuni zenye thamani ya shilingi bilioni 134.88 ziliorodheshwa katika Soko la Hisa la Dar es Salaam ikilinganishwa na hatifungani zenye thamani ya shilingi bilioni 98.1 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 37.5. Ongezeko hilo lilitokana na kuorodheshwa kwa toleo la kwanza la hatifungani ya Kampuni ya Mikopo ya Nyumba Tanzania, (TMRC).

41. Mwaka 2018, thamani ya Mifuko ya Uwekezaji wa Pamoja ilikuwa shilingi milioni 281,668.39 ikilinganishwa na shilingi milioni 256,480.40 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 9.8. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa thamani ya mifuko ya Ukwasi kwa asilimia 153.0 na Umoja asilimia 1.9. Hata hivyo, thamani ya mfuko wa uwekezaji wa Jikimu ilipungua kutoka shilingi milioni 21,687.04 mwaka 2017 hadi shilingi milioni 20,280.46 mwaka 2018 , sawa na upungufu wa asilimia 6.5. Kupungua kwa thamani ya mfuko huu kulitokana na kushuka kwa thamani ya hisa za Kampuni ambazo mfuko uliwekeza. Aidha, thamani ya mfuko wa Wekeza Maisha ilipungua kutoka shilingi milioni 1,488.96 mwaka 2017 hadi shilingi milioni 1,193.82 mwaka 2018, sawa na upungufu wa asilimia 19.8. Upungufu huo ulitokana na Mfuko kufikia ukomo wake wa miaka kumi na hivyo, kuvunjwa kama taratibu za mfuko zinavyoelekeza. Thamani ya Mfuko wa Watoto ilipungua na kufikia shilingi milioni 3,154.30 mwaka 2018 kutoka shilingi milioni 3,532.13 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 10.7. Upungufu huo ulitokana na kushuka kwa thamani ya hisa za kampuni ambazo Mfuko uliwekeza. Mchanganuo wa

thamani ya Uwekezaji wa Pamoja ni kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 2.1.**

Jedwali Na.2.1:Thamani ya Mifuko ya Uwekezaji wa Pamoja (Shs. Milioni)

Aina ya Uwekezaji	2016	2017	2018	Ukuaji (%)
Umoja	210,443.15	214,658.83	218,809.27	1.9
Jikimu	25,451.02	21,687.04	20,280.46	-6.5
Wekeza	3,671.93	1,488.96	1,193.82	-19.8
Watoto	3,301.31	3,532.13	3,154.30	-10.7
Ukwasi	8,155.95	15,113.44	38,230.54	153.0
Jumla	**251,023.36**	**256,480.40**	**281,668.39**	**9.8**

Chanzo: Mamlaka ya Masoko ya Mitaji na Dhamana

Mamlaka ya Usimamizi na Udhibiti wa Sekta ya Hifadhi ya Jamii (SSRA)

42. Mwaka 2017/18, wanachama wa mifuko ya hifadhi ya jamii waliongezeka hadi kufikia 1,351,517 kutoka wanachama 1,322,206 mwaka 2016/17. Katika kipindi hicho, thamani ya mali za mifuko ya hifadhi ya jamii ilikuwa shilingi trilioni 12.84 ikilinganishwa na shilingi trilioni 11.68 mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 9.9. Ongezeko hilo lilitokana na kuendelea kupanda kwa thamani ya uwekezaji. Aidha, idadi ya wastaafu waliopokea pensheni ya kila mwezi ilikuwa 152,605. Mapato yaliyotokana na michango ya wanachama yalipungua kufikia shilingi trilioni 2.67 mwaka 2017/18 ikilinganishwa na shilingi trilioni 2.72 mwaka 2016/17, sawa na upungufu wa asilimia 1.8. Upungufu huu ulitokana na baadhi ya waajiri kutowasilisha michango ya wanachama kwa wakati.

43. Mifuko ya hifadhi ya jamii iliendelea kuwekeza katika miradi mikubwa ya kimkakati ambapo kufikia mwaka 2017/18 uwekezaji wa miradi ya kimkakati ulifikia shilingi bilioni 51.59. Miradi hiyo ni pamoja na kiwanda cha sukari cha Mkulazi mkoani Morogoro, kiwanda cha ngozi cha karanga mkoani Kilimanjaro, kiwanda cha kusindika nyama cha Nguru Ranch mkoani Morogoro na kiwanda cha viwatilifu Kibaha.

44. Mwaka 2018, Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania lilipitisha Sheria ya Mfuko wa Hifadhi ya Jamii kwa Watumishi wa Umma (The Public Service Social Security Fund Act). Sheria hii, iliiunganisha Mifuko minne ya

Pensheni ambayo ni Mfuko wa Pensheni wa PSPF, Mfuko wa Pensheni wa Serikali za Mitaa LAPF, Mfuko wa Pensheni wa PPF, na Mfuko wa Mafao ya Kustaafu GEPF na kuunda Mfuko mmoja wa Hifadhi ya Jamii kwa Watumishi wa Umma (Public Service Social Security Fund - PSSSF). Aidha, Sheria hii ilihusisha maboresho ya Sheria ya Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii (NSSF) Sura ya 50 na kuufanya Mfuko huo kuwa Mfuko wa wafanyakazi wa sekta binafsi pamoja na sekta isiyo rasmi. Uamuzi wa kuunganisha Mifuko ulilenga kutatua changamoto mbalimbali ikiwa ni pamoja na: ushindani usiokuwa na tija baina ya mifuko iliyokuwepo; gharama kubwa za uendeshaji; na mifuko kuwa chini ya mamlaka za wizara tofauti.

Mfuko wa Hifadhi ya Jamii kwa Watumishi wa Umma (PSSSF)

45. Mwaka 2018, Serikali ilianzisha Mfuko wa Hifadhi ya Jamii kwa Watumishi wa Umma (PSSSF) kwa Sheria Na.2 ya Mwaka 2018. Mfuko huu ulitokana na kuunganishwa kwa mifuko ya PSPF, PPF, LAPF na GEPF na ulianza kufanya kazi rasmi tarehe 1 Agosti 2018. Kazi zilizofanywa na Mfuko katika kipindi hicho zililenga katika kutekeleza malengo makuu yaliyoainishwa kwenye sheria iliyoanzisha Mfuko yakiwemo kuandikisha wanachama, kukusanya michango, uwekezaji na kulipa mafao kwa mujibu wa masharti ya Sheria iliyounda Mfuko. Hadi Desemba 2018, Mfuko ulisajili wanachama wapya 6,705 na kukusanya shilingi bilioni 588.51 kutokana na michango ya wanachama. Aidha, Mfuko ulilipa shilingi bilioni 888.40 kwa wastaafu na wategemezi 9,971 waliorithiwa kutoka katika mifuko iliyounganishwa. Katika kipindi hicho, Mfuko uliendelea kulipa mafao kwa mujibu wa sheria ambapo mafao yenye thamani ya shilingi bilioni 321.39 yalilipwa kwa wanachama 12,124.

46. Mwaka 2018, Mfuko ulipata shilingi bilioni 186.70 kutokana na uwekezaji. Shughuli za uwekezaji katika Mfuko zilifanywa kwa mujibu wa Sheria ya PSSSF na Sera ya Uwekezaji ya Mfuko ambayo inaratibiwa na Benki Kuu ya Tanzania na Mamlaka ya Udhibiti na Usimamizi wa Hifadhi ya Jamii (SSRA). Hadi Julai 2018, thamani ya rasilimali na uwekezaji wa Mfuko ilikuwa shilingi trilioni 5.8.

Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii (NSSF)

47. Mwaka 2017/18, wanachama wa Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii waliongezeka kwa asilimia 19.1 na kufikia jumla ya wanachama 1,297,299

kutoka wanachama 1,087,229 mwaka 2016/17. Aidha, michango iliyokusanywa kutoka kwa wanachama wa Mfuko ilikuwa na thamani ya shilingi milioni 728,736.26 ikilinganishwa na shilingi milioni 736,405.01 mwaka 2016/17, sawa na upungufu wa asilimia 1.04. Kupungua kwa michango kulitokana na wanachama 23,743 kujitoa na wanachama 17,350 kustaafu.

48. Mwaka 2017/18, mafao yenye thamani ya shilingi milioni 402,477.43 yalilipwa kwa wanachama ikilinganishwa na shilingi milioni 248,118.15 mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 62.2. Aidha, wanachama waliolipwa mafao hayo walikuwa 48,388 ikilinganishwa na wanachama 45,143 mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 7.2.

49. Thamani ya uwekezaji katika vitega-uchumi ilikuwa shilingi bilioni 2,418.77 mwaka 2017/18 ikilinganishwa na shilingi bilioni 2,333.98 mwaka 2016/17. Aidha, thamani ya uwekezaji katika dhamana za Serikali ilikuwa shilingi bilioni 340.48 mwaka 2017/18 ikilinganishwa na shilingi bilioni 311.21 mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 9.4. Vile vile, mapato yaliyotokana na uwekezaji katika vitega uchumi yalikuwa shilingi bilioni 193.75 mwaka 2017/18 ikilinganishwa na shilingi bilioni 207.12 mwaka 2016/17, sawa na upungufu wa asilimia 6.5. Kwa upande mwingine, rasilimali za Mfuko zilikuwa na thamani ya shilingi bilioni 3,433.25 mwaka 2017/18 ikilinganishwa na shilingi bilioni 3,408.58 mwaka 2016/17. Aidha, rasilimali halisi za Mfuko zilikuwa na thamani ya shilingi bilioni 3,192.32 mwaka 2017/18 ikilinganishwa na shilingi bilioni 3,119.62 mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 2.3

Mfuko wa Fidia kwa Wafanyakazi (WCF)

50. Hadi kufikia Desemba 2018, waajiri 17,845 kutoka katika sekta binafsi na umma walisajiliwa na Mfuko wa Fidia kwa Wafanyakazi ikilinganishwa na waajiri 12,282 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 45.3. Ongezeko hilo, lilichangiwa na utoaji elimu kwa waajiri, wafanyakazi na wadau mbalimbali pamoja na kufanya kaguzi. Kutokana na ongezeko hilo la waajiri, michango iliongezeka kutoka shilingi bilioni 81.80 mwaka 2017 hadi shilingi bilioni 100.92 mwaka 2018, sawa na ongezeko la asilimia 23.4. Katika kipindi hicho, Mfuko ulitumia shilingi bilioni 2.21 kulipia matibabu na fidia kwa wafanyakazi walioumia ama kufariki wakiwa kazini ikilinganishwa na shilingi bilioni 1.76

mwaka 2017, sawa na ongezeko la asimilia 25.6. Hii ilitokana na kuongezeka kwa madai ya wafanyakazi walioumia, kuugua ama kufariki wakiwa kazini.

51. Mwaka 2018, Mfuko uliwekeza shilingi bilioni 91.72 ikilinganishwa na shilingi bilioni 70.46 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 30.2. Ongezeko hilo lilitokana na uwepo wa ziada iliyotokana na michango iliyowasilishwa na waajiri. Aidha, Mfuko uliendelea kuwekeza kwenye dhamana za Serikali, amana za benki na Soko la Hisa. Hadi kufikia Desemba 2018, shilingi bilioni 21.39 zilikusanywa kutoka vyanzo mbalimbali vya uwekezaji wa Mfuko ikilinganishwa na shilingi bilioni 16.35 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 30.8. Vile vile, thamani ya rasilimali halisi za Mfuko ilikuwa shilingi bilioni 259.57 mwaka 2018 ikilinganishwa na shilingi bilioni 138.16 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 87.9. Hii ilitokana na kuongezeka kwa makusanyo ya michango na mapato ya uwekezaji.

Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya (NHIF)

52. Mwaka 2017/18, wanachama wachangiaji kwenye Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya walikuwa 858,446 ikilinganishwa na wanachama 753,832 mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 13.9. Ongezeko hilo lilitokana na jitihada za Mfuko kuyafikia makundi mbalimbali katika jamii kwa lengo la kutekeleza azma ya Serikali ya bima ya afya kwa wote. Katika kipindi hicho, kaya 2,251,055 ziliandikishwa kupitia Mfuko wa Afya ya Jamii (CHF) ikilinganishwa na kaya 2,030,666 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 10.9.

53. Mwaka 2017/18, Mfuko ulihudumia wanufaika 17,425,329 ikilinganishwa na wanufaika 15,675,396 mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 11.2. Idadi hiyo ya wanufaika ni sawa na asilimia 33 ya wananchi wote Tanzania bara. Kati ya hao, wanufaika wa Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya walikuwa 3,918,999 na wanufaika wa Mfuko wa Afya ya Jamii walikuwa 13,506,330 . Katika kipindi hicho, shilingi milioni 371,043.00 zililipwa kwa watoa huduma ikilinganishwa na shilingi milioni 303,818.99 zilizolipwa mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 22.1. Ongezeko hilo lilitokana na Mfuko kuboresha mafao yanayotolewa kwa wanachama pamoja na kuongezeka kwa huduma za upasuaji hasa wa moyo ambazo ni ghali zaidi.

54. Mwaka 2017/18, mapato ya Mfuko yalikuwa shilingi milioni 488,595.90 ikilinganishwa na shilingi milioni 478,971.38 mwaka 2016/17, sawa na

ongezeko la asilimia 2.0. Kati ya mapato hayo, michango ya wanachama ilikuwa shilingi milioni 383,562.36 mwaka 2017/18 ikilinganishwa na shilingi milioni 367,634.47 mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 4.3. Aidha, michango ya wanachama ilikuwa asilimia 78.5 ya mapato yote ikifuatiwa na mapato ya vitega uchumi asilimia 21.3 na mapato mengineyo asilimia 0.2. Hadi mwaka 2017/18, rasilimali halisi za Mfuko zilifikia shilingi bilioni 1,307.3 ikilinganishwa na shilingi bilioni 1,300.4 mwaka 2016/17. Kwa upande mwingine, vituo vya afya vilivyosajiliwa na Mfuko vilifikia 7,465 ikilinganishwa na vituo 7,140 mwaka 2016/17, sawa na ongezekao la asilimia 4.6.

Jedwali Na 2.2: Mchanganuo Vituo vya Afya Vilivyosajiliwa na Mfuko mwaka 2017/18

Aina ya Vituo	Serikali	Mashirika ya Dini	Binafsi	Jumla
Hospitali za Taifa	13	3	3	19
Hospitali za Rufaa Kikanda	2	5	6	13
Hospitali za Mikoa	27	15	15	57
Hospitali za Wilaya	91	20	96	207
Vituo vya Afya	485	101	170	756
Zahanati	4,934	329	407	5,670
Maduka ya Madawa	13	395	8	416
ADDO	-	207	-	207
Kliniki Maalum	-	101	10	11
Vituo vya uchunguzi wa Magonjwa	-	7	1	8
Evacuating facility	-	1	-	1
Jumla	**5,565**	**1,184**	**716**	**7,465**

Chanzo: Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya

Mamlaka ya Usimamizi wa Shughuli za Bima Tanzania (TIRA)

55. Mwaka 2018, kampuni zilizoandikishwa kufanya biashara ya bima nchini zilikuwa 31 ikijumuisha kampuni moja ya bima mtawanyo. Aidha, madalali 109, mawakala wa bima 614 na wakadiriaji hasara za bima 54 waliandikishwa kufanya biashara ya bima ikilinganishwa na madalali 152, mawakala 596 na wakadiriaji hasara 55 mwaka 2017. Vile vile, hati za bima zilizotolewa na

kampuni za bima kwa wananchi ziliongezeka na kufikia 2,745,584 mwaka 2018 ikilinganishwa na hati 2,548,553 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 7.7.

56. Mwaka 2018, mauzo ya soko la bima yaliongezeka na kufikia shilingi bilioni 691.06 ikilinganishwa na shilingi bilioni 637.14 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 8.5. Katika kipindi hicho, bima za kawaida zilichangia asilimia 84.91 ya mauzo yote ya bima na bima za maisha zilichangia asilimia 15.09. Aidha, mauzo ya bima za kawaida yaliongezeka na kufikia shilingi bilioni 586.76 mwaka 2018 ikilinganishwa na shilingi bilioni 556.30 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 5.5. Vile vile, mauzo ya bima za maisha yalikuwa shilingi bilioni 104.30 mwaka 2018, ikilinganishwa na shilingi bilioni 80.84 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 29.0. Ongezeko hilo lilitokana na kutolewa kwa elimu ya bima kwa umma pamoja na kutumia mfumo wa kielekroniki wa kuhakiki bima ya vyombo vya moto.

Jedwali Na. 2.3: Mwenendo wa Mauzo ya Bima (Shilingi milioni)

Mauzo	2014	2015	2016	2017	2018
Mauzo - Bima za Kawaida	493,981	550,168	585,789	556,298	586,762
Ukuaji (Asilimia)	18.3	11.4	6.5	-5.0	5.5
Mchango kwa Jumla (Asilimia)	89.1	88.9	88.7	87.3	84.9
Mauzo - Bima za Maisha	60,420	68,691	74,909	80,843	104,297
Ukuaji (Asilimia)	7.1	13.7	9.1	7.9	29.0
Mchango kwa Jumla (Asilimia)	10.9	11.1	11.3	12.7	15.1
Jumla ya Mauzo	554,401	618,859	660,698	637,141	691,059
Ukuaji (Asilimia)	16.94	11.63	6.76	-3.57	8.46

Chanzo: Mamlaka ya Usimamizi wa Shughuli za Bima Tanzania

57. Mwaka 2018, kampuni za bima za kawaida zilipata faida yenye thamani ya shilingi bilioni 20.9 ikilinganishwa na shilingi bilioni 3.8 mwaka 2017. Kuongezeka kwa faida kulitokana na kupanda kwa ada za bima. Katika kipindi hicho, thamani ya mali za kampuni za bima ilikuwa shilingi bilioni 920.8 ikilinganishwa na shilingi bilioni 862.6 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 6.7. Aidha, madeni ya kampuni za bima yalifikia shilingi bilioni 631.2 mwaka 2018 ikilinganishwa na shilingi bilioni 586.5 mwaka 2017, sawa na

ongezeko la asilimia 7.6. Tofauti kati ya mali na madeni ya kampuni za bima ilikuwa shilingi bilioni 289.6 mwaka 2018 ikilinganishwa na shilingi bilioni 276.1 mwaka 2017.

Jedwali Na. 2.4: **Thamani ya Mali na Madeni ya Kampuni za Bima (Shilingi Milioni)**

Mali na Madeni	2014	2015	2016	2017	2018
Jumla ya Mali	619,979	729,025	824,290	862,618	920,816
Ukuaji (asilimia)	19	18	13	5	7
Jumla ya Madeni	401,665	484,059	559,128	586,480	631,151
Ukuaji (asilimia)	17	21	16	5	8
Ziada ya Mali (Networth)	218,314	244,966	265,162	276,138	289,665
Ukuaji (asilimia)	25	12	8	4	5

Chanzo: Mamlaka ya Usimamizi wa Shughuli za Bima Tanzania

Mwenendo wa Soko la Mikopo ya Nyumba Tanzania

58. Mwaka 2018, mikopo ya nyumba yenye thamani ya shilingi bilioni 421.07 ilitolewa na sekta ya benki na taasisi za fedha ikilinganishwa na shilingi bilioni 344 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 22.4. Ongezeko hilo lilitokana na matokeo chanya ya utekelezaji wa sera ya fedha na matumizi ya kanzidata ya taarifa za wakopaji. Mikopo hiyo ilitolewa kwa riba ya kuanzia asilimia 15 hadi 19 mwaka 2018 ikilinganishwa na riba ya kuanzia asilimia 22 hadi 24 mwaka 2010. Katika kipindi hicho, benki na taasisi za fedha 32 zilitoa mikopo ya nyumba ikilinganishwa na benki na taasisi za fedha 31 mwaka 2017. Ongezeko hilo lilitokana na Benki ya Maendeleo Plc kuingia kwenye soko la mikopo ya nyumba. Aidha, asilimia 70.1 ya soko la mikopo ya nyumba ilimilikiwa na; CRDB Bank Plc (asilimia 40.9), Stanbic Bank (asilimia 14.2), Azania Bank (asilimia 6.8), Commercial Bank of Africa (asilimia 4.4) na First National Bank Tanzania Ltd (asilimia 3.8).

Jedwali Na. 2.5: Mchanganuo wa Utoaji wa Mikopo ya Nyumba hadi Desemba 2018

Mkopeshaji	Idadi ya Wateja	Thamani ya Mikopo (Shs.Bilioni)	Miliki ya Soko (%)
CRDB Bank Plc	1,461	172.28	40.92
Stanbic Bank (T) Ltd	188	59.78	14.20
Azania Bank Limited	491	28.71	6.82
Commercial Bank of Africa (T) Limited	107	18.53	4.40
First National Bank Tanzania Limited	92	15.89	3.77
NMB Bank Plc.	119	15.33	3.64
DCB Commercial Bank Plc	662	9.28	2.20
Bank of Africa Tanzania Limited	105	9.23	2.19
Bank M Tanzania Public Limited Company	7	8.40	1.99
Letshego Bank (T) Limited	161	8.21	1.95
Amana Bank Limited	118	7.98	1.90
Barclays Bank (T) Limited	57	7.93	1.88
NIC Bank Tanzania Limited	18	7.52	1.79
NBC Limited	53	6.05	1.44
I & M Bank Tanzania Limited	35	5.59	1.33
KCB Bank Tanzania Limited	49	5.18	1.23
Peoples Bank Of Zanzibar	23	5.11	1.21
Equity Bank Tanzania Limited	14	4.67	1.11
African Banking Corporation (T) Ltd	39	4.59	1.09
Standard Chartered Bank (T) Ltd	21	4.44	1.05
Exim Bank Tanzania Limited	40	3.01	0.71
Yetu Microfinance Plc	513	2.03	0.48
Akiba Commercial Bank Ltd	314	1.91	0.45
Diamond Trust Bank (T) Ltd.	7	1.76	0.42
TIB Corporate Bank Limited	14	1.72	0.41
Efc M.F.B Tanzania Limited	80	1.71	0.40
Citibank Tanzania Limited	8	1.08	0.26
TIB Development Bank Limited	9	1.01	0.24
1st Housing Finance	6	0.83	0.20
Mucoba Bank Plc	144	0.72	0.17
International Commercial Bank (T) Ltd.	2	0.38	0.09
Maendeleo Bank Plc	39	0.23	0.06
Jumla	**4,996**	**421.07**	**100.00**

Chanzo: Kampuni ya Mikopo ya Nyumba Nchini

59. Mwaka 2018, Kampuni ya Mikopo ya Nyumba Nchini ilitoa mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni 102.1 kwa benki 11 ambazo ni wanachama na benki nne ambazo sio wanachama ikilinganishwa na shilingi bilioni 91.1 mwaka 2017,

sawa na ongezeko la asilimia 12.1. Mikopo iliyotolewa ilikuwa ni asilimia 24 ya jumla ya mikopo yote ya nyumba nchini ikilinganishwa na asilimia 26.4 mwaka 2017. Aidha, mikopo iliyotolewa kupitia Mfuko wa Mikopo Midogo ya Nyumba ulio chini ya Kampuni ya Mikopo ya Nyumba ilikuwa shilingi bilioni 17.9 ikilinganishwa na shilingi bilioni 11.5 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 55.7.

Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania (TADB)

60. Mwaka 2018, Benki ya Maendeleo ya KilimoTanzania ilikuwa na mtaji wa shilingi bilioni 67.09 ikilinganishwa na shilingi bilioni 67.53 mwaka 2017. Aidha, Benki ilipata faida ya shilingi bilioni 1.93 ikilinganishwa na shilingi bilioni 2.79 mwaka 2017. Vile vile, mikopo iliyotolewa na benki mwaka 2018 ilikuwa na thamani ya shilingi bilioni 284.57 na hivyo kufanya mikopo iliyotolewa kufikia shilingi bilioni 295.04 tangu kuanza kwa utoaji wa mikopo mwaka 2016. Ongezeko la utoaji wa mikopo lilitokana na Benki kuongeza wigo wa huduma zake kwa kufungua ofisi mbili za kanda. Ofisi ya Kanda ya Ziwa inayohudumia mikoa ya Mwanza, Mara, Kagera, Simiyu, Shinyanga na Geita na ofisi ya Kanda ya Kati inayohudumia mikoa ya Dodoma, Manyara na Singida. Kati ya mikopo iliyotolewa, kiwango kikubwa kilielekezwa katika ununuzi wa zao la kahawa na korosho. Mikopo hiyo iliwanufaisha wakulima 1,994,726 ikilinganishwa na wakulima 2,202 mwaka 2017. Kati ya mikopo iliyotolewa, shilingi bilioni 8.68 zilielekezwa kwenye miradi 6 ya umwagiliaji wa mazao ya mahindi, mpunga, na mbogamboga iliyofanywa na vyama vya wakulima wadogo katika mikoa ya Iringa, Morogoro na Tanga pamoja na mradi mkubwa wa mazao ya nafaka uliopo Kagera.

Jedwali Na. 2.6 Mchanganuo wa Mikopo (Shs. Bilioni)

Mwaka	**kiasi kilichoidhinishwa**	**Kiasi kilichotolewa**
2016	6.5	2.64
2017	24.5	7.83
2018	324.5	284.57
Jumla	**355.5**	**295.04**

Chanzo - Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania

61. Mwaka 2018, Benki ilifanikiwa kutoa mafunzo kwa wakulima wadogo, wafugaji na wavuvi wapatao 7,469 katika mikoa mbalimbali na kufanya jumla ya wakulima waliopatiwa mafunzo kufikia 20,399 tangu benki ilipoanza kutoa huduma za mafunzo kwa wakulima mwaka 2016. Mafunzo yaliyotolewa yalilenga kuwajengea uwezo wakulima katika usimamizi wa fedha, kuratibu vikundi na vyama, utunzaji wa kumbukumbu na uandaaji wa miradi inayokidhi masharti ya mikopo kutoka benki na taasisi za fedha.

62. Mwaka 2018, Benki iliendelea kuratibu upatikanaji wa fedha za uwekezaji kwenye sekta ya kilimo kwa kusaini mkataba na Serikali pamoja na Programu ya MIVARF. Mikataba hiyo iliiwezesha Benki kupata ridhaa ya kusimamia miradi miwili mikubwa ya kilimo ambayo ni Mfuko wa Dhamana kwa Wakulima Wadogo (Smallholder Farmers Credit Guarantee Scheme - SCGS) na Mfuko wa Kuwezesha Ubunifu Vijijini (Rural Innovation Fund - RIF). Hadi Desemba 2018, Mfuko wa SCGS ulikuwa umetoa mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni 3.3 kupitia benki za NMB na TPB. Kwa upande mwingine, Mfuko wa RIF, ulipokea maombi 117 ya ufadhili yenye thamani ya zaidi ya shilingi bilioni 90 ambayo yameshafanyiwa uchambuzi na yanasubiri uundwaji wa Kamati ya Utendaji wa Mfuko ili yafanyiwe maamuzi.

Benki ya TPB

63. Mwaka 2018, matawi ya Benki ya TPB yaliongezeka na kufikia 36 kutoka matawi 30 mwaka 2017. Aidha, matawi madogo ya benki yaliongezeka na kufikia 40 kutoka matawi 36 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 11.1. Ongezeko hilo lilichangiwa na benki kuendelea kutoa huduma kupitia ofisi za Shirika la Posta Tanzania ili kupanua wigo wa biashara na kupeleka huduma jirani na wananchi. Aidha, Benki iliendelea kutoa huduma zake kupitia mashine 304 za ATM ikilinganishwa na mashine 238 za ATM mwaka 2017. Kati ya hizo, ATM 72 zilikuwa mali ya Benki ya Posta ikilinganishwa na ATM 51 mwaka 2017.

64. Mwaka 2018, amana za wateja ziliongezeka na kufikia shilingi milioni 446,111 kutoka shilingi milioni 382,558 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 16.6. Aidha, idadi ya wateja ilifikia 576,264 Desemba 2018 ambapo wateja wapya walikuwa 65,240. Kuongezeka kwa wateja wapya kulitokana na

benki kuwafuata wananchi katika maeneo ya vyuo, shule na vikundi vya kuweka na kukopa na kuwaingiza katika mfumo wa kuweka amana na kupata mikopo midogo midogo.

65. Mwaka 2018, uwekezaji wa Benki katika dhamana za Serikali ulikuwa shilingi milioni 56,819 ikilinganishwa na shilingi milioni 61,764 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 8.0. Upungufu huo ulitokana na ongezeko kubwa la mahitaji ya mikopo sambamba na ukuaji mdogo wa amana za wateja. Katika kipindi hicho, Benki ilitoa mikopo yenye thamani ya shilingi milioni 408,459 ikilinganishwa na mikopo yenye thamani ya shilingi milioni 336,802 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 21.3. Ongezeko hilo lilitokana na Benki ya Twiga na Benki ya Wanawake Tanzania kuunganishwa na Benki ya Posta. Katika kipindi hicho, kiwango cha mikopo chechefu kiliongezeka na kufikia asilimia 6.9 kutoka asilimia 6.1 mwaka 2017. Ongezeko la mikopo chechefu lilitokana na Benki ya TPB kuunganishwa na Benki ya Twiga na Benki ya Wanawake zilizokuwa zimeathiriwa vibaya na mikopo chechefu. Kwa upande mwingine, kuungana kwa Benki ya TPB na Benki ya Twiga pamoja na Benki ya Wanawake kulichangia mtaji kuongezeka hadi shilingi bilioni 76 mwaka 2018 kutoka shilingi bilioni 60 mwaka 2017.

66. Mwaka 2018, Benki ilizalisha pato ghafi la shilingi milioni 117,400 ikilinganishwa na shilingi milioni 107,964 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 8.7. Ongezeko hilo lilitokana na uongozi wa Benki kuendelea kusimamia kwa uangalifu matumizi katika shughuli zake, kuongezeka kwa uwekezaji katika mikopo pamoja na kukua kwa wigo wa huduma na bidhaa zinazozalisha mapato.

Mfuko wa SELF

67. Mwaka 2017/18, Mfuko wa SELF ulikuwa na mtaji wa shilingi bilioni 60.63 ikilinganishwa na shilingi bilioni 58.94 mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 2.9. Aidha, Mfuko uliendelea kutoa huduma ya mikopo yenye masharti nafuu pamoja na mafunzo kwa wajasiriamali wadogo hususan vijijini. Kwa upande mwingine, mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni 20.36 ilitolewa mwaka 2017/18 ikilinganishwa na shilingi billion 13.10 mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 55.4. Ongezeko hilo lilitokana na Mfuko kufanya kazi na asasi zenye mitandao mikubwa ya kuwafikia wananchi wengi waishio mijini na vijijini. Vile vile, wajasiriamali 15,276 walinufaika na mikopo

kutoka Mfuko wa SELF ikilinganishwa na wajasilimali 11,653 mwaka 2016/17. Kati ya wanufaika hao, wanawake walikuwa 8,613 sawa na asilimia 56 na wanaume walikuwa 6,663. Kiwango cha urejeshaji mikopo kiliongezeka na kufikia asilimia 93 ikilinganishwa na asilimia 88 mwaka 2016/17. Ongezeko hilo lilitokana na utoaji wa mikopo kwa wakopaji wenye sifa stahiki, ufuatiliaji wa kina na kuhakikisha kila mkopo uliotolewa una dhamana.

Jedwali Na. 2.7: Mchanganuo wa Mtaji wa Mfuko wa SELF (Shilingi Bilioni)

Eneo la Uwekezaji	2016/17	2017/18	Ukuaji (Asilimia)
Fedha Taslimu Benki	0.93	11.99	1189.24
Kasma ya mikopo	11.33	18.24	60.98
Uwekezaji katika Amana za Serikali	46.68	30.40	(34.87)
Jumla	**58.94**	**60.63**	**2.86**

Chanzo: Mfuko wa SELF

68. Mwaka 2017/18, Mfuko uliendelea kuwekeza kwenye vyanzo mbalimbali vikiwemo mikopo na uwekezaji katika dhamana za Serikali. Aidha, Mfuko ulikuwa na mapato ya shilingi bilioni 5.19 ikilinganishwa na shilingi bilioni 7.47 mwaka 2016/17, sawa na upungufu wa asilimia 30.5. Upungufu huo ulitokana na kupungua kwa riba za dhamana za Serikali.

Jedwali Na. 2.8: Vyanzo vya Mapato ya Mfuko wa SELF (Shilingi Bilioni)

Vyanzo vya Mapato	2016/17	2017/18	Ukuaji (Asilimia)
Mikopo	1.48	1.96	32.43
Uwekezaji katika Amana za Serikali	5.73	2.90	(49.38)
Mapato mengineyo	0.26	0.33	26.92
Ruzuku kutoka Serikalini	-	-	-
Jumla	**7.47**	**5.19**	**(30.53)**

Chanzo: Mfuko wa SELF

MWENENDO WA KARADHA NA UJAZI WA FEDHA - TANZANIA BARA

Jedwali Na. 17 **Sh. Bilioni**

	Kipindi kinachoishia mwezi Desemba							Badiliko 2016/17	
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Kiasi	%
Fedha ya msingi (M0)	**4,525.6**	**5,027.8**	**5,909.5**	**6,833.1**	**6,854.4**	**6,954.4**	**6,992.9**	**38.5**	0.6
Ujazi wa fedha, kwa tafsiri finyu (M1)	**6,538.6**	**7,218.1**	**8,284.2**	**9,575.7**	**10,083.8**	**11,155.3**	**11,723.7**	**568.4**	5.1
Amana za Akiba na za muda maalum	4,186.0	4,672.4	5,632.9	6,204.4	6,536.5	7,194.6	7,316.7	122.1	1.7
Ujazi wa fedha, kwa tafsiri pana (M2)	**10,724.5**	**11,890.6**	**13,917.0**	**15,780.1**	**16,620.3**	**18,349.9**	**19,040.4**	690.5	3.8
Amana za fedha za kigeni	3,922.6	4,216.2	4,697.1	6,335.2	6257.5	6364.4	6783.1	418.7	6.6
Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana zaidi (M3)	**14,647.1**	**16,106.8**	**18,614.2**	**22,115.3**	**22,877.8**	**24,714.3**	**25,823.5**	1,109.2	4.5
Rasilimali halisi katika fedha za kigeni kwenye benki (Net foreign assets)	**6,396.0**	**6,576.3**	**6,551.5**	**8,244.0**	**8186.3**	**11596.1**	**10629.8**	**-966.3**	-8.3
Rasilimali halisi katika fedha za ndani kwenye benki (Net domestic assets)	**8,251.1**	**9,530.4**	**12,062.6**	**13,871.3**	**14,691.6**	**13,118.2**	**15,193.7**	2,075.5	15.8
Karadha Nchini	13,719.0	16,293.0	18,863.7	22,505.5	23,775.8	24,977.2	26,249.3	1,272.1	5.1
Madai halisi kwa serikali kuu	2,019.4	2,554.6	3,651.6	4,881.6	4,282.0	3,275.7	4,481.6	1,205.9	36.8
Mikopo kwa serikali kuu	4,708.6	5,900.4	6,451.5	7,012.8	7,166.9	8,081.8	8,522.5	440.7	5.5
Mikopo kwa sekta binafsi	9,010.4	10,392.7	12,412.3	15,492.7	16608.9	16895.4	17726.8	831.4	4.9
Amana za Serikali zilizopo Benki Kuu na Benki za Biashara	2689.2	3345.8	2799.8	2131.1	2,884.9	4,806.1	4,040.9	-765.2	-15.9
Rasilimali nyinginezo (Other Items Net)	-2,778.7	-3,416.8	-4,001.3	-6,503.1	-6,199.3	-7,052.9	-7,014.7	38.2	-0.5

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

VIWANGO VYA UKUAJI WA KARADHA NA UJAZI WA FEDHA - TANZANIA BARA

Jedwali Na. 18

	Kipindi kinachoishia mwezi Desemba						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Fedha ya msingi (M0)	**102.4%**	**11.1%**	**17.5%**	**15.6%**	**0.3%**	**1.5%**	**0.6%**
Ujazi wa fedha, kwa tafsiri finyu (M1)	**17.3%**	**10.4%**	**14.8%**	**15.6%**	**5.3%**	**10.6%**	**5.1%**
Amana za Akiba na za muda maalum	13.9%	11.6%	20.6%	10.1%	5.4%	10.1%	1.7%
Ujazi wa fedha, kwa tafsiri pana (M2)	**16.0%**	**10.9%**	**17.0%**	**13.4%**	**5.3%**	**10.4%**	**3.8%**
Amana za fedha za kigeni	4.0%	7.5%	11.4%	34.9%	-1.2%	1.7%	6.6%
Ujazi wa fedha kwa tafsiri pana zaidi (M3)	**12.5%**	**10.0%**	**15.6%**	**18.8%**	**3.4%**	**8.0%**	**4.5%**
Rasilimali halisi katika fedha za kigeni kwenye benki (Net foreign assets)	**2.0%**	**2.8%**	**-0.4%**	**25.8%**	**-0.7%**	**41.7%**	**-8.3%**
Rasilimali halisi katika fedha za ndani kwenye benki (Net domestic assets)	**22.3%**	**15.5%**	**26.6%**	**15.0%**	**5.9%**	**-10.7%**	**15.8%**
Karadha Nchini	25.2%	18.8%	15.8%	19.3%	5.6%	5.1%	5.1%
Madai halisi kwa serikali kuu	37.3%	26.5%	42.9%	33.7%	-12.3%	-23.5%	36.8%
Mikopo kwa serikali kuu	41.2%	25.3%	9.3%	8.7%	2.2%	12.8%	5.5%
Mikopo kwa sekta Binafsi	18.2%	15.3%	19.4%	24.8%	7.2%	1.7%	4.9%
Amana za Serikali zilizopo Benki Kuu na Benki za Biashara	44.2%	24.4%	-16.3%	-23.9%	35.4%	66.6%	-15.9%
Rasilimali nyinginezo (Other Items Net)	18.5%	23.0%	17.1%	62.5%	-4.7%	13.8%	-0.5%

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

MWENENDO WA VIWANGO VYA UBADILISHAJI KATI YA SHILINGI NA DOLA YA MAREKANI

Jedwali Na.19

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Shs/Dola mwisho wa mwaka	1,453.54	1,605.35	1,578.41	1603.20667	1,723.69	2,148.52	2172.62	2230.07	2281.23
Badiliko la thamani ya shilingi (%)	-9.6	-9.5	1.7	-1.5	-7.0	-19.8	-1.1	-2.6	-2.2
Shs/Dola wastani wa mwaka	1,401.79	1,557.43	1,571.71	1598.66	1,652.51	1985.39	2177.07	2228.86	2263.78
Badiliko la wastani wa thamani ya shilingi (%)	7.2	-10.0	-0.9	-1.7	-3.3	-16.8	-8.8	-2.3	-1.5

MIKOPO YA BENKI ZA BIASHARA KWA SHUGHULI ZA KIUCHUMI

Jedwali Na. 20

Aina ya Shughuli	**Kipindi kinachoishia mwezi Desemba (Sh. Billioni)**							Ukuaji (%)	Mchango (%)
	2012	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**		
Uzalishaji katika Kilimo	938.9	965.1	1057.3	1174.2	1107.6	1134.8	952.9	-16.0	5.4
Huduma za Kifedha	231.3	251.3	310.7	404.6	388.7	292.1	172.9	-40.8	1.0
Madini na Uchimbaji Mawe	55.2	96.7	166.3	275.2	328.6	292.6	375.2	28.2	2.1
Viwanda	991.8	1160.6	1386.2	1695.8	1627.8	1777.6	2087.9	17.5	11.8
Majengo na Ujenzi	410.7	514.4	660.1	741.4	740.7	837.2	643.3	-23.2	3.6
Uchukuzi na Mawasiliano	610.1	727.5	925.7	1231.8	1180.9	975.6	1221.7	25.2	6.9
Biashara	1843.2	2162.2	2652.1	3077.7	3349.3	3306.9	3228.9	-2.4	18.2
Utalii	60.2	113.4	129.5	176.6	198.5	176.3	138.8	-21.3	0.8
Mahoteli na Migahawa	363.0	371.0	436.1	514.6	526.4	595.0	587.3	-1.3	3.3
Umeme	338.0	403.0	440.9	439.8	429.9	335.2	358.1	6.8	2.0
Watu Binafsi	1778.7	1745.0	2104.5	2731.7	2981.7	3258.7	4819.5	47.9	27.2
Sekta Nyinginezo	1389.2	1882.4	2142.8	3029.2	3748.6	3913.4	3140.4	-19.8	17.7
Jumla	**9010.4**	**10392.7**	**12412.3**	**15492.7**	**16608.9**	**16895.4**	**17726.8**	4.9	100.0

MWENENDO WA AMANA KATIKA BENKI ZA BIASHARA

Jedwali Na.21 **Sh. Bilioni**

	Kipindi Kinachoishia mwezi Desemba						Badiliko
	2013	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2017/18 (%)**
Amana za Sekta Binafsi							
Amana za Hundi/Zinazaohamishika	4,454.2	5,039.4	5,897.2	5,941.5	6,685.3	7,031.7	5.2
Amana za Akiba na za Muda Maalum	4,672.4	5,632.9	6,204.4	6,415.6	7,052.2	7,154.7	1.5
Amana za fedha za kigeni	4,216.0	4,697.1	6,335.2	5,831.5	6,087.1	6,376.3	4.8
Jumla	**13,342.6**	**15,369.4**	**18,436.8**	**18,188.7**	**19,824.6**	**20,562.8**	3.7
Amana za Serikali	791.8	808.4	856.9	577.8	560.6	358.5	-36.0
Jumla za Amana zote	**14,134.4**	**16,177.8**	**19,293.7**	**18,766.5**	**20,385.1**	**20,921.3**	2.6

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

VIWANGO VYA WASTANI WA RIBA

Jedwali Na. 22 Asilimia

Aina ya Riba	Wastani wa mwaka					
	2013	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Riba ya Benki kuu (Discount rate)	12.33	16.00	16.00	16.00	11.42	8.17
Riba katika soko la fedha kati ya benki za biashara kwa ujumla	7.92	9.12	11.23	13.47	6.00	2.21
Riba za dhamana za serikali kwa ujumla	14.22	13.56	12.91	16.17	11.10	6.43
Siku 91	12.34	12.08	8.80	7.85	5.49	2.89
Siku 182	14.37	13.66	13.04	15.84	10.01	4.13
Siku 364	14.77	13.98	13.92	16.56	11.79	7.08
Riba za amana						
Amana za akiba	3.09	3.13	3.45	3.35	3.03	2.52
Amana za muda maalum kwa ujumla	8.94	8.44	8.89	9.19	10.04	8.24
Mwaka mmoja	11.58	10.85	10.80	11.47	11.66	8.78
Riba za mikopo						
Mikopo kwa ujumla	15.86	16.29	16.10	15.96	17.77	17.42
Mikopo ya muda mfupi hadi mwaka mmoja	17.98	18.19	18.68	18.20	18.54	17.83

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

SURA YA 3

FEDHA ZA SERIKALI

Utangulizi

69. Bajeti ya mwaka 2018/19 iliandaliwa kwa kuzingatia malengo ya Dira ya Taifa ya Maendeleo 2025; Mpango wa Pili wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano (2016/17 – 2020/21) na Ilani ya CCM ya mwaka 2015 – 2020. Malengo makuu ni kuondokana na umaskini na kuibadilisha Tanzania kuwa nchi ya uchumi wa viwanda na kuingia kwenye kundi la nchi zenye kipato cha kati (Middle Income Countries) ifikapo mwaka 2025. Kama ilivyokuwa mwaka 2017/18, dhima ya bajeti ya mwaka 2018/19 kwa nchi zote wanachama wa Jumuiya ya Afrika Mashariki ilikuwa ni **"kujenga uchumi wa viwanda utakao chochea ajira na ustawi endelevu wa jamii'.**

70. Katika bajeti ya mwaka 2018/19, Serikali ililenga kutekeleza vipaumbele vifuatavyo: kuboresha miundombinu ya umwagiliaji, maghala na masoko, kuimarisha upatikanaji wa pembejeo na zana za kilimo, kupanua huduma za ughani, kuboresha mfumo wa utafiti na utoaji wa matokeo ya utafiti kwa wananchi, na uendelezaji wa sekta ndogo za uvuvi na mifugo; kutekeleza Mpango wa Kuboresha Mfumo wa Udhibiti wa Biashara ili kuvutia uwekezaji wa sekta binafsi hususan viwanda vya nguo, ngozi na nyama, samaki, mafuta ya kula, madawa na vifaa tiba, vyakula vya binadamu na mifugo, na katika sekta ya madini; kuongeza upatikanaji na usambazaji wa maji safi hasa vijijini na uondoshaji wa majitaka, uchimbaji wa visima katika maeneo kame nchini na ujenzi wa mabwawa makubwa ya kimkakati; Kugharamia elimu msingi bila ada, kuongeza idadi ya wataalam katika fani adimu kwenye maeneo ya madini, mafuta na gesi, madaktari bingwa (moyo na figo) pamoja na utoaji wa mikopo kwa wanafunzi wa elimu ya juu; kuongeza usambazaji wa dawa, vifaa tiba, vitendanishi na uboreshaji wa huduma katika vituo vya afya, zahanati na hospitali za rufaa; na Kujenga na kukarabati miundombinu wezeshi hususan kuongeza uzalishaji wa umeme kwa kutumia vyanzo mbalimbali.

71. Shabaha za bajeti ya mwaka 2018/19 zililenga kuwa na ukuaji wa Pato halisi la Taifa wa asilimia 7.2 mwaka 2018; kuendelea kudhibiti mfumuko wa bei katika wigo wa tarakimu moja; mapato ya ndani ikijumuisha mapato ya halmashauri kuwa asilimia 15.8 ya Pato la Taifa; mapato ya kodi kufikia

asilimia 13.6 ya Pato la Taifa; matumizi ya Serikali kufikia asilimia 24.5 ya Pato la Taifa; na nakisi ya bajeti kufikia asilimia 3.2 ya Pato la Taifa.

72. Mwaka 2018/19, Serikali ilitarajia kukusanya jumla ya shilingi bilioni 32,476.0 kutoka vyanzo vya ndani na nje. Jumla ya mapato ya ndani ikijumuisha mapato ya Halmashauri yalitarajiwa kuwa shilingi bilioni 20,894.6, sawa na asilimia 64.3 ya bajeti yote. Kati ya mapato hayo ya ndani, mapato ya kodi yalikadiriwa kuwa shilingi bilioni 18,000.2, sawa na asilimia 13.6 ya Pato la Taifa. Mapato yasiyo ya kodi yalikadiriwa kuwa shilingi bilioni 2,158.8 na mapato kutoka vyanzo vya Halmashauri shilingi bilioni 735.6.

Mwenendo wa Mapato

Mapato ya Ndani

73. Katika kipindi cha Julai 2018 hadi Machi 2019, makusanyo ya ndani ikijumuisha mapato ya halmashauri yalifikia shilingi bilioni 14,064.9 ikilinganishwa na shilingi bilioni 13,479.5 zilizokusanywa katika kipindi kama hicho kwa mwaka 2017/18, sawa na ongezeko la asilimia 4.3. Mapato yaliyokusanywa na Mamlaka ya Mapato Tanzania yalifikia shilingi bilioni 11,722.1 sawa na asilimia 88 ya lengo la kipindi hicho na ongezeko la asilimia 2 ikilinganishwa na shilingi bilioni 11,546.9 zilizokusanywa katika kipindi kama hicho mwaka 2017/18.

74. Hadi Machi 2019, makusanyo ya maduhuli yalifikia shilingi bilioni 1,872.8 ikilinganishwa na lengo la shilingi bilioni 1,522.6 sawa na asilimia 123 ya lengo la kipindi hicho. Mwenendo huu mzuri wa ukusanyaji wa maduhuli ulitokana na kuimarika kwa matumizi ya teknolojia katika ukusanyaji wa maduhuli kwenye taasisi za Serikali kupitia Mfumo wa Kielektroniki wa Serikali wa Ukusanyaji wa Mapato –GePG.

75. Kutofikiwa kwa malengo ya mapato ya kodi kulitokana na sababu mbalimbali zikiwemo: mwamko mdogo wa wafanyabiashara na wananchi katika matumizi ya mashine za kielektroniki za kutolea risiti.

Misaada na Mikopo Nafuu

76. Hadi Machi 2019, kiasi cha shilingi bilioni 1,703.4 kilipokelewa kama misaada na mikopo nafuu kutoka kwa Washirika wa Maendeleo, sawa na asilimia 85.6 ya ahadi za shilingi bilioni 1,991.1 kwa kipindi hicho. Kati ya

kiasi hicho, shilingi bilioni 125.4 zilipokelewa kama misaada na mikopo nafuu ya kibajeti, sawa na asilimia 34.2 ya makadirio ya kipindi hicho ya shilingi bilioni 366.9; mifuko ya kisekta shilingi bilioni 170.2 ambayo ni asilimia 141.3 ya makadirio ya shilingi bilioni 120.4; na miradi ya maendeleo shilingi bilioni 1,407.9 ikiwa ni asilimia 93.6 ya makadirio ya shilingi bilioni 1,503.8.

77. Mwenendo wa upokeaji wa misaada na mikopo nafuu kutoka kwa Washirika wa Maendeleo ulikabiliwa na changamoto mbalimbali ikiwemo baadhi ya Washirika wa Maendeleo kutotimiza ahadi zao kama walivyoahidi kwenye bajeti, hivyo kwenda kinyume na misingi ya makubaliano kama ilivyoainishwa kwenye Mwongozo wa Ushirikiano wa Maendeleo Tanzania (Development Cooperation Framework- DCF).

Mikopo ya Ndani

78. Hadi kufikia Machi 2018, Serikali ilikopa jumla ya shilingi bilioni 2,827.4 kutoka soko la ndani sawa na asilimia 64.6 ya kiasi kilichopangwa kukopwa kwa kipindi hicho. Kati ya kiasi hicho, shilingi bilioni 2,594.1 zilikopwa kwa ajili ya kulipia hati fungani na dhamana za Serikali zilizoiva, na shilingi bilioni 233.3 zilikopwa ili kugharamia miradi mbalimbali ya maendeleo.

Mikopo yenye Masharti ya Kibiashara

79. Mwaka 2018/19, Serikali ilipanga kukopa shilingi bilioni 3,111.1 ili kugharamia miradi mbalimbali ya maendeleo. Hadi Machi 2019, Serikali iliweza kukopa kiasi cha shilingi bilioni 455.5. Aidha, Serikali haikuweza kukopa kiasi kilichopangwa kwa wakati kutoka kwenye chanzo hiki kutokana na hali ya soko la fedha la kimataifa kutokuwa nzuri. Hata hivyo, Serikali inaendelea kufanya majadiliano na taasisi mbalimbali za fedha ili kuweza kukopa kiasi kilichosalia.

Matumizi

80. Mwaka 2018/19, Serikali iliendelea kuhakikisha kuwa fedha zinaelekezwa kwenye maeneo ya vipaumbele ili kutekeleza kikamilifu Mpango wa Maendeleo wa Mwaka 2018/19. Katika kutekeleza azma hiyo, Sera za matumizi zililenga: kudhibiti nakisi ya bajeti isizidi asilimia 3.2 ya Pato la Taifa; kuelekeza fedha kwenye maeneo ya kipaumbele na yenye tija ili kuchochea ukuaji wa kilimo na viwanda, kupanua fursa za ajira, kujenga na kuboresha miundombinu ya uchumi na kuimarisha upatikanaji wa huduma bora za jamii; kusimamia nidhamu ya

matumizi ya fedha za umma na kuendelea kupunguza matumizi yasiyo ya lazima; na kudhibiti ulimbikizaji wa madai.

81. Mwaka 2018/19, Serikali ilipanga kutumia jumla ya shilingi bilioni 32,476.0. Kati ya fedha hizo, shilingi bilioni 20,468.7 zilitengwa kwa ajili ya matumizi ya kawaida, ikijumuisha shilingi bilioni 7,410.0 za mishahara na shilingi bilioni 10,004.5 kwa ajili ya kulipia deni la Serikali na huduma nyinginezo. Aidha, matumizi ya maendeleo yalikadiriwa kuwa shilingi bilioni 12,007.3, ambapo shilingi bilioni 9,876.4 ni fedha za ndani na shilingi bilioni 2,130.9 ni fedha za nje.

82. Katika kipindi cha Julai 2018 hadi Machi 2019, Serikali imetoa ridhaa za matumizi zenye jumla ya shilingi bilioni 19,051.9 kwa ajili ya matumizi ya kawaida na ya maendeleo. Kati ya kiasi hicho, shilingi bilioni 13,836.7 zilikuwa kwa ajili ya matumizi ya kawaida ambazo zinajumuisha shilingi bilioni 5,186.6 kwa ajili ya mishahara ya watumishi wa umma, shilingi bilioni 2,100.5 kwa ajili ya matumizi mengineyo na shilingi bilioni 6,549.6 kwa ajili ya kugharamia Deni la Serikali na mahitaji mengine ya Mfuko Mkuu. Shilingi bilioni 5,215.2 zilitolewa kwa ajili ya kufanikisha utekelezaji wa miradi ya maendeleo ambapo shilingi bilioni 4,879.7 zilikuwa fedha za ndani na shilingi bilioni 335.5 ni fedha za nje.

83. Katika kipindi cha Julai 2018 hadi Machi 2019, malipo ya riba kwa madeni ya ndani na nje yalifikia shilingi bilioni 1,453.6 ambayo ni asilimia 82 ya makadirio ya shilingi bilioni 1,780.3 kwa kipindi hicho. Aidha, malipo ya mtaji yalifikia shilingi bilioni 3,954.8 ikiwa ni asilimia 80 ya lengo la shilingi bilioni 4,931.7. Kati ya fedha hizo, shilingi bilioni 1,260.1 zilikuwa malipo ya mtaji kwa mkopo wa nje sawa na asilimia 95 ya lengo la kulipa shilingi bilioni 1,326.4. Aidha, shilingi bilioni 2,694.7 zilikuwa ni malipo ya dhamana na hati fungani za Serikali zilizoiva ikiwa ni asilimia 75 ya lengo la shilingi bilioni 3,605.3 kwa kipindi hicho. Matumizi mengine ya Mfuko Mkuu (CFS Others) yalikuwa shilingi bilioni 1,141.2 ikiwa ni asilimia 93 ya makadirio ya shilingi bilioni 1,231.4 ya kipindi hicho.

84. Hadi Machi 2019, malipo ya mishahara ya watumishi wa Serikali yalikuwa shilingi bilioni 5,186.7 sawa na asilimia 93.7 ya lengo la shilingi bilioni 5,537.9. Kati ya fedha hizo, shilingi bilioni 1,618.6 zililipwa kwa watumishi wa Serikali

Kuu, shilingi bilioni 82.1 zililipwa kwa watumishi wa Sekretarieti za Mikoa na shilingi bilioni 2,565.6 kwa watumishi wa halmashauri za majiji, manispaa, miji na wilaya. Aidha, Serikali ililipa mishahara ya taasisi na mashirika ya umma jumla ya shilingi bilioni 716.3.

85. Katika kipindi cha Julai 2018 hadi Machi 2019, Serikali ilipanga kutumia jumla ya shilingi bilioni 8,420.7 kwa ajili ya utekelezaji wa miradi mbalimbali, ambapo shilingi bilioni 6,796.5 zilikuwa fedha za ndani na shilingi bilioni 1,624.2 fedha za nje. Hadi Machi, 2019, ridhaa ya matumizi ya jumla ya shilingi bilioni 5,215.3 sawa na asilimia 61.9 ya makadirio zilitolewa. Kati ya kiasi hicho, shilingi bilioni 4,879.7 zilikuwa fedha za ndani sawa na asilimia 71.8 na shilingi bilioni 335.6 fedha za nje sawa na asilimia 22.7.

86. Baadhi ya mahitaji yaliyopewa kipaumbele zaidi katika utoaji wa fedha za matumizi ya kawaida na maendeleo katika kipindi cha Julai 2018 hadi Machi 2019 ni pamoja na: kuendeleza elimumsingi bila malipo na kugharamia mikopo ya wanafunzi wa elimu ya juu, shilingi bilioni 533.6; kuendelea kulipa mishahara ya watumishi kila mwezi na kwa wakati shilingi bilioni 5,186.7; kugharamia shughuli za uendeshaji wa ofisi shilingi bilioni 2,100.5; kulipwa kwa malimbikizo ya madai yaliyohakikiwa shilingi bilioni 468.4; kuendeleza ujenzi wa reli kwa kiwango cha kimataifa (Standard Gauge Railway - SGR) kutoka Dar es Salaam hadi Morogoro (km 300) shilingi bilioni 167.5; kukamilisha ununuzi wa ndege mpya mbili aina ya Airbus A220 – 300 na ndege moja aina ya Boeing 787-8 Dreamliner; kulipa sehemu ya gharama za ununuzi wa ndege moja aina ya Boeing 787-8 Dreamliner; na kuanza taratibu za ununuzi wa ndege moja mpya aina ya Bombadier Q400 shilingi bilioni 166.8; mradi wa kufua umeme utokanao na nguvu za maji katika Mto Rufiji shilingi bilioni 1,183.2; awamu ya tatu ya mradi wa kupeleka umeme vijijini kupitia Wakala wa Nishati Vijijini (REA) shilingi bilioni 242.4; na kuendeleza ujenzi wa meli mpya katika Ziwa Victoria shilingi bilioni 30.6.

Deni la Serikali

87. Deni la Serikali liliongezeka kutoka shilingi bilioni 49,728.03 Machi 2018 na kufikia shilingi bilioni 50,772.27 Machi 2019, ongezeko hilo ni sawa na asilimia 2.1. Kati ya kiasi hicho, deni la ndani lilikuwa shilingi bilioni 13,133.05 na deni la nje lilikuwa shilingi bilioni 37,639.22. Ongezeko la deni lilitokana na kupokelewa kwa mikopo mipya kwa ajili ya kugharamia miradi ya maendeleo

ikiwemo ujenzi wa reli ya kisasa, madaraja ya juu na miradi ya barabara. **Kielelezo Na. 3.1** kinaonesha mwenendo wa Deni la Serikali.

Kielelezo Na. 3.1: Mwenendo wa Deni la Serikali kwa kipindi cha Machi 2011 - Machi 2019 (Shs Bilioni)

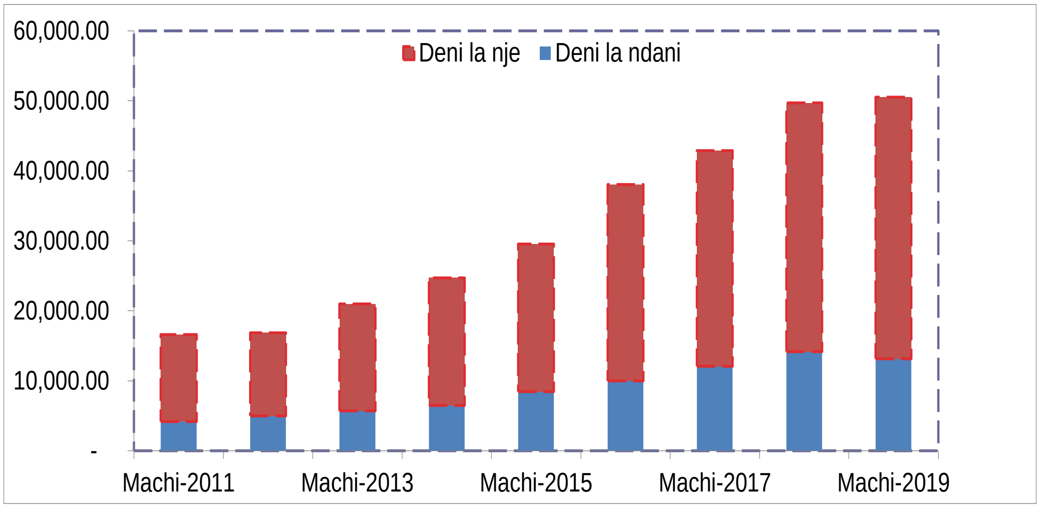

Deni la Nje

88. Deni la Serikali la nje liliongezeka kutoka dola za Marekani milioni 15,811.30 Machi 2018 na kufikia dola milioni 16,358.55 Machi 2019, ikiwa ni sawa na ongezeko la asilimia 3.5. Ongezeko hilo lilitokana na kupokelewa kwa mikopo kwa ajili ya miradi ya maendeleo. Aidha, mchanganuo wa deni la nje unaonesha kuwa, mashirika ya fedha ya kimataifa yalichangia asilimia 58.2 ya deni la nje ikilinganishwa na asilimia 56.8 Machi 2018, mikopo yenye masharti ya kibiashara ilichangia asilimia 29.9 na mikopo kutoka Nchi Wahisani ilichangia asilimia 11.9 ya mikopo yote ya nje. Aidha, Serikali imedhamiria kuendelea kukopa kutoka kwenye vyanzo nafuu na kuhakikisha kuwa mikopo hiyo inatumika kugharamia miradi ya maendeleo inayochochea kasi ya ukuaji wa uchumi.

Jedwali Na.3.1: Mchanganuo wa Deni la Nje kwa Wakopeshaji

Taasisi	Machi 2016	Mchango kwa %	Machi 2017	Mchango kwa %	Machi 2018	Machi 2019	Mchango kwa %
Mashirika ya Fedha	7,084.0	55.3	7,834.4	56.8	9,305.80	9,558.60	58.2
Washirika wa Maendeleo	1,732.0	13.5	1,905.3	13.8	1,876.60	1,927.50	11.9
Benki za Kibiashara	3,998.4	31.2	4,044.2	29.3	4,460.50	4,862.50	29.9
Jumla	**12,814.4**	**100**	**13,783.9**	**100**	**15,811.30**	**16,348.60**	**100**

Chanzo: Wizara ya Fedha na Mipango

Deni la Ndani

89. Hadi Machi 2019, deni la ndani lilikuwa shilingi bilioni 13,133.05 ikilinganishwa na shilingi bilioni 14,158.63 katika kipindi kama hicho mwaka 2018. Sehemu kubwa ya deni la ndani ilikuwa ni mikopo ya hati fungani ambayo ilikuwa ni asilimia 68.7 ya deni lote la ndani ikifuatiwa na dhamana za Serikali za muda mfupi asilimia 21.4 hati fungani maalum asilimia 9.7 na madeni mengine asilimia 0.1. Aidha, Serikali inaendelea kukopa kutoka kwenye soko la ndani ili kugharamia miradi mbalimbali ya maendeleo na kulipia mikopo ya ndani iliyoiva. **Kielelezo Na. 3.2** kinaonesha mwenendo wa madeni ya ndani.

Kielelezo Na. 3.2: Mwenendo wa Deni la Ndani

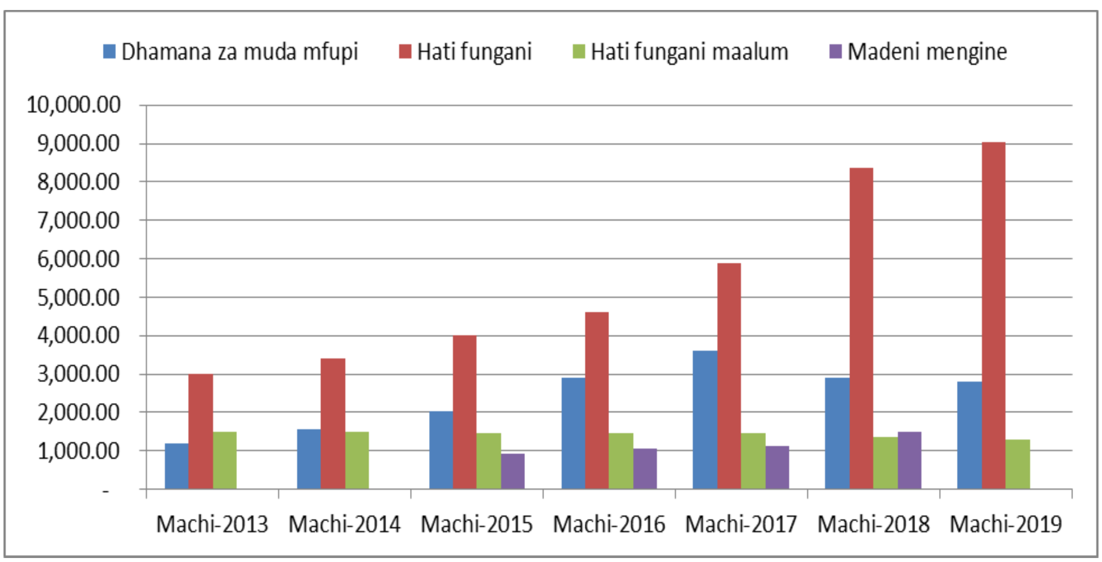

90. Hadi kufikia Machi 2019, benki za biashara zilikuwa zinaongoza kwa kuhodhi asilimia 42.4 ya deni la ndani ikilinganishwa na asilimi 48.7 katika kipindi kama hicho mwaka 2018. Mifuko ya Hifadhi ya Jamii ni ya pili kwa kuhodhi asilimia 32.92 ikifuatiwa na kampuni za bima asilimia 11.4.

Jedwali Na. 3.2: Deni la Ndani kwa Wakopeshaji hadi Machi 2018

Taasisi	Machi 2016	Mchango kwa %	Machi 2017	Mchango kwa %	Machi 2018	Mchango kwa %	Machi 2018	Mchango kwa %
Benki za Biashara	4,859.48	64.6	4,578.83	49.1	5,417.34	48.7	4,866.29	42.4
Taasisi za Fedha	117.63	1.6	145.75	1.6	128.10	1.2	139.04	1.2
Mifuko ya Jamii	1,383.98	18.4	2995.30	32.1	3,805.40	34.2	3,782.05	32.9
Kampuni za Bima	798.75	10.6	1105.75	11.9	1,123.77	10.1	1310.64	11.41
Taasisi za Kigeni	-	-	-	-	-	-	502.40	4.37
Mashirika Madogo	187.13	2.5	193.83	2.1	245.82	2.2	230.32	2.0
Watu Binafsi	175.55	2.3	297.70	3.2	397.92	3.6	656.88	5.7
Jumla	**7,522.52**	**100.00**	**9,317.16**	**100.0**	**11,118.35**	**100.0**	**11,487.63**	**100.0**

Chanzo: Wizara ya Fedha na Mipango

Tathmini ya Uhimilivu wa Deni

91. Tathmini ya Uhimilivu wa Deni ilifanyika mwezi Desemba 2018 kwa kuzingatia vigezo vya uhimilivu ambavyo ni uwiano wa deni halisi kwa Pato la Taifa, uwiano wa deni halisi kwa mauzo ya nje na uwiano wa malipo ya deni kwa mapato ya ndani na mapato yatokanayo na mauzo ya nje. Matokeo ya tathmini ya uhimilivu wa deni la Taifa iliyofanyika Desemba, 2018, ilionesha kuwa deni la Taifa ni himilivu. Viashiria vya deni vinaonesha kuwa: mwaka 2018/19, thamani ya deni la nje kwa Pato la Taifa ni asilimia 15.9 ikilinganishwa na ukomo wa asilimi 55; thamani ya deni la nje kwa mauzo ya nje ni asilimia 112.4 ikilinganishwa na ukomo wa asilimia 240 na ulipaji wa deni la nje kwa kutumia mapato ya ndani ni asilimia 15.0 ikilinganishwa na ukomo wa asilimia 22. Matokeo haya yanaonesha kuwa nchi ina uwezo wa kukopa ndani na nje, na kulipa mikopo hiyo bila kuwa na athari hasi kwenye ukuaji wa uchumi na msukosuko wa kifedha. Aidha, katika kuhakikisha kuwa deni linaendelea kuwa himilivu, Serikali itaendelea kukopa na kuelekeza mikopo hiyo kwenye miradi ambayo itachochea ukuaji wa uchumi.

Jedwali Na.3.3: Tathmini ya Viashiria vya Deni la Taifa

VIASHIRIA VYA DENI LA NJE	**Ukomo**	**2018/19**	**2019/20**	**2020/21**	**2021/22**	**2022/23**	**2028/29**	**2038/39**
Deni (PV[1]) /Pato la Taifa	55	15.9	15.0	1404	13.6	12.8	8.6	4.7
Deni (PV) / uuzaji wa bidhaa nje	240	112.4	105.9	101.4	95.8	85.4	56.4	30.4
Ulipaji wa deni la nje/Uuzaji wa bidhaa nje	23	15.0	12.6	10.7	10.4	8.8	6.8	4.8
Ulipaji wa deni/ Mapato ya ndani	22	15.0	12.3	10.4	10.4	9.1	6.4	3.7
VIASHIRIA VYA DENI LA NJE NA LA NDANI	**Ukomo**	**2018/19**	**2019/20**	**2020/21**	**2021/22**	**2022/23**	**2028/29**	**2038/39**
Deni (PV) /Pato la Taifa	70	27.2	26.0	25.2	24.3	23.2	16.3	10.7
Deni (PV) / Mapato ya ndani	N/A	182.5	170.6	165.1	162.0	152.7	97.2	52.8
Ulipaji wa deni/ Mapato ya ndani	N/A	49.6	38.1	31.8	30.0	30.9	19.4	16.5

Chanzo: Wizara ya Fedha na Mipango

MWENENDO WA MAPATO NA MATUMIZI YA SERIKALI

Jedwali Na. 23 — Sh.milioni

	2014/15 Halisi	2015/16 Halisi	2016/17 Halisi	2017/18 Halisi	2018/19 Bajeti	2018/19 Matokeo Hadi Machi	2018/19 Matarajio hadi Juni
A. MAPATO YA NDANI (yakijumuisha Halmashauri)	10,957,765	14,048,034	16,639,831	17,944,887	20,894,578	14,064,884	19,040,651
MAPATO YA NDANI	10,597,681	13,622,182	16,128,113	17,403,388	20,158,989	13,594,894	18,378,621
1. Mapato yatokanayo na Kodi	9,891,680	12,410,951	14,055,173	15,191,421	18,000,219	11,722,081	16,219,851
Ushuru wa Forodha na Excise Duty	2,495,082	3,090,110	3,116,298	3,313,671	3,789,755	2,673,564	3,606,445
Kodi ya Ongezeko la Thamani (VAT)	3,031,828	3,553,637	3,979,473	4,478,851	5,573,892	3,595,998	4,927,037
Bidhaa toka nje	1,519,939	1,717,902	1,803,667	2,054,675	2,397,484	1,671,770	2,269,439
Bidhaa za ndani	1,511,889	1,835,735	2,175,806	2,424,175	3,176,408	1,924,228	2,657,597
Kodi ya Mapato	3,727,934	4,608,245	4,832,759	5,157,886	6,130,785	3,883,683	5,447,204
Kodi nyingine	1,278,648	1,921,459	2,216,357	2,299,242	2,564,260	1,598,069	2,297,638
Marejesho (Refunds Accounts)	(641,811)	(762,499)	(89,714)	(58,229)	(58,473)	(29,233)	(58,473)
2. Mapato yasiyotokana na Kodi	706,001	1,211,231	2,072,941	2,211,967	2,158,770	1,872,813	2,158,770
3. Mapato ya Halmashauri	360,084	425,852	511,718	541,499	735,589	469,990	662,030
B. JUMLA YA MATUMIZI	14,603,714	17,759,598	18,898,690	20,468,072	26,206,297	15,269,905	23,721,576
1. Matumizi ya Kawaida	10,893,486	13,420,045	11,625,866	12852304	14,199,023	8,938,622	13,261,195
2. Matumizi ya Maendeleo	3,710,228	4,339,553	7,272,824	7615768	12,007,273	6,331,284	10,460,381
Fedha za ndani	2,264,506	2,904,530	5,141,451	5397034	9,876,393	4,753,231	8,329,501
Fedha za nje	1,445,722	1,435,023	2,131,374	2218735	2,130,880	1,578,053	2,130,880
C. NAKISI/SALIO (A-B)	(3,645,949)	(3,711,564)	(2,258,859)	(2,523,185)	(5,311,719)	(1,205,021)	(4,680,925)
D. KUZIBA NAKISI	3,645,949	3,711,564	2,258,859	2,523,185	5,311,719	1,205,021	4,680,925
1. Fedha kutoka nje	3,030,875	3,982,100	2,797,488	2,632,731	4,118,050	964,154	2,397,336
Ruzuku	896,496	1,349,799	923,512	813,483	989,245	226,091	752,982
Basket support	127,637	81,073	168,984	117,165	92,163	152,756	92,163
Mikopo ya uagizaji bidhaa/OGL	537,881	546,846	257,473	71,078	343,202	142,793	388,358
Mikopo ya miradi	640,724	344,800	1,124,190	1,464,294	1,252,035	1,181,809	1,252,035
Mikopo ya masharti ya kibiashara	1,054,803	2,142,469	1,226,760	1,474,282	3,111,058	455,521	1,581,452
Kulipia madeni ya nje (Amortization Foreign)	(226,667)	(482,887)	(903,431)	(1,307,571)	(1,669,653)	(1,194,816)	(1,669,653)
2. Fedha za Ndani	615,075	(270,536)	(538,629)	(109,545)	1,193,669	240,868	2,283,589
Mikopo isiyo ya mabenki	-	776,945	989,283	-343326	119367	442041	119367
Mikopo ya mabenki	799,776	1,522,207	(1,100,145)	941973	1074302	24164	1074302
Mikopo ya ndani (Rollover)	2,064,756	2,600,000	4,615,670	4835199	4600000	2594102	4600000
Mapato ya Ubinafsishaji	-	-	-	-	-	-	-
Marekebisho (Adjustment to Cash)	62,959	(2,500,270)	(368,120)	(636,425)		(215,094)	1,089,921
Kulipia madeni ya ndani (amortization)	(2,064,756)	(2,600,000)	(4,615,670)	(4,835,199)	(4,600,000)	(2,594,102)	(4,600,000)
Expenditure float	(247,661)	(69,418)	(59,647)	(71,768)	-	(10,243)	-

Chanzo: Wizara ya Fedha na Mipango

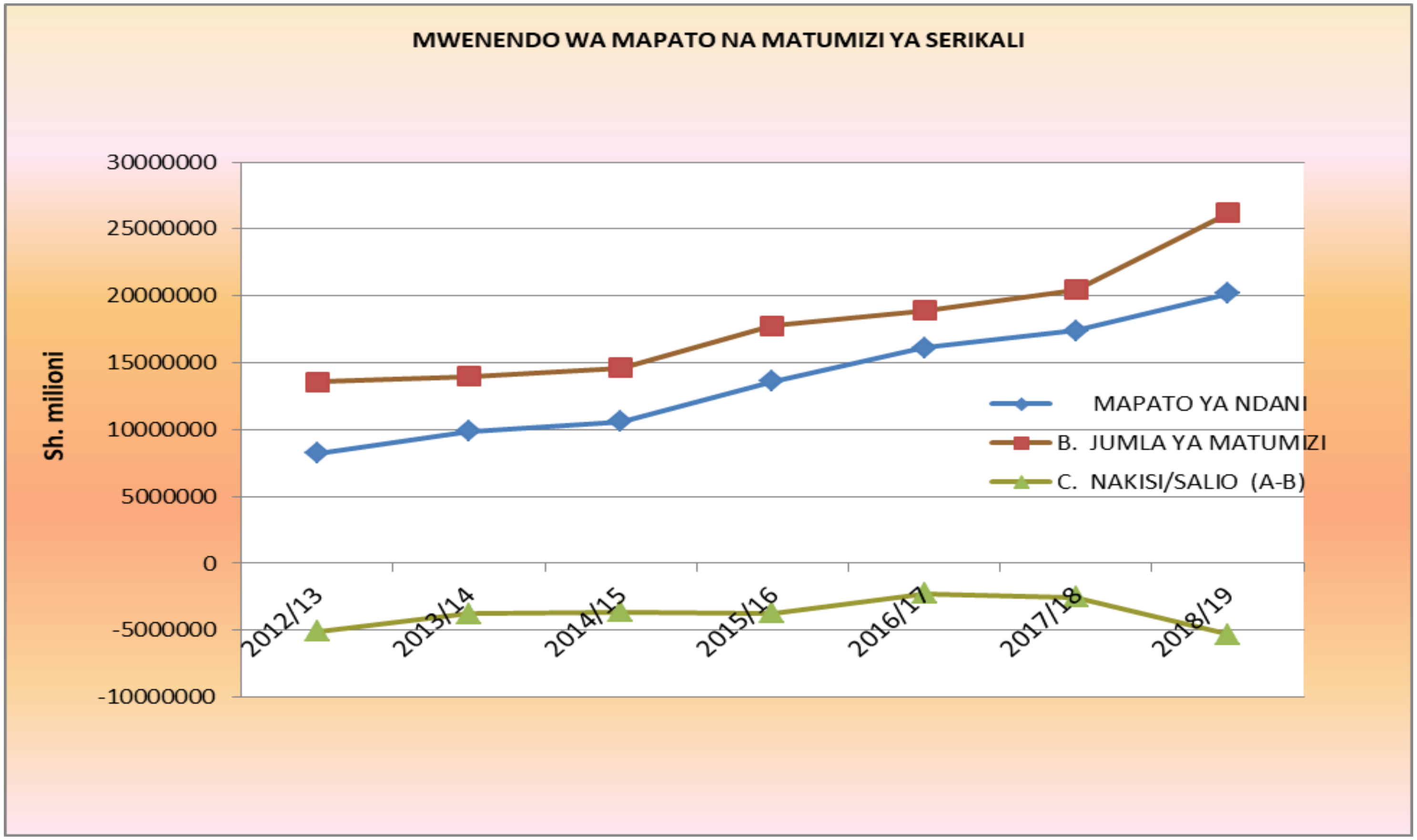
MWENENDO WA MAPATO NA MATUMIZI YA SERIKALI
Sh. milioni
30000000
25000000
20000000
15000000
10000000
5000000
0
-5000000
-10000000
2012/13
2013/14
2014/15
2015/16
2016/17
2017/18
2018/19
MAPATO YA NDANI
B. JUMLA YA MATUMIZI
C. NAKISI/SALIO (A-B)

MGAWANYO WA MATUMIZI YA SERIKALI KWA HUDUMA ZA SERIKALI

Jedwali Na. 24

Shs. Milioni

Fungu	Maelezo	2017/18 (Halisi)			2018/19 (Bajeti)			2019/20 (Makadirio)		
		Matumizi ya kawaida	Matumizi ya Maendeleo	Jumla	Matumizi ya kawaida	Matumizi ya Maendeleo	Jumla	Matumizi ya kawaida	Matumizi ya Maendeleo	Jumla
701	**Huduma za Kawaida**	**14,296,414.9**	**1,627,967.8**	**15,924,382.6**	**12,230,832.7**	**392,882.4**	**12,623,715.1**	**12,883,436.3**	**2,020,850.2**	**14,904,286.5**
70111	Utawala na Shughuli za Bunge	777,915.7	22,791.0	800,706.8	693,979.8	4,010.7	697,990.5	688,458.9	26,801.8	715,260.7
70112	Fedha na Masuala ya Kodi	308,879.9	762,833.7	1,071,713.5	364,756.3	7,889.8	372,646.0	1,062,488.0	770,723.4	1,833,211.4
70113	Mambo ya Nje	99,337.9	0.0	99,337.9	137,336.6	0.0	137,336.6	148,664.9	0.0	148,664.9
70121	Misaada ya Kiuchumi kutoka Nje	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
70122	Misaada ya Kiuchumi kupitia Mashirika ya Kimataifa	371.2	0.0	371.2	697.2	0.0	697.2	784.3	0.0	784.3
70131	Huduma za Umma	115,472.5	1,965.0	117,437.5	139,473.6	4,928.5	144,402.0	131,231.6	6,893.5	138,125.0
70132	Huduma za Mipango na Takwimu	83,471.4	374,616.0	458,087.4	152,434.2	282,403.0	434,837.2	148,599.9	657,019.0	805,618.9
70133	Huduma nyingine za Kawaida	3,475,274.6	452,443.5	3,927,718.2	698,591.2	86,109.2	784,700.4	941,483.4	538,552.7	1,480,036.1
70140	Utafiti wa Msingi	19.2	0.0	19.2	32.9	0.0	32.9	66.0	0.0	66.0
70150	Utafiti na Maendeleo Huduma za Umma	257.5	0.0	257.5	349.1	0.0	349.1	327.5	0.0	327.5
70160	Huduma za Umma zisizotajwa hapo Juu	31,217.7	13,223.8	44,441.4	25,875.7	0.0	25,875.7	24,609.5	13,223.8	37,833.3
70170	Deni la Taifa	9,402,210.1	84.8	9,402,294.9	10,013,706.1	312.4	10,014,018.5	9,733,231.0	397.2	9,733,628.1
70180	Uhamishaji Fedha Ndani ya Serikali	1,987.2	10.0	1,997.2	3,600.0	7,228.9	10,828.8	3,491.4	7,238.9	10,730.3
702	**Ulinzi**	**1,108,518.9**	**127,600.0**	**1,236,118.9**	**1,674,994.8**	**0.0**	**1,674,994.8**	**1,724,221.0**	**127,600.0**	**1,851,821.0**
70210	Huduma za Ulinzi wa Kijeshi	1,107,874.9	127,600.0	1,235,474.9	1,674,068.2	0.0	1,674,068.2	1,723,525.4	127,600.0	1,851,125.4
70220	Huduma za Ulinzi wa Kiraia	213.5	0.0	213.5	239.0	0.0	239.0	255.8	0.0	255.8
70230	Misaada ya Nje ya Ulinzi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
70240	Utafiti na Maendeleo ya Ulinzi	430.5	0.0	430.5	687.6	0.0	687.6	439.8	0.0	439.8
70250	Huduma za Ulinzi zisizotajwa hapo Juu	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
703	**Usalama wa Raia**	**777,119.4**	**22,910.0**	**800,029.4**	**797,971.0**	**17,781.2**	**815,752.2**	**806,070.6**	**40,691.2**	**846,761.8**
70310	Huduma za Polisi	674,612.6	6,500.0	681,112.6	668,297.5	792.9	669,090.4	665,882.5	7,292.9	0.7
70320	Huduma za Zimamoto	9,497.8	0.0	9,497.8	13,274.2	0.0	13,274.2	15,167.7	0.0	0.0
70330	Mahakama	43,747.4	1,410.0	45,157.4	69,720.0	7,342.7	77,062.8	78,392.3	8,752.7	0.1
70340	Magereza	31,609.8	5,000.0	36,609.8	32,394.6	0.0	32,394.6	31,824.2	5,000.0	0.0
70350	Huduma za utafiti na Maendeleo Usalama wa Raia	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	166.4	0.0	0.0
70360	Huduma Usalama wa Raia zisizotajwa hapo juu	17,651.8	10,000.0	27,651.8	14,284.7	9,645.5	23,930.2	14,637.6	19,645.5	0.0
704	**Shughuli za Kiuchumi**	**548,645.5**	**6,396,150.4**	**6,944,796**	**679,365.4**	**1,057,750.4**	**1,737,116**	**668,992.9**	**7,453,900.8**	**8,122,894**
70411	Shughuli za Kiuchumi na Biashara	20,552.4	7,800.0	28,352	20,363.0	288.9	20,652	22,323.5	8,088.9	30,412
70412	Masuala ya Kazi	12,611.1	18,000.0	30,611	17,349.5	595.2	17,945	18,132.9	18,595.2	36,728
70421	Kilimo	193,008.5	92,201.6	285,210	255,653.4	95,194.9	350,848	253,881.4	187,396.5	441,278
70422	Misitu	21,500.3	200.0	21,700	42,176.5	13,330.8	55,507	21,782.5	13,530.8	35,313
70423	Uvuvi na Uwindaji	14,345.4	2,848.0	17,193	13,966.4	11,347.5	25,314	26,902.4	14,195.5	41,098
70431	Makaa ya Mawe na Nishati nyingine	5,059.9	37,160.0	42,220	4,988.5	0.0	4,989	6,595.6	37,160.0	43,756
70432	Petroli na Gesi Asilia	0.0	23,350.0	23,350	17,495.7	15,728.3	33,224	16,059.1	39,078.3	55,137
70433	Nishati ya Nyukilia	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0
70434	Nishati nyingine	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0
70435	Umeme	13,630.4	1,928,772.0	1,942,402	2,534.7	144,353.7	146,888	2,105.1	2,073,125.7	2,075,231
70436	Nishati isiyo ya umeme	6,748.2	2,400.0	9,148	2,205.8	0.0	2,206	3,034.7	2,400.0	5,435
70441	Uchimbaji Madini yasiyo Nishati	21,900.0	7,039.8	28,940	32,236.5	3,119.9	35,356	36,151.9	10,159.7	46,312
70442	Uzalishaji Viwandani	159.8	0.0	160	267.5	0.0	268	323.3	0.0	323
70443	Ujenzi	26,322.3	95,043.9	121,366	70,505.2	182,278.6	252,784	57,800.9	277,322.5	335,123
70451	Usafiri wa Barabara	128,643.1	1,374,808.0	1,503,451	96,531.0	241,859.2	338,390	96,240.2	1,616,667.2	1,712,907
70452	Usafiri wa Majini	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0
70453	Usafiri wa Reli	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0
70454	Usafiri wa Anga	206.3	2,771,716.6	2,771,923	1,520.9	278,198.0	279,719	1,603.1	3,049,914.6	3,051,518
70455	Usafirishaji kwa njia ya Bomba na njia nyingine za usafiri	212.9	0.0	213	701.9	0.0	702	726.4	0.0	726
70460	Mawasiliano	8,246.0	1,085.5	9,331	16,067.2	619.1	16,686	15,754.1	1,704.6	17,459
70471	Huduma za Biashara na Utunzaji Mizigo	20,969.4	11,000.0	31,969	23,033.6	6,284.5	29,318	25,072.0	17,284.5	42,356
70472	Hoteli na Migahawa	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0
70473	Utalii	12,090.3	300.0	12,390	13,115.0	20,000.0	33,115	10,426.5	20,300.0	30,726
70474	Miradi ya Maendeleo	37,228.2	19,324.7	56,553	40,728.9	44,551.9	85,281	46,529.2	63,876.6	110,406
70481	Utafiti katika shughuli za Kiuchumi, Biashara na Kazi	16.3	0.0	16	59.3	0.0	59	59.3	0.0	59
70482	Utafiti na Maendeleo ya Kilimo, Misitu, Uvuvi na U	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0
70483	Utafiti na Maendeleo ya Mafuta na Nishati	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0
70484	Utafiti na Maendeleo ya Uchimbaji Madini, Uzalishaji Viwandani na Ujenzi	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0
70485	Utafiti na Maendeleo ya Usafiri	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0
70486	Utafiti na Maendeleo ya Mawasiliano	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0
70487	Utafiti na Maendeleo ya Viwanda Vingine	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0
70490	Shughuli nyingine za Kiuchumi zisizotajwa hapo juu	5,194.4	3,100.3	8,295	7,864.9	0.0	7,865	7,489.0	3,100.3	10,589

Jedwali linaendelea ukurasa unaofuata

Jedwali Na. 24 linaendelea

Fungu	Maelezo	2017/18 (Halisi)			2018/19 (Bajeti)			2019/20 (Makadirio)		
		Matumizi ya kawaida	Matumizi ya Maendeleo	Jumla	Matumizi ya kawaida	Matumizi ya Maendeleo	Jumla	Matumizi ya kawaida	Matumizi ya Maendeleo	Jumla
705	**Hifadhi ya Mazingira**	**25,544.9**	**5,400.0**	**30,945**	**29,139.1**	**32,778.1**	**61,917.1**	**26,193.2**	**38,178.1**	**64,371.2**
70510	Hifadhi ya Taka	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
70520	Hifadhi ya Maji Taka	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
70530	Kupunguza Uharibifu wa Mazingira	0.0	0.0	0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
70540	Hifadhi ya Viumbehai na Mazingira	21,344.6	3,500.0	24,845	23,007.5	14,559.1	37,566.7	19,757.5	18,059.1	37,816.6
70550	Utafiti na Maendeleo ya Hifadhi ya Mazingira	298.6	1,800.0	2,099	369.6	0.0	369.6	331.0	1,800.0	2,131.0
70560	Huduma nyingine za Hifadhi ya Mazingira zisizotajwa hapo juu	3,901.7	100.0	4,002	5,761.9	18,218.9	23,980.9	6,104.7	18,318.9	24,423.6
706	**Nyumba na Huduma za Jamii**	**57,795.5**	**367,151.1**	**424,946.6**	**105,305.0**	**256,395.6**	**361,700.7**	**85,111.3**	**623,546.7**	**708,658.0**
70610	Maendeleo ya Nyumba	16,052.2	1,100.0	17,152.2	20,319.3	0.0	20,319.3	14,731.0	1,100.0	15,831.0
70620	Maendeleo ya Jamii	14,559.0	21,032.1	35,591.1	29,652.3	2,359.5	32,011.8	22,932.7	23,391.6	46,324.3
70630	Usambazaji Maji	26,511.1	345,019.0	371,530.1	54,571.1	254,036.1	308,607.2	46,707.7	599,055.1	645,762.8
70640	Taa za Barabarani	673.2	0.0	673.2	762.3	0.0	762.3	739.9	0.0	739.9
70650	Utafiti wa Nyumba na Maendeleo ya Jamii	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
70660	Nyumba na Huduma za Jamii zisizotajwa hapo juu	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
707	**Afya**	**371,317.4**	**340,877.4**	**712,194.7**	**1,004,967.6**	**411,369.9**	**1,416,337.5**	**1,018,191.9**	**752,247.3**	**1,770,439.2**
70711	Madawa	70.2	200,000.0	200,070.2	185.5	0.0	185.5	385.1	200,000.0	200,385.1
70712	Bidhaa nyingine za madawa	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
70713	Huduma za Tiba na Vifaa vya Tiba	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
70721	Huduma za Tiba za Jumla	192,283.5	42,097.5	234,381.0	393,382.0	11,910.5	405,292.6	394,505.4	54,008.0	448,513.4
70722	Huduma Maalumu za Tiba	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
70723	Huduma za Meno	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
70724	Huduma za Wakunga Wasaidizi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
70731	Huduma za Hospitali	31,998.6	10.0	32,008.6	28,311.5	130.6	28,442.1	3,351.1	140.6	3,491.7
70732	Huduma za Hospitali Maalumu	0.0	0.0	0.0	17,263.0	0.0	17,263.0	111,086.5	0.0	111,086.5
70733	Huduma za Vifaa vya Kujifungulia Wajawazito	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
70734	Huduma za Wakunga na Wakunga wa Jadi	248.4	0.0	248.4	390.2	0.0	390.2	552.9	0.0	552.9
70740	Huduma za Afya	65,872.6	98,636.9	164,509.5	515,214.3	395,245.4	910,459.7	492,047.8	493,882.3	985,930.1
70750	Utafiti na Maendeleo ya Huduma za Afya	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
70760	Huduma za Afya zisizotajwa hapo juu	80,844.0	133.0	80,977.0	50,221.0	4,083.4	54,304.5	16,263.2	4,216.4	20,479.6
708	**Burudani, Utamaduni na Dini**	**17,247.1**	**7,000.0**	**24,247.1**	**19,768.8**	**772.0**	**20,540.7**	**23,673.4**	**7,772.0**	**31,445.4**
70810	Huduma za Burudani na Michezo	1,200.4	0.0	1,200.4	2,253.5	0.0	2,253.5	1,846.6	0.0	1,846.6
70820	Huduma za Utamaduni	3,499.4	0.0	3,499.4	4,152.9	0.0	4,152.9	7,267.5	0.0	7,267.5
70830	Huduma za Utangazaji na Uchapishaji	12,002.9	6,000.0	18,002.9	13,012.4	0.0	13,012.4	13,647.1	6,000.0	19,647.1
70840	Dini na Huduma nyingine za Kijamii	544.4	1,000.0	1,544.4	350.0	772.0	1,122.0	912.3	1,772.0	2,684.2
70850	Utafiti na Maendeleo katika Burudani, Utamaduni na Dini	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
70860	Huduma nyingine za Burudani, Utamaduni na Dini zisizotajwa hapo juu	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
709	**Elimu**	**821,475.6**	**842,682.2**	**1,664,157.9**	**3,749,973.7**	**340,670.4**	**4,090,644.1**	**3,466,947.5**	**1,183,352.6**	**4,650,300.1**
70911	Elimu ya Awali	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
70912	Elimu ya Msingi	17,134.9	157,468.7	174,603.5	2,001,233.9	147,276.6	2,148,510.5	1,767,366.7	304,745.3	2,072,111.9
70921	Elimu ya Sekondari (Kidato cha I - IV)	352.1	162,759.9	163,112.0	931,624.6	0.0	931,624.6	837,815.0	162,759.9	1,000,574.9
70922	Elimu ya Sekondari (Kidato cha V - VI)	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
70930	Elimu baada ya Sekondari isiyo ya Chuo Kikuu	458.6	0.0	458.6	480.7	0.0	480.7	0.0	0.0	0.0
70941	Daraja la Awali Elimu ya Chuo Kikuu	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
70942	Daraja linalofuata Elimu ya Chuo Kikuu	1,549.2	0.0	1,549.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
70950	Elimu isiyopambanuliwa	396,295.9	29,953.6	426,249.6	362,585.7	22,894.9	385,480.6	395,232.9	52,848.5	448,081.4
70960	Huduma za Ziada kwa Elimu	381,258.1	492,500.0	873,758.1	433,418.8	170,248.9	603,667.7	443,135.1	662,748.9	1,105,884.0
70970	Utafiti na Maendeleo ya Elimu	9,508.5	0.0	9,508.5	12,515.3	0.0	12,515.3	15,313.3	0.0	15,313.3
70980	Huduma za Elimu zisizotajwa hapo juu	14,918.3	0.0	14,918.3	8,114.7	250.0	8,364.7	8,084.5	250.0	8,334.5
710	**Kinga ya Jamii**	**185,602.5**	**0.0**	**185,602.5**	**176,357.8**	**463.5**	**176,821.3**	**153,969.6**	**463.5**	**154,433.0**
71011	Ugonjwa	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
71012	Ulemavu	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1,139.9	0.0	1,139.9
71020	Wazee	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
71030	Waathirika	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
71040	Familia na Watoto	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
71050	Ukosefu wa Ajira	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
71060	Nyumba	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
71070	Huduma za Jamii zisizotajwa hapo juu	582.6	0.0	582.6	904.3	0.0	904.3	739.5	0.0	739.5
71080	Utafiti na Maendeleo ya Kinga ya Jamii	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	315.4	0.0	315.4
71090	Huduma za Kinga ya Jamii zisizotajwa hapo juu	185,020.0	0.0	185,020.0	175,453.5	463.5	175,916.9	151,774.7	463.5	152,238.2
	JUMLA	**18,209,681.8**	**9,737,738.8**	**27,947,420.6**	**20,468,676.0**	**2,510,863.5**	**22,979,539.5**	**20,856,807.5**	**12,248,602.3**	**33,105,409.8**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

CS: Huduma za umma zinazotolewa na Serikali na wanufaika ni watu wote

IS: Huduma za umma zinazotolewa na Serikali na wanufaika ni wanakaya

SURA YA 4

SEKTA YA NJE

Bidhaa Zilizouzwa Nje

92. Mwaka 2018, thamani ya mauzo ya bidhaa nje ilikuwa dola za Marekani milioni 4,380.3 ikilinganishwa na dola milioni 4,523.9 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 3.2. Upungufu wa mauzo ulitokana na kupungua kwa mapato yatokanayo na bidhaa asilia. Bidhaa zisizo asilia zilichangia asilimia 80.6 ya mauzo ya bidhaa nje wakati mauzo ya bidhaa asilia yalichangia asilimia 19.4.

Bidhaa Asilia

93. Thamani ya mauzo ya bidhaa asilia ilipungua hadi kufikia dola za Marekani milioni 772.8 mwaka 2018 ikilinganishwa na dola milioni 1,020.7 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 24.3. Upungufu huo ulitokana na kushuka kwa bei katika soko la dunia kwa mazao ya kahawa, pamba, katani, chai na tumbaku, na kupungua kwa mauzo ya korosho katika soko la dunia.

Kahawa

94. Mwaka 2018, thamani ya mauzo ya kahawa nje iliongezeka hadi kufikia dola za Marekani milioni 147.9 kutoka dola milioni 126.3 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 17.1. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa kiasi cha mauzo ya kahawa nje ambapo tani 56,600 ziliuzwa mwaka 2018 ikilinganishwa na tani 41,800 mwaka 2017. Hata hivyo, wastani wa bei ya kahawa katika soko la dunia ulipungua kwa asilimia 13.5 mwaka 2018.

Pamba

95. Mwaka 2018, thamani ya pamba iliyouzwa nje ilikuwa dola za Marekani milioni 68.4 ikilinganishwa na dola milioni 36.8 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 85.9. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa kiasi cha pamba kilichouzwa nje kutoka tani 25,300 mwaka 2017 hadi tani 47,400 mwaka 2018. Aidha, wastani wa bei ya pamba kwa tani katika soko la dunia ulipungua na kufikia dola 1,444.2 mwaka 2018 kutoka dola za Marekani 1,450.3 mwaka 2017.

Katani

96. Mwaka 2018, thamani ya mauzo ya katani nje ya nchi ilikuwa dola za Marekani milioni 33.2 ikilinganishwa na dola milioni 28.7 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 15.7. Hii ilitokana na kuongezeka kwa kiasi cha katani kilichouzwa nje kutoka tani 17,000 mwaka 2017 hadi tani 20,400 mwaka 2018. Aidha, wastani wa bei ya katani katika soko la dunia ulipungua kwa asilimia 3.5 hadi kufikia dola za Marekani 1,627.0 kwa tani mwaka 2018 kutoka dola 1,686.7 kwa tani mwaka 2017.

Chai

97. Mwaka 2018, thamani ya mauzo ya chai nje ilikuwa dola za Marekani milioni 45.9 ikilinganishwa na dola milioni 49.1 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 6.5. Upungufu huo ulitokana na kushuka kwa bei ya chai katika soko la dunia kwa asilimia 4.5 kutoka dola za Marekani 1,783.6 kwa tani mwaka 2017 hadi dola 1,707.4 kwa tani mwaka 2018. Aidha, kiasi cha chai kilichouzwa nje kilipungua kutoka tani 27,500 mwaka 2017 hadi tani 26,900 mwaka 2018.

Tumbaku

98. Mwaka 2018, thamani ya mauzo ya tumbaku iliongezeka kufikia dola za Marekani milioni 270.3 ikilinganishwa na dola milioni 195.8 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 38.0. Hii ilitokana na kuongezeka kiasi cha tumbaku kilichouzwa nje kutoka tani 48,300 mwaka 2017 hadi tani 72,200 mwaka 2018. Aidha, wastani wa bei ya tumbaku kwa tani katika soko la dunia ulipungua kutoka dola za Marekani 4,055.6 mwaka 2017 hadi dola 3,741.9 mwaka 2018, sawa na upungufu wa asilimia 7.7.

Korosho

99. Thamani ya mauzo ya korosho nje ilikuwa dola za Marekani milioni 196.5 mwaka 2018 ikilinganishwa na dola milioni 529.6 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 62.9. Upungufu huo ulitokana na kushuka kwa kiasi cha korosho kilichouzwa nje kwa asilimia 63.5 kutoka tani 329,400 mwaka 2017 hadi tani 120,200 mwaka 2018. Aidha, bei ya korosho kwa tani katika soko la dunia ilipanda kwa asilimia 1.6 kutoka dola za Marekani 1,607.7 mwaka 2017 hadi dola za Marekani 1,634.2 mwaka 2018.

Bidhaa Zisizo Asilia

100. Mwaka 2018, thamani ya mauzo ya bidhaa zisizo asilia iliongezeka hadi dola za Marekani milioni 3,209.3 kutoka dola milioni 3,091.9 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 3.8. Hii ilitokana na kuongezeka kwa mauzo ya bidhaa za viwandani, mazao ya mboga na maua pamoja na bidhaa nyinginezo.

Madini

101. Mwaka 2018, thamani ya mauzo ya madini nje ilipungua kwa asilimia 4.8 kufikia dola za Marekani milioni 1,615.3 ikilinganishwa na dola milioni 1,694.5 mwaka 2017. Upungufu huo ulitokana na kushuka kwa mauzo ya dhahabu iliyouzwa nje pamoja na madini mengine. Aidha, thamani ya mauzo ya dhahabu ilikuwa dola za Marekani milioni 1,524.0 mwaka 2018 ikilinganishwa na dola milioni 1,541.1 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 1.1. Mapato ya mauzo ya madini yalichangia asilimia 50.3 ya mapato yote ya bidhaa zisizo asilia mwaka 2018.

Bidhaa za Viwandani

102. Mwaka 2018, thamani ya mauzo ya bidhaa za viwandani iliongezeka na kufikia dola za Marekani milioni 794.6 kutoka dola milioni 693.7 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 14.5. Hali hii ilitokana na kuongezeka kwa mauzo ya bidhaa za viwandani nchi za nje hususan, marumaru, vifaa vya plastiki na alumini (aluminium products). Aidha, mapato ya mauzo ya bidhaa za viwandani yalichangia asilimia 24.8 ya mapato yote ya bidhaa zisizo asilia mwaka 2018.

Samaki na Mazao ya Samaki

103. Mwaka 2018, thamani ya mauzo ya samaki na mazao yake ilipungua hadi dola za Marekani milioni 158.4 kutoka dola milioni 193.0 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 17.9. Upungufu huo ulitokana na kushuka kwa kiasi cha samaki na mazao ya samaki kilichouzwa nje.

Mazao ya Mboga na Maua

104. Mwaka 2018, thamani ya mauzo ya mazao ya mboga na maua ilikuwa dola za Marekani milioni 33.0 ikilinganishwa na dola milioni 27.2 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 21.3. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa uzalishaji wa mazao ya mboga na maua na kuimarika kwa bei katika soko la dunia.

Bidhaa Nyinginezo Zilizouzwa Nje

105. Mwaka 2018, thamani ya mauzo ya bidhaa nyinginezo zilizouzwa nje iliongezeka hadi kufikia dola za Marekani milioni 432.5 kutoka dola milioni 357.1 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 21.1. Bidhaa zilizopo katika kundi hili ni pamoja na mbegu za mafuta, kakao, ngozi na nafaka, ambazo kwa pamoja zilichangia takriban asilimia 75 ya mauzo katika kundi hili.

Jedwali Na. 4.1: Thamani, Kiasi na Bei ya Bidhaa Zilizouzwa Nje

Bidhaa	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Badiliko, %
Bidhaa Asilia								
Kahawa								
Thamani (US$ milioni)	186.6	171.0	121.5	162.2	153.7	126.3	147.9	17.1
Kiasi ('000 tani)	54.8	59.5	44.1	51.9	58.7	41.8	56.6	35.4
Bei (US$ kwa tani)	3,403.2	2,872.7	2,756.2	3,123.0	2,616.8	3,019.5	2,612.0	-13.5
Pamba								
Thamani (US$ milioni)	164.9	111.7	54.7	30.2	46.8	36.8	68.4	86.0
Kiasi ('000 tani)	132.0	89.0	49.5	29.1	33.0	25.3	47.4	86.8
Bei (US$ kwa tani)	1,249.7	1,256.0	1,104.9	1,037.8	1,416.1	1,450.3	1,444.2	-0.4
Katani								
Thamani (US$ milioni)	18.4	16.9	16.8	26.5	17.2	28.7	33.2	15.6
Kiasi ('000 tani)	13.5	12.6	11.5	15.2	8.6	17.0	20.4	19.8
Bei (US$ kwa tani)	1,357.1	1,341.6	1,459.7	1,748.8	2,002.1	1,686.7	1,627.0	-3.5
Chai								
Thamani (US$ milioni)	56.1	56.9	45.7	44.0	44.8	49.1	45.9	-6.5
Kiasi ('000 tani)	27.2	28.8	29.2	27.5	26.3	27.5	26.9	-2.3
Bei (US$ kwa tani)	2,061.2	1,977.9	1,568.1	1,600.9	1,700.8	1,783.6	1,707.4	-4.3
Tumbaku								
Thamani (US$ milioni)	350.1	307.0	315.0	287.6	339.2	195.8	270.3	38.0
Kiasi ('000 tani)	105.6	67.8	67.4	66.3	74.3	48.3	72.2	49.6
Bei (US$ kwa tani)	3,316.0	4,526.1	4,673.5	4,336.5	4,562.7	4,055.6	3,741.9	-7.7
Korosho								
Thamani (US$ milioni)	142.6	162.4	222.2	218.8	320.2	529.6	196.5	-62.9
Kiasi ('000 tani)	130.9	147.3	172.2	171.7	217.5	329.4	120.2	-63.5
Bei (US$ kwa tani)	1,089.3	1,102.5	1,290.7	1,273.8	1,472.4	1,607.7	1,634.2	1.6
Karafuu								
Thamani (US$ milioni)	38.1	43.0	52.9	24.1	39.3	54.4	10.5	-80.7
Kiasi ('000 tani)	3.4	4.1	4.7	2.8	4.9	6.9	1.3	-81.0
Bei (US$ kwa tani)	11,198.5	10,562.8	11,231.3	8,653.1	7,976.0	7,886.6	8,031.7	1.8
Jumla (Bidhaa Asilia)	**956.7**	**868.9**	**828.8**	**793.3**	**961.2**	**1,020.7**	**772.8**	**-24.3**
Bidhaa Zisizo Asilia (US$ millioni)								
Madini	**2,197.8**	**1,782.1**	**1,469.2**	**1,285.4**	**1,930.0**	**1,694.5**	**1,615.3**	**-4.7**
Dhahabu	2,117.4	1,644.8	1,324.1	1,183.3	1,508.8	1,541.1	1,524.0	-1.1
Almasi	30.2	48.8	78.2	53.2	38.9	64.4	81.8	26.9
Madini mengine	50.2	88.5	66.9	48.9	382.3	88.9	9.5	-89.3
Bidhaa za Viwandani	**1,037.3**	**1,072.1**	**1,239.6**	**1,277.0**	**714.2**	**693.7**	**794.6**	**14.5**
Nyuzi za Pamba	5.8	10.9	10.8	11.9	16.8	16.1	16.8	3.9
Kahawa iliyozalishwa	1.0	1.1	1.2	0.3	0.5	1.2	2.0	69.3
Tumbaku iliyozalishwa	24.6	32.2	33.6	33.0	31.6	22.3	21.6	-2.8
Mazao ya Katani	9.1	9.7	10.5	17.4	22.3	26.3	21.4	-18.8
Mazao mengine ya Viwandani	996.8	1,018.2	1,183.4	1,214.4	643.1	627.9	732.8	16.7
Samaki na Mazao ya Samaki	**160.6**	**130.6**	**195.0**	**173.5**	**143.7**	**193.0**	**158.4**	**-17.9**
Mazao ya Mboga na Maua	**31.3**	**28.1**	**30.5**	**24.4**	**24.8**	**27.2**	**33.0**	**21.6**
Bidhaa zilizouzwa tena (re-exports)	**181.7**	**172.8**	**177.0**	**385.8**	**187.7**	**126.5**	**175.6**	**38.8**
Bidhaa nyinginezo	**555.7**	**517.6**	**687.2**	**894.0**	**538.1**	**357.1**	**432.5**	**21.1**
Jumla (Bidhaa zisizo Asilia)	**4,164.4**	**3,703.3**	**3,798.6**	**4,040.1**	**3,538.5**	**3,091.9**	**3,209.3**	**3.8**
Bidhaa zisizo rekodiwa	768.2	685.8	566.8	483.3	450.0	411.3	398.2	-3.2
JUMLA KUU (BIDHAA ZOTE)	**5,889.2**	**5,258.1**	**5,194.1**	**5,316.8**	**4,949.7**	**4,523.9**	**4,380.3**	**-3.2**

Chanzo: Mamlaka ya Mapato na Benki Kuu ya Tanzania

Mapato ya Huduma

106. Mwaka 2018**,** mapato yatokanayo na biashara ya huduma yalikuwa dola za Marekani milioni 4,014.7 ikilinganishwa na dola milioni 3,831.9 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 4.8. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa mapato yatokanayo na huduma za safari (hususan utalii), usafirishaji na mawasiliano. Katika kipindi hicho, mapato yatokanayo na huduma za safari za utalii yalikuwa dola za Marekani milioni 2,449.4 ikilinganishwa na dola milioni

2,250.3 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 8.8. Hii ilitokana na juhudi za Serikali kutangaza vivutio vya utalii. Aidha, mapato yatokanayo na huduma ya usafirishaji yaliongezeka hadi kufikia dola za Marekani milioni 1,222.1 ikilinganishwa na dola milioni 1,137.4 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 7.4. Hii ilitokana kuongezeka kwa usafirishaji wa mizigo kwenda nchi jirani baada ya kuondolewa kwa kodi ya ongezeko la thamani na kuongezeka kwa ufanisi katika bandari ya Dar es Salaam. Vile vile, mapato yatokanayo na huduma za mawasiliano yalikuwa dola za Marekani milioni 27.1 mwaka 2018 ikilinganishwa na dola milioni 18.4 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 47.3.

Bidhaa Zilizoagizwa Kutoka Nje

107. Mwaka 2018, thamani ya bidhaa zilizoagizwa kutoka nje iliongezeka hadi kufikia dola za Marekani milioni 8,173.8 ikilinganishwa na dola milioni 7,551.7 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 8.2. Ongezeko hilo lilitokana na kupanda kwa thamani ya bidhaa za kukuza mitaji hususan bidhaa za majengo na ujenzi, vifaa vya usafirishaji pamoja na bidhaa za matumizi ya kati.

Bidhaa za Kukuza Mitaji

108. Mwaka 2018, thamani ya bidhaa za kukuza mitaji zilizoingizwa nchini iliongezeka hadi kufikia dola za Marekani milioni 3,187.3 ikilinganishwa na dola milioni 2,688.4 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 18.6. Ongezeko hilo lilitokana na kupanda kwa thamani ya vifaa vya usafirishaji, bidhaa za majengo na ujenzi, na mitambo iliyoagizwa kutoka nje. Katika kipindi hicho, thamani ya bidhaa za majengo na ujenzi iliongezeka kwa asilimia 48.2, vifaa vya usafirishaji asilimia 26.9 na mitambo asilimia 2.3.

Bidhaa za Kati

109. Mwaka 2018, thamani ya bidhaa za kati zilizoingizwa kutoka nje iliongezeka kwa asilimia 3.8 hadi kufikia dola za Marekani milioni 2,807.2 kutoka dola milioni 2,704.4 mwaka 2017. Kuongezeka kwa thamani ya bidhaa za kati kulitokana na kupanda kwa thamani ya bidhaa za mafuta ya petroli, mbolea na malighafi za viwandani. Thamani ya bidhaa za mafuta ya petroli zilizoagizwa iliongezeka na kufikia dola za Marekani milioni 1,871.5 ikilinganishwa na dola milioni 1,850.6 mwaka 2017. Kuongezeka kwa thamani ya bidhaa za mafuta ya petroli kulitokana na kupanda kwa wastani wa bei katika soko la dunia pamoja na kuongezeka kwa kiasi kilichoagizwa nje. Aidha,

thamani ya bidhaa za mbolea iliongezeka kwa asilimia 33.2 na kufikia dola za Marekani milioni 166.4 kutoka dola 124.9 mwaka 2017. Vile vile, thamani ya malighafi za viwandani zilizoagizwa iliongezeka kwa asilimia 5.5 na kufikia dola za Marekani milioni 769.2 kutoka na dola milioni 728.9 mwaka 2017.

Bidhaa za Matumizi ya Kawaida

110. Mwaka 2018, thamani ya uagizaji wa bidhaa za matumizi ya kawaida iliongezeka na kufikia dola za Marekani milioni 2,177.1 kutoka dola milioni 2,156.7 mwaka 2017. Hii ilitokana na kuongezeka kwa uagizaji wa bidhaa za matumizi ya kawaida zisizohusisha bidhaa za chakula. Uagizaji wa bidhaa za chakula ulipungua kutokana na kuimarika kwa uzalishaji ndani ya nchi.

Malipo ya Huduma

111. Mwaka 2018, malipo ya huduma yalikuwa na thamani ya dola za Marekani milioni 2,163.4 ikilinganishwa na dola milioni 2,039.9 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 6.1. Hii ilitokana na kuongezeka kwa malipo ya huduma za usafirishaji, bidhaa zilizoagizwa toka nje, huduma ya ujenzi, na huduma nyingine za biashara.

Jedwali Na. 4.2: Thamani ya Bidhaa Zilizoagizwa kutoka Nje (Dola za Marekani)

Bidhaa	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Badiliko, %
Bidhaa za Kukuza Mitaji	**3,460.4**	**3,598.1**	**3,813.0**	**3,497.4**	**2,688.4**	**3,187.3**	**18.6**
Vifaa vya Usafirishaji	1,160.2	1,214.8	1,096.5	907.7	694.2	880.6	**26.9**
Majengo na Ujenzi	959.8	1,032.4	908.0	817.2	581.8	862.4	**48.2**
Mitambo	1,340.5	1,351.0	1,808.4	1,772.5	1,412.5	1,444.3	**2.3**
Bidhaa za Kati	**5,205.2**	**4,663.6**	**3,696.6**	**2,863.2**	**2,704.4**	**2,807.2**	**3.8**
Uagizaji Mafuta	4,308.6	3,656.8	2,760.7	1,807.7	1,850.6	1,871.5	**1.1**
Mbolea	160.1	122.8	145.6	118.6	124.9	166.4	**33.2**
Malighafi za Viwanda	736.6	884.0	790.4	937.0	728.9	769.2	**5.5**
Bidhaa za Matumizi ya Kawaida	**2,361.3**	**2,653.9**	**2,331.3**	**2,100.8**	**2,156.7**	**2,177.1**	**0.9**
Bidhaa za Vyakula	646.4	632.6	541.7	445.5	405.3	262.0	**-35.3**
Bidhaa Nyingine za Matumiza	1,714.9	2,021.3	1,789.6	1,655.4	1,751.4	1,915.1	**9.3**
Jumla (FoB)	**11,029.1**	**10,917.8**	**9,843.1**	**8,463.6**	**7,551.7**	**8,173.8**	**8.2**

Chanzo: Mamlaka ya Mapato na Benki Kuu ya Tanzania

Mwenendo wa Biashara Baina ya Tanzania na Nchi Mbalimbali

112. Mwaka 2018, nchi ambazo Tanzania iliagiza bidhaa zake kwa kiasi kikubwa zilikuwa Saudi Arabia, China, India, Umoja wa Falme za Kiarabu, Norway, Malaysia, Indonesia, Afrika Kusini, Uswisi, Uingereza, Marekani na Japani ambazo kwa pamoja zilichangia asilimia 50.1 ya bidhaa zote zilizoagizwa kutoka nje. Sehemu kubwa ya bidhaa zilizoagizwa ni mafuta ya petroli kutoka nchi za Saudi Arabia na Falme za Kiarabu pamoja na mitambo, matrekta na bidhaa za kielektroniki kutoka China. Aidha, bidhaa za magari na chuma ziliagizwa kutoka India, Japani, China na Afrika Kusini.

Kielelezo Na. 1.4: Mchanganuo wa Vyanzo vya Bidhaa Zilizoingia Nchini mwaka 2018

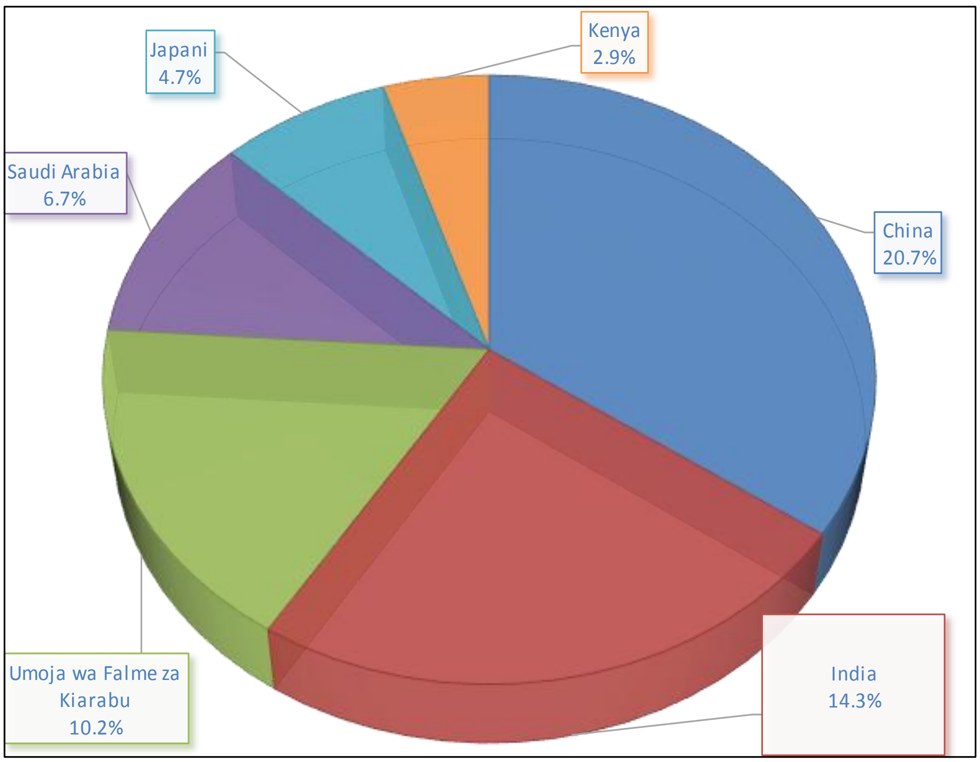

Chanzo: Mamlaka ya Mapato na Benki Kuu ya Tanzania

113. Mwaka 2018, nchi ambazo Tanzania iliuza bidhaa zake kwa kiasi kikubwa zilikuwa ni Afrika Kusini, India, Uswisi, Ubelgiji, China, Japani na Vietnam ambazo kwa pamoja zilichangia asilimia 52.9 ya bidhaa zote zilizouzwa nje. Aidha, bidhaa zilizouzwa Ubelgiji, China, India, Japani na Vietnam ni pamoja na mbegu za mafuta, tumbaku, kahawa na korosho. Kwa upande mwingine,

bidhaa za mahindi, maharage, vyandarua, mboga mboga na nafaka ziliuzwa Kenya na dhahabu iliuzwa India na Uswisi.

Kielelezo Na. 4.2: Mchanganuo wa Masoko ya Bidhaa za Tanzania Nje ya Nchi Mwaka 2018

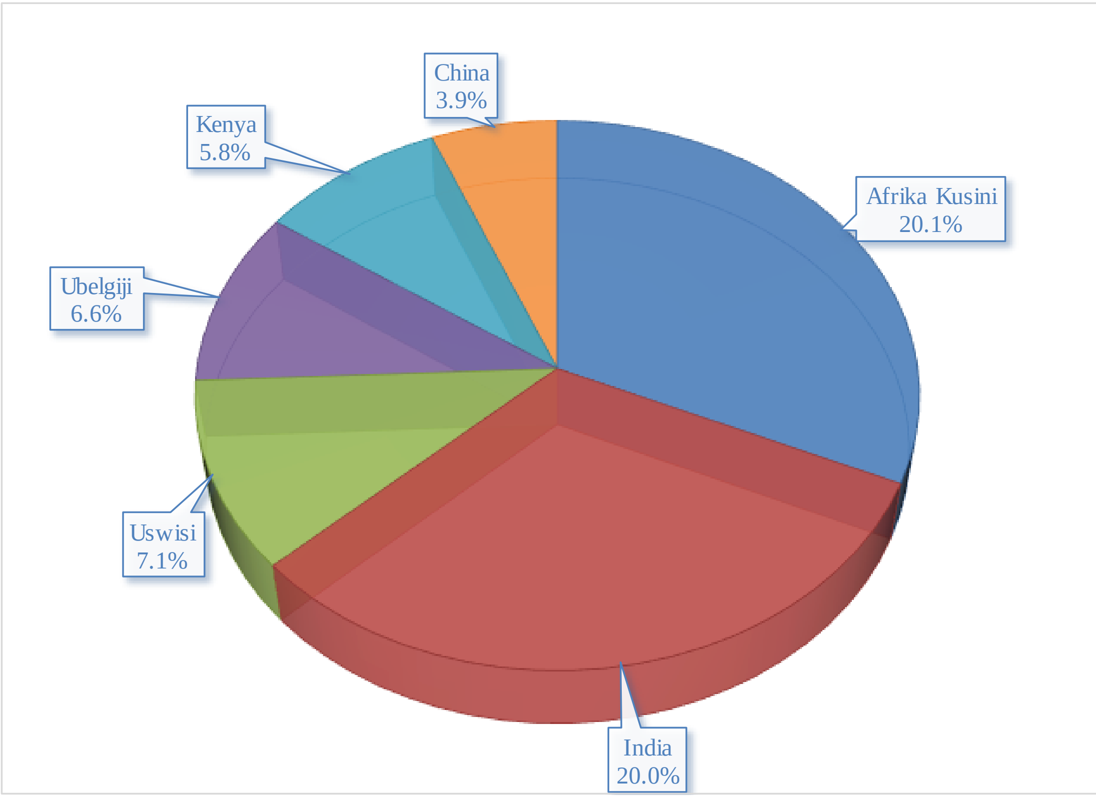

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

Mizania ya Malipo na Nchi za Nje

Urari wa Malipo Yote

114. Mwaka 2018, urari wa malipo yote ulikuwa na nakisi ya dola za Marekani milioni 784.0 ikilinganishwa na ziada ya dola milioni 1,669.6 mwaka 2017. Hali hii ilitokana na kuongezeka kwa nakisi ya urari wa biashara ya bidhaa, huduma na uhamisho wa mali nchi za nje.

Urari wa Biashara ya Bidhaa na Huduma Nje

115. Mwaka 2018, urari wa biashara ya bidhaa na huduma ulikuwa na nakisi ya dola za Marekani milioni 1,942.1 ikilinganishwa na nakisi ya dola milioni

1,235.8 mwaka 2017, sawa na ongezeko la nakisi kwa asilimia 57.2.Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa uagizaji wa bidhaa na huduma kutoka nje kutoka dola za Marekani milioni 9,591.6 mwaka 2017 hadi dola milioni 10,337.1 mwaka 2018. Kwa upande mwingine, thamani ya mauzo ya bidhaa na huduma nje ilifikia kiasi cha dola za Marekani milioni 8,395.0 mwaka 2018 ikilinganishwa na dola milioni 8,355.8 mwaka 2017.

Urari wa Biashara ya Bidhaa

116. Urari wa biashara ya bidhaa uliongezeka kutoka nakisi ya dola za Marekani milioni 3,027.8 mwaka 2017 hadi nakisi ya dola milioni 3,793.5 mwaka 2018, sawa na ongezeko la nakisi kwa asilimia 25.3. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa uagizaji wa bidhaa kutoka nje na kupungua kwa mauzo ya bidhaa nje.

Urari wa Biashara ya Huduma

117. Mwaka 2018, urari wa biashara ya huduma ulikuwa na ziada ya dola za Marekani milioni 1,851.3 ikilinganishwa na ziada ya dola milioni 1,792.0 mwaka 2017, sawa na ongezeko la ziada kwa asilimia 3.3. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa mapato yatokanayo na huduma hususan, katika biashara ya utalii na kupungua kwa malipo ya huduma za safari.

Urari wa Mapato ya Vitega Uchumi

118. Mwaka 2018, urari wa mapato ya vitega uchumi ambayo yanajumuisha kiasi cha malipo yatokanayo na ajira kwa wafanyakazi, mapato ya uwekezaji na malipo ya riba ulikuwa na nakisi ya dola za Marekani milioni 870.9 ikilinganishwa na nakisi ya dola milioni 1,046.9 mwaka 2017, sawa na upungufu wa nakisi ya asilimia 16.8. Kupungufu kwa nakisi kulitokana na kuongezeka kwa mapato ya uwekezaji.

Urari wa Uhamisho Mali wa Kawaida

119. Urari wa uhamisho mali wa kawaida unaojumuisha uhamisho wa fedha unaofanywa na sekta binafsi, misaada na unafuu wa kulipa deni ulikuwa na ziada ya dola za Marekani milioni 468.5 mwaka 2018 ikilinganishwa na ziada ya dola milioni 402.0 mwaka 2017, sawa na ongezeko la ziada kwa asilimia 16.5. Ongezekola ziada lilichangiwa zaidi na kuongezeka kwa mapato yatokanayo na biashara ya huduma.

Urari wa Malipo ya Kawaida

120. Mwaka 2018, urari wa malipo ya kawaida unaojumuisha biashara ya bidhaa, huduma, mapato ya vitega uchumi na uhamisho mali wa kawaida ulikuwa na nakisi ya dola za Marekani milioni 2,498.7 ikilinganishwa na dola milioni 1,880.7 mwaka 2017, sawa na ongezeko la nakisi kwa asilimia 32.9. Hii ilitokana na kuongezeka kwa nakisi ya biashara ya bidhaa na huduma.

Urari wa Uhamisho wa Mitaji

121. Mwaka 2018, urari wa uhamisho wa mitaji, unaojumuisha misaada ya vitega uchumi na misamaha ya madeni ya nje kutoka kwa mashirika ya fedha ya kimataifa na nchi wahisani ulikuwa na ziada ya dola za Marekani milioni 480.1 ikilinganishwa na ziada ya dola milioni 376.8 mwaka 2017, sawa na ongezeko la ziada kwa asilimia 27.4. Kuongezeka kwa ziada ya urari wa uhamisho wa mitaji kulitokana na kuongezeka kwa misaada kutoka kwa Washirika wa Maendeleo kwa ajili ya utekelezaji wa miradi mbalimbali.

Urari wa Rasilimali ya Kifedha

122. Mwaka 2018, urari wa malipo katika rasilimali ya kifedha, unaojumuisha uwekezaji wa moja kwa moja na mikopo ya fedha kutoka nje ulikuwa na ziada ya dola za Marekani milioni 1,883.8 ikilinganishwa na ziada ya dola milioni 2,154.9 mwaka 2017, sawa na upungufu wa ziada kwa asilimia 12.6. Upungufu huo ulitokana na kushuka kwa uwekezaji wa mikopo ya fedha.

Akiba ya Fedha za Kigeni

123. Akiba ya fedha za kigeni iliendelea kuwa ya kutosha na kukidhi mahitaji ya fedha za kigeni kwa ajili ya kuagiza bidhaa na huduma nje ya nchi, ikiwa ni pamoja na kuongeza imani kwa wawekezaji. Katika kipindi kilichoishia Desemba 2018, akiba ya fedha za kigeni (bila kujumuisha bidhaa na huduma ambazo zinalipiwa na fedha za uwekezaji wa moja kwa moja) ilifikia dola za Marekani milioni 5,044.6 ikilinganishwa na dola milioni 5,906.2 katika kipindi kama hicho mwaka 2017. Kiasi hicho cha akiba ya fedha za kigeni kilikuwa kinatosheleza kulipia uagizaji bidhaa na huduma kutoka nje kwa miezi 4.9 ikilinganishwa na miezi 5.4 mwaka 2017. Kiwango hiki ni zaidi ya lengo la nchi la kuwa na akiba ya kutosha kuagiza bidhaa na huduma nje ya nchi kwa muda wa miezi 4.0 na zaidi ya lengo la miezi 4.5 kwa nchi wanachama wa Jumuiya ya Afrika Mashariki. Aidha, akiba ya fedha za kigeni za benki iliongezeka hadi

kufikia dola za Marekani milioni 966.7 kutoka dola milioni 726.6 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 33.0.

Soko la Fedha za Kigeni kwa Mabenki

124. Mwaka 2018, viwango vya ubadilishanaji wa fedha za kigeni viliendelea kuamuliwa na nguvu ya soko. Kiasi cha fedha kilichouzwa katika soko la fedha za kigeni kilikuwa dola za Marekani milioni 1,302.8 ikilinganishwa na dola milioni 2,081.2 mwaka 2017. Aidha, Benki Kuu ya Tanzania iliuza jumla ya dola za Marekani milioni 528.6, sawa na asilimia 40.5 ya mauzo yote yaliyofanyika mwaka 2018 na kiasi kilichobaki kiliuzwa na benki za biashara.

Mwenendo wa Thamani ya Shilingi ya Tanzania

125. Mwaka 2018, dola moja ya Marekani ilinunuliwa kwa wastani wa shilingi za Tanzania 2,263.8 ikilinganishwa na shilingi 2,228.9 mwaka 2017. Mwenendo huu wa thamani ya shilingi ulitokana na sababu mbalimbali zikiwemo kuimarika kwa dola ya Marekani na kuchelewa kwa upatikanaji wa fedha za kigeni kwa ajili ya bajeti ya Serikali. Aidha, dola moja ya Marekani iliuzwa kwa wastani wa shilingi 2,281.2 mwishoni mwa mwaka 2018 ikilinganishwa na wastani wa shilingi 2,230.1 mwishoni mwa mwaka 2017.

THAMANI YA BIDHAA ZA BIASHARA BAINA YA TANZANIA NA NCHI ZA NJE

Jedwali Na.25 Shs. Milioni

Aina ya Bidhaa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Zilizouzwa Nje	5,343,693	7,331,020	8,653,372	8,223,206	7,434,928	8,656,231	9,716,889	9,081,599	8,727,419
Bidhaa Halisi	5,165,013	7,175,377	8,363,496	7,012,100	7,060,772	7,979,691	9,303,457	8,779,726	8,307,170
Zilizouzwa Tena	178,680	155,643	289,875	1,211,106	374,156	676,540	413,431	301,873	420,249
Zilizoagizwa	11,131,917	17,112,779	18,275,893	19,904,472	20,977,104	21,475,090	20,660,282	17,380,607	19,368,436
Jumla	16,475,610	24,443,799	26,929,265	28,127,678	28,412,032	30,131,321	30,377,171	26,462,206	28,095,855
Urari	(5,788,224)	(9,781,759)	(9,622,521)	(11,681,266)	(13,542,176)	(12,818,859)	(10,943,393)	(8,299,008)	(10,641,017)
Thamani ya Fedha (Shs/US$)	1,395.68	1,557.43	1,571.71	1,598.66	1,652.51	1,985.40	2,177.59	2,228.63	2,269.88

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu, Idara ya Forodha na Benki Kuu ya Tanzania

KIASI NA THAMANI YA BIDHAA MUHIMU ZILIZOUZWA NCHI ZA NJE

Jedwali Na. 26

Bidhaa	Kiasi(000" Tani)							Thamani(sh. Milioni)						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Badiliko(%) 2017/18	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Badiliko (%) 2017/18
Kahawa	59.5	44.1	51.9	58.7	41.8	56.6	35.4	259,132	204,301	315,921	335,629	282,427	337,459	19.5
Pamba	89.0	49.5	29.1	33.0	25.3	47.4	86.8	137,663	558,404	62,959	101,816	80,259	157,151	95.8
Katani	12.6	11.5	1.5	8.6	17.0	20.4	19.8	25,396	111,323	53,927	37,524	57,703	46,925	-18.7
Chai	28.8	29.2	27.5	26.3	27.5	26.9	-2.3	86,810	72,784	86,285	97,381	108,990	103,341	-5.2
Tumbaku	67.8	67.4	66.3	74.3	48.3	72.2	49.6	159,454	319,295	568,812	680,453	434,456	609,677	40.3
Korosho	147.3	172.2	171.7	217.5	329.4	120.2	-63.5	301,212	647,936	430,023	587,849	1,200,450	287,891	-76.0
Karafuu	4.1	4.7	2.8	4.9	6.9	1.3	-81.0	68,429	50,880	48,912	85,454	121,237	684	-99.4
Almasi (Carat)	173,464	241,709	185,873	235,951	282,032	408,656	44.9	63,584	166,107	65,636	186,254	142,998	184,233	28.8
Dhahabu(gms)	35,100,000	41,813,100	48,394,953	81,561,000	54,660,377	60,784,383	11.2	2,768,481	2,812,561	2,717,187	3,072,728	3,418,902	3,435,639	0.5

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu na Idara ya forodha, TRA

- Takwimu hazikupatikana

KIASI NA THAMANI YA BIDHAA ZA ASILIA NA ZISIZO ZA ASILIA ZILIZOUZWA NCHI ZA NJE

Jedwali Na. 27

Bidhaa	Kiasi (000" Tani)						Badiliko(%)	Thamani (Milioni US$)							Badiliko (%)
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2017/18	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2017/18
Bidhaa Asilia:															
Kahawa	59.5	44.1	51.9	58.7	41.8	56.6	35.4	186.6	171.0	121.5	162.2	153.7	126.3	147.9	17.1
Pamba	89.0	49.5	29.1	33.0	25.3	47.4	86.8	164.9	111.7	54.7	30.2	46.8	36.8	68.4	86.0
Katani	12.6	11.5	1.5	8.6	17.0	20.4	19.8	18.4	16.9	16.8	26.5	17.2	28.7	33.2	15.6
Chai	28.8	29.2	27.5	26.3	27.5	26.9	(2.3)	56.1	56.9	45.7	44.0	44.8	49.1	45.9	-6.5
Tumbaku	67.8	67.4	66.3	74.3	48.3	72.2	49.6	350.1	307.0	315.0	287.6	339.2	195.8	270.3	38.0
Korosho	147.3	172.2	171.7	217.5	329.4	120.2	(63.5)	142.6	162.4	222.2	218.8	320.2	529.6	196.5	-62.9
Karafuu	4.1	4.7	2.8	4.9	6.9	1.3	(81.0)	38.1	43.0	52.9	24.1	39.3	54.4	10.5	-80.7
Jumla								**956.8**	**868.9**	**828.8**	**793.4**	**961.2**	**1020.7**	**772.8**	-24.3
Bidhaa zisizo asilia:															
Madini								2197.8	1782.1	1469.2	1285.4	1930.0	1694.5	1615.3	-4.7
Bidhaa za Viwanda								1037.3	1072.1	1239.6	1364.5	1092.1	693.7	794.6	14.5
Samaki na Mazao ya Samaki								160.6	130.6	195.0	173.5	142.5	193.0	158.4	-17.9
Mazao ya Mboga na Maua								31.3	28.1	30.5	24.4	24.8	27.2	33.0	21.6
Bidhaa zilizouzwa tena								181.7	172.8	177.0	385.8	480.0	126.5	175.6	38.8
Bidhaa nyinginezo								557.7	517.6	687.2	884.3	972.2	357.1	432.5	21.1
Jumla								**4166.4**	**3703.3**	**3798.5**	**4117.9**	**4641.6**	**3091.9**	**3209.3**	3.8
Bidhaa Zisizorekodiwa								768.2	685.8	694.1	491.1	0.0	517.2	398.1	-23.0
JUMLA KUBWA								**5891.4**	**5258.0**	**5321.4**	**5402.4**	**5602.8**	**4629.8**	**4380.3**	-5.4

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu na Idara ya forodha, TRA

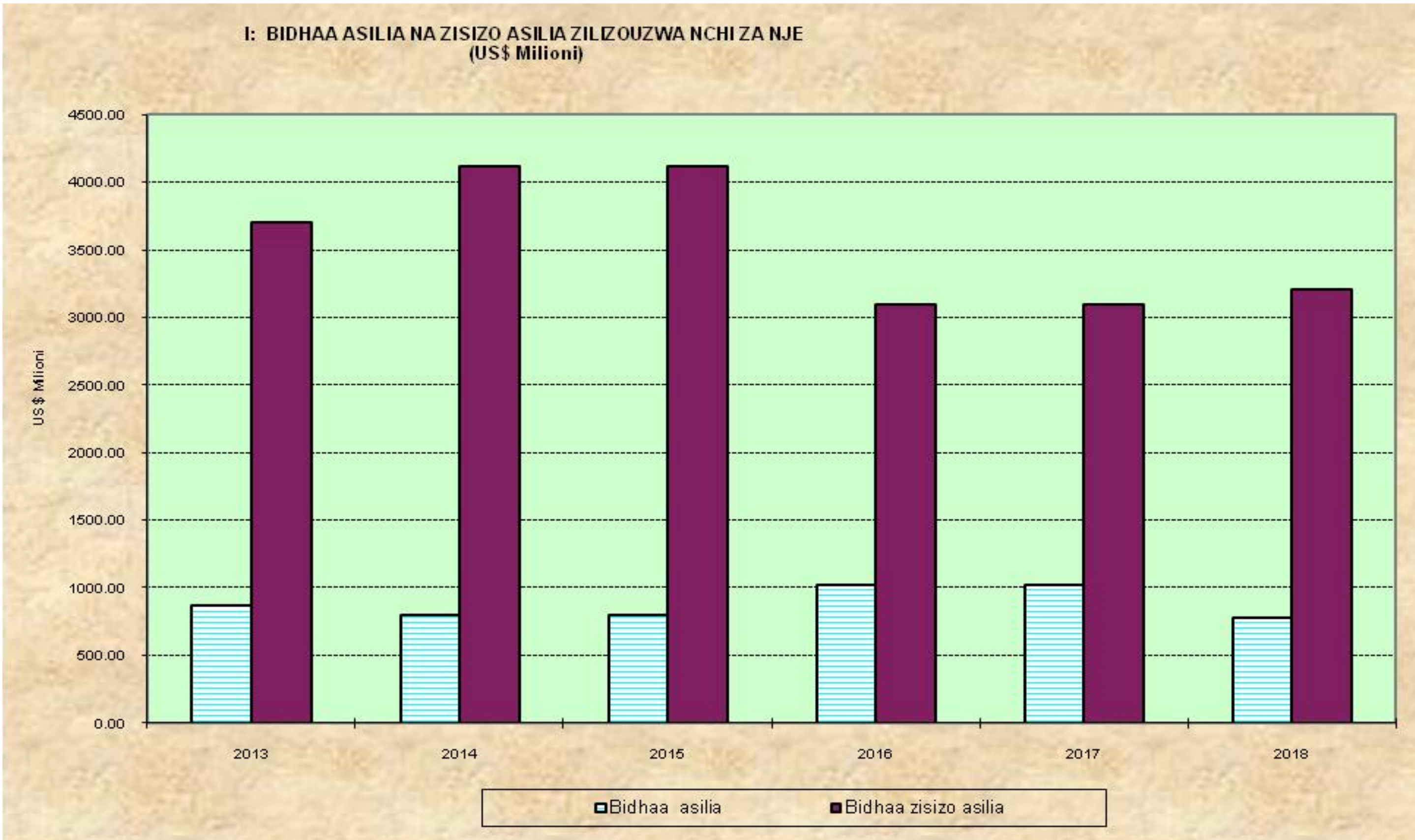
I: BIDHAA ASILIA NA ZISIZO ASILIA ZILIZOUZWA NCHI ZA NJE
(US$ Milioni)
US$ Milioni
4500.00
4000.00
3500.00
3000.00
2500.00
2000.00
1500.00
1000.00
500.00
0.00
2013
2014
2015
2016
2017
2018
Bidhaa asilia
Bidhaa zisizo asilia

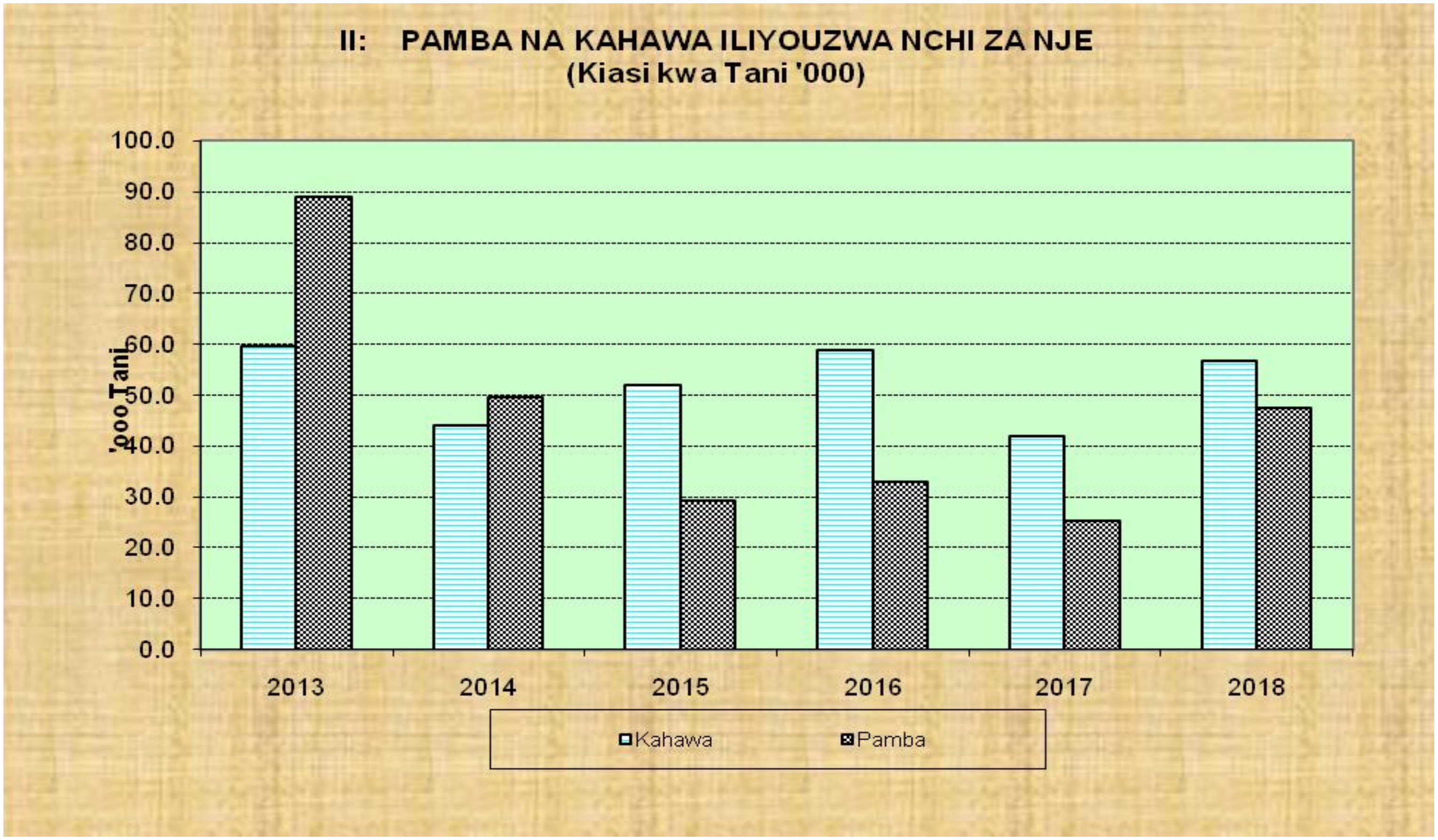

II: PAMBA NA KAHAWA ILIYOUZWA NCHI ZA NJE
(Kiasi kwa Tani '000)
'000 Tani
100.0
90.0
80.0
70.0
60.0
50.0
40.0
30.0
20.0
10.0
0.0
2013
2014
2015
2016
2017
2018
Kahawa
Pamba

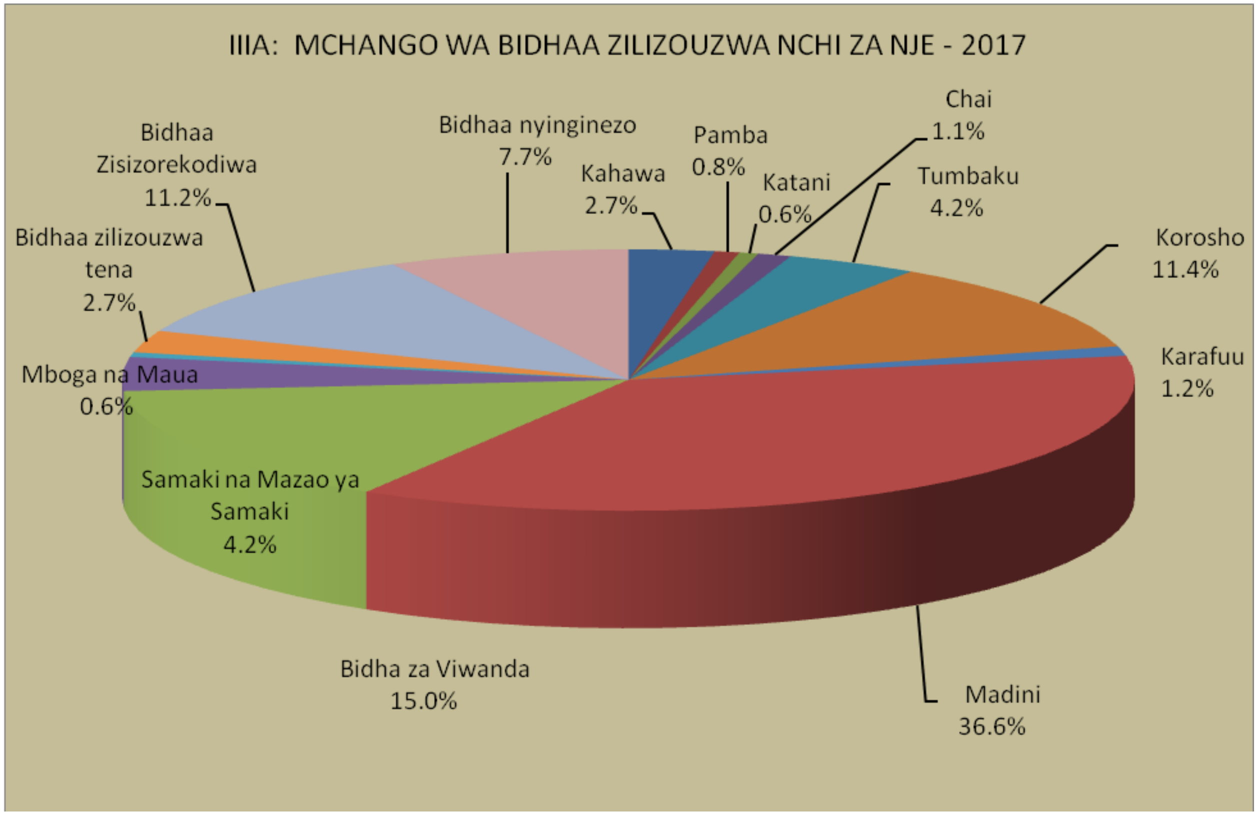
IIIA: MCHANGO WA BIDHAA ZILIZOUZWA NCHI ZA NJE - 2017
Bidhaa Zisizorekodiwa 11.2%
Bidhaa nyinginezo 7.7%
Kahawa 2.7%
Pamba 0.8%
Katani 0.6%
Chai 1.1%
Tumbaku 4.2%
Korosho 11.4%
Karafuu 1.2%
Bidhaa zilizouzwa tena 2.7%
Mboga na Maua 0.6%
Samaki na Mazao ya Samaki 4.2%
Bidha za Viwanda 15.0%
Madini 36.6%

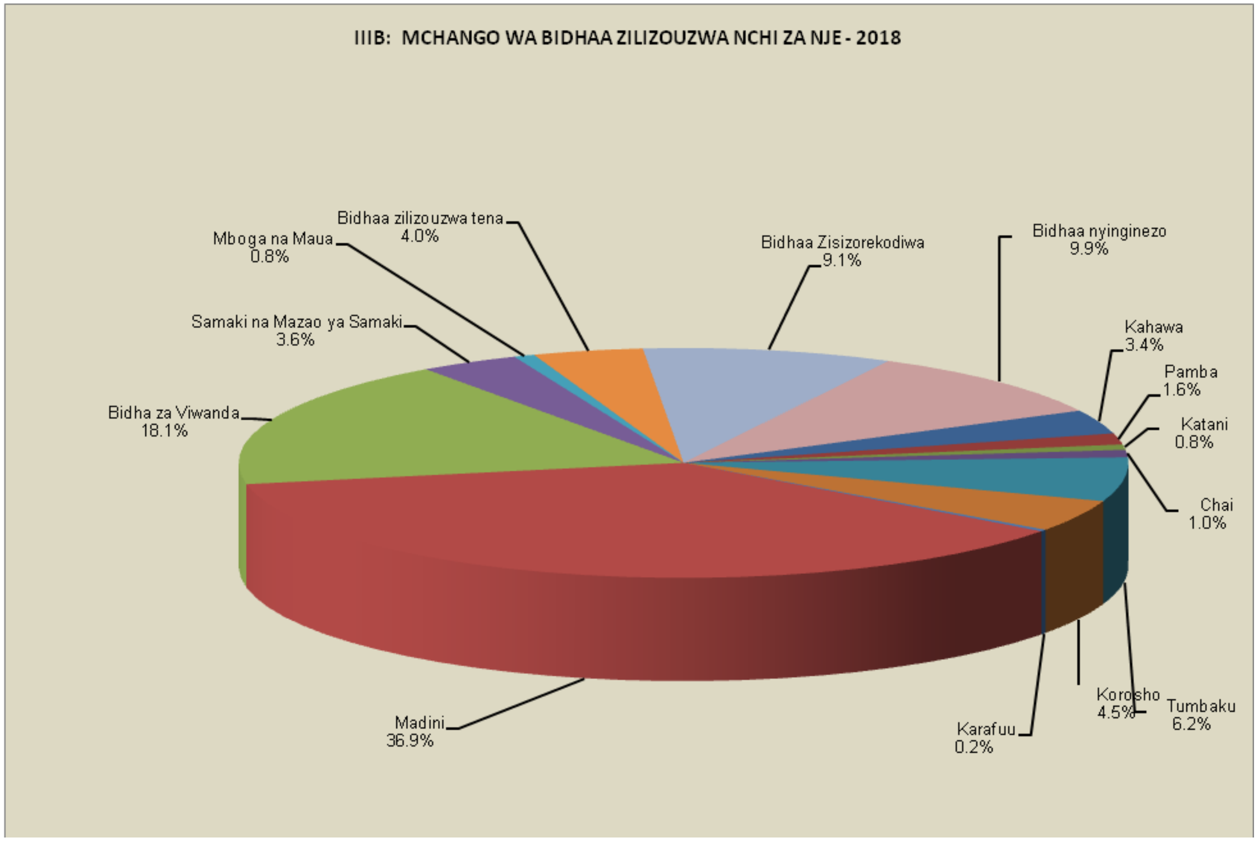
IIIB: MCHANGO WA BIDHAA ZILIZOUZWA NCHI ZA NJE - 2018
Bidhaa zilizouzwa tena
4.0%
Mboga na Maua
0.8%
Bidhaa Zisizorekodiwa
9.1%
Bidhaa nyinginezo
9.9%
Samaki na Mazao ya Samaki
3.6%
Kahawa
3.4%
Pamba
1.6%
Bidha za Viwanda
18.1%
Katani
0.8%
Chai
1.0%
Korosho
4.5%
Tumbaku
6.2%
Madini
36.9%
Karafuu
0.2%

WASTANI WA BEI YA BIDHAA MUHIMU ZILIZOUZWA NCHI ZA NJE

Jedwali Na. 28 Sh./Tani*

Bidhaa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Badiliko (%) 2017/18
Kahawa	4,069,399	5,580,087	5,400,679	4,135,909	4,284,297	6,084,327	5,563,694	6,703,080	5,818,259	-13.2
Pamba	1,775,008	1,431,997	1,724,164	2,016,331	4,196,444	2,164,592	3,080,982	3,210,269	3,099,629	-3.4
Katani	1,986,211	2,091,121	2,102,332	2,129,059	2,052,892	3,554,124	2,473,086	3,539,730	3,910,441	10.5
Chai	2,501,897	2,664,933	3,144,333	3,392,989	2,617,376	3,139,968	3,543,747	3,956,329	3,841,655	-2.9
Tumbaku	2,586,996	2,564,562	3,145,641	2,237,711	4,172,482	8,576,002	10,259,213	8,998,738	8,444,281	-6.2
Korosho	1,284,308	1,636,560	1,695,963	1,943,340	3,255,142	2,503,867	3,422,830	3,625,943	3,733,995	3.0
Karafuu	4,390,290	20,972,246	9,783,616	16,735,615	17,997,878	17,576,080	17,439,592	17,570,634	11,525,538	-34.4
Almasi (kwa carat)	38,695	40,709	99,809	353,966	317,548	353,123	789,375	507,027	205,594	-59.5
Dhahabu (kwa gramu)	60,038	85,738	89,993	78,874	64,709	56,146	37,674	62,548	56,522	-9.6

Chanzo:Idara ya Forodha, Mamlaka ya Mapato Tanzania

* Isipokuwa kwa almasi na dhahabu

WASTANI WA BEI YA BIDHAA MUHIMU ZILIZOUZWA NCHI ZA NJE

Jedwali Na. 29 US$/Tani*

Bidhaa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Badiliko(%) 2017/18
Kahawa	2,853	3,655	3,403	2,873	2,756	3,123	2,557	3,019	2,585	-14.4
Pamba	1,242	1,529	1,250	1,256	1,105	1,038	1,416	1,438	1,371	-4.7
Katani	940	1,224	1,357	3,142	1,460	1,749	2,002	1,579	1,735	9.9
Chai	1,840	1,740	2,061	1,978	1,568	1,601	1,696	1,777	1,708	-3.9
Tumbaku	4,337	3,839	3,316	4,526	4,673	4,336	4,732	4,056	3,744	-7.7
Korosho	963	1,110	1,089	1,103	1,291	1,274	1,599	1,636	1,674	2.3
Karafuu	3,450	13,163	11,189	10,563	11,231	8,653	7,976	7,884	5,111	-35.2
Almasi (kwa carat)	3,028	2,395	2,188	208	187	178	361	228	200	-12.0
Dhahabu (kwa gramu)	43	55	57	35	38	28	17	28	25	-10.7

Chanzo: Idara ya forodha, TRA

* Isipokuwa kwa almasi na dhahabu

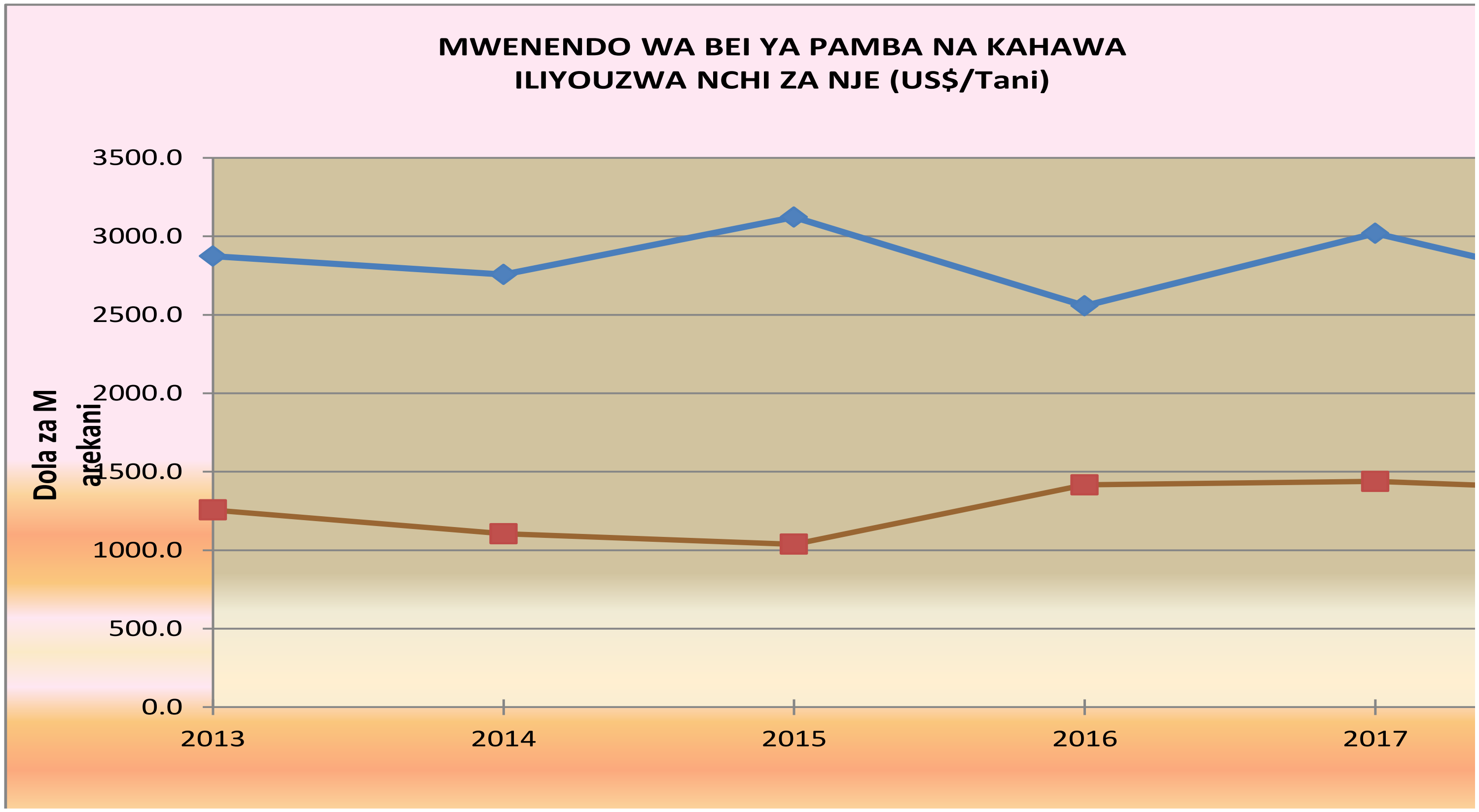
MWENENDO WA BEI YA PAMBA NA KAHAWA
ILIYOUZWA NCHI ZA NJE (US$/Tani)
3500.0
3000.0
2500.0
2000.0
1500.0
1000.0
500.0
0.0
Dola za M
arekani
2013
2014
2015
2016
2017

AINA NA THAMANI YA BIDHAA ZILIZOAGIZWA TOKA NCHI ZA NJE

Jedwali Na. 31 Sh. Milioni

Mwaka	Bidhaa za Matumizi ya Kawaida	Bidhaa za Kati	Bidhaa za Viwanda	Jumla
2001	468173	386317	648361	1502851
2002	499346	408872	697209	1605426
2003	654630	705729	846251	2206610
2004	917953	1024705	1029389	2972046
2005	937031	1451062	1341462	3729555
2006	1068550	1977695	1799855	4846100
2007	1393799	2441781	2186910	6022490
2008	1703932	3217747	3537543	8459222
2009	1836142	2471066	3319331	7626538
2010	2385447	3825823	3789528	10000799
2011	3314193	6446217	5545242	15305652
2012	3634506	6790046	5794109	16218662
2013	3774926	8321368	5532070	17628363
2014	4385587	7706629	5946049	18038265
2015	4628549	7339405	7570307	19538260
2016	4573589	6233387	7614215	18421191
2017	4806982	6027729	5992067	16826779
2018	4911102	6332482	7189911	18433495

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

*Angalia: Kuanzia mwaka 1990, thamani ya bidhaa zilizoagizwa ni f.o.b. badala ya c.i.f.

MIZANIA YA MALIPO NA NCHI ZA NJE

Jedwali Na. 32 US $ milioni

	2010 Halisi	2011 Halisi	2012 Halisi	2013 Halisi	2014 Halisi	2015 Halisi	2016 Halisi	2017 Halisi	2018 Halisi
Urari wa Biashara	**-2841.2**	**-4729.6**	**-4429.9**	**-5771.1**	**-5723.7**	**-4526.3**	**-3513.9**	**-3027.8**	**-3793.5**
Zilizouzwa nje (fob)	4324.3	5097.9	5889.2	5258.1	5194.1	5316.8	4949.7	4523.9	4380.3
Zilizonunuliwa toka nje (fob)*	7165.5	9827.5	10319.1	11029.1	10917.8	9843.1	8463.6	7551.7	8173.8
Urari wa Huduma	156.9	92.2	427.5	713.2	727.3	783.3	1422.9	1792.0	1851.3
Mapato	2045.7	2300.3	2786.4	3201.7	3396.0	3412.4	3599.3	3831.9	4014.7
Malipo	1888.9	2208.1	2358.9	2488.5	2668.7	2629.1	2176.4	2039.9	2163.4
Urari wa Mapato ya Vitega Uchumi	-577.6	-645.8	-574.0	-705.7	-529.5	-724.3	-955.1	-1046.9	-870.9
Yaliyoingia	160.1	184.2	131.1	130.1	118.4	110.3	98.5	125.3	154.9
Yaliyotoka	737.651	830.0	705.1	835.8	647.9	834.6	1053.6	1172.2	1025.8
Urari wa Uhamisho Mali wa Kawaida	1051.2	902.2	807.5	775.1	477.3	479.9	381.5	402.0	468.5
Iliyoingia	1130.2	994.9	913.0	836.9	535.5	560.1	452.7	485.2	535.8
Serikalini	798.1	609.7	544.3	485.2	177.9	194.8	81.1	121.8	170.3
Sekta nyingine	332.1	385.2	368.7	351.7	357.6	365.3	371.6	363.4	365.5
Iliyotoka	79.0	92.7	105.4	61.8	58.2	80.2	71.2	83.2	67.3
Urari wa Biashara ya Bidhaa, Huduma na Uhamisho Mali	**-2210.8**	**-4381.0**	**-3768.9**	**-4988.5**	**-5048.6**	**-3987.4**	**-2664.7**	**-1880.7**	**-2344.5**
Urari wa Uhamisho wa Mitaji	537.9	690.9	777.2	684.5	547.9	380.1	446.2	376.8	480.1
Iliyoingia	537.9	690.9	777.2	684.5	547.9	380.1	446.2	376.8	480.1
Iliyotoka	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Urari katika uwekezaji	3063.7	2843.3	3879.6	4995.0	3218.1	2793.9	1794.8	2154.9	1883.8
Uwekezaji katika miradi	1813.2	1229.5	1799.6	2087.3	1416.1	1506.0	864.0	937.7	1106.0
Uwekezaji katika hisa	3.1	11.3	6.1	4.6	11.5	27.6	-5.0	2.9	-0.7
Uwekezaji aina nyingine	1247.4	1602.5	2073.9	2903.1	1790.5	1260.2	935.8	1214.2	778.6
Makosa na Masahihisho	-1282.3	-325.2	-561.8	-157.4	1035.1	640.0	755.0	1044.4	-456.6
Urari wa Malipo yote	**108.5**	**-1171.9**	**326.2**	**533.7**	**-247.5**	**-173.3**	**331.3**	**1695.4**	**-437.2**

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

* Kuanzia mwaka 2006 bidhaa zilizouzwa nje zinajumuisha pia zile zisizorekodiwa (Unrecorded trade)

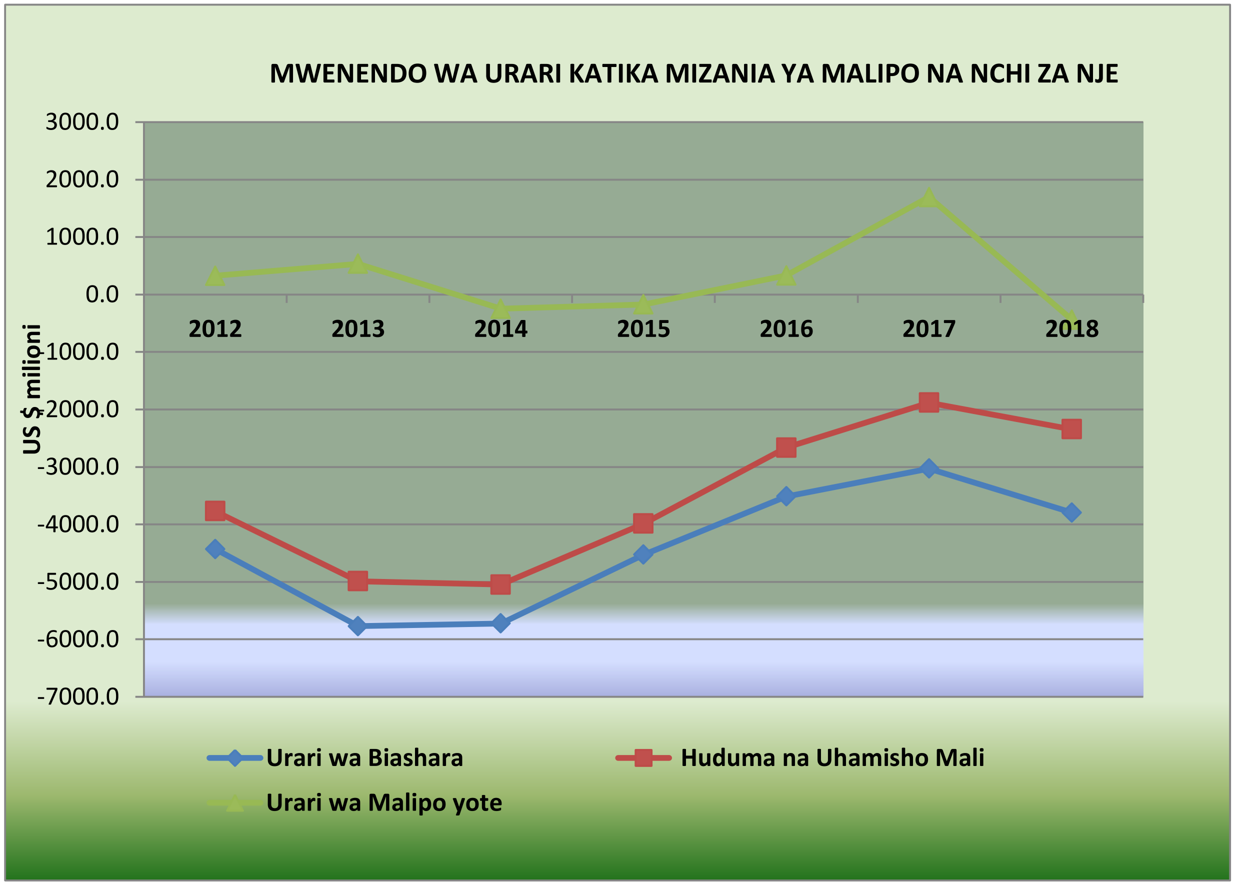

MWENENDO WA URARI KATIKA MIZANIA YA MALIPO NA NCHI ZA NJE
3000.0
2000.0
1000.0
0.0
-1000.0
-2000.0
-3000.0
-4000.0
-5000.0
-6000.0
-7000.0
US $ milioni
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
Urari wa Biashara
Huduma na Uhamisho Mali
Urari wa Malipo yote

SURA YA 5

HALI YA UCHUMI WA DUNIA NA USHIRIKIANO WA KIMATAIFA

HALI YA UCHUMI WA DUNIA

Ukuaji wa Uchumi

126. Kasi ya ukuaji wa uchumi wa dunia mwaka 2018 iliendelea kusuasua na kutoridhisha kama ilivyokuwa katika miaka iliyotangulia. Uchumi wa dunia ulikua kwa asilimia 3.6 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 3.8 mwaka 2017. Kupungua kwa kasi ya ukuaji wa uchumi kulitokana na kushuka kwa ukuaji wa uchumi kwa nchi zilizoendelea na zinazoendelea.

127. Mwaka 2018, kasi ya ukuaji wa pato la nchi zilizoendelea ilipungua hadi kufikia asilimia 2.2 ikilinganishwa na asilimia 2.4 mwaka 2017. Kasi ndogo ya ukuaji ilitokana na kupungua kwa mahitaji ya bidhaa na huduma kutoka nje, kutokuwa na uhakika wa sera za kibajeti, hali ya wasiwasi kuhusu kujitoa kwa Uingereza katika Jumuiya ya Ulaya (Brexit) na kushuka kwa kasi ya uwekezaji.

128. Mwaka 2018, kasi ya ukuaji wa uchumi kwa nchi zinazoendelea ilipungua hadi kufikia asilimia 4.5 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 4.8 mwaka 2017. Kasi ndogo ya ukuaji ilitokana na msuguano wa kibiashara baina ya China na Marekani, kudorora kwa soko la fedha kwa nchi za Argentina na Uturuki, na mvutano wa kisiasa Mashariki ya Kati. Kutokana na athari hizo, kasi ya ukuaji wa pato la nchi za Asia zinazoendelea ikijumuisha China na India ilishuka hadi asilimia 6.4 mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 6.6 mwaka 2017.

Jedwali Na 5.1: Pato la Dunia 2014 – 2018

	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
	Ukuaji				
Pato la Dunia	3.4	3.2	3.1	3.8	3.6
Nchi zilizoendelea	1.9	2.1	1.6	2.4	2.2
Nchi zinazoendelea	4.6	4.1	4.1	4.8	4.5
Nchi za Asia Zinazoendelea	6.8	6.7	6.3	6.6	6.4
Afrika Kusini ya Jangwa la Sahara	5.1	3.4	1.6	2.9	3.0

Chanzo: Shirika la Fedha la Kimataifa (IMF), WEO Aprili 2019

129. Kwa upande wa nchi za Afrika Kusini mwa Jangwa la Sahara, kasi ya ukuaji wa uchumi iliongezeka hadi asilimia 3.0 mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 2.9 mwaka 2017. Ukuaji huu ulitokana na kupanda kwa bei za bidhaa, marekebisho ya sera za kiuchumi pamoja na kuongezeka kwa mahitaji ya bidhaa zinazozalishwa Afrika Kusini mwa Jangwa la Sahara katika soko la Dunia.

Mwenendo wa Bei

130. Mwaka 2018, mfumuko wa bei wa dunia uliongezeka hadi kufikia wastani wa asilimia 3.8 kutoka wastani wa asilimia 3.1 mwaka 2017. Ongezeko hilo lilitokana na kupungua kwa uzalishaji viwandani hususan, katika nchi zinazoendelea, majanga ya asili na kulegezwa kwa sera za bajeti na fedha kwa baadhi ya nchi. Mfumuko wa bei kwa nchi zilizoendelea uliongezeka na kufikia asilimia 2.0 mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 1.7 mwaka 2017. Katika kipindi hicho, mfumuko wa bei kwa nchi zinazoendelea za Asia uliongezeka hadi asilimia 2.6 ikilinganishwa na asilimia 2.4 mwaka 2017. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa bei ya mafuta na chakula katika nchi za Cambodia, China, Thailand na Singapore. Mwaka 2018, mfumuko wa bei kwa nchi za Afrika Kusini mwa Jangwa la Sahara ulipungua hadi kufikia wastani wa asilimia 8.5 kutoka wastani wa asilimia 11.0 mwaka 2017. Upungufu huo ulitokana na kuimarika kwa sera za fedha ikiwemo viwango imara vya kubadilisha fedha na kuimarika kwa sera za matumizi.

Mwenendo wa Biashara Duniani

131. Mwaka 2018, ukuaji wa shughuli za biashara duniani uliendelea kudhoofika ambapo kasi yake ilikuwa asilimia 3.0 ikilinganishwa na asilimia 4.7 mwaka 2017. Hii ilitokana na kuongezeka kwa mvutano wa biashara baina ya China, Bara la Ulaya na Marekani, nchi nyingi kutokuwa na uhakika wa shughuli za kiuchumi, kasi ndogo ya ukuaji wa uchumi wa dunia na hali tete katika masoko ya fedha na masharti magumu ya kifedha.

USHIRIKIANO WA UCHUMI KIMATAIFA

Jumuiya ya Afrika Mashariki

132. Mwaka 2018, Mkutano wa Kitaifa wa Kamati ya Utekelezaji wa Itifaki ya Soko la Pamoja ulifanyika Dar es Salaam, Tanzania. Mkutano huo pamoja na mambo mengine, ulikamilisha uandaaji wa bangokitita la kikanda lenye kuonesha utekelezaji wa maeneo yote ya msingi ya Soko la Pamoja la Jumuiya

ya Afrika Mashariki. Maeneo hayo ni pamoja na soko huru la bidhaa ndani ya Jumuiya; uhuru wa raia wa Afrika Mashariki kusafiri ndani ya Jumuiya; uhuru wa raia wa Afrika Mashariki kufanya kazi; uhuru wa kufanya biashara ya huduma; uhuru wa kuwekeza mitaji; haki ya kuanzisha na kuendesha shughuli za biashara na uchumi; na haki ya ukazi katika nchi yoyote. Aidha, mkutano wa Baraza la Kisekta la Mawaziri wa Fedha na Masuala ya Uchumi ulifanyika mwezi Novemba 2018, jijini Arusha, Tanzania. Mkutano huo uliunda kikosi kazi cha kufanya mapitio ya Mkataba ulioanzisha Benki ya Maendeleo ya Afrika Mashariki pamoja na kupitisha hadidu za rejea ili kuendana na Mkataba wa Uanzishwaji wa Jumuiya ya Afrika Mashariki.

133. Mwaka 2018, Mkutano wa Wakuu wa Nchi za Jumuiya ya Afrika Mashariki ulifanyika Kampala, Uganda. Lengo la Mkutano huo lilikuwa kujadili maendeleo ya sekta ya miundombinu ya uchukuzi na nishati pamoja na uwekezaji katika sekta ya afya. Katika Mkutano huo, Wakuu wa Nchi walihimiza: ufikiwaji wa malengo ya Mkakati wa Maendeleo wa Jumuiya ya Afrika Mashariki (2016/17 – 2020/21); Ajenda ya Maendeleo ya Afrika 2063; na Malengo Endelevu ya sekta za miundombinu na afya. Aidha, Wakuu wa Nchi waliidhinisha maeneo tisa ya kipaumbele ya uwekezaji katika sekta ya afya; na miradi 17 ya kielelezo (flagship projects) ambayo utekelezaji wake utasimamiwa katika ngazi ya Wakuu wa Nchi. Vile vile, Baraza la Mawaziri la Jumuiya ya Afrika Mashariki liliagizwa kuendelea na mchakato wa kutafuta fedha kwa ajili ya utekelezaji wa miradi hiyo.

134. Mwaka 2018, maonesho ya 19 ya Juakali/Nguvukazi yalifanyika Mjini Eldoret, Kenya. Lengo la maonesho hayo lilikuwa ni kukuza ajira na biashara; kupanua wigo wa masoko ya wajasiriamali; na kuwezesha urasimishaji wa shughuli za sekta zisizo rasmi. Aidha, wajasiriamali walipata fursa ya kukutana na wajasiriamali wa nchi wanachama na kubadilishana taarifa za kibiashara, ujuzi pamoja na huduma. Katika maonesho hayo wajasiriamali 238 kutoka Tanzania walishiriki, ambapo washiriki 192 walitoka Tanzania Bara na washiriki 46 walitoka Zanzibar. Vile vile, wajasiriamali hao waliweza kuuza bidhaa zao na kukuza fursa za upatikanaji wa masoko ya bidhaa ndani ya Jumuiya ya Afrika Mashariki.

Jumuiya ya Maendeleo Kusini mwa Afrika

135. Mwaka 2018, Mkutano wa 19 wa Kikosi Kazi cha Mawaziri kuhusu Mtangamano wa Kiuchumi ulifanyika Pretoria, Afrika Kusini. Lengo la mkutano huo lilikuwa kupitia miradi ya miundombinu iliyowasilishwa katika Sekretarieti ya Jumuiya ya Maendeleo Kusini mwa Afrika (SADC) ili kuombewa fedha kupitia Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB) pamoja na washirika wengine wa maendeleo. SADC ilifikia makubaliano na AfDB kufadhili utekelezaji wa miradi ya kipaumbele ya miundombinu.

Umoja wa Afrika

136. Mwaka 2018, Mkutano wa 30 wa Wakuu wa Nchi na Serikali wa Umoja wa Afrika ulifanyika Addis Ababa. Pamoja na mambo mengine, Mkutano huo ulijadili taarifa ya Rais wa Jamhuri ya Rwanda ambaye pia ni mwenyekiti wa Kamati ya Kuhuisha Mifumo ya Kitaasisi ya Umoja wa Afrika. Mkutano huo uliazimia kuwa nchi wanachama ziendelee na majadiliano ya namna bora ya kutekeleza mapendekezo ya mabadiliko ya kuhuisha mifumo ya kitaasisi ya Umoja wa Afrika ili kufikia muafaka kwa nchi zote. Aidha, Mkutano huo ulizindua soko moja la usafiri wa anga barani Afrika. Hadi Desemba 2018, nchi wanachama 21 zilisaini mkataba wa soko hilo unaotarajiwa kuchochea utalii na kuongeza ajira. Utekelezaji wa Mkataba huo utazisaidia nchi za Afrika kukua kiuchumi kwa kushiriki kwenye soko la pamoja.

SURA YA 6

RASILIMALI WATU

Idadi ya Watu

137. Mwaka 2018, idadi ya watu Tanzania ilikadiriwa kuwa 54,199,163 ikilinganishwa na watu 52,554,628 mwaka 2017. Kati ya hao, wanawake walikadiriwa kuwa 27,689,068 sawa na asilimia 51.1 ya watu wote na wanaume 26,510,095 sawa na asilimia 48.9. Aidha, Tanzania Bara ilikadiriwa kuwa na watu 52,619,314, sawa na asilimia 97.1 ya watu wote na Tanzania Zanzibar watu 1,579,849, sawa na asilimia 2.9. Makadirio haya yalitokana na maoteo ya idadi ya watu kwa kutumia matokeo ya Sensa ya Watu na Makazi ya mwaka 2012 na viashiria muhimu vya mabadiliko ya idadi ya watu vikijumuisha uzazi, vifo na uhamiaji.

Mgawanyiko wa Watu Kimkoa

138. Mwaka 2018, mkoa wa Dar es Salaam ulikuwa na watu wengi zaidi wapatao 5,147,070 sawa na asilimia 9.8 ya watu wote Tanzania Bara ikilinganishwa na watu 5,017,294 mwaka 2017. Idadi kubwa ya watu katika mkoa wa Dar es Salaam ilitokana na upatikanaji wa huduma muhimu za kijamii na za kiuchumi na hivyo kusababisha ongezeko kubwa la idadi ya watu wanaohamia kutoka mikoa mingine. Mkoa wa Mwanza ulikadiriwa kuwa na watu 3,532,378 sawa na asilimia 6.7 na Kagera watu 3,022,037 sawa na asilimia 5.7. Aidha, mkoa wa Katavi ulikuwa na idadi ndogo zaidi ya watu ikilinganishwa na mikoa mingine ya Tanzania Bara, ukikadiriwa kuwa na watu 738,237 sawa na asilimia 1.4, ukifuatiwa na mikoa ya Njombe na Lindi iliyokuwa na watu 803,299 na 983,738 mtawalia. Kwa upande wa Zanzibar, mkoa wa Mjini Magharibi ulikuwa na watu wengi zaidi ikilinganishwa na mikoa mingine, ukiwa na watu takribani 700,791, sawa na asilimia 44.4 ya watu wote Tanzania Zanzibar ukifuatiwa na mkoa wa Kaskazini Pemba uliokadiriwa kuwa na watu 271,594 sawa na asilimia 17.2 na mkoa wa Kusini Unguja ukiwa na idadi ndogo zaidi ya watu 133,767, sawa na asilimia 8.5.

139. Mwaka 2018, msongamano wa watu kwa Tanzania ulikuwa na wastani wa watu 61.2 kwa kila kilometa moja ya mraba. Aidha, kwa upande wa Tanzania Bara msongamano ulikuwa na wastani wa watu 59.6 kwa kila kilometa moja ya

mraba. Mkoa wa Dar es Salaam ulikuwa na msongamano mkubwa zaidi wa watu, ukiwa na watu 3,695 kwa kila kilometa moja ya mraba, ukifuatiwa na Mwanza (watu 373.1), Kagera (watu 119.6), na Kilimanjaro (watu 104.7). Mkoa wa Lindi ulikuwa na idadi ndogo zaidi ya watu kwa kila kilometa moja ya mraba ikiwa na wastani wa watu 14.9, ikifuatiwa na mikoa ya Katavi na Ruvuma iliyokuwa na wastani wa watu 16.1 na 24.8 kwa kila kilometa moja ya mraba mtawalia. Kwa upande wa Zanzibar, Mkoa wa Mjini Magharibi ulikuwa na msongamano mkubwa wa wastani wa watu 3,046.9 kwa kila kilometa moja ya mraba wakati Mkoa wa Kusini Unguja ulikuwa na wastani wa watu 156.6 kwa kila kilometa moja ya mraba.

140. Mwaka 2018, watoto wenye umri chini ya miaka mitano walikuwa 9,408,347 sawa na asilimia 17.4 ya idadi ya watu wote Tanzania. Watu wenye umri kuanzia miaka 5 hadi 14 walikuwa 14,259,320, sawa na asilimia 26.3 ya watu wote Tanzania. Aidha, watu wenye umri wa miaka 15 hadi 24 walikuwa 10,675,520 sawa na asilimia 19.7 ya watu wote Tanzania. Vile vile, idadi ya watu wenye umri kuanzia miaka 25 hadi 64 ilikuwa 18,148,819 sawa na asilimia 33.5 ya watu wote na wazee wenye umri zaidi ya miaka 64 walikuwa 1,707,157 sawa na asilimia 3.1 ya watu wote Tanzania. Katika kipindi hicho, watu wenye umri wa miaka 15 hadi 64 ambao ni nguvukazi ya Taifa walikuwa 28,824,339, sawa na asilimia 53.2 ya watu wote Tanzania.

141. Mwaka 2018, Wakala wa Huduma za Ajira Tanzania ulisajili watafutakazi 21,684 ikilinganishwa na watafutakazi 1,344 mwaka 2017. Kuongezeka kwa usajili kulitokana na zoezi maalum lililofanywa na Wakala la kusajili watafutakazi wenye ujuzi unaohitajika katika mradi wa ujenzi wa Bomba la kusafirisha mafuta ghafi kutoka Hoima nchini Uganda hadi Chongoleani mkoani Tanga. Aidha, katika kipindi hicho, watafutakazi 3,823 walipatiwa ushauri wa uchaguzi wa fani, mafunzo na kazi stahiki kulingana na sifa zao na mahitaji ya soko la ajira ili kuwawezesha kujiajiri na kuajirika.

142. Mwaka 2018, watafutakazi 607 waliunganishwa na waajiri wenye fursa za ajira ndani ya nchi ikilinganishwa na watafutakazi 339 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 79.1. Aidha, watafutakazi 2,253 walipatiwa mafunzo ya kuwajengea uwezo wa kushindania fursa za ajira ndani na nje ya nchi ikilinganishwa na watafutakazi 448 mwaka 2017. Vile vile, mafunzo hayo

yalitolewa kwa wanafunzi 1,052 wa vyuo mbalimbali vya elimu ya juu ikilinganishwa na wanafunzi 520 mwaka 2017. Katika kipindi hicho, Wakala ulitembelea waajiri na kuandikisha nafasi za kazi 395 zenye fursa za ajira 494 ikilinganishwa na nafasi za kazi 115 zenye fursa za ajira 315 mwaka 2017. Ongezeko la nafasi za kazi na fursa za ajira lilitokana na juhudi za Wakala kuwatembelea waajiri pamoja na kuongezeka kwa waajiri wanaotumia huduma za Wakala kufuatia uboreshwaji wa huduma.

143. Mwaka 2018, Wakala kwa kushirikiana na taasisi binafsi za ajira na Balozi za Tanzania katika nchi husika ulipitia na kuridhia mikataba ya Watanzania 237 kufanya kazi nje ya nchi hususan katika nchi za Oman, Saudi Arabia na Umoja wa Falme za Kiarabu. Aidha, Serikali ilifanya mapitio ya mfumo na utaratibu wa kuunganisha wafanyakazi na fursa za ajira nje ya nchi ili kuwezesha wananchi kunufaika na fursa na kuboresha mazingira ya kazi.

IDADI YA WATU NCHINI TANZANIA KIMKOA: 2010-2018

Jedwali Na.33

Mkoa	2010	2011	2012**	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Dodoma	2111764	2163817	2083588	2127416	2172165	2217856	2264508	2419941	2492989
Arusha	1664780	1711624	1694310	1741396	1789791	1839531	1890653	1948219	1999907
Kilimanjaro	1635870	1669174	1640087	1669051	1698526	1728522	1759048	1823151	1864329
Tanga	1966908	2010480	2045205	2091341	2138517	2186757	2236086	2284712	2337053
Morogoro	2115275	2162197	2218492	2271310	2325386	2380750	2437431	2531268	2596287
Pwani	1062574	1086658	1098668	1122685	1147227	1172306	1197933	1236481	1265504
Dar es Salaam	3118132	3194903	4364541	4617000	4884061	5166570	5465420	5017294	5147070
Lindi	923607	941884	864652	872758	880939	889197	897533	963465	983738
Mtwara	1323568	1349235	1270854	1286501	1302340	1318374	1334606	1397723	1424083
Ruvuma	1375017	1412084	1376891	1406411	1436563	1467362	1498821	1543869	1579811
Iringa	1737382	1764285	941238	951964	962813	973784	984882	1068695	1095172
Mbeya	2662156	2743084	2707410	2781971	2858585	2937310	1883024	2006072	2070412
Singida	1367481	1404065	1370637	1402820	1435758	1469469	1503972	1569304	1612854
Tabora	2349374	2443049	2291623	2359642	2429679	2501796	2576053	2769093	2870522
Rukwa	1503184	1558200	1004539	1037259	1071044	1105931	1141953	1160568	1195550
Kigoma	1814158	1891173	2127930	2179598	2232520	2286727	2342250	2528708	2616200
Shinyanga	3841787	3998664	1534808	1566734	1599325	1632593	1666554	1816316	1874709
Kagera	2563870	2661671	2458023	2537021	2618558	2702715	2789577	2919942	3022037
Mwanza	3566263	3669380	2772509	2856258	2942537	3031422	3122992	3393620	3532378
Mara	1822866	1891907	1743830	1787279	1831810	1877451	1924230	2123683	2209143
Manyara	1388295	1441771	1425131	1471083	1518516	1567479	1618020	1692667	1750864
Njombe	-	-	702097	707698	713345	719036	724772	786347	803299
Katavi	-	-	564604	583160	602325	622121	642567	706472	738237
Simiyu	-	-	1584157	1613580	1643549	1674075	1705168	1998224	2094798
Geita	-	-	1739530	1785824	1833350	1882141	1932230	2148409	2239949
Songwe	-	-					1136415	1166094	1202419
Tanzania Bara	**41914311**	**43169305**	**43625354**	**44827757**	**46069230**	**47351275**	**48676698**	**51020337**	**52619314**
Kaskazini Unguja	177095	183209	187455	193551	199844	206343	213053	216697	222066
Kusini Unguja	112612	115035	115588	117923	120305	122736	125215	131162	133767
Mjini Magharibi	483205	495054	593678	619144	645701	673398	702283	683833	700791
Kaskazini Pemba	253999	264677	211732	214502	217309	220153	223033	260884	271594
Kusini Pemba	246601	257577	195116	197274	199456	201662	203893	241715	251631
Zanzibar	**1273512**	**1315552**	**1303569**	**1342394**	**1382616**	**1424292**	**1467477**	**1534291**	**1579849**
Tanzania	**43187823**	**44484857**	**44928923**	**46170151**	**47451847**	**48775567**	**50144175**	**52554628**	**54199163**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

**Takwimu za matokeo ya sensa mwaka 2012

- Takwimu Hazipo, Mikoa Mipya

SEHEMU YA PILI

UENDELEZAJI SEKTA BINAFSI

SURA YA 7

UENDELEZAJI WA SEKTA BINAFSI

Uwekezaji Vitega Uchumi Nchini

144. Mwaka 2018, Kituo cha Uwekezaji Tanzania kilisajili jumla ya miradi 215 ikilinganishwa na miradi 345 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 37.7. Upungufu huo ulitokana na kuondolewa kwa vivutio vya kifedha kwenye miradi ya upanuzi na bidhaa za msingi zisizo za mitaji. Kati ya miradi iliyosajiliwa, miradi 132 ilikuwa ya Watanzania, 69 ya wageni, 14 ya ubia kati ya Watanzania na wageni ikilinganishwa na miradi 84 ya Watanzania, 168 ya wageni na miradi 85 ya ubia mwaka 2017. Kwa upande mwingine, thamani ya miradi iliyosajiliwa ilipungua kwa asilimia 44.4 kutoka dola za Marekani bilioni 5.07 mwaka 2017 hadi dola bilioni 2.82 mwaka 2018. Aidha, miradi iliyosajiliwa mwaka 2018 ilitoa fursa za ajira 27,469 ikilinganishwa na fursa za ajira 30,728 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 10.6.

Mgawanyiko wa Usajili wa Miradi Kisekta

145. Mwaka 2018, sekta ya huduma za biashara iliongoza kwa kusajili miradi yenye thamani ya dola za Marekani bilioni 1.07 ikifuatiwa na uzalishaji viwandani dola bilioni 0.63; kilimo dola bilioni 0.50; majengo ya biashara dola bilioni 0.22; na usafirishaji mizigo dola bilioni 0.17. Aidha, sekta iliyosajili idadi kubwa ya miradi ilikuwa uzalishaji viwandani miradi 108 ikifuatiwa na majengo ya biashara miradi 26, huduma za kibiashara miradi 19, utalii miradi 18, usafirishaji mizigo miradi 16 na kilimo miradi 12.

Jedwali Na. 7.1. Miradi ya Uwekezaji Iliyosajiliwa Mwaka 2018

Sekta	Miradi Mipya	Miradi ya Watanzania	Miradi ya wageni	Miradi ya Ubia	Ajira	Thamani (milioni)
Kilimo	12	6	6	0	6,151	506.87
Majengo ya Biashara	26	13	13	0	2,580	244.55
Nishati	3	1	2	0	36	52.49
Huduma za Fedha	3	0	0	3	442	60.7
Rasilimali Watu	7	6	1	0	431	5.3
Uzalishaji Viwandani	108	68	38	2	10,893	639.18
Maliasili	4	2	1	1	157	1.61
Utangazaji	1	1	0	0	26	0.22
Huduma za Biashara	16	11	4	1	1,746	1,017.12
Mawasiliano	1	1	0	0	955	37.17
Utalii	18	11	1	6	1,817	91.3
Usafirishaji Mizigo	16	12	3	1	2,235	166.39
JUMLA	**215**	**132**	**69**	**14**	**27,469**	**2,821.92**

Chanzo: Kituo cha Uwekezaji Tanzania

Mgawanyiko wa Miradi Kimkoa

146. Mwaka 2018, mkoa wa Dar es Salaam uliongoza kwa kuvutia miradi ya uwekezaji ambapo miradi 109 ilisajiliwa. Hii ilitokana na kuwepo kwa mazingira wezeshi ya uwekezaji hasa miundombinu bora ikilinganishwa na mikoa mingine. Aidha, mkoa wa Pwani ulisajili miradi 37, Arusha miradi 9, Kilimanjaro miradi 8 na Morogoro miradi 8. Mikoa ya Katavi, Kigoma, Lindi , Rukwa, Ruvuma, na Simiyu haikusajili mradi wowote mwaka 2018. Mchanganuo wa usajili wa miradi kimkoa ni kama unavyoonekana kwenye **Jedwali Na. 7.2**.

Jedwali Na. 7.2: Mgawanyiko wa Miradi iliyosajiliwa Kimkoa Mwaka 2018

Mkoa/Sekta	Kilimo	Utangazaji	Kompyuta	Majengo ya Biashara	Miundo Mbinu	Nishati	Kifedha	Rasilimali Watu	Uzalishaji Viwandani	Maliasili	Huduma	Mawasiliano	Utalii	Usafirishaji	Madini	**Jumla**
Arusha	1	0	0	0	0	0	0	0	3	0	1	0	4	0	0	**9**
Pwani	3	0	0	5	0	0	0	0	27	2	0	0	0	0	0	**37**
Dar es Salaam	0	0	0	18	0	1	3	4	49	0	14	1	8	11	0	**109**
Dodoma	0	0	0	1	0	0	0	1	2	0	0	0	1	0	0	**5**
Geita	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	**2**
Iringa	1	0	0	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	**4**
Kagera	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	**2**
Katavi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0**
Kigoma	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0**
Kilimanjaro	2	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	2	1	0	**8**
Lindi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0**
Manyara	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	**1**
Mbeya	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	**1**
Morogoro	2	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	1	1	0	**8**
Mtwara	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	**2**
Mwanza	0	0	0	0	0	0	0	1	3	1	0	0	1	1	0	**7**
Njombe	1	0	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	**4**
Mara	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	**3**
Rukwa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0**
Ruvuma	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0**
Shinyanga	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	**4**
Simiyu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0**
Singida	1	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	**4**
Tabora	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	**3**
Tanga	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	**2**
Jumla	**12**	**1**	**0**	**26**	**0**	**3**	**3**	**7**	**107**	**4**	**16**	**1**	**18**	**16**	**1**	**215**

Chanzo: Kituo cha Uwekezaji Tanzania

Urahisi wa kuwekeza na Kufanya Biashara Nchini

147. Taarifa ya Mazingira ya Biashara Duniani ya Mwaka 2019 ilionesha kuwa mwaka 2018, Tanzania ilishika nafasi ya 144 kati ya nchi 190 zilizofanyiwa tathmini ikilinganishwa na nafasi ya 137 mwaka 2017. Kushuka kwa nafasi ya Tanzania kulitokana na hatua mbalimbali za maboresho zinazoendelea kuchukuliwa na Serikali zenye lengo la kupunguza urasimu katika biashara. Hata hivyo,Tanzania imefanya vizuri katika viashiria vya urahisi wa kupata

mikopo nafasi ya 60, kuheshimu utekelezaji wa mikataba na ubora wa utatuzi wa migogoro ya kibiashara nafasi ya 64 na upatikanaji wa umeme nafasi 83. Aidha, viashiria ambavyo Tanzania haikufanya vizuri ni pamoja na wepesi wa kusafirisha bidhaa zinazopita bandarini kwenda nchi jirani nafasi ya 183, taratibu za kulipa kodi nafasi ya 167, na taratibu za kuanzisha na kuendesha biashara nafasi ya 163. Serikali inaendelea kuboresha mazingira ya biashara kwa kutekeleza Mpango Kazi Jumuishi wa Kuboresha Mazingira ya Biashara na Uwekezaji nchini. Serikali inaendelea kutekeleza sera na mipango inayolenga kupunguza kodi, tozo na ucheleweshaji wa shughuli za kibiashara. Aidha, Serikali imeimarisha taratibu za uuzaji na uagizaji wa bidhaa nje na kuboresha miundombinu pamoja na kujenga kituo cha Pamoja cha Forodha mipakani kwa lengo la kupunguza urasimu na kuokoa muda.

Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi

148. Mwaka 2018, Serikali kupitia Baraza la Taifa la Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi liliendelea kutekeleza Sera na Sheria ya Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi ya mwaka 2004. Katika kipindi hicho, kupitia mifuko ya uwezeshaji, Watanzania 20,832 (wanawake 9,716 na wanaume 11,116) walipatiwa mikopo ya masharti nafuu yenye thamani ya shilingi 82,550,000 katika vikundi 12 vya VICOBA kwa kushirikiana na benki na taasisi za kifedha. Benki na taasisi zilizotumika kutoa mikopo hiyo ni pamoja na Benki ya TPB na *UTT Microfinance*. Hadi Desemba 2018 Serikali kupitia Mpango wa Dhamana wa Uwezeshaji Wananchi ilitoa mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni 13.4 kwa vikundi 229 vya kifedha vya kijamii na vyama 57 vya Ushirika vya Akiba na Mikopo (SACCOS) na kunufaisha wajasiriamali 31,948. Mwaka 2018, Serikali iliandaa mfumo wa kutambua, kusajili na kutoa taarifa za vikundi vya kifedha vya kijamii pamoja na vikundi vingine vya kiuchumi ambapo hadi Aprili 2018, vikundi 22,944 vilisajiliwa na kupewa vyeti maalumu katika mikoa 15.

Ushirikishwaji wa Watanzania katika Uwekezaji na Miradi ya Serikali

149. Mwaka 2018, Serikali kupitia Baraza la Taifa la Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi iliendelea kuhakikisha kuwa Watanzania wanashiriki na kunufaika katika utekelezaji wa miradi mbalimbali. Katika kipindi hicho, mradi wa Uboreshaji wa Barabara za Juu Dar es Salaam (Mfugale Flyover) uliajiri watanzania 589 na wageni 27 pamoja na kushirikisha kampuni 24 za Kitanzania, tatu za kigeni na moja ya ubia katika manunuzi mbalimbali. Aidha, ujenzi wa

barabara za juu Ubungo uliajiri Watanzania 449 na wageni 53 pamoja na kushirikisha kampuni saba za Kitanzania na moja ya kigeni katika kutoa huduma na bidhaa. Mradi wa ujenzi wa reli ya kisasa uliajiri Watanzania 3,526 na wageni 255. Vile vile, mradi wa TIRP (Tanzania Inter Modal and Rail Development Project) uliajiri Watanzania 1,129 na wageni 152 pamoja na kushirikisha kampuni 22 za Kitanzania katika kazi mbalimbali. Mradi wa Upanuzi wa Uwanja wa Ndege wa Mwalimu Julius Nyerere, Dar es Salaam uliajiri Watanzania 997 na wageni 59; na Mradi wa Ujenzi wa Daraja la *New Salender* umeajiri Watanzania 33 na wageni tisa.

Maendeleo ya Sekta ya Umma na Sekta Binafsi
150. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kuibua na kuandaa miradi ya ubia kati ya sekta ya umma na sekta binafsi, kutoa mafunzo na ushauri na miongozo ya kutekeleza miradi ya ubia katika Wizara, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, Taasisi na Mashirika ya Umma. Katika kipindi hicho, Serikali iliendelea kupokea miradi inayokusudiwa kutekelezwa kwa utaratibu wa ubia. Miradi hiyo ni: Mradi wa Kujenga Hosteli za Wanafunzi katika Chuo cha Elimu ya Biashara; Ujenzi wa Hospitali ya Taifa ya Saratani; Ujenzi wa Hoteli ya Nyota Nne na Ujenzi wa Jengo la Biashara katika Jengo la Abiria (*Terminal III*) katika kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Julius Nyerere.

151. Serikali iliendelea kuchambua maandiko ya miradi iliyo katika hatua mbalimbali inayotarajiwa kutekelezwa kwa utaratibu wa ubia ambayo ni pamoja na: Mradi wa Mabasi Yaendayo Haraka Jijini Dar es Salaam Awamu ya Kwanza; Mradi wa Kuzalisha dawa Muhimu na Vifaa Tiba wa Bohari Kuu ya Dawa (MSD); Mradi wa Kusambaza Gesi Asilia katika mikoa ya Dar es Salaam, Lindi, na Mtwara; Ujenzi wa Reli ya Mtwara-Mchuchuma/Liganga kwa kiwango cha kisasa(standard gauge); Ujenzi wa Reli ya Tanga-Arusha-Musoma kwa kiwango cha kisasa; na Mradi wa Kujenga na Kuendesha Vyuo 10 vya VETA.

Uwekezaji Binafsi Kutoka Nje
152. Uwekezaji wa sekta binafsi ya nje ni muhimu kwa ajili ya ukuaji wa uchumi nchini. Kuongezeka kwa uwekezaji wa sekta binafsi ya nje kunachangiwa zaidi na uwepo wa sera nzuri za uchumi, amani, utulivu, pamoja na kuimarika kwa mazingira ya biashara. Aidha, uwekezaji wa sekta ya nje

nchini unachangia ukuaji wa mitaji, upatikanaji wa ajira, kuongeza Pato la Taifa na kuvutia upatikanaji wa fedha za kigeni.

153. Kwa mujibu wa Ripoti ya Uwekezaji ya Mwaka 2018 (The Tanzania Investment Report, 2018), uwekezaji wa sekta binafsi ya nje ulifikia dola za Marekani milioni 15,392.9 kutoka dola 14,634.3 mwaka 2016, sawa na ongezeko la asilimia 5.2. Kati ya uwekezaji huo, fedha iliyowekezwa moja kwa moja ilikuwa dola za Marekani milioni 13,499.5 sawa na asilimia 87.7 ya uwekezaji wa sekta binafsi ya nje, uwekezaji wa hisa asilimia 0.5 na uwekezaji mwingine asilimia 11.8. Uwekezaji wa sekta binafsi ya nje uliongezeka kwa asilimia 5.7 hadi kufikia dola za Marekani milioni 1,052 mwaka 2017 kutoka dola milioni 995.5 mwaka 2016.

Uwekezaji wa Moja kwa Moja na Hisa

154. Ripoti ya Uwekezaji ya mwaka 2018 imebainisha kuwa, katika mwaka 2017, Tanzania ilivutia uwekezaji wa moja kwa moja wa dola za Marekani milioni 937.7 ikilinganishwa na dola milioni 755.0 mwaka 2016, sawa na ongezeko la asilimia 24.2. Ongezeko hilo, lilichangiwa na kuongezeka kwa uwekezaji kwenye shughuli za kiuchumi za malazi na huduma za vyakula, uchimbaji madini na mawe, na huduma za fedha na bima ambazo kwa pamoja zilichangia asilimia 61.5 ya uwekezaji wa moja kwa moja mwaka 2017. Aidha, uwekezaji wa hisa ulikuwa dola za Marekani milioni 0.8 mwaka 2017 ikilinganishwa na dola milioni 2.8 mwaka 2016. Uwekezaji huu wa hisa unahusisha uwekezaji kwenye kampuni usiozidi asilimia kumi kwa wawekezaji wa kawaida.

Uwekezaji Mwingine

155. Uwekezaji mwingine huwakilisha mikopo ya muda mrefu na mfupi pamoja na mikopo ya kibiashara. Mwaka 2017, uwekezaji huu ulifikia dola za Marekani milioni 113.2 ikilinganishwa na dola za Marekani milioni 237.7 mwaka 2016, sawa na upungufu wa asilimia 52.4. Mwaka 2017, uwekezaji katika eneo hili ulitokana na mikopo ya muda mrefu na mikopo ya kibiashara.

Ajira kutokana na Uwekezaji wa Moja kwa Moja

156. Uwekezaji wa moja kwa moja husaidia kupatikana kwa ajira na hivyo kuongeza ujuzi na utaalam ambavyo ni muhimu katika kuongeza uzalishaji. Mwaka 2017, ajira 105,364 zilipatikana kutokana na uwekezaji wa moja kwa

moja ikilinganishwa na ajira 108,330 mwaka 2016, sawa na upungufu wa asilimia 2.74. Aidha, watu wenye taaluma walioajiriwa walikuwa asilimia 33 ya waajiriwa wote na wasiokuwa na taaluma maalum walikuwa asilimia 67. Katika kipindi hicho, sekta zilizochangia kutoa ajira nyingi zilikuwa uzalishaji viwandani, kilimo, fedha na bima, na huduma za utawala. Sekta hizi kwa pamoja zilichangia asilimia 65.0 ya watu wote walioajiriwa kutokana na uwekezaji wa moja kwa moja.

Jedwali Na.7.3:Uwekezaji kutoka Sekta Binafsi ya Nje (Dola za Marekani, Milioni)

Aina ya Uwekezaji	Kiasi kilichowekezwa (Inflows)					Kiasi kilichowekezwa (Stock)				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Uwekezaji wa Moja kwa Moja	2,130.9	1,416.1	1,560.6	755.0	937.7	10,851.4	11,897.4	12,146.6	12,839.2	13,499.5
Uwekezaji wa Hisa	3.5	1.2	1.5	2.8	0.8	12.3	16.3	118	128	72.2
Uwekezaji Mwingine	47.4	106.1	2.7	237.7	113.2	1459.4	1509.5	1439.8	1667.1	1820.9
Jumla	**2,181.8**	**1,523.4**	**1,564.8**	**995.5**	**1,051.7**	**12,323.1**	**13,423.2**	**13,704.4**	**14,634.3**	**15,392.6**

Chanzo: Benki Kuu ya Tanzania

KITUO CHA UWEKEZAJI TANZANIA (TIC): MIRADI YA UWEKEZAJI ILIYOSAJILIWA

Jedwali Na.34

Sekta	2017								2018							
	A	B	C	D	E	F	G	H	A	B	C	D	E	F	G	H
Kilimo	23	23	0	9	11	3	2535	371.64	12	12	0	6	6	0	6151	506.87
Maliasili	5	5	0	1	2	2	286	5.32	4	4	0	2	1	1	157	1.61
Utafiti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uzalishaji Viwandani	188	187	1	42	102	44	18389	2552.4	108	108	0	68	38	2	10893	639.18
Majengo ya biashara	27	27	0	5	13	9	2284	204.3	26	26	0	13	13	0	2580	244.55
Usafirishaji Mizigo	28	28	0	13	11	4	2953	1443.8	16	16	0	12	3	1	2235	166.39
Huduma za Biashara	19	19	0	3	12	4	1061	50.82	16	16	0	11	4	1	1746	1017.12
Komputa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Taasisi za fedha	6	6	0	0	2	4	520	40.05	3	3	0	0	0	3	442	60.7
Mawasiliano	1	1	0	0	1	0	18	4.08	1	1	0	1	0	0	955	37.17
Nishati	5	5	0	0	5	0	407	299.62	3	3	0	1	2	0	36	52.49
Rasilimali watu	3	3	0	1	1	1	202	4.45	7	7	0	6	1	0	431	5.3
Utalii	29	29	0	9	8	12	1581	64.41	18	18	0	11	1	6	1817	91.3
miundombinu	3	3	0	1	0	2	492	30.63	0	0	0	0	0	0	0	0
Utangazaji	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	26	0.22
Jumla	**337**	**336**	**1**	**84**	**168**	**85**	**30728**	**5071.5**	**215**	**215**	**0**	**132**	**69**	**14**	**27469**	**2822.9**

Chanzo: Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC)

A Jumla ya Miradi Iliyosajiliwa

B Miradi Mipya

C Miradi ya Upanuzi

D Miradi ya Wazawa

E Miradi ya Wageni

F Miradi ya Ubia

G Jumla ya Ajira

H Jumla ya Thamani ya Uwekezaji (USD. Milioni)

\- Takwimu Hazikupatikana

SURA YA 8

MASUALA MTAMBUKA

UKIMWI

157. Mwaka 2018, Serikali iliendelea na jitihada za kupambana na ugonjwa wa UKIMWI kupitia Mkakati wa Nne wa Taifa wa Kudhibiti UKIMWI 2018/19 - 2022/23 ambao umeainisha malengo na shabaha za kuzuia maambukizi mapya na vifo vitokanavyo na UKIMWI nchini. Aidha, katika kutokomeza vifo vinavyotokana na UKIMWI, Serikali iliendelea kutoa huduma na tiba kwa watu wanaoishi na Virusi vya UKIMWI ambapo hadi kufikia Desemba, 2018 jumla ya watu 1,103,016 wanaoishi na VVU walikuwa wanatumia dawa za kufubaza VVU ikilinganishwa na watu 740,745 mwaka 2015. Juhudi hizi zimewezesha kufubaza virusi vya UKIMWI kwa asilimia 87 kwa wale walio katika mpango wa matibabu na matunzo.

158. Kwa upande mwingine, Serikali iliridhia malengo ya kimataifa ya kufikia Tisini Tatu (90-90-90) ifikapo mwaka 2020. Dhana hii ina maana kuwa asilimia 90 ya walioathirika na maambukizi ya VVU wajue hali zao kiafya, asilimia 90 ya watakaopimwa na kukutwa na VVU wapate dawa na asilimia 90 ya waliopo kwenye tiba wawe na kiwango kidogo cha virusi kwenye damu. Utekelezaji wa Tisini Tatu kulingana na matokeo ya Utafiti wa Viashiria vya UKIMWI 2016/17 ulionesha kuwa: takriban asilimia 60.6 ya watu wenye umri wa miaka 15 na zaidi wanatambua hali zao za maambukizo ya VVU (asilimia 52.2 wanaume na asilimia 64.9 wanawake); asilimia 93.6 ya waliokuwa wanajua wana VVU, walikuwa wanatumia dawa za ARV (asilimia 89.6 wanaume na asilimia 95.3 wanawake); na asilimia 87 ya watu wanaotumia ARV virusi vimefubazwa (asilimia 83.2 wanaume na asilimia 88.6 wanawake).

Mazingira

159. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kuwahimiza wawekezaji kuzingatia Sheria ya Usimamizi wa Mazingira katika uwekezaji kwa kufanya Tathmini ya Athari kwa Mazingira (TAM) kabla ya kutekeleza miradi yao. Katika kipindi hicho, miradi 412 ilipata hati za TAM baada ya kukidhi vigezo ikilinganishwa na miradi 425 mwaka 2017. Aidha, marekebisho ya Kanuni za TAM 2018 yalipunguza muda wa kupata cheti kwa miradi mikubwa kutoka siku 149 hadi 74. Kanuni hizo zilitoa fursa ya kupata cheti kwa miradi midogo katika hatua ya muhtasari wa mradi ambayo huainisha kazi zinazotekelezwa katika mradi; athari zinazoweza kutokea kwenye mazingira; na hatua zitakazochukuliwa kukabiliana

na athari hizo. Vile vile, miradi mikubwa saba ya viwanda ilisajiliwa na kupewa leseni za muda katika hatua ya *mobilization phase* wakati wanaendelea kuandaa taarifa nzima ya TAM.

160. Mwaka 2018, Serikali ilifanya ukaguzi kwa lengo la kupima uzingatiaji na usimamizi wa Sheria ya Mazingira nchini, ambapo zaidi ya maeneo 4,853 yenye viwanda 1,627 yalikaguliwa. Ufuatiliaji na ukaguzi wa hali ya uharibifu wa mazingira ulifanyika katika maeneo ya migodi, vituo vya mafuta, machinjio, hoteli, majengo ya biashara na makazi, mabwawa ya kutibu maji taka, machimbo ya mchanga na vyanzo vya maji. Aidha, ukaguzi na ufuatiliaji huo ulifanyika katika mikoa ya Mara, Mwanza, Arusha, Kilimajaro, Tanga, Dar es Salaam, Mtwara, Lindi, Morogoro, Mbeya, Rukwa, Iringa, Njombe, Katavi, Pwani, Tabora, Dodoma na Kigoma. Mwaka 2018, Serikali ilitoa vibali 77 vya ukusanyaji, usafirishaji na urejelezaji wa taka ngumu kwa lengo la kusimamia uwekezaji wa taka ngumu ili kutekeleza Mwongozo wa Uwekezaji wa Taka Ngumu wa mwaka 2017.

161. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kusimamia mazingira kwa lengo la kupunguza athari za uharibifu wa mazingira kwa binadamu ikiwa ni pamoja na kudhibiti athari za matumizi ya zebaki. Tathmini ya matumizi ya zebaki iliyofanyika mwaka 2018 inaonesha kuwa takribani asilimia 80 ya zebaki inayotumika nchini hutumiwa na wachimbaji wadogo wa dhahabu ambao wana uelewa mdogo kuhusu madhara yake kwa binadamu. Aidha, tathimini hiyo imeainisha kuwa asilimia 25 hadi asilimia 33 ya wachimbaji wadogo wa dhahabu wameathirika kwa kiasi na sumu itokanayo na zebaki. Katika kukabiliana na athari ya matumizi ya zebaki, hatua zilizochukuliwa ni pamoja na kutoa elimu kuhusu madhara ya zebaki kwa binadamu na kuwezesha wachimbaji wadogo wa dhahabu kutumia nyenzo mbadala za uchenjuaji wa madini.

162. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kudhibiti uharibifu wa ardhi ikiwa ni pamoja na kukamilisha Tathmini ya hali ya uharibifu wa ardhi nchini. Tathmini hiyo inaonesha kuwa takribani asilimia 75 ya eneo la nchi linakabiliwa na upungufu wa rutuba na uharibifu wa ardhi. Aidha, Tathmini inapendekeza hatua za kuchukua ikiwa ni pamoja na: uhifadhi wa misitu ya miombo, ufugaji na kilimo endelevu hasa katika mikoa ya Magharibi ikiwemo Shinyanga, Simiyu na Tabora. Mapendekezo mengine ya Tathmini hii ni kuongoa maeneo ya ardhi yaliyoharibika sana; ufugaji na kilimo endelevu katika maeneo ya kanda ya kati

ikiwemo mkoa wa Dodoma; uhifadhi wa misitu na kilimo endelevu katika maeneo ya mikoa ya Kaskazini ikiwemo Kilimanjaro na Tanga; kuendelea kuhamasisha uanzishaji wa mashamba ya miti ya biashara na kilimo endelevu katika mikoa ya Nyanda za Juu Kusini; na uhifadhi wa ekolojia ya Pwani na Bahari ikiwemo misitu ya mikoko katika mikoa ya Ukanda wa Pwani ikiwemo Pwani, Dar es Salaam, Lindi, Mtwara na Tanga.

163. Katika kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi, Serikali iliendelea kutekeleza mradi wa kujenga uwezo wa Jamii za Pwani kuhimili Athari za Mabadiliko ya Tabianchi katika maeneo ya pwani. Shughuli zilizofanyika ni pamoja na: Ujenzi wa ukuta pembeni mwa mto Pangani kwa upande wa kaskazini kutoka mita 600 mwaka 2017 hadi mita 780 mwaka 2018; Ujenzi wa miundombinu ya kuvuna maji ya mvua katika Shule za Sekondari Kingani na Matipwili katika Wilaya ya Bagamoyo ambapo takribani lita 265,000 za maji ya mvua huvunwa kwa msimu mmoja ili kukabiliana na ukosefu wa maji kutokana na kuingia maji ya bahari katika visima vya zamani (sea water intrusion); Upandaji mikoko katika eneo la hekta 208 katika *Delta* ya Rufiji ili kulikinga na athari za mabadiliko ya tabianchi.

164. Mwaka 2018, Serikali ilifanya tathmini ya kuongezeka kwa viumbe-vamizi (*invasive alien species),* vinavyojumuisha mimea na wanyama ambavyo vinaathiri bioanuwai na ikolojia nchini. Tathmini hiyo inaonesha kuwa Tanzania kuna takribani aina 198 ya viumbe-vamizi ikilinganishwa na nchi nyingine katika Afrika Mashariki na Kati. Mkakati na Mpango wa kushughulikia viumbe vamizi nchini wa mwaka 2019/2029 (National Invasive Species Strategy and Action Plan 2019-2029) umeandaliwa ili kukabiliana na viumbe -vamizi.

Usalama wa Raia

165. Mwaka 2018, jumla ya makosa makubwa ya jinai 60,108 yaliripotiwa ikilinganishwa na makosa 67,140 yaliyoripotiwa mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 10.5. Makosa dhidi ya binadamu 11,759 yaliripotiwa ikilinganishwa na makosa 12,578 yaliyoripotiwa mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 6.5. Makosa hayo yanahusisha mauaji, kulawiti, wizi wa watoto, kutupa watoto, kunajisi na usafirishaji wa binadamu. Makosa 29,596 ya kuwania mali yanayohusisha makosa kama unyanganyi, uvunjaji, wizi, kuchoma nyumba moto, kughushi na noti bandia yaliripotiwa ikilinganishwa na makosa 33,815 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 12.5. Aidha, makosa 18,753 dhidi ya maadili ya jamii yaliripotiwa mwaka 2018 ikilinganishwa na makosa

20,747 yaliyoripotiwa mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 9.6. Makosa hayo yalihusisha makosa ya kwenda kinyume na sheria, nyara za Serikali, silaha, risasi, pombe ya moshi, mazao ya misitu, rushwa, kupatikana na bangi pamoja na magendo.

166. Mwaka 2018, jumla ya matukio makubwa ya usalama barabarani 3,988 yaliripotiwa ikilinganishwa na matukio 6,022 yaliyoripotiwa mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 33.8. Ajali zilizosababisha vifo zilipungua kutoka 2,254 mwaka 2017 hadi ajali 1,449 mwaka 2018, sawa upungufu wa asilimia 35.7. Vifo kutokana na ajali hizo vilipungua hadi kufikia 1,912 mwaka 2018 ikilinganishwa na vifo 2,705 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 29.3. Aidha, kulikuwa na majeruhi 4,194 waliotokana na ajali za barabarani mwaka 2018 ikilinganishwa na majeruhi 6,169 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 32.

167. Mwaka 2018, idadi ya wafungwa na mahabusu katika magereza yote nchini ilikuwa 37,774 (wafungwa 18,661 na mahabusu 19,113) ikilinganishwa na wafungwa na mahabusu 38,300 (wafungwa 19,720 na mahabusu 18,580) mwaka 2017. Hatahivyo, idadi hiyo ya wafungwa na mahabusu ni kubwa ikilinganishwa na uwezo wa magereza wa kuhifadhi wafungwa na mahabusu 29,902. Katika kupunguza msongamano magerezani, hatua mbalimbali zilichukuliwa ikiwa ni pamoja na kutumia vikao vya Bodi ya Parole, vifungo vya nje pamoja na kukarabati baadhi ya mabweni yaliyochakaa na kuongeza mengine katika magereza ambayo bado kuna nafasi.

168. Mwaka 2018, Jeshi la Zimamoto na Uokoaji liliendelea kukabiliana na majanga ya moto na majanga mengine kwa lengo la kuokoa maisha na mali za watu. Katika kipindi hicho, jumla ya miito 1,633 ya matukio ya moto ilipokelewa ikilinganishwa na miito 1,532 mwaka 2017. Aidha, Jeshi limeshiriki kufanya uokoaji katika matukio 471 ikilinganishwa na matukio 410 mwaka 2017. Vile vile, Jeshi la Zimamoto na Uokoaji limeendelea na jitihada za kutoa elimu kwa umma pamoja na ukaguzi wa tahadhari na kinga ya moto kwenye maeneo mbalimbali ambapo maeneo 62,675 yalikaguliwa mwaka 2018 ikilinganishwa na maeneo 74,893 mwaka 2017.

169. Mwaka 2018, wageni 1,376,228 waliingia nchini kwa vibali halali ikilinganishwa na wageni 1,327,148 waliongia mwaka 2017. Vile vile, wageni 1,555,273 waliondoka nchini ikilinganishwa na wageni 1,346,826 walioondoka mwaka 2017. Jumla ya vibali vya ukaazi 15,769 vilitolewa mwaka 2018,

ikilinganishwa na vibali 16,914 mwaka 2017. Kati ya vibali vya ukaazi vilivyotolewa mwaka 2018, vibali 1,565 vilikuwa vya daraja A; 8,333 daraja B; 3,633 daraja C na 2,238 vilitolewa kwa wanafunzi. Aidha, jumla ya hati za kusafiria 74,896 (kielektroniki 67,922 na za kawaida 6,974) zilitolewa kwa Watanzania ikilinganishwa na hati 64,621 zilizotolewa mwaka 2017. Vile vile, wahamiaji haramu 13,691 walikamatwa mwaka 2018 ikilinganishwa na wahamiaji haramu 15,068 mwaka 2017.

170. Mwaka 2018, Tanzania ilihifadhi wakimbizi 326,941 kutoka mataifa ya Burundi (241,976), Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo (84,346), Somalia (150) na wakimbizi 469 kutoka mataifa mengine (Rwanda, Uganda, Sudan ya Kusini na Ethiopia). Aidha, wakimbizi waliongia nchini mwaka 2018 walikuwa 7,748 ikilinganishwa na wakimbizi 63,296 waliongia mwaka 2017. Mwaka 2018, wakimbizi 44,789 walirejeshwa katika nchi zao kwa hiari kutokana na kuimarika kwa hali ya amani katika nchi hizo. Aidha, wakimbizi 3,448 walihamishiwa katika nchi ya tatu ilikinganishwa na wakimbizi 1,620 waliohamishiwa nchi ya tatu mwaka 2017. Nchi hizo ni Marekani, Australia, Ireland, Canada, Uingereza, Finland na Sweden.

Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa

171. Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa iliendelea na usajili na utambuzi wa wananchi wa mikoa yote nchini ambapo hadi kufikia Desemba 2018 jumla ya wananchi 19,648,857 walisajiliwa. Aidha, Mamlaka ilifanikiwa kuziunga Ofisi 117 za Usajili za Wilaya na huduma ya mtandao kupitia Mkongo wa Taifa chini ya TTCL ili kurahisisha usafirishaji wa taarifa baina ya ofisi hizo na Makao Makuu ya Mamlaka. Vile vile, Mamlaka iliunganisha mfumo wake wa utambuzi na taasisi 45 kwa lengo la kurahisisha utambuzi wa wananchi na wageni wakaazi katika utoaji wa huduma mbalimbali za kijamii.

Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini

172. Mwaka 2018, Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini ulisajili jumla ya vizazi 1,409,206; vifo 22,938; ndoa 24,490; talaka 3,923 na hati 32 za watoto wa kuasili ikilinganishwa na usajili wa vizazi 1,764,494; vifo 52,323; ndoa 23,444; talaka 109 na hati 37 za watoto wa kuasili mwaka 2017. Aidha, kupitia mpango wa usajili kwa watoto walio na umri wa chini ya miaka mitano, jumla ya watoto 836,790 walisajiliwa ikilinganishwa na watoto 1,132,566 waliosajiliwa mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 26.1.

173. Mwaka 2018, Serikali ilitumia Mfumo wa Usajili wa Kizazi-Toleo la Nne kusajili vizazi na vifo. Mfumo huo una lengo la kuboresha mifumo ya TEHAMA katika usajili wa vizazi na vifo kwa kuzingatia mahitaji ya Mkakati wa kitaifa wa usajili wa matukio muhimu. Hadi kufikia Desemba 2018 jumla ya vizazi 189,148 na vifo 4,290 vilisajiliwa katika vituo 142 nchini. Aidha, mfumo huu umesaidia kusogeza huduma za usajili wa vizazi na vifo katika ofisi za kata na vituo vya tiba (zahanati, vituo vya afya na hospitali).

174. Mwaka 2018, hati za miunganisho ya wadhamini 71 zilitolewa ikilinganishwa na hati 121 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 41.3. Aidha, elimu kwa umma kuhusu umuhimu wa kuandika na kutunza wosia ilitolewa kupitia vipindi vya redio, runinga na makala katika magazeti kama sehemu ya kuepusha migogoro ya wanafamilia pindi mwenye mali anapofariki. Mwaka 2018, wosia 60 ziliandikwa na kuhifadhiwa ikilinganishwa na wosia 57 mwaka 2017, sawa na ongezeko la wosia tatu.

SURA YA 9

HALI YA UMASKINI NA MAENDELEO YA WATU

Utangulizi

175. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kutekeleza Mipango na Sera mbalimbali kwa lengo la kuinua ubora wa maisha, ustawi wa jamii, na kupunguza umaskini wa kipato. Aidha, katika kufikia malengo ya kuwa nchi ya uchumi wa kati, Serikali iliendelea kuboresha utoaji wa huduma za msingi hasa za afya, elimu na maji kwa lengo la kuimarisha kiwango cha maendeleo ya watu. Katika kipindi hicho, Serikali iliendelea kutekeleza ajenda 2030 inayohusu kuondoa umaskini wa aina zote ikiwa ni pamoja na umaskini uliokithiri na kufikia maendeleo endelevu.

Viwango vya Umaskini

176. Kwa mujibu wa Utafiti wa Mapato na Matumizi ya Kaya Binafsi 2017/18 umaskini wa mahitaji ya msingi umepungua kutoka asilimia 28.2 mwaka 2011/12 hadi asilimia 26.4 mwaka 2017/18. Matokeo ya Utafiti yanaonesha kuwa umaskini wa mahitaji ya msingi ni mkubwa kwa maeneo ya vijijini (asilimia 31.3) ikilinganishwa na maeneo ya mijini (asilimia15.8). Aidha, matokeo ya Utafiti huo yanaonesha kuwa mkoa wa Rukwa una kiwango kikubwa cha umaskini wa mahitaji ya msingi (asilimia 45.0) wakati mkoa wa Dar es Salaam una kiwango kidogo cha umaskini wa mahitaji ya msingi cha asilimia 8.0. Kwa upande mwingine, kiwango cha umaskini wa chakula kimepungua kutoka asilimia 9.7 mwaka 2011/12 na kufikia asilimia 8.0 mwaka 2017/18. Umaskini wa chakula ni mkubwa maeneo ya vijijini (asilimia 9.7) ikilinganishwa na maeneo ya mijini (asilimia 4.4).

Mgawanyo wa Watu Maskini

177. Mgawanyo wa watu maskini Tanzania Bara kwa kuzingatia umaskini wa mahitaji ya msingi unaonesha kuwa asilimia 81 ya watu maskini wanaishi maeneo ya vijijini ikilinganishwa na asilimia 84.1 mwaka 2011/12. Kwa upande wa maeneo mengine ya mijini, mgawanyo wa watu maskini ni asilimia 16.1 mwaka 2017/18 ikilinganishwa na asilimia 14.4 mwaka 2011/12. Aidha, asilimia 3.0 ya watu maskini wanaishi katika jiji la Dar es Salaam ikilinganishwa na asilimia 1.5 mwaka 2011/12. Hata hivyo, kuna mabadiliko ya mgawanyo wa watu maskini kwa maeneo ambapo kiwango cha watu maskini kwa maeneo ya vijijini kimepungua kwa nukta za asilimia 3.1 na maeneo mengine ya mijini

kimeongezeka kwa nukta za asilimia 1.7. Kwa upande wa jiji la Dar es Salaam kiwango cha watu maskini kimeongezeka mara mbili.

Kina cha Umaskini

178. Kina cha umaskini (Depth of Poverty) huonesha wastani wa kiwango gani watu au kaya maskini zipo chini ya mstari wa umaskini. Matokeo ya Utafiti yanaonesha kuwa wastani wa kina cha umaskini wa mahitaji ya msingi katika ngazi ya Taifa ni asilimia 6.2 na wastani wa kina cha umaskini wa mahitaji ya chakula ni asilimia 1.4. Kina cha umaskini kimeonekana kuwa kikubwa katika maeneo ya vijijini (asilimia 7.4) ikilinganishwa na maeneo ya mijini (asilimia 3.5). Aidha, kina cha umaskini kwa kuzingatia tofauti ya kipato kati ya watu maskini (Squared Poverty Gap Index) kimeonekana kuwa asilimia 2.1 kitaifa ambapo maeneo ya vijijini kimekuwa kikubwa (asilimia 2.6) kuliko maeneo ya mijini (asilimia 1.2).

Jedwali Na. 9.1: Viwango vya Umaskini Tanzania

Eneo	Umaskini wa Mahitaji ya Msingi			Umaskini wa Chakula		
	Kiwango cha Umaskini	Kina cha Umaskinii	Kina cha Umaskini Kuzingatia tofauti ya Kipato	Kiwango cha Umaskini	Kina cha Umaskinii	Kina cha Umaskini Kuzingatia tofauti ya Kipato
Sehemu						
Vijijini	31.3	7.4	2.6	9.7	1.7	0.5
Mjini	15.8	3.5	1.2	4.4	0.7	0.2
Mkoa						
Dodoma	23.2	4.1	1.2	3.7	0.7	0.2
Arusha	24.7	5.8	1.9	7.6	1.2	0.3
Kilimanjaro	10.5	1.7	0.4	2.1	0.2	0
Tanga	21	5.1	1.7	8	1	0.2
Morogoro	19.3	3.7	1.1	4.3	0.5	0.1
Pwani	27.9	8.7	3.7	12.1	3.1	1.1
Dar es Salaam	8	2	0.7	2.3	0.5	0.1
Lindi	38	9.6	3.3	15.3	2.2	0.5
Mtwara	29.1	5.9	2.1	9	1.6	0.4
Ruvuma	30.6	6.7	2.1	6.6	1	0.3
Iringa	24	5.6	1.9	8	1.1	0.3
Mbeya	21.4	5	1.8	7.7	1.2	0.3
Singida	34	7.4	2.3	9.3	1.3	0.3
Tabora	34.5	8.3	2.8	11.1	1.7	0.4
Rukwa	45	12.9	4.8	19.8	3.4	0.9
Kigoma	34.5	10.1	4.4	14.2	3.8	1.5
Shinyanga	31.9	6.7	2.1	8.2	1.2	0.3
Kagera	31.9	8.3	3.2	12	2.5	0.7
Mwanza	34.6	7.8	2.6	9.4	1.4	0.3
Mara	23.2	4.2	1.1	2.2	0.4	0.1
Manyara	30.5	6.5	2.1	8	1.2	0.4
Njombe	13.2	2.4	0.8	3.3	0.7	0.1
Katavi	29	6.7	2.1	9.2	1.1	0.2
Simiyu	39.2	8.2	2.3	7.5	0.9	0.2
Geita	37.5	9.9	3.8	14.5	2.9	0.9
Songwe	20.7	4.4	1.4	5.6	0.7	0.3
Tanzania Bara	**26.4**	**6.2**	**2.1**	**8**	**1.4**	**0.4**

Chanzo: Utafiti wa Mapato na Matumizi ya Kaya Binafsi 2017/18

Umaskini wa Watoto

179. Utafiti wa Mapato na Matumizi ya Kaya Binafsi 2017/18 umeonesha kuwa umaskini wa mahitaji ya msingi kwa watoto wenye umri wa miaka 0 – 17 ni asilimia 30.1 ambapo umaskini wa chakula ni asilimia 9.4. Umaskini wa mahitaji ya msingi kwa watoto umeonekana kuwa mkubwa katika maeneo ya vijijini (asilimia 34.5) ikilinganishwa na maeneo ya mijini (asilimia 11.0). Umaskini wa chakula kwa watoto wanaoishi maeneo ya vijijini umeonekana kuwa asilimia 11 ikilinganishwa na asilimia 5.4 maeneo ya mijini . Matokeo ya Utafiti yanaonesha kuwa kwa ujumla umaskini wa mtoto hauna uhusiano na jinsi ya mtoto ambapo umaskini wa mahitaji ya msingi ni asilimia 30.1 kwa wote. Aidha, umaskini wa chakula kwa watoto wa kiume umeonekana kuwa asilimia 9.5 na kwa watoto wa kike asilimia 9.4. Kwa upande wa mikoa, mkoa wa Rukwa umeonekana kuwa na kiwango kikubwa cha watoto wenye umaskini wa mahitaji ya msingi (asilimia 47.6) wakati mkoa wa Dar es Salaam una kiwango kidogo cha asilimia 9.6. Vile vile, mkoa wa Rukwa una kiwango kikubwa cha watoto wenye umaskini wa chakula (asilimia 21.2) na Mkoa wa Mara umeonekana kuwa na kiwango kidogo cha asilimia 1.9.

Tofauti ya Kipato

180. Tofauti ya kipato hupimwa kwa kutumia kipimo cha *Gini coefficient* ambacho huanzia sifuri (0) kama hakuna tofauti ya kipato mpaka moja (1) kama kuna tofauti kubwa ya kipato. Matokeo ya Utafiti wa Mapato na Matumizi ya Kaya Binafsi 2017/18 yanaonesha kuongezeka kwa kiwango cha tofauti ya kipato kutoka 0.34 mwaka 2011/12 hadi kufikia 0.38 mwaka 2017/18. Vile vile, tofauti ya kipato katika maeneo ya vijijini imeongezeka hadi 0.32 mwaka 2017/18 kutoka 0.29 mwaka 2011/12. Katika maeneo mengine ya mijini tofauti ya kipato imeongezeka hadi 0.38 mwaka 2017/18 kutoka 0.37 mwaka 2011/12. Katika mkoa wa Dar es Salaam, tofauti ya kipato imeongezeka kutoka 0.35 mwaka 2011/12 hadi 0.42 mwaka 2017/18.

Mpango wa Kunusuru Kaya Maskini

181. Mwaka 2018, Serikali iliendelea na juhudi za kupunguza umaskini uliokithiri kupitia programu mbalimbali ukiwemo Mpango wa Kunusuru Kaya Maskini. Mpango huu unajumuisha uhawilishaji fedha na mradi wa ajira za muda. Hadi kufikia Desemba 2018, jumla ya kaya zinazonufaika na Mpango zilikuwa 1,118,752 zenye jumla ya wanufaika 5,259,503 ikilinganishwa na wanufaika 5,127,730 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 3. Katika mwaka 2018, wanufaika walio shule (miaka 6-18) walikuwa asilimia 39.2 na

watoto wenye umri wa hadi miaka mitano (miaka 0-5) ambao wanatakiwa kuhudhuria kliniki walikuwa asilimia 16.7 ya wanufaika wote. Wanufaika wenye umri stahiki wa kushiriki katika uzalishaji (miaka 19 – 60) ambao walishiriki katika mradi wa ajira za muda (Public Works Programme - PWP) walikuwa asilimia 32.6 wakati wanufaika wenye umri wa zaidi ya miaka 60 walikuwa asilimia 11.5 ya wanufaika wote.Sehemu kubwa ya fedha za Mpango zilitumika kusaidia wale wanaoshiriki katika uzalishaji na wanaohudhuria shule na hatimaye kuchangia katika kujenga uwezo wa uzalishaji na kulinda mtaji - watu.

Jedwali 9.2: Wanufaika wa Mpango wa Kunusuru Kaya Maskini

Mwaka	Makundi					
	Miaka 0-2	Miaka 3-5	Miaka 6-18	Miaka 19-60	Zaidi ya 60	Jumla
2017	343,558	487,134	1,994,687	1,697,279	605,072	5,127,730
2018	380,741	497,683	2,061,746	1,714,158	605,175	5,259,503

Chanzo: TASAF

182. Hadi kufikia Desemba 2018, jumla ya shilingi bilioni 791.83 zilitolewa kupitia uhawilishaji fedha kwa wanufaika ikilinganishwa na shilingi bilioni 668.3 zilizotolewa kufikia Desemba 2017, sawa na ongezeko la asilimia 18.5. Vile vile, katika kipindi hicho, ujira wenye thamani ya shilingi bilioni 83.29 ulilipwa kama mshahara kwa kaya maskini zilizoshiriki katika utekelezaji wa mradi wa ajira za muda katika jamii zao ikilinganishwa na ujira wenye thamani ya shilingi bilioni 47.6 uliolipwa kufikia Desemba 2017, sawa na ongezeko la asilimia 75.0. Vile vile, jumla ya shilingi bilioni 35.79 zililipwa kama malipo yasiyo ya mshahara katika utekelezaji mradi wa ajira za muda kufikia mwaka 2018.

MAENDELEO YA WATU

183. Mwaka 2018, Serikali iliendelea na juhudi za kuboresha maendeleo ya watu kwa kuimarisha utoaji wa huduma za msingi za afya, elimu na maji pamoja na kuinua viwango vya maisha ya Watanzania. Aidha, Serikali, iliendelea na juhudi za kuimarisha ustawi wa jamii na kuhakikisha kwamba ukuaji wa uchumi unaenda sambamba na maendeleo ya watu. Katika kutekeleza hilo, Serikali iliweka kipaumbele katika kuboresha huduma za afya na elimu ili kupata matokeo bora ya maendeleo ya watu. Kwa mujibu wa Taarifa ya Dunia ya Maendeleo ya Watu ya mwaka 2018 (UNDP - Global Human Development

Indices and Indicators 2018), Tanzania ilikuwa nafasi 154 kati ya nchi 189 katika maendeleo ya watu mwaka 2017 ikilinganishwa na nafasi ya 154 kati ya nchi 188 mwaka 2016. Aidha, Fahirisi ya Maendeleo ya Watu (HDI) iliongezeka kutoka 0.533 mwaka 2016 hadi kufikia 0.538 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 0.94.

184. Rushwa ni kikwazo kikubwa kwa maendeleo endelevu ya kiuchumi na kijamii. Kwa kutambua hilo, mwaka 2018, Serikali iliendelea kupambana na vitendo vya rushwa hususan katika sekta ya umma. Jitihida hizi ziliifanya Tanzania kupata alama 36 ya fahirisi ya rushwa (Corruption Perception Index - CPI) katika kupambana na vitendo vya rushwa mwaka 2018 kama ilivyokuwa mwaka 2017. Kimataifa nafasi ya Tanzania katika kupambana na vitendo vya rushwa katika sekta ya umma iliimarika kwa nafasi 4 kufikia nafasi ya 99 kati ya nchi 183 ikilinganishwa na nafasi ya 103 kati ya nchi 180 mwaka 2017.

SEHEMU YA TATU

SUALA MAALUMU KIMAENDELEO

SURA YA 10

MABORESHO YA MWAKA WA KIZIO KWA TAKWIMU ZA PATO LA TAIFA

Chimbuko

185. Historia ya kutayarisha takwimu za Pato la Taifa Tanzania Bara ilianza mwaka 1954. Kuanzia kipindi hicho, yalifanyika maboresho katika wigo wa shughuli zote za kiuchumi kwa kuzingatia miongozo ya kimataifa. Takwimu za Pato la Taifa za vipindi vilivyopita zilikuwa zikitayarishwa kwa kuzingatia dhana, tafsiri na miongozo ya kuanisha shughuli za kiuchumi kama ilivyoainishwa kwenye Mifumo ya Ukokotoaji wa Takwimu za Pato la Taifa (Systems of National Accounts) ya mwaka 1953, 1968 na 1993. Hadi sasa, yamefanyika maboresho katika awamu sita ya takwimu za Pato la Taifa kuanzia mwaka 1954. Awamu hizo ni: maboresho ya kwanza ambayo yalitumia mwaka wa kizio 1966 na yalizingatia Mfumo wa Mwaka 1953; maboresho ya pili yalitumia mwaka wa kizio 1976 na yalizingatia Mfumo wa Mwaka 1968; maboresho ya tatu yalitumia mwaka wa kizio 1992 na yalizingatia Mfumo wa Mwaka 1968 na kwa sehemu ya Mfumo wa Mwaka 1993; maboresho ya nne yalitumia mwaka wa kizio 2001 na yalizingatia Mfumo wa Mwaka 1993; maboresho ya tano yalitumia mwaka wa kizio 2007 na yalizingatia Mfumo wa Mwaka 1993 na sehemu ya Mfumo wa Mwaka 2008; na maboresho ya sita yametumia mwaka wa kizio 2015 na yamezingatia Mfumo wa Mwaka 2008.

Umuhimu wa Maboresho ya Takwimu za Pato la Taifa

186. Maboresho ya takwimu za Pato la Taifa ni mchakato unaohusisha kubadilisha mwaka wa kizio uliopitwa na wakati na kutumia mwaka wa kizio wenye taarifa za karibuni. Mwaka wa kizio ni mwaka wa rejea unaotumika kukokotoa takwimu linganifu za Pato la Taifa za miaka mbalimbali. Maboresho hufanyika ili kuhakikisha kuwa ukokotoaji wa Pato la Taifa unaendana na mabadiliko ya kijamii, kiuchumi, kisayansi na kiteknolojia. Aidha, Kamisheni ya Takwimu ya Umoja wa Mataifa inapendekeza kuwa maboresho yafanyike kila baada ya miaka mitano ili kuwa na takwimu zinazoendana na wakati na zinazoakisi hali halisi ya mabadiliko katika mfumo wa uchumi. Kwa ujumla, maboresho ya takwimu za Pato la Taifa yanafanyika kwa sababu zifuatazo:

(i) Takwimu za mwaka wa kizio husika kupitwa na wakati na hivyo, kushindwa kutoa taswira halisi ya mabadiliko ya muundo wa

uchumi kwa wakati huo;

(ii) Kujumuisha mabadiliko yaliyojitokeza katika uchumi kwenye mfumo wa uzalishaji bidhaa, matumizi na uwekezaji;

(iii) Kuhuisha mabadiliko ya bei za bidhaa mbalimbali yaliyotokea katika kipindi hicho;

(iv) Kuhuisha orodha ya bidhaa mpya zinazokuwa zimeingia kwenye soko kutokana na kukua kwa teknolojia na kuondoa bidhaa ambazo hazipo sokoni;

(v) Kujumuisha taarifa zote mpya kutoka katika taarifa za kiutawala, sensa na tafiti zilizofanyika miaka ya karibuni; na

(vi) Kuzingatia matakwa mapya ya Mfumo wa Kimataifa wa Kutayarisha takwimu za Pato la Taifa na miongozo ya kuainisha shughuli za kiuchumi.

187. Mchakato wa kubadilisha mwaka wa kizio unahusisha kufanya maboresho katika maeneo yafuatayo: mfumo wa uzalishaji bidhaa katika uchumi; mabadiliko ya bei za bidhaa na huduma mbalimbali; mabadiliko ya bidhaa kutokana na kukua kwa teknolojia na ubunifu; na Mabadiliko upande wa mahitaji kama vile kubadilika kwa mwenendo wa matumizi na upatikanaji wa bidhaa za kukuza mitaji. Kadiri mwenendo wa matumizi na uzalishaji unavyobadilika, mfumo wa bei nao hubadilika hivyo, kuendelea kutumia mwaka wa kizio wa zamani unakuwa hauakisi hali halisi ya mwenendo wa uchumi. Kutokana na sababu hizo, kuna umuhimu wa kubadilisha mwaka wa kizio ili kuboresha makadirio ya kiwango cha ukuaji wa Pato la Taifa na kuendana na mabadiliko ya uchumi kwa ujumla

Malengo na Mbinu Zilizotumika Kutayarisha Takwimu za Pato la Taifa kwa Mwaka wa Kizio 2015

188. Serikali kupitia Ofisi ya Taifa ya Takwimu ilifanya maboresho ya Takwimu za Pato la Taifa kwa mwaka wa kizio 2015 kwa kuzingatia miongozo, kanuni, mbinu na mifumo inayokubalika Kimataifa hususan, Mfumo wa Kimataifa wa Mwaka 2008 na Mwongozo wa kuainisha shughuli mbalimbali za kiuchumi unaojulikana kama *International Standard Industrial Classification of all economic activities Revision 4* (ISIC Rev. 4). Maboresho hayo yalitumia mbinu ya Mizania ya Ugavi na Matumizi (Supply and Use Tables) ambayo iliwezesha kupatikana kwa takwimu za Pato la Taifa kwa njia za uzalishaji wa bidhaa na huduma (production approach), matumizi (expenditure approach) na mapato (income approach).

189. Maboresho ya takwimu za Pato la Taifa kwa mwaka wa kizio 2015 yalifanyika kwa malengo yafuatayo: kuboresha takwimu za Pato la Taifa ziweze kuakisi vyema shughuli za kiuchumi katika nchi ili kuendana na mabadiliko ya kiuchumi yaliyojitokeza katika kipindi cha hivi karibuni katika nyanja za kijamii, kiteknolojia na kimfumo; na kuhakikisha upatikanaji wa takwimu linganifu kimataifa kwa mujibu wa mfumo wa mwaka 2008.

Maboresho ya Takwimu za Pato la Taifa

190. Maboresho ya takwimu za Pato la Taifa hufanyika kila baada ya miaka mitano kulingana na upatikanaji wa takwimu mpya kutoka vyanzo mbalimbali. Vyanzo vya taarifa vilivyotumika kukokotoa takwimu za Pato la Taifa ni sensa, tafiti mbalimbali, taarifa za kiutawala na tafiti maalumu zenye lengo la kujazia takwimu pale ambapo vyanzo vingine havikuweza kutoa taarifa za kutosheleza. Aidha, taarifa zilizotumika katika kuandaa takwimu za Pato la Taifa kwa mwaka wa kizio 2015 kwa Tanzania Bara ni pamoja na:

(i) Sensa na tafiti mbalimbali: Utafiti wa Matumizi na Mapato wa Kaya Binafsi 2011/12, Tafiti ya Watu Wenye Uwezo wa Kufanya Kazi 2014, Utafiti wa Ajira na Mapato 2015, Sensa ya Kilimo 2007/08, Utafiti wa Kilimo 2014/15, Sensa ya Uzalishaji Viwandani 2013, Utafiti wa Kufuatilia Kaya 2014, na Utafiti wa Uzalishaji Viwandani wa mwaka 2015;

(ii) Tafiti maalum**:** Utafiti wa Shughuli za Biashara wa mwaka 2015 na Utafiti wa Asasi Zisizo za Kiserikali zinazohudumia Kaya Binafsi wa mwaka 2015; na

(iii) Vyanzo vingine**:** Taarifa za kiutawala za uuzaji na uagizaji wa bidhaa na huduma nje, takwimu za mapato na matumizi ya Serikali pamoja na takwimu za Kodi ya Ongezeko la Thamani.

191. Matumizi makubwa ya takwimu za Pato la Taifa ni: kutathmini hali ya ukuaji wa uchumi wa nchi katika kipindi husika; kupanga mipango ya maendeleo na kutoa maamuzi; kupima mchango wa shughuli mbalimbali za kiuchumi na ukuaji wake katika kipindi husika; msingi wa utayarishaji wa bajeti ya Serikali; kulinganisha uchumi wa nchi na nchi nyingine; kutathimini mabadiliko yanayotokea katika uchumi; na hutumika kuwianisha viashiria mbalimbali.

192. Maboresho ya mwaka wa kizio wa 2015 wa takwimu za Pato la Taifa yamesababisha: kubadilika kwa mfumo na ukubwa wa Pato la Taifa; kubadilika kwa viwango vya ukuaji na mchango wa sekta mbalimbali katika Pato la Taifa; na mabadiliko ya uwiano wa viashiria mbalimbali kwa Pato la Taifa. Kukamilika kwa maboresho ya mwaka wa kizio kumechangia kuleta mabadiliko ya mwenendo wa Pato la Taifa pamoja na viashiria vingine vya kiuchumi. Mabadiliko makubwa yamejitokeza katika maeneo yafuatayo.

a) Thamani ya Pato Ghafi la Taifa

193. Thamani ya Pato ghafi la Taifa kwa mwaka wa mapitio wa 2015 iliongezeka kwa asilimia 3.8 kutoka shilingi milioni 90,854,208 kwa kutumia mwaka wa kizio wa 2007 kufikia shilingi milioni 94,349,316 kwa mwaka wa kizio wa 2015. Kwa wastani, takwimu za Pato ghafi la Taifa zimeongezeka kwa asilimia 3.2 katika kipindi cha mwongo mmoja uliopita (2008 – 2017) kwa kutumia mwaka wa kizio wa 2015 ikilinganishwa na takwimu za mwaka wa kizio wa 2007, kama inavyoonekana kwenye **Kielelezo Na. 10.1**. Aidha, matokeo ya maboresho ya mwaka wa kizio 2015 yanaonesha ongezeko la thamani katika shughuli za kilimo, misitu na uvuvi limepungua wakati shughuli za viwanda na ujenzi pamoja na huduma limeongezeka ikilinganishwa na mwaka wa kizio 2007, kama inavyoonekana kwenye **Kielelezo Na. 10.2.**

Kielelezo Na. 10.1: Mwenendo wa Pato Ghafi la Taifa Kabla na Baada ya Maboresho (Shilingi Bilioni)

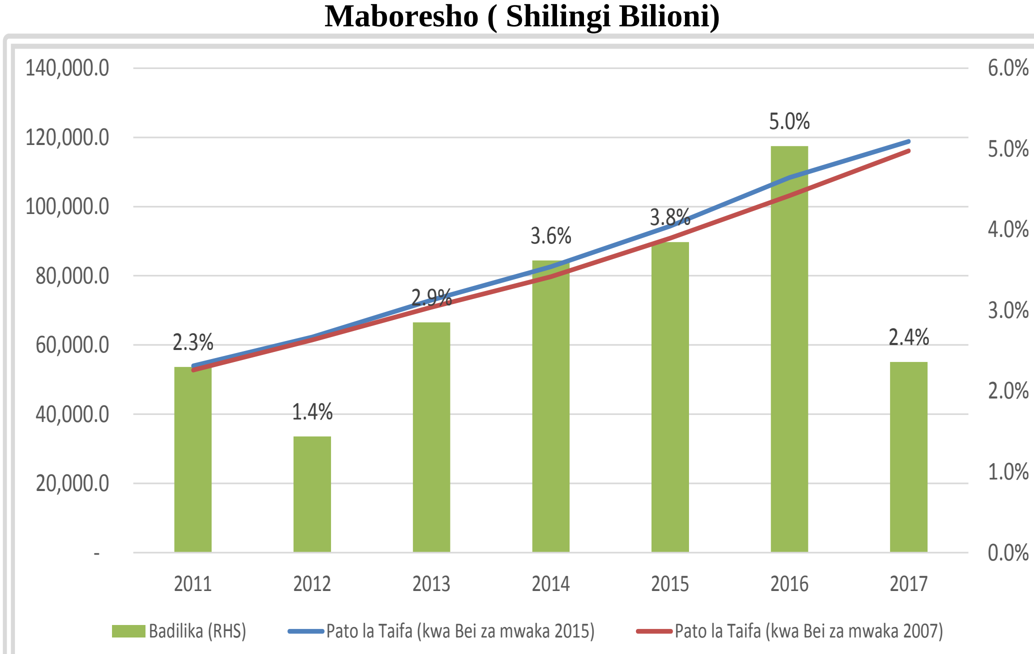

194. Tofauti zilizopo katika takwimu za Pato la Taifa kwa bei za miaka ya 2007 na 2015 zinatokana na kuboreshwa kwa mbinu za ukokotoaji na kuimarika kwa upatikanaji wa taarifa na takwimu husuan, kupitia matumizi ya TEHAMA. Kimsingi, tofauti hizo zilitokana na kujumuishwa kwa takwimu mpya zilizotokana na tafiti pamoja na vyanzo mbalimbali vikiwemo usafirishaji wa gesi asilia kupitia bomba la gesi na usafirishaji wa abiria kwa kutumia mabasi yaendayo haraka - Dar es Salaam. Ongezeko la Pato ghafi la Taifa linaashiria kuwepo kwa mabadiliko ya kimfumo katika uchumi, mabadiliko ya mwenendo wa uzalishaji, matumizi na uwekezaji na mabadiliko ya wastani wa bei za bidhaa na huduma.

Kielelezo Na. 10.2: Ongezeko la Thamani kwa shughuli za kiuchumi mwaka 2015, kwa kutumia Takwimu za Mwaka kizio 2007 na 2015

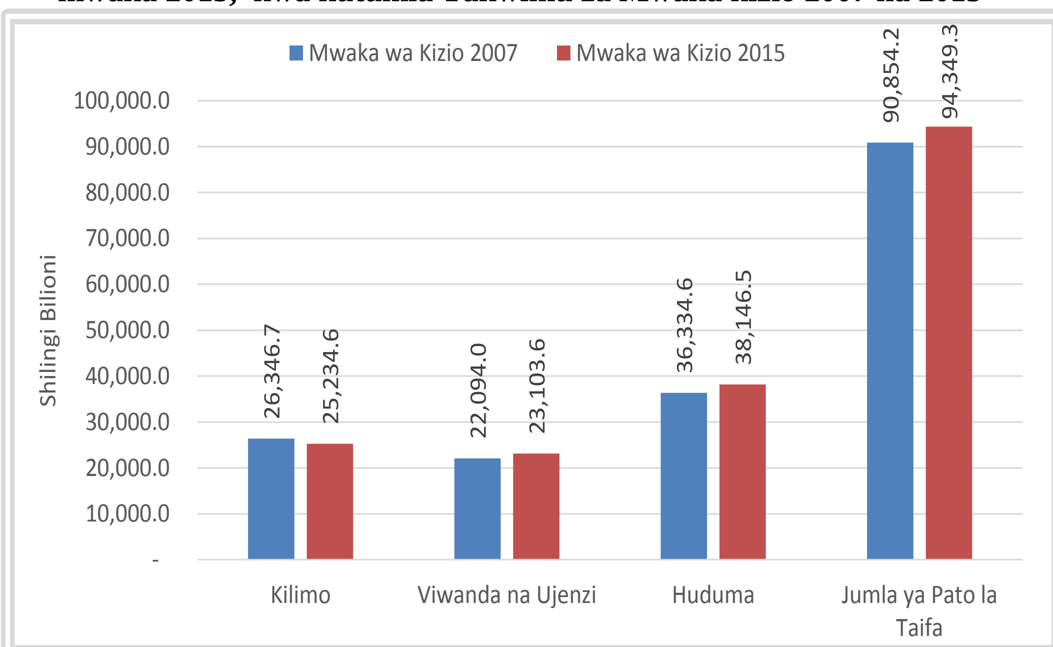

b) Ongezeko la Thamani Kisekta

195. Maboresho ya mwaka wa kizio yamebadilisha kwa viwango tofauti thamani ya ongezeko la Pato kwa kila sekta. Pato ghafi la sekta za uzalishaji viwandani, malazi na uchukuzi liliongezeka kwa zaidi ya asilimia 50 na lilikuwa na ongezeko la mchango katika Pato la Taifa. Aidha, sekta ya huduma za fedha, afya, upangishaji majengo na madini zilikuwa na ongezeko kubwa la Pato ghafi, kama inavyoonekana kwenye **Jedwali 10.1**. Ongezeko la thamani kisekta, lilitokana na maboresho yaliyofanywa katika ukokotoaji wa Pato la Taifa

ambayo yalizingatia hatua ya udhibiti wa shughuli za madini; kuongezeka kwa uwekezaji wa sekta ya umma na binafsi katika afya; na ujenzi wa nyumba za biashara na ofisi; na mageuzi katika shughuli za huduma za kifedha ikiwemo huduma za fedha kupitia mitandao ya simu.

Jedwali Na. 10.1: Ongezeko la Thamani kwa Shughuli za Kiuchumi Kabla na Baada ya Maboresho kwa Mwaka 2015

		Kabla ya Marekebisho	Baada ya Barekebisho	Badiliko
	SHUGHULI YA KIUCHUMI	Shilingi Milioni		Asilimia
A	**Kilimo, Misitu na Uvuvi**	**26,346,673**	**25,234,560**	-4.2%
	Kilimo cha Mazao	14,193,178	13,296,720	-6.3%
	Mifugo	7,135,172	7,167,798	0.5%
	Misitu	3,146,646	2,924,236	-7.1%
	Uvuvi	1,871,677	1,845,806	-1.4%
	Viwanda na Ujenzi	**22,093,974**	**23,103,647**	4.6%
B	Uchimbaji Madini na Mawe	3,659,599	4,055,619	10.8%
C	Viwanda	4,768,917	7,411,672	55.4%
D	Umeme	898,712	798,801	-11.1%
E	Maji safi na Maji taka	392,557	390,758	-0.5%
F	Ujenzi	12,374,188	10,446,797	-15.6%
	Huduma	**36,334,586**	**38,146,529**	5.0%
G	Biashara na Matengenezo	9,714,665	8,747,862	-10.0%
H	Uchukuzi na Uhifadhi mizigo	3,864,156	6,929,895	79.3%
I	Malazi na Huduma ya chakula	947,944	1,421,916	50.0%
J	Habari na Mawasiliano	1,809,897	1,681,098	-7.1%
K	Fedha na Bima	3,254,440	4,189,021	28.7%
L	Upangishaji Majengo na Biashara	4,035,613	5,651,637	40.0%
M	Utawala na Ulinzi	8,012,812	4,548,604	-43.2%
N	Elimu	2,309,345	2,413,306	4.5%
O	Afya na Huduma za Jamii	1,275,702	1,419,090	11.2%
P	Huduma nyingine	1,110,013	1,144,099	3.1%
Q	Jumla ya Ongezeko la Thamani	**83,737,418**	**86,484,736**	3.3%
R	Ongeza kodi katika bidhaa	7,116,789	7864579.414	10.5%
S	Pato la Taifa (GDP) kwa bei za soko	**90,854,208**	**94,349,316**	3.8%

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

196. Maboresho ya mwaka wa kizio 2015 yamesababisha mabadiliko ya mchango wa sekta mbalimbali katika Pato la Taifa kutokana na mabadiliko ya bei, bidhaa, teknolojia na mabadiliko ya tabia za walaji. Aidha, hakukuwa na mabadiliko makubwa katika muundo wa uchumi ambapo sekta za kilimo, biashara, ujenzi na uchukuzi zikiendelea kuchangia kwa kiasi kikubwa katika Pato la Taifa kwa wastani wa asilimia 50 kwa pamoja, wakati ambapo mchango wa sekta za madini, uzalishaji viwandani, huduma za fedha na bima, na

upangishaji majengo uliongezeka, kama inavyoonekana kwenye **Jedwali Na.10.2**.

Jedwali Na. 10.2: Mabadiliko ya Mchango wa Shughuli za Uchumi Katika Pato la Taifa kwa Mwaka 2015

	SHUGHULI YA KIUCHUMI	Kabla ya Marekebisho	Baada ya Barekebisho	Badiliko
A	**Kilimo, Misitu na Uvuvi**	29.0%	26.7%	-7.8%
	Kilimo cha Mazao	15.6%	14.1%	-9.8%
	Mifugo	7.9%	7.6%	-3.3%
	Misitu	3.5%	3.1%	-10.5%
	Uvuvi	2.1%	2.0%	-5.0%
	Viwanda na Ujenzi	24.3%	24.5%	0.7%
B	Uchimbaji Madini na Mawe	4.0%	4.3%	6.7%
C	Viwanda	5.2%	7.9%	49.7%
D	Umeme	1.0%	0.8%	-14.4%
E	Maji safi na Maji taka	0.4%	0.4%	-4.1%
F	Ujenzi	13.6%	11.1%	-18.7%
	Huduma	40.0%	40.4%	1.1%
G	Biashara na Matengenezo	10.7%	9.3%	-13.3%
H	Uchukuzi na Uhifadhi mizigo	4.3%	7.3%	72.7%
I	Malazi na Huduma ya chakula	1.0%	1.5%	44.4%
J	Habari na Mawasiliano	2.0%	1.8%	-10.6%
K	Fedha na Bima	3.6%	4.4%	23.9%
L	Upangishaji Majengo na Biashara	4.4%	6.0%	34.9%
M	Utawala na Ulinzi	8.8%	4.8%	-45.3%
N	Elimu	2.5%	2.6%	0.6%
O	Afya na Huduma za Jamii	1.4%	1.5%	7.1%
P	Huduma nyingine	1.2%	1.2%	-0.7%
Q	Jumla ya Ongezeko la Thamani	92.2%	91.7%	-0.5%
R	Ongeza kodi katika bidhaa	7.8%	8.3%	6.4%
S	Pato la Taifa (GDP) kwa bei za soko	100.0%	100.0%	0.0%

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

c) Matokeo kwa Viashiria vya Kiuchumi

197. Matokeo ya maboresho ya mwaka wa kizio wa 2015 yamesababisha uwiano wa viashiria vingi kubadilika ambapo wastani wa Pato la kila mtu kwa mwaka wa mapitio wa 2015 uliongezeka kufikia shilingi 1,968,965 ikilinganishwa na shilingi 1,896,026 kwa kutumia mwaka wa kizio wa 2007. Aidha, uwiano wa mapato ya ndani kwa Pato la Taifa unaonekana kupungua na kuwa asilimia 13.9 mwaka 2015/16 ikilinganishwa na asilimia 14.4 kwa takwimu za Pato la Taifa za mwaka wa kizio wa 2007. Vile vile, uwiano wa deni

la Serikali kwa Pato ghafi la Taifa umepungua kufikia asilimia 35.4 mwaka 2015/16 ikilinganishwa na uwiano wa asilimia 36.7 kwa mwaka wa kizio 2007.

d) Viwango vya Ukuaji wa Uchumi

198. Maboresho ya takwimu za Pato la Taifa kwa mwaka wa kizio wa 2015 yanaonesha kuwa uchumi wa Tanzania ni imara licha ya kwamba viwango vya ukuaji vimepungua ikilinganishwa na mwaka wa kizio wa 2007. Pato la Taifa lilikua kwa wastani wa asilimia 6.3 katika kipindi cha muongo mmoja uliopita baada ya maboresho ikilinganishwa na wastani wa asilimia 6.6 kabla ya maboresho. Kwa mwaka 2017, Pato la Taifa lilikua kwa asilimia 6.8 baada ya maboresho ya takwimu ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 6.9 mwaka 2016. Aidha, mwenendo wa ukuaji kisekta umekuwa na matokeo mchanganyiko ambapo baadhi ya sekta zimekuwa na ongezeko la viwango vya ukuaji na baadhi zikipungua kabla na baada ya maboresho. Katika kipindi cha mwaka 2015 hadi 2017, viwango vya ukuaji wa sekta za kilimo, uzalishaji viwandani na afya kabla ya maboresho vilikua kwa wastani wa asilimia 2.7, 7.1 na 5.3 ikilinganishwa na ukuaji wa asilimia 5.4, 8.7, na 6.1 baada ya maboresho kwa mtiririko huo.

Kielelezo Na. 10.3: Ukuaji Halisi wa Pato la Taifa (2006 -2017)

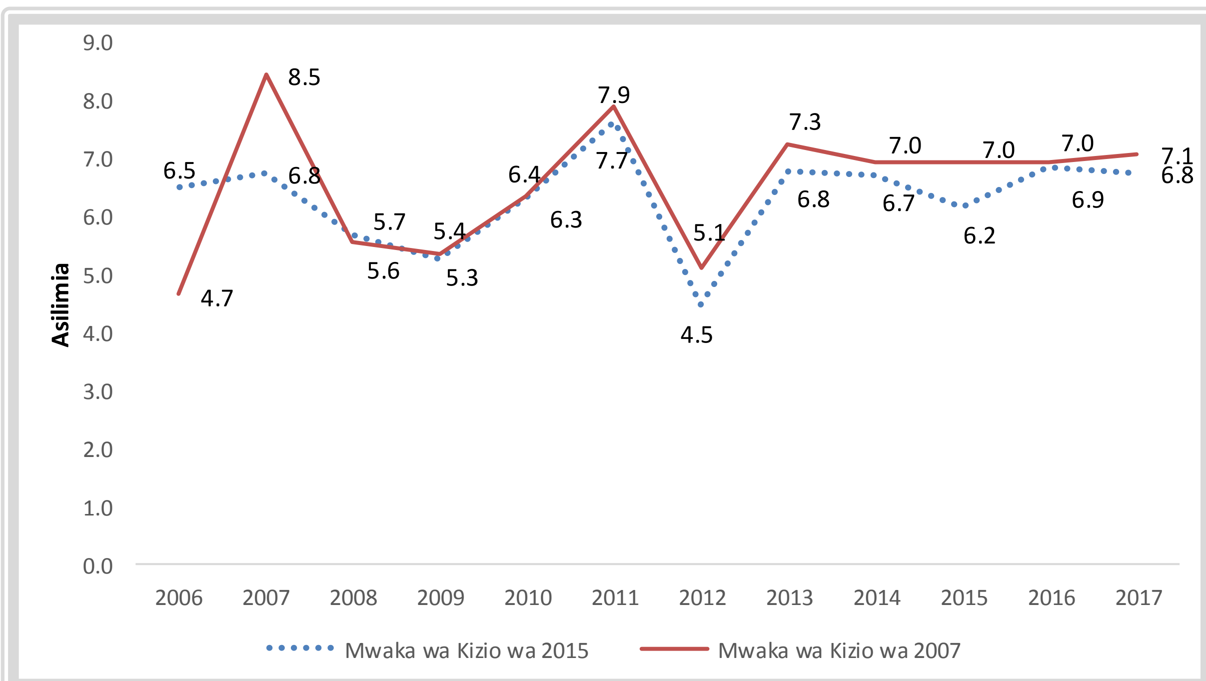

SEHEMU YA NNE

MAENDELEO KATIKA SEKTA MBALIMBALI

SURA YA 11
KILIMO NA USHIRIKA

KILIMO

Uzalishaji wa Mazao ya Chakula

199. Mwaka 2018, uzalishaji wa mazao ya chakula hususan mchele, ngano, mihogo na ndizi uliongezeka ikilinganishwa na mwaka 2017 kutokana na kuwepo kwa hali nzuri ya hewa. Aidha, uzalishaji wa mazao ya mahindi, mtama, viazi, maharage na mikunde ulishuka kutokana na mashambulizi ya visumbufu kama vile, viwavijeshi vamizi, panya na kweleakwelea, **Jedwali Na. 11.1** linaonesha mwenendo wa uzalishaji wa mazao ya chakula.

Jedwali Na. 11.1: Uzalishaji wa Mazao ya Chakula (Tani' 000)

Zao	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Badiliko (%)
Mahindi	5,104	5,288	6,734	5,908	6,149	6,681	6,273	-6.1
Mchele	1,170	1,342	1,681	1,937	2,229	1,594	2,220	39.3
Ngano	109	102	167	72	76	50	57	14.0
Mtama/Ulezi	1,052	1,074	1,246	1,007	1,003	1,064	988	-7.1
Mihogo	1,821	1,878	1,664	1,962	2,205	1,342	2,791	108.0
Maharage/Mikunde	1,827	1,871	1,697	1,808	1,959	2,318	1,823	-21.4
Ndizi	842	1,317	1,064	1,195	1,061	845	1,132	34.0
Viazi vitamu	1,418	1,808	1,761	1,645	1,491	2,008	1,608	-19.9

Chanzo: Wizara ya Kilimo

200. Tathmini ya uzalishaji wa mazao ya chakula iliyofanyika Desemba 2018, ilionesha kuwa uzalishaji ulikuwa tani 16,891,974 (mazao ya nafaka tani 9, 537,857 na mazao yasiyo ya nafaka tani 7,354, 117) ikilinganishwa na mahitaji ya tani 13,569,285 za chakula mwaka 2018 ambapo mazao ya nafaka yalikuwa tani 8,627,273 na mazao yasiyo ya nafaka tani 4,942,012. Hii iliwezesha kuwa na ziada ya tani 3,322,689 na hivyo nchi kuwa na kiwango cha utoshelevu wa chakula kwa asilimia 124.

Uzalishaji wa Mazao ya Biashara

201. Mwaka 2018, uzalishaji wa mazao makuu ya biashara ulikuwa tani 967,184 ikilinganishwa na tani 901,641 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 7.3. Hii ilitokana na kuongezeka kwa uzalishaji wa mazao ya pamba, chai, pareto, korosho, na mkonge. Hata hivyo, uzalishaji wa kahawa, tumbaku na sukari ulipungua kwa asilimia 6.4, 13.8 na 8.2 mtawalia. Kupungua kwa uzalishaji wa tumbaku kulitokana na kushuka kwa mahitaji katika soko la dunia

kulikosababisha kampuni za ununuzi kupunguza kiasi cha ununuzi wa tumbaku kwa wakulima. Vile vile, kupungua kwa uzalishaji wa sukari kulitokana na vipindi virefu vya mvua vilivyosababisha kushuka kwa viwango vya sukari kwenye miwa pamoja na kipindi kifupi cha uvunaji wa miwa. Uzalishaji wa kahawa ulishuka kutokana na msimu mfupi katika mzunguko wa uzalishaji na hali ya hewa kutokuwa nzuri. **Jedwali Na. 11.2** linaonesha mwenendo wa uzalishaji wa mazao ya biashara.

Jedwali Na. 11.2: Uzalishaji wa Mazao ya Biashara (Tani)

Zao	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Badiliko (%)
Pamba	225,938	357,130	246,767	203,312	149,455	132,934	222,039	67.0
Kahawa	126,624	86,359	100,000	87,737	60,691	48,329	45,245	-6.4
Chai	262,880	296,697	294,421	304,007	293,075	26,975	34,010	26.1
Pareto	32,810	33,700	33,000	35,750	32,629	2,150	2,400	11.6
Tumbaku	5,700	6,100	7,090	6,050	2,011	58,639	50,522	-13.8
Korosho	33,219	71,200	47,301	41,674	60,921	265,238	313,826	18.3
Mkonge	25,690	34,875	37,571	39,204	42,314	36,533	40,635	11.2
Sukari	160,000	127,947	123,449	197,933	155,416	330,843	303,752	-8.2
Jumla	**872,861**	**1,014,008**	**889,599**	**915,667**	**796,512**	**901,641**	**967,184**	**7.3**

Chanzo: Wizara ya Kilimo

Uzalishaji wa Mazao ya Mbegu za Mafuta

202. Mwaka 2018, uzalishaji wa mazao ya mafuta ya alizeti, karanga, ufuta, michikichi na soya ulifikia tani 1,607,198 ikilinganishwa na tani 6,667,893 mwaka 2017, sawa na upungufu wa 75.9. Upungufu huo ulitokana na ukosefu wa soko la uhakika na bei ya kuridhisha kwa mazao hayo. Aidha, uzalishaji wa zao la soya uliongezeka kutokana na ongezeko la mahitaji yake na hivyo wakulima kuhamasika na kuzalisha kwa wingi. Uzalishaji wa mazao hayo ni kama inavyooneshwa katika **Jedwali Na.11.3**.

Jedwali Na. 11.3: Uzalishaji wa Mazao ya Mafuta (Tani)

Zao	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Badiliko (%)
Alizeti	1,125,000	2,625,000	2,755,000	2,878,500	2,995,500	3,112,500	768,188	-75.3
Karanga	810,000	1,425,000	1,635,735	1,835,933	2,025,595	2,215,257	643,485	-71.0
Ufuta	456,000	1,050,000	1,113,892	1,174,589	1,232,092	1,291,724	133,704	-89.6
Mawese	24880	40500	41000	41475	41925	42277	40,500	-4.2
Soya	5620	5830	6025	6030	6035	6135	21,321	247.5
Jumla	**2,421,500**	**5,146,330**	**5,551,652**	**5,936,527**	**6,301,147**	**6,667,893**	**1,607,198**	**-75.9**

Chanzo: Wizara ya Kilimo

Uzalishaji wa Mazao ya Bustani

203. Mwaka 2018, uzalishaji wa mazao ya bustani yakiwemo matunda, maua, mboga na viungo ulipungua hadi kufikia tani 5,333, 297 kutoka tani 6, 563,793 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 18.9. Upungufu huu ulitokana na ukosefu wa soko la uhakika wa mazao hayo. Hata hivyo uzalishaji wa mboga uliongezeka kwa asilimia 22.9 na maua asilimia 8.7. Mwenendo wa hali ya uzalishaji wa mazao ya bustani ni kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 11.4.**

Jedwali Na.11. 4: Mwenendo wa Uzalishaji wa Mazao ya Bustani (Tani)

Zao	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Badiliko (%)
Matunda	3,938,730	4,096,280	4,416,690	4,574,240	4,711,000	5,243,343	3,703,124	-29.4
Mboga	901,680	937,750	1,005,305	1,041,375	1,189,000	1,298,388	1,595,489	22.9
Maua	9,850	10,200	10,790	11,140	11,500	11,615	12,622	8.7
Viungo	7,370	8,125	8,377	8,609	20,400	22,062	22,062	0.0
Jumla	**4,857,630**	**5,052,355**	**5,441,162**	**5,635,364**	**5,931,900**	**6,563,793**	**5,333,297**	**-18.9**

Chanzo: Wizara ya Kilimo

Uwekezaji katika Shughuli za Kiuchumi za Kilimo

204. Mwaka 2018, jumla ya matrekta makubwa 1,476 na madogo 380 yaliingizwa nchini ikilinganishwa na matrekta makubwa 1,604 na madogo 378 yaliyoingizwa mwaka 2017. Aidha, Serikali kwa kushirikiana na Shirika la Maendeleo la Taifa, Benki ya Maendeleo TIB, na Benki ya Maendeleo ya Kilimo, ilitoa mafunzo kwa madereva 76 wa matrekta kuhusu uendeshaji bora na matengenezo ya matrekta aina ya URSUS. Vile vile, viongozi 108 wa vyama vya msingi 53 vya mazao waliokopeshwa matrekta walipatiwa mafunzo ya usimamizi na uendeshaji wa matrekta hayo. Kati ya hivyo, vyama 50 vilikuwa mkoa wa Mwanza na vitatu wilaya ya Bunda mkoa wa Mara. Katika kuendeleza matumizi ya kilimo hifadhi, Serikali kwa kushirikiana na *Conservation Farming Unit* na *Diocese of Central Tanganyika* ilitoa mafunzo ya matumizi ya kilimo hifadhi kwa wakulima viongozi 365 katika wilaya za Babati, Kiteto, Monduli, Same, Moshi Vijijini, Chamwino na Dodoma Mjini kwa lengo la kuhimiza umuhimu wa hifadhi ya chakula na kuongeza uzalishaji katika maeneo yanayokabiliwa na changamoto za mabadiliko ya tabianchi.

Mwenendo wa Bei na Masoko ya Mazao ya Kilimo

205. Mwaka 2018, mifumo ya masoko ya mazao ya kimkakati iliboreshwa kwa kufanya tafiti za mahitaji ya masoko, kuimarisha vyama vya ushirika, na

kusimamia mikataba baina ya wanunuzi na wakulima. Matokeo ya awali ya utekelezaji ya mifumo hiyo, yalionesha kuongezeka kwa tija, kuimarika kwa bei, upatikanaji wa takwimu na ubora wa mazao. Aidha, kupitia mfumo wa ushirika, wakulima waliweza kupata pembejeo kwa wakati kulingana na mahitaji yao. Katika kipindi hicho, bei ya zao la kahawa katika soko la ndani iliimarika ikilinganishwa na soko la nje. Bei ya kahawa ya Arabika katika soko la dunia ilikuwa dola za Marekani 107.04 ikilinganishwa na dola 112 katika soko la ndani kwa gunia la kilo 50 wakati bei ya kahawa ya Robusta katika soko la dunia ilikuwa dola 73.90 ikilinganishwa na dola 87.13 katika soko la ndani kwa gunia la kilo 50. Bei ya zao la ufuta ilikuwa shilingi 3,770 kwa kilo ikilinganishwa na shilingi 1,870 mwaka 2017. Bei ya korosho ghafi daraja la kwanza ilikuwa shilingi 3,300 kwa kilo na shilingi 2,640 kwa kilo ya korosho ghafi daraja la pili ikilinganishwa na shilingi 1,877 hadi 4,000 kwa kilo mwaka 2017.

Huduma za Ughani

206. Mwaka 2018, Serikali kwa kushirikiana na sekta binafsi iliendelea kutoa mafunzo mbalimbali ya kilimo bora kwa wakulima ili kuongeza uzalishaji na tija. Wakulima 420 walipatiwa mafunzo kwenye kilimo bora cha mboga na matunda, viazi mviringo, maharage na mahindi. Aidha, wakulima 179 walipatiwa mafunzo kuhusu kilimo cha umwagiliaji cha mpunga, utunzaji wa mpunga baada ya mavuno na masoko. Vile vile, mafunzo ya teknolojia ya kilimo shadidi cha mpunga yalitolewa kwa wakulima viongozi 168, maafisa ughani na mafundi sanifu umwagiliaji 70 kutoka skimu 40 za umwagiliaji, maafisa ughani 20 kutoka halmashauri sita na Sekretarieti ya mkoa wa Morogoro na wakulima 250 wa skimu za Kasela, Kazunzu, Luchili na Sukuma zilizopo katika Halmashauri ya Buchosa. Mashamba ya mfano 1,120 ya kilimo shadidi kwa zao la mpunga yalianzishwa kwenye skimu 40 za umwagiliaji katika halmashauri sita za mkoa wa Morogoro.

Vyuo vya Mafunzo ya Kilimo

207. Mwaka 2018, vyuo 14 vya kilimo vilidahili wanafunzi 2,051 wanaofadhiliwa na Serikali kwenye mafunzo ya kilimo ngazi ya astashahada na stashahada ikilinganishwa na wanafunzi 1,956 mwaka 2017. Mafunzo hayo yalitolewa katika vyuo vya Ilonga, Mlingano, Mtwara, Tumbi, Ukiriguru, Uyole, HORTI Tengeru, Mubondo, Maruku, KATC, Igurusi, KATRIN, Chuo cha Sukari Kidatu na Inyala. Aidha, wanafunzi 338 wanaojilipia wenyewe walidahiliwa katika ngazi ya astashahada na stashahada ikilinganishwa na

wanafunzi 246 mwaka 2017. Serikali kupitia vyuo vya kilimo kwa kushirikiana na taasisi binafsi iliendesha mafunzo ya muda mfupi ya kuwajengea uwezo wakulima kuhusu teknolojia mbalimbali za kilimo yanayohusu kilimo cha korosho kwa wakulima 67 Mtwara; kilimo cha mahindi na maharage kwa wakulima 51 Ukiriguru; usindikaji wa mazao kwa wakulima vijana 56 Uyole; kilimo bora cha soya kwa wakulima 31, kilimo shadidi cha mpunga kwa maafisa ughani 33, kilimo bora cha alizeti kwa wakulima 25, na maafisa ughani watano na kilimo bora cha mpunga kwa wakulima 20 Ilonga.

208. Mwaka 2018, Serikali kwa kushirikiana na JICA kupitia mradi wa TANRICE2 ilitoa mafunzo kwa wakulima wa mpunga 1,964 ikilinganishwa na wakulima 4,781 mwaka 2017. Aidha, Serikali kwa kushirikiana na Shirika la *Lutheran World Relief* kupitia mradi wa *Invest* ilifanya mapitio ya mitaala ya astashahada na stashahada ya kozi ya kilimo mseto ambapo wakufunzi 20 walijengewa uwezo. Vile vile, Serikali iliendelea kuwajengea uwezo wakufunzi wa kilimo 22 ambapo wakufunzi 10 walikuwa katika mafunzo ya Shahada ya Uzamili katika Chuo Kikuu cha Kilimo Sokoine na 12 walihudhuria mafunzo ya muda mfupi nchini India na China.

Utafiti

209. Mwaka 2018, Serikali iliidhinisha na kusambaza aina za mbegu bora 25 zilizogunduliwa na Taasisi ya Utafiti wa Kilimo -TARI na taasisi binafsi za kilimo ikilinganishwa na aina za mbegu bora 14 zilizogunduliwa mwaka 2017. Mbegu zilizogunduliwa zilikuwa za mazao ya pamba (2), maharage (9), mahindi (3), karanga (3), njugumawe (2), tumbaku (5) na mpunga (1). Aidha, Serikali kupitia vituo vya TARI, ilizalisha kilo 5,250 za mbegu mama kwa mazao ya pamba (kilo 4,200) na mpunga (kilo 1,050). Vile vile, kilo 94,600 za mbegu za awali zilizalishwa kwa mazao ya pamba kilo 23,240; viazi mviringo kilo 6,380; mpunga kilo 4,780; mahindi kilo 12,600; soya kilo 2,200; na maharage kilo 45,400; na jumla ya miche/vipando 6,769,260 kwa mazao ya migomba (1,750), matunda (3,400), mihogo (3,248,000) na viazi vitamu (3,516,110). Kwa upande mwingine, vituo vya utafiti, vilizalisha kwa njia ya tishu na kusambaza miche ya mananasi 22,000, mihogo 700, migomba 600 na viazi vitamu 150.

210. Matokeo ya utafiti wa udongo uliofanyika katika maeneo yanayolima mazao ya mahindi, mpunga na maharage katika kanda ya Ziwa, Kanda ya Mashariki, Kanda ya Magharibi, Kanda ya Nyanda za Juu Kusini, na Kanda ya Kusini yalifanikiwa kutoa aina mbili za mbolea mpya ya NPS na NPS Zinki.

Aidha, tathmini ya udongo kwa ajili ya kuzalisha zao la miwa ilifanyika katika mashamba makubwa ya miwa ya Mkulazi (hekta 60,000), Mbigiri (hekta 12,000) na Bagamoyo (hekta 10,000) na kuthibitishwa yanafaa kwa kilimo cha miwa. Vile vile, mapitio ya ramani za udongo kwa kutumia mfumo wa kijiografia (GIS) katika ukanda wa SAGCOT yalifanyika ili kurahisisha utambuzi wa maeneo yanayofaa kwa uwekezaji.

Umwagiliaji

211. Mwaka 2018, Serikali kupitia Tume ya Taifa ya Umwagiliaji iliendeleza miundombinu ya umwagiliaji kwa kutekeleza shughuli zifuatazo: kujenga na kukamilisha mifereji ya kutoa maji katika bwawa la Dongobesh (Hanang); kufanyika mapitio ya upembuzi yakinifu na usanifu katika skimu ya Gildahababerg (Hanang); na kukamilisha uchunguzi wa miamba katika skimu ya Lwanyo (Mbarali). Aidha, Tume ilikamilisha maandalizi ya zabuni za ujenzi wa skimu za Igenge (Bunda), Kirya (Mwanga), Endagaw (Mbulu) na kufanya upembuzi yakinifu na usanifu wa skimu za Lupiro (Ulanga), Mwamkulu (Mpanda) na Muhongo (Ngara) pamoja na kuandaa Mpango wa Hifadhi ya Mazingira na Jamii katika skimu ya Madibira. Kupitia Mradi wa Kuongeza Uzalishaji wa Zao la Mpunga, Tume ilitoa mafunzo ya uendeshaji na matunzo kwa wakulima 30 na maafisa ughani wawili katika skimu za Msolwa Ujamaa na Njage katika kanda ya umwagiliaji ya Morogoro iliyopo wilaya ya Kilombero.

MIFUGO

Uzalishaji wa Mifugo na Mazao yake

212. Mwaka 2018, idadi ya mifugo ilifikia ng'ombe milioni 30.5, mbuzi milioni 18.8, kondoo milioni 5.3 na nguruwe milioni 1.9 ikilinganishwa na ng'ombe milioni 28.4, mbuzi milioni 17.7 kondoo milioni 5.1 na nguruwe milioni 1.85 mwaka 2017. Aidha, kuku wa asili walifikia milioni 38.2 ikilinganishwa na kuku milioni 37.4 mwaka 2017.

213. Mwaka 2018, uzalishaji wa maziwa nchini uliongezeka hadi kufikia lita bilioni 2.40 ikinganishwa na lita bilioni 2.09 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 15. Kati ya kiasi kilichozalishwa, lita milioni 792.04 zilitokana na ng'ombe wa kisasa na lita bilioni 1.61 zilitokana na ng'ombe wa asili. Kuongezeka kwa uzalishaji wa maziwa kulitokana na ongezeko la idadi ya ng'ombe wa maziwa wa kisasa, ng'ombe wa asili na ng'ombe chotara kufuatia uhimilishaji unaoendelea nchini. Kiwango cha usindikaji wa maziwa kiliongezeka hadi kufika lita milioni 56.2 kwenye viwanda 76 mwaka 2018

ikilinganishwa na lita milioni 40.1 kwenye viwanda 65 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 40.1.

214. Mwaka 2018, uzalishaji wa nyama uliongezeka hadi kufikia tani 679,992 ikilinganishwa na tani 558,164 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 21.8. Kati ya tani hizo, uzalishaji wa nyama ya ng'ombe ulikuwa tani 471,692; nyama ya mbuzi na kondoo tani 92,999; nyama ya kuku tani 78,110; na nyama ya nguruwe tani 37,191 ikilinganishwa na nyama ya ng'ombe tani 394,604; nyama ya mbuzi na kondoo tani 81,064; nyama ya kuku tani 63,597; na nyama ya nguruwe tani 18,899 mwaka 2017. Ongezeko hili lilitokana na kukua kwa mahitaji ya nyama katika soko la ndani na nje ya nchi hususan soko maalum la kwenye migodi, mahoteli ya kitalii na mauzo ya nyama nje ya nchi

215. Mwaka 2018, uzalishaji wa mayai uliongezeka hadi kufikia mayai bilioni 3.2 ikilinganishwa na mayai bilioni 2.8 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 14.5. Hii ilitokana na kuongezeka kwa uwekezaji katika mashamba makubwa ya kuzalisha mayai. Aidha, uzalishaji wa vifaranga wa kuku wa mayai, wa nyama na chotara ulipungua kutoka vifaranga milioni 64.3 mwaka 2017 hadi vifaranga milioni 62.5 mwaka 2018.

Jedwali Na.11.5: Uzalishaji wa Mazao Yatokanayo na Mifugo

Aina ya Zao	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Uzalishaji wa Maziwa (Lita 000)						
Ng'ombe wa Asili	1,339,613	1,381,451	1,381,451	1,423,288	1,460,900	1,608,099
Ngombe wa Kisasa	623,865	650,570	677,275	703,979	626,100	792,044
Jumla	**1,963,478**	**2,032,021**	**2,058,726**	**2,127,267**	**2,087,000**	**2,400,134**
Uzalishaji wa Nyama (Tani 000)						
Ng'ombe	299,581	309,086	319,112	323,775	394,604	471,692
Mbuzi/ Kondoo	115,652	120,199	124,745	129,292	81,064	92,999
Nguruwe	50,814	74,174	54,360	91,451	18,899	37,191
Kuku	87,408	95,292	99,540	104,292	63,597	78,110
Jumla	**553,455**	**598,751**	**597,757**	**648,810**	**558,164**	**679,992**
Uzalishaji wa Mayai (Idadi 000)						
Mayai	3,725,200	3,899,569	4,153,800	4,353,182	2,758,000	3,156,692

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi

Uzalishaji, Utengenezaji na Usindikaji wa Vyakula vya Mifugo

216. Mwaka 2018, mbegu bora za aina mbalimbali za malisho zenye ujazo wa tani 10 zilizalishwa kutoka mashamba ya Serikali na sekta binafsi ikilinganishwa na tani 3.9 zilizozalishwa mwaka 2017. Aidha, uzalishaji wa majani ya hei uliongezeka kwa asilimia 1.9 na kufikia marobota 1,141,946 ikilinganishwa na marobota 1,120,246 yaliyozalishwa mwaka 2017. Kati ya kiasi hicho, marobota 482,246 yalizalishwa katika mashamba ya Serikali na marobota 659,700 yalizalishwa katika mashamba ya sekta binafsi na kuuzwa kwa wafugaji. Kuongezeka kwa uzalishaji kulitokana na mvua nyingi zilizonyesha katika maeneo ya uzalishaji wa malisho.

217. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kuratibu utengenezaji wa vyakula vya mifugo na kusimamia ubora wake ambapo maeneo 72 ya vyakula vya mifugo yalikaguliwa. Kati ya hayo, maeneo 26 ya kutengeneza vyakula vya mifugo na maeneo matano ya kuhifadhia vyakula vya mifugo yalisajiliwa. Aidha, sekta binafsi ilizalisha tani 776,443 za vyakula vya mifugo ikilinganishwa na tani 1,100,000 zilizozalishwa mwaka 2017. Kupungua kwa kiasi cha vyakula vya mifugo vilivyotengenezwa kulitokana na kushuka kwa mahitaji ya vyakula vya mifugo kufuatia upungufu wa vifaranga vya kuku katika soko.

Biashara ya Mifugo na Mazao Yake

218. Mwaka 2018, mauzo ya mifugo hai yalikuwa na thamani ya shilingi trilioni 2.36 ikilinganishwa na shilingi trilioni 1.1 mwaka 2017. Mauzo hayo yalijumuisha ng’ombe 1,614,321; mbuzi 1,340,222; na kondoo 315,636 ikilinganishwa na ng’ombe 1,337,095; mbuzi 1,056,218; na kondoo 230,221 mwaka 2017. Aidha, idadi ya mifugo hai iliyouzwa nje ya nchi ilipungua na kufikia ng’ombe 1,910, mbuzi 2,751 na kondoo 197 ambao kwa pamoja walikua na thamani ya shilingi bilioni 2.7 kutoka ng’ombe 3,421, mbuzi 23,465 na kondoo 1,710 wenye thamani ya shilingi bilioni 7.6 mwaka 2017. Kupungua kwa biashara ya mifugo hai nje ya nchi kulitokana na kuimarishwa kwa usimamizi wa biashara ya mifugo hai na kudhibiti utoroshwaji wa mifugo kwenda nje ya nchi kupitia doria maalum ya Nzagamba I.

219. Kwa upande wa mauzo ya nyama nje ya nchi, jumla ya tani 2,608.93 ziliuzwa katika nchi za Umoja wa Falme za Kiarabu, Iraq na Vietnam ambapo tani 1,248.14 zilikuwa za nyama ya mbuzi, tani 1,030.79 nyama ya ng’ombe, tani 50 nyama ya kondoo na tani 280 nyama ya punda. Aidha, tani 1,224.55 za

nyama ziliingizwa nchini kutoka Kenya, Afrika Kusini, na Uingereza ambapo tani 506.05 zilikuwa za nyama ya nguruwe, tani 711.03 nyama ya ng'ombe na tani 7.47 nyama ya kondoo.

220. Mwaka 2018, ukusanyaji wa ngozi uliongezeka na kufikia vipande 9,919,704 ambapo vipande vya ngozi za ng'ombe vilikuwa 2,896,796, vipande vya ngozi za mbuzi 5,508,811 na vipande vya ngozi za kondoo 1,514,097 ikilinganishwa na vipande 9,434,559 ambapo vipande vya ngozi za ng'ombe vilikuwa 2,790,561 vipande vya ngozi za mbuzi 4,824,204 na vipande vya ngozi za kondoo 1,819,794 vilivyokusanywa mwaka 2017. Aidha, jumla ya vipande vya ngozi 1,873,180 viliuzwa nje ya nchi ambapo vipande vya ngombe vilikuwa 828,079 na vipande vya mbuzi na kondoo vilikuwa 1,009,101 ikilinganishwa na vipande 2,143,145 vilivyouzwa nje mwaka 2017. Katika kipindi hicho, jumla ya tani 3,650 za ngozi ghafi na tani 4,840 za ngozi iliyosindikwa kwa hatua ya *wet blue* ziliuzwa nje ikilinganishwa na tani 4,835 za ngozi ghafi na tani 6,482 za ngozi iliyosindikwa kwa hatua za *wet blue* zilizouzwa mwaka 2017.

Jedwali Na. 11.6: Ukusanyaji na Uuzaji wa Vipande vya Ngozi Nje ya Nchi

A: UKUSANYAJI WA VIPANDE VYA NGOZI			
Mwaka	**Ngozi za Ng'ombe**	**Ngozi za Mbuzi na Kondoo**	**Jumla ya Ng'ombe, Mbuzi na Kondoo**
2003	2,437,100	6,437,790	8,874,890
2004	2,765,120	4,998,234	7,763,354
2005	1,937,215	2,789,230	4,726,445
2006	1,975,721	2,987,105	4,962,826
2007	2,168,000	5,995,305	8,163,305
2008	2,543,280	3,576,230	6,119,510
2009	1,223,668	6,983,998	8,207,666
2010	2,456,540	3,678,294	6,134,834
2011	2,378,235	4,978,000	7,356,235
2012	3,022,400	4,928,000	7,950,400
2013	2,567,340	6,325,525	8,892,865
2014	2,263,472	3,567,321	5,830,793
2015	2,543,914	5,983,210	8,527,124
2016	2,654,400	6,132,212	8,786,612
2017	2,790,561	6,643,998	9,434,559
2018	2,896,796	7,022,908	9,919,704

B: UUZAJI WA VIPANDE VYA NGOZI NJE			
Mwaka	**Ngozi za Ng'ombe**	**Ngozi za Mbuzi /Kondoo**	**Jumla ya Ng'ombe, Mbuzi na Kondoo**
2003	1,300,000	900,000	2,200,000
2004	1,774,000	1,919,000	3,693,000
2005	1,400,000	1,797,155	3,197,155
2006	1,363,721	2,078,510	3,442,231
2007	1,700,000	1,980,530	3,680,530
2008	2,300,000	2,700,000	5,000,000
2009	982,668	3,469,936	4,452,604
2010	739,315	2,088,582	2,827,897
2011	1,719,506	1,561,000	3,280,506
2012	2,000,000	3,600,000	5,600,000
2013	1,269,060	2,582,525	3,851,585
2014	1,263,472	2,716,436	3,979,908
2015	1,388,139	1,020,000	2,408,139
2016	1,575,139	1,124,000	2,699,139
2017	1,215,030	928,115	2,143,145
2018	828,079	1,009,101	1,837,180

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi

Jedwali Na. 11.7: Mwenendo wa Mauzo ya Ngozi Nje

Mwaka	Ngozi ghafi		Ngozi zilizoongezwa thamani		Jumla ya Thamani (Shilingi milioni)	Ngozi zilizoongezwa thamani (%)
	Kiasi kg ('000')	Thamani (shilingi Milioni)	Kiasi kg ('000')	Thamani (shilingi Milioni)		
2007	10,569	8,571	5,566	16,036	24,607	65.2
2008	5,482	5,107	6,749	12,093	17,200	70.3
2009	1,666	1,433	5,026	6,797	8,230	82.6
2010	3,241	2,438	7,217	8,672	11,110	78.1
2011	8,141	6,831	7,904	17,005	23,836	71.3
2012	2,887	3, 445	5,011	17,375	20,820	83.5
2013	2	3	7,061	22,686	22,689	99.9
2014	1,559	2,231	11,186	33,372	35,603	93.7
2015	372	1,185	6,594	20,878	22,063	94.6
2016	1,758	2,397	2,592	5,097	7,494	68.0
2017	4,835	6,592	6,482	9,452	16,044	58.9
2018	3,650	5,064	4,840	8,794	13,858	75.4

Chanzo: Mamlaka ya Mapato Tanzania

MAENDELEO YA USHIRIKA

221. Mwaka 2018, Serikali kupitia Tume ya Maendeleo ya Ushirika iliendelea kutekeleza majukumu ya udhibiti, usimamizi na uhamasishaji wa ushirika ili kufikia mafanikio ya kiuchumi, kijamii na kupunguza umaskini. Vyama vya ushirika viliongezeka kutoka 10,990 mwaka 2017 hadi vyama 11,331 mwaka 2018. Katika kipindi hicho, Tume ilihakiki vyama vya ushirika 8,804 ambapo vyama hai vilikuwa 7,615 na vyama sinzia 1,189. Ajira zilizotolewa na vyama hai zilikuwa 32,688, kati ya hizo 19,980 zilikuwa za mikataba na 12,708 zilikuwa ajira zisizokuwa za mikataba. Kupitia uhakiki huo, SACCOS 3,642 zilipangwa katika madaraja ambapo 32 zilipewa leseni, 365 zilipangwa kwenye daraja la kupewa leseni na 3,245 zilibaki kwenye daraja la SACCOS zilizosajiliwa. Hadi kufika Desemba 2018, mikopo yenye thamani ya shilingi trilioni 1.3 ilitolewa kwa wanachama wa SACCOS ikilinganishwa na mikopo ya shilingi bilioni 1,007 katika kipindi kama hicho mwaka 2017. Aidha, amana za wanachama zilipungua hadi kufikia shilingi bilioni 37 mwaka 2018 ikilinganishwa na shilingi bilioni 53 mwaka 2017.

222. Tume kwa kushirikiana na Bodi ya Leseni za Ghala iliendelea kuhamasisha wakulima wa mazao ya chai, kahawa, pamba, tumbaku, michikichi na kakao kuuza mazao kupitia vyama vya ushirika chini ya Mfumo wa Stakabadhi Ghalani. Matumizi ya Mfumo huo yaliongeza uzalishaji na ubora wa mazao, kuimarika kwa bei, kuongezeka kwa mapato na kupatikana kwa takwimu sahihi. Mwaka 2017/18, vyama vya ushirika vilikusanya na kuuza mazao ya chai tani 34,010 na tumbaku tani 60,552.

UZALISHAJI WA MIWA NA SUKARI NCHINI

Jedwali Na. 35

Msimu[1]	Miwa				Sukari		
	Wakulima					iliyotumika[3]	
	Umma (000 Tani)	Binafsi (000 Tani)	Jumla (000 Tani)	Bei[2] (Sh./Tani)	Iliyozalishwa Tani	Jumla Tani	Kilo kwa kila mtu[4]
2000/01	1050	284	1334	14000.00	135534	122534	10.00
2001/02	1134	389	1523	14700.00	164498	142398	10.10
2002/03	1402	411	1813	15000.00	190120	167300	10.42
2003/04	1672	670	2342	16800.00	223839	290711	10.90
2004/05	1594	752	2346	20568.00	229617	328005	10.90
2005/06	1545	956	2501	22383.00	263317	343292	12.00
2006/07	1430	611	2041	29000.00	192095	366708	12.00
2007/08	1967	799	2766	32767.00	265434	382518	13.00
2008/09	2056	693	2749	32770.51	279850	396113	13.40
2009/10	1972	598	2570	42046.00	263461	398070	13.68
2010/11	2357	661	3018	43865.00	304135	410259	12.00
2011/12	2036	680	2716	48833.00	262879	439307	12.00
2012/13	2242	711	2953	52167.00	296698	468000	12.00
2013/14	2198	602	2800	50500.00	294300	434782	12.00
2014/15	2466	697	3163	51333.33	304007	511680	12.00
2015/16	2270	569	2839	59706.67	293075	525784	12.00
2016/17	2504	557	3061	72666.67	324930	456000	12.75
2017/18	2550	568	3118	72666.67	303752	515004	13.50
Badiliko (%)							
2016/17-2017/18	1.82	2.08	1.87	0.00	-6.52	12.94	5.88
Ongezeko (%)							
2000/01-2017/18	142.8	389.7	163.3	2776.9	156.2	142.3	127.7

Chanzo: Bodi ya Sukari Tanzania

1 Msimu ni Kati ya Julai na Juni

2 Bei ya Mimea ni ile iliyo na asilimia 10 za Sucrose

3 Ni pamoja na Sukari iliyopelekwa Zanzibar

4 Ni kwa Tanzania bara

* Sukari yote huzalishwa na wakulima/mashirika binafsi

PAMBA ILIYONUNULIWA NA MAUZO NCHINI

Jedwali Na. 36

Msimu [1]	Pamba yenye mbegu					Pamba iliyoondolewa mbegu					
	Uzalishaji Kiasi (tani)			Bei ya wastani (Shs/Kilo)		Kiasi (tani)			Mauzo nchini		
									Kiasi (tani)	Bei ya wastani (Shs/tani)	
	AR	BR	Jumla	AR	BR	AR	BR	Jumla	Jumla [2]	AR	BR
2000/01	123558	0	123558	180.00	..	41415	..	41415	..	..	..
2001/02	148180	0	148180	165.00	..	49668	..	49415	..	..	..
2002/03	187908	781	188689	180.00	50	62983	262	63245	..	..	..
2003/04	139756	213	139969	280.00	100	46843	72	46915	..	..	..
2004/05	341589	0	341589	250.00	0	114496	..	114496	..	..	..
2005/06	376591	0	376591	220.00	0	126228	..	126228	..	..	..
2006/07	130585	0	130585	350.00	0	43770	..	43770	..	..	..
2007/08	200662	0	200662	450.00		70773	-	70773	37488	..	..
2008/09	368697	0	368697	480.00	0	123582	0	123582	66554	..	..
2009/10	267644	0	267644	480.00	0	54851	0	54851	..	..	..
2010/11	163518	0	163518	900.00	0	54809	0	54809	..	..	..
2011/12	225938	0	225938	1000.00	..	75731	..	75731	..	..	..
2012/13	351156	0	351156	660.00	..	117702	..	117702	..	..	..
2013/14	245815	0	245815	700.00	0	82394	0	82394	..	..	..
2014/15	202312	0	202312	750.00	0	67812	0	67812			..
2015/16	149765	0	149765	800.00		50199	0	50199	525784	12	..
2016/17	132934	0	132934	1000.00	0	42203	0	42203			
2017/18	222039	0	222039	1200.00	0	47354	0	47354	585795	12	..
Badiliko (%) 2016/17-2017/18	67.03		67.03	20.00		12.21		12.21			
Ongezeko (%) 2000/01-2017/18	79.70		79.70	566.67		14.34		14.34			

Chanzo: Bodi ya Mauzo ya Pamba

[1] Msimu ni kati ya Juni na Mei

[2] Ni jumla ya AR na BR

.. Takwimu hazikupatikana

Pamba ya Tanzania hainunuliwi wala kuuzwa katika madaraja kwa sasa

ENEO LILILOPANDWA MICHAI NA MAJANI MABICHI YALIYOPATIKANA

Jedwali Na. 37

Msimu [1]	Eneo lililopandwa (hekta): mashamba			Majani Mabichi yaliyopatikana (tani)						Bei kwa mkulima	Mauzo [2] Nchini
				Kiumilikaji: mashamba			Kikanda: mashamba				
	Makubwa	Madogo	Jumla	Makubwa	Madogo	Jumla	Kaskazini	Kusini	Jumla	(Shs/Kilo)	(tani)
2000/01	10811	10364	21175	109007	9728	118735	29419	89316	118735	65.00	2386
2001/02	10811	10364	21175	97297	13999	111296	22794	88502	111296	80.00	2683
2002/03	11097	9762	20889	100677	31718	132395	28679	103716	132395	85.00	3158
2003/04	11485	10801	22286	95986	31993	127979	26384	101595	127979	86.00	3225
2004/05	11271	11442	22713	94172	39246	133418	20649	112769	133418	86.00	4004
2005/06	11310	10977	22287	91337	31881	123218	29046	94172	123218	93.00	3881
2006/07	11271	11956	23227	109632	49024	158656	39673	118983	158656	100.00	4737
2007/08	11272	11449	22722	97310	51160	148470	33456	115015	148471	111.00	4253
2008/09	11271	11449	22722	100644	41167	141811	31677	110134	141811	118.00	4464
2009/10	11272	11449	22722	106021	44716	150737	33309	117428	150737	124.00	5084
2010/11	11272	11449	22722	95511	47616	143127	112368	30759	143127	152.00	6065
2011/12	11272	11449	22722	88582	52359	140941	27009	113932	140941	200.00	4839
2012/13	11272	11449	22722	113628	54872	168500	30997	137503	168500	206.00	5498
2013/14	11272	11449	22722	101489	47001	148490	27935	120555	148490	225.00	5672
2014/15	11272	11449	22722	100018	52467	152485	23283	129202	152485	176.00	6302
2015/16	11272	11449	22721	96759	44605	141364	25413	115915	141328	230.00	10257
2016/17	11272	11449	22722	78929	41495	120424	20592	99832	120424	285.00	4648
2017/18	11322	11705	23028	97088	55426	152514	31489	121025	152514	312.00	5434
Badiliko (%)											
2016/17-2017/18	0.4	2.2	1.3	23.0	33.6	26.6	52.9	21.2	26.6	9.5	16.9
Ongezeko (%)											
2000/01-2017/18	4.7	12.9	8.7	-10.9	469.8	28.4	7.0	35.5	28.4	380.0	127.7

Chanzo: Bodi ya Chai Tanzania

1 Msimu ni kati ya Julai na Juni

2 Chai iliyotengenezwa

.. Takwimu hazikupatikana

KAHAWA ILIYONUNULIWA NA MAUZO NCHINI

Jedwali Na. 38

Msimu[1]	Iliyonunuliwa (Tani)				Bei (Sh./kilo)			Mauzo nchini[+]	
	ARABICA		ROBUSTA	JUMLA	ARABICA		ROBUSTA	KIASI	THAMANI
	Laini	Ngumu			Laini	Ngumu	Maganda	(Tani)	(shs'000)
2000/01	37176	3805	17007	57988	..	..	..	..	..
2001/02	38000	3500	12000	53500	..	..	..	..	..
2002/03	37294	4766	34368	76428	..	..	..	..	..
2003/04	20716	1850	16138	38704	1800.00	1200.00	600.00	38704	46670
2004/05	23870	888	9133	33891	2593.50	1976.00	1235.00	33891	62566
2005/06	24116	1362	8856	34334	1200.00	420.00	270.00	33300	793042
2006/07	33345	2417	19076	54838	2840.00	1796.00	1616.00	548	129868
2007/08	26330	1588	15606	43524	2995.00	1875.00	1734.00	43523	89099
2008/09	37207	1727	29643	68577	2887.00	2172.00	1836.00	68577	165616
2009/10	22217	915	11467	34599	3988.00	2475.00	1563.00	34599	108741
2010/11	30309	2013	24348	56670	4500.00	1300.00	1200.00	56670	264144
2011/12	20775	941	11590	33306	8144.37	5436.40	3276.93	33306	212293
2012/13	33204	1655	36150	71009	4850.00	3600.00	3200.00	71009	281782
2013/14	28212	1115	18875	48202	4314.00	3272.94	3074.58	48202	183709
2014/15	26335	810	18788	45933	5848.00	4515.00	3848.50	..	..
2015/16	21517	460	17526	39503	7249.64	5943.40	4092.89	39503	105761
2016/17	27023	681	19989	47693	7636.00	6164.00	4347.00	47693	129428710
2017/18	30664	632	11897	43193	6877.00	4807.00	4577.00	43193	116587271
Badiliko (%)									
2016/17-2017/18	13.47	-7.20	-40.48	-9.44	-9.94	-22.01	5.29	-9.44	
Ongezeko (%)									
2003/04-2017/18	48.0	-65.8	-26.3	11.6	282.1	300.6	662.8	11.6	

Chanzo: Bodi ya Kahawa Tanzania

- \+ Kahawa iliyosafishwa
- 1 Msimu ni kati ya Julai na Juni
- 2 Ni ya muda
- .. Takwimu hazikupatikana

ENEO LILILOPANDWA MKONGE NA KATANI ILIYOPATIKANA

Jedwali Na. 39

Msimu[1]	Eneo (Hekta)			Katani iliyopatikana		Mauzo nchini[+]	
	Uliokomaa	Usiokomaa	Jumla	Kiasi (tani)	Bei kwa Mkulima (shs/tani)	Kiasi (tani)	Thamani (Sh. milioni)
2000/01	34645	11473	46118	23542	368077	7569	2786.0
2001/02	34645	11473	46118	23641	337732	4947	1671.0
2002/03	39462	10611	50073	23280	450000	6300	2835.0
2003/04	29493	12204	41697	26758	540000	6370	4027.0
2004/05	45079	14500	59579	27794	617342	8213	5070.0
2005/06	26384	13264	39648	30934	810000	10767	8613.0
2006/07	28273	13608	41882	33327	975000	11010	10152.0
2007/08	28577	15622	44199	34057	1000000	16997	15800.0
2008/09	35751	18023	53774	25996	1000000	11496	10100.0
2009/10	30556	11849	42405	24092	1200000	12761	10375.0
2010/11	31117	12169	43286	25090	1300000	11617	13154.0
2011/12	32601	14302	46902	36600	1500000	11511	14390.0
2012/13	33649	11994	45643	34874	1600000	11466	16823.0
2013/14	35266	11044	46310	37805	1724864	9160	15.8
2014/15	35946	12494	48440	38872	2071446	8972	17513.0
2015/16	34723	13231	47954	41795	2700000	9075	20342.0
2016/17	41661	12850	54511	36533	2700000	9559	21540.9
2017/18	40635	14389	55024	43280	3000000	12111	30803.1
Badiliko (%)							
2016/17-2017/18	-2.5	12.0	0.9	18.5	11.1	26.7	43.0
Ongezeko (%)							
2000/01- 2017/18	17.29	25.41	19.31	83.84	715.05	60.01	1005.64

Chanzo: Bodi ya Katani

\+ Katani aina ya Line fibre, Tow na Flume Tow

1 Msimu ni kati ya Julai na Juni

.. Takwimu hazikupatikana

TUMBAKU ILIYONUNULIWA NA MAUZO NCHINI

Jedwali Na. 40

Msimu[1]	Iliyonunuliwa (tani)				Bei (shs/kg)			Mauzo Nchini[+]			
								Kiasi (tani)		Thamani (shs.mil.)	
	Mvuke	Moshi	Hewa	Jumla	Mvuke	Moshi	Hewa	Mvuke	Moshi	Mvuke	Moshi
2000/01	18231	6578	-	24809	543.00	556.00	-	2176	3392	5669.00	-
2001/02	25905	1799	-	27704	519.00	428.00	-	1595	348	4996.00	-
2002/03	23074	4798	-	27872	563.00	547.00	-	2325	45	5940.00	-
2003/04	30124	3422	-	43547	725.00	680.00	-	2245	136	6862.00	-
2004/05	41394	5983	74	47451	918.11	781.93	729.23	3144	252	6881.00	427.00
2005/06	50494	5228	741	56464	983.00	735.00	635.00	3486	168	9335.00	392.00
2006/07	49576	1038	170	50784	1264.00	881.00	960.00	3685	0	14302.00	0.00
2007/08	52597	2474	286	55357	1144.00	849.00	957.00	4057	231	15392.26	800.87
2008/09	56663	3641	437	60741	2741.47	1658.85	1698.48	5544	0	26167.09	0.00
2009/10	88808	4901	497	94202	2946.00	1691.00	1773.00	2210	148	9699.00	590.00
2010/11	116886	3685	0	120572	1960.00	1540.00	0	1877	0	11815.00	0.00
2011/12	71667	2562	0	74239	2784.60	2369.97	0	3862	0	23890.95	0.00
2012/13	84131	2212	0	86343	3840.00	2720.00	-	63967	505	512764.00	2297.00
2013/14	105001	802	0	105803	3686.00	2182.00	-	43910	1,252	363733.00	5347.00
2014/15	87231	50	0	87281	3822.00	2331.00	-	3081	0	12280.00	0.00
2015/16	60691	0	0	60691	4633.00	0.00	-	4790	267	45143.06	1584.55
2016/17	85700	161	0	85861	3450.00	3381.00	-	50696	460	500602.28	1631.23
2017/18	49717	805	0	50522	3695.53	2720.02	-	47696		494192.25	-
Badiliko (%)											
2016/17 - 2017/18	-41.99	400.35		-41.16	7.12	-19.55		-5.92		-1.28	
Ongezeko (%)											
2000/01-2017/18	172.71	-87.76		103.64	580.58	389.21		2091.91		8617.45	

Chanzo: Bodi ya Tumbaku Tanzania

\+ Mauzo ya Tumbaku Moshi ni pamoja na Tumbaku Hewa

1 Msimu ni kati ya April na Machi

\- Takwimu hazikupatikana

MAUA YA PARETO YALIYONUNULIWA NA MAUZO YA BIDHAA ZA PARETO NCHINI

Jedwali Na. 41

Msimu[1]	Maua yaliyonunuliwa (tani)				Mauzo Nchini: Kiasi (tani)			Mauzo Nchini: Thamani (Sh.'000)		
	Kaskazini	Kusini	Jumla	Bei[2] (Sh./kg)	Utomvu (Crude Extract)	Poda	Dawa (Dry Mack)	Utomvu (Crude Extract)	Poda	Dawa (Dry Mack)
2000/01	3	1463	1466	400.00	-	-	-	-	-	-
2001/02	36	1699	1735	420.00	-	-	-	-	-	-
2002/03*	111	979	1090	380.00	2	90	-	106920.00	99891.00	-
2003/04	85	751	842	360.00	-	-	-	-	-	-
2004/05	90	910	1000	360.00	-	-	-	-	-	-
2005/06	-	2800	2800	360.00	-	-	-	-	-	-
2006/07	-	1600	1600	700.00	-	-	-	-	-	-
2007/08	-	1470	1470	1050.00	-	-	-	-	-	-
2008/09	-	1600	1600	1500.00	36.4	105.0	624.0	0.00	0.00	0.00
2009/10	-	1780	1780	1500.00	57.0	69.0	1035.0	37361.00	1473.00	248.00
2010/11	-	1787	1787	1500.00	57.2	69.3	69.3	37503.70	1478.60	246.90
2011/12	0	5700	5700	1700.00	82.0	0.0	750.0	0.00	204.00	360919.00
2012/13	0	6100	6100	2400.00	84.0	0.0	2000.0	0.00	0.00	462000.00
2013/14	34	2692	2726	2000.00	90.0	60.0	830.0	6900000.00	160500.00	233000.00
2014/15	31	2255	2286	2500.00	76.00	30.00	430.00	133.63	116048.05	235612.70
2015/16	25	1987	2012	2100.00	59.90	6.00	480.00	9450000.00	30240.00	282240.00
2016/17	39	2112	2151	2050.00	53.20	162.00	727.00	6782016.00	651810.00	436232.00
2017/18	43	2356	2400	2500.00	16.00	204.00	700.00	13932947.00	869417.00	390864.00
Badiliko (%)										
2016/17-2017/18	10.2	11.6	11.6	22.0	-69.9	25.9	-3.7	105.4	33.4	-10.4
Ongezeko (%)										
2000/01-2017/18	1340.00	61.03	63.71	525.00						

Chanzo: Bodi ya Pareto Tanzania

1 Msimu ni kati ya Julai na Juni

2 Bei ni kwa maua ya daraja la tano

- Takwimu hazikupatikana

* Takwimu hizi hadi December 30 2002, Msimu bado unaendelea

KOROSHO ZILIZONUNULIWA NA MAUZO NCHINI

Jedwali Na. 42

Msimu[1]	Zilizonunuliwa (Tani)			Bei (shs/kilo)		Mauzo Nchini	
	Gredi ya Juu	Gredi ya Chini	Jumla	Gredi ya Juu	Gredi ya Chini	Kiasi (Kg)	Thamani (sh.'000)
2000/01	122283	-	122283	250.00	-	934	233
2001/02	64886	14394	79280	300.00	180.00	2928	878
2002/03	79300	15700	95000	360.00	290.00	5630	2122
2003/04	65000	15000	80000	462.00	370.00	6061	2521
2004/05	59425	11575	71000	750.00	600.00	7013	4734
2005/06	61976	15470	77446	600.00	480.00	10738	6354
2006/07	82154	8587	90741	600.00	480.00	22299	13001
2007/08	89639	8633	98273	610.00	488.00	98273	59336
2008/09	48633	-	48633	700.00	560.00	48633	34043
2009/10	118825	355	119180	1700.00	1200.00	119180	202429
2010/11	65892	-	65892	1865.00	-	65892	122889
2011/12	121946	-	121946	1572.00	-	84056	123856
2012/13	124723	201	124924	1563.00	850.00	124924	195051
2013/14	174695	-	174695	1440.00	-	174695	317944
2014/15	197638	295000	197933	1600.00	1100.00	197933	316220
2015/16	228237	3627	231864	3100.00	2442.50	231864	781140
2016/17	263457	1781	265238			265238	871463
2017/18	302981	10845	313826			313826	1191613
Badiliko (%)							
2016/17-2017/18	15.00	508.89	18.32			18.32	36.74
Ongezeko (%)							
2000/01-2017/18	147.77		156.64	-100.00		33500.26	511321.98

Chanzo: Bodi ya Mauzo ya Korosho

1 Msimu ni kati ya Oktoba mpaka Septemba

\- Takwimu hazikupatikana

MUHTASARI WA KIASI CHA MAZAO MUHIMU YA BIASHARA YALIYONUNULIWA

Jedwali Na. 43 (Tani)

Mazao	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	Badiliko % 2016/17 - 2017/18
Katani	25,090	36,600	34,874	37,805	38,872	41,795	36,533	43,280	18.5
Kahawa	56,670	33,306	71,009	48,202	45,933	39,503	47,693	43,193	-9.4
Pamba[1]	163,518	225,938	351,156	245,815	202,312	149,765	164,709	269,393	63.6
Tumbaku	120,572	74,239	86,343	105,803	87,281	60,691	85,861	50,522	-41.2
Pareto	1,787	5,700	6,100	2,726	2,286	2,011	2,151	2,400	11.6
Chai[2]	143,127	140,941	168,500	148,490	152,485	141,328	41,495	55,426	33.6
Korosho	65,892	121,946	124,924	174,695	197,933	231,864	265,238	313,826	18.3
Miwa	3,018	2,716	2,953	2,800	3,163	2,839	556,522	568,083	2.1

Chanzo: : Bodi zinazohusika

1 Yenye mbegu

2 Majani mabichi

SURA YA 12

MALIASILI NA UTALII

Misitu na Nyuki

223. Mwaka 2018, jumla ya tani 30,340 za asali zilivunwa ikilinganishwa na tani 14,082 mwaka 2017. Kati ya hizo, tani 1,095.9 zenye thamani ya shilingi milioni 9,342.5 ziliuzwa nje ya nchi ikilinganishwa na tani 240.8 zilizouzwa nje ya nchi mwaka 2017 zenye thamani ya shilingi milioni 1,292.0. Ongezeko la thamani ya mauzo ya asali lilitokana na kuimarika kwa bei ya asali katika soko la nje. Aidha, tani 1,440 za nta zilizalishwa mwaka 2018 ikilinganishwa na tani 728 mwaka 2017. Kati ya kiasi hicho, tani 143.0 za nta zenye thamani ya shilingi milioni 1,287.1 ziliuzwa nje mwaka 2018 ikilinganishwa na tani 203.9 zenye thamani ya shilingi milioni 6,879.2 zilizouzwa mwaka 2017. Kiasi cha nta kilichouzwa nje ya nchi kilipungua kwa mwaka 2018 licha ya uzalishaji kuongezeka kutokana na kubadilika kwa bei ya nta katika soko la dunia.

Jedwali Na 12.1: Mauzo ya Mazao ya Nyuki (Asali na Nta) Nje ya Nchi

Mwaka	Asali		Nta	
	Uzito (Tani)	Thamani (Tshs)	Uzito (Tani)	Thamani (Tshs)
2011	343.0	2,181,319,119	534.0	3,898,239,826
2012	103.8	262,043,582	277.0	2,582,805,057
2013	83.0	287,368,000	384.0	4,659,954,408
2014	108.2	539,927,831	271.0	3,849,466,035
2015	152.6	983,848,159	220.2	3,238,346,723
2016	259.9	1,222,045,655	251.9	4,549,643,832
2017	240.8	1,292,017,450	203.9	6,879,170,450
2018	1,095.9	9,342,538,000	143.0	1,287,099,000

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii

224. Mwaka 2018, miche ya miti iliyooteshwa ilikuwa milioni 20.4 ikilinganishwa na miche milioni 18.5 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 10.3. Ongezeko hilo lilitokana na mwamko wa upandaji miti kwa jamii kufuatia juhudi za uhamasishaji zilizofanywa na Serikali. Katika kipindi hicho, miche 17,547,823 ilipandwa katika hekta 8,835 na Wakala wa Huduma za Misitu Tanzania. Aidha, miche 2,845,800 ilipandwa katika mashamba makubwa ya miti yanayomilikiwa na kampuni za *New Forest Company*, *Green Resources* na *TANWAT* kwa kushirikiana na jamii.

225. Mwaka 2018, Serikali kupitia Wakala wa Huduma za Misitu Tanzania iliendeleza mashamba 23 ya miti kwa kutayarisha mashamba ya kupanda yenye hekta 7,896, kupanda miti katika mashamba mapya manne yenye hekta 5,663, kurudishia miti katika mashamba yaliyovunwa yenye hekta 3,172, na kurudishia miti maeneo ambayo haikuota katika mashamba yenye hekta 2,720. Vile vile, Serikali ilipalilia mashamba yenye ukubwa wa hekta 32,499, kupunguza miti katika hekta 2,508 na kupogoa miti katika eneo lenye ukubwa wa hekta 5,672.

226. Mwaka 2018, Serikali kupitia Wakala wa Huduma za Misitu Tanzania ilikusanya jumla ya shilingi bilioni 109.1 ikilinganishwa na shilingi bilioni 103.2 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 5.7. Hii ilitokana na kuimarika kwa doria kwenye maeneo ya uvunaji, usafirishaji na masoko na kuongezeka kwa uelewa wa wafanyabiashara wa mazao ya misitu kuhusu taratibu na kanuni za kufanya biashara za misitu na nyuki.

Wanyamapori

227. Mwaka 2018, sekta ndogo ya wanyamapori ilikusanya jumla ya shilingi milioni 34,274.6 ikilinganishwa na shilingi milioni 29,769.7 mwaka 2017, sawa na ongezeko wa asilimia 15.1. Ongezeko hilo lilitokana na utumiaji wa mfumo wa kielektroniki wa kukusanya mapato (GePG) katika sekta ndogo ya wanyamapori. Katika kudhibiti ujangili na uvamizi wa maeneo yaliyohifadhiwa, siku za doria 356,029 zilifanyika mwaka 2018 katika hifadhi za Taifa, hifadhi ya eneo la Ngorongoro, mapori ya akiba na mapori tengefu ikilinganishwa na siku za doria 262,770 mwaka 2017. Katika doria hizo, vitu na nyara mbalimbali za wanyamapori zilikamatwa ikiwa ni pamoja na: meno ya tembo mazima 413 na vipande 211; bunduki 469; na risasi za aina mbalimbali 386. Kufanyika kwa doria hizo kulipunguza idadi ya matukio ya uhalifu ukiwemo ujangili wa tembo kwa wastani wa asilimia 50 katika kipindi cha miaka mitatu iliyopita. Kwa mujibu wa Sensa iliyofanyika mwaka 2018 katika mfumo wa ikolojia wa Selous - Mikumi idadi ya tembo ilikuwa takribani 15,500 kama ilivyokuwa katika Sensa ya mwaka 2015. Hii ilitokana na jitihada za Serikali katika kudhibiti ujangili wa tembo.

228. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kukamilisha uanzishwaji wa mfumo wa Jeshi Usu unaojumuisha idara za wanyamapori, misitu na nyuki na Taasisi za Mamlaka ya Hifadhi za Taifa, Mamlaka ya Eneo la Hifadhi ya Ngorongoro, Wakala wa Huduma za Misitu na Mamlaka ya Uhifadhi wa Wanyamapori ili kuimarisha ulinzi na uhifadhi wa maliasili. Aidha, watumishi 2,176 kutoka taasisi hizo walipatiwa mafunzo ya kijeshi. Vile vile, marekebisho ya sheria zilizo chini ya sekta ya wanyamapori na misitu yanaendelea ili kuwezesha utekelezaji wa mfumo wa Jeshi Usu.

Utalii

229. Mwaka 2018, idadi ya watalii waliotembelea nchini iliongezeka hadi kufikia watalii 1,505,702 ikilinganishwa na watalii 1,327,143 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 13.5. Ongezeko hilo lilitokana na Serikali kuendelea kutangaza utalii ndani na nje ya nchi, kuboresha kwa huduma za kitalii hususan hoteli na kuwepo kwa mazingira mazuri ya uwekezaji katika biashara ya utalii. Mapato yaliyotokana na utalii yaliongezeka kwa asilimia 10.6 kutoka dola za Marekani milioni 2,199.8 mwaka 2017 hadi dola za Marekani milioni 2,432.9 mwaka 2018. Aidha, watalii 1,168,546 walitembelea Hifadhi za Taifa mwaka 2018 ikilinganishwa na watalii 1,028,564 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 13.6. Kati ya hao, watalii 726,003 walitoka nje ya nchi na watalii 442,543 walitoka ndani ya nchi kwa mwaka 2018.

230. Mwaka 2018, idadi ya watalii waliotembelea eneo la Hifadhi ya Ngorongoro iliongezeka na kufikia watalii 679,454 ikilinganishwa na watalii 640,458 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 6.1. Kati ya hao, watalii 410,574 walitoka nje ya nchi na watalii 268,880 walikuwa wa ndani.

231. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kutangaza utalii ndani na nje ya nchi ambapo maandalizi ya utambulisho mpya wa utalii Tanzania ujulikanao kama *Tanzania Unforgettable* ulikamilika; chaneli maalum iitwayo *Tanzania Safari* ilianzishwa kwa lengo la kutangaza vivutio vya utalii; matumizi ya TEHAMA na mitandao ya kijamii yaliimarishwa; ziara za waandishi wa habari wa nje na *bloggers* ziliandaliwa na ofisi za Balozi zetu nje ya nchi zilitumika kutangaza utalii.

232. Mwaka 2018, Serikali kupitia Bodi ya Utalii ilitekeleza mikakati mbalimbali ya kutangaza utalii ikiwemo kushiriki katika maonesho mbalimbali yaliyofanyika nje ya nchi kama *Internationale Tourismus Börse Berlin, China International Expo and Road Show, World Travel Market – London na International Mediterranean Tourism Market.* Vile vile, Serikali iliendelea kuhamasisha utalii wa ndani kupitia maonesho mbalimbali yakiwemo Sabasaba, Nanenane, Wiki ya Utalii Duniani, *Serengeti Cultural Festival, Hydom Tourism Festival,* Karibu Kusini, Tamasha la Mwezi wa Urithi, Onesho la Utalii Nyasa na Kumbukumbu ya Vita vya Maji Maji. Kufuatia jitihada hizo, Serikali ilirekodi na kurusha vipindi 70 vya televisheni na 111 vya redio.

233. Mwaka 2018, Serikali kupitia chuo cha Taifa cha Utalii iliendelea kutoa mafunzo katika fani ya utalii na ukarimu ili kuboresha huduma zitolewazo kwa wageni katika sekta ya utalii. Katika kipindi hicho, washiriki 145 walipatiwa mafunzo ya muda mfupi ya uokoaji, mapishi, uongozaji watalii, uongozi,

masoko na usimamizi wa fedha. Vile vile, chuo kilitoa mafunzo ya muda mfupi kwa wadau 611 katika mnyororo wa biashara ya utalii Zanzibar na mikoa ya Kilimanjaro na Dar es Salaam. Katika kuhamasisha jamii kushiriki katika shughuli za utalii, Serikali iliendelea kuanzisha na kurasimisha miradi ya utalii wa kitamaduni ambapo vikundi vya kitamaduni viliongezeka kutoka 66 mwaka 2017 hadi vikundi 76 mwaka 2018.

Jedwali Na 12.2: Watalii Waliotembelea Mamlaka ya Hifadhi ya Ngorongoro

Mwezi	2016		2017		2018	
	Wageni kutoka nje	Watanzania	Wageni kutoka nje	Watanzania	Wageni kutoka nje	Watanzania
Januari	25,111	25,066	27,265	22,474	30,000	18,692
Februari	25,971	32,692	32,687	24,180	38,598	19,449
Machi	22,918	18,895	20,039	14,503	23,936	15,946
Aprili	11,379	17,332	14,318	14,973	12,497	10,384
Mei	13,453	18,287	15,391	14,092	16,748	12,065
Juni	23,829	25,471	36,044	25,250	33,608	20,954
Julai	25,111	25,066	50,527	22,048	55,513	40,559
Agosti	25,917	32,692	48,756	21,863	59,635	36,394
Septemba	22,981	18,895	31,325	16,178	41,706	25,148
Oktoba	44,575	14,527	34,551	17,066	39,537	23,467
Novemba	18,957	18,424	22,740	15,597	23,507	18,102
Desemba	24,592	18,498	57,387	41,204	35,289	27,720
Jumla	**284794**	**265845**	**391,030**	**249,428**	**410,574**	**268,880**

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii

Malikale

234. Mwaka 2018, wageni 53,596 walitembelea vivutio vya malikale ikilinganishwa na wageni 64,709 waliotembelea vivutio hivyo mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 17.2. Hii ilitokana na kupungua kwa ziara za kimafunzo za wanafunzi. Aidha, mapato yaliyotokana na viingilio vya wageni kwenye vivutio vya malikale yaliongezeka kwa asilimia 25.8 kutoka shilingi milioni 125.0 mwaka 2017 hadi kufikia shilingi milioni 157.2 mwaka 2018. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa siku ambazo watalii walikaa nchni. **Jedwali Na. 12.3** linaonyesha idadi ya wageni waliotembelea vivutio vya malikale na mapato yaliyopatikana.

Jedwali Na. 12.3: Mapato Yatokanayo na Wageni Waliotembelea Vivutio vya Malikale (Shilingi)

Kituo	2016		2017		2018	
	Wageni	Mapato	Wageni	Mapato	Wageni	Mapato
Magomeni	-	-	304	623,000	346	7,5000
Kaole	17,544	51,460,000	14,215	19,658,000	13,977	33,344,000
Isimila	2,182	12,063,000	2,278	10,040,000	2,772	11,975,000
Mji Mkongwe	15,140	32,907,500	9,519	27,393,000	8,474	30,360,200
Kalenga	1,528	2,478,500	1,605	2,322,000	2,732	5,074,000
Kilwa	3,115	22,118,000	1,652	11,589,500	3,048	14,311,000
Mbozi	1,537	2,877,000	1,637	3,354,000	3,147	6,016,000
Amboni	9,484	22,118,000	23,819	22,056,000	9,667	19,905,000
Tongoni	496	1,656,000	257	1,284,000	455	1,164,000
Ujiji	3,715	9,056,000	3690	7,828,000	3,826	9,054,000
Kwihara	518	991,500	540	1,100,000	362	848,000
Kolo	5,273	9,275,000	2,259	11,575,000	1,951	17,722,000
Caravan Serai	4,567	10,539,000	2,934	6,226,500	2,839	7,344,000
Jumla	**65,099**	**177,539,500**	**64,709**	**125,049,000**	**53,596**	**157,192,200**

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii- Idara ya Mambo ya Kale

Uvuvi

235. Sekta ya Uvuvi iliendelea kusimamia na kudhibiti rasilimali za uvuvi kupitia doria na operesheni maalum; kudhibiti ubora, usalama na viwango vya mazao ya uvuvi; kuimarisha ushiriki wa jamii za wavuvi katika kusimamia rasilimali za uvuvi kupita vikundi vya usimamizi shirikishi wa rasilimali za uvuvi; na kuboresha miundombinu ya uvuvi ikiwemo mialo ya kupokelea samaki. Mwaka 2018, sekta ya uvuvi ilitoa ajira kwa wavuvi na wananchi wanaoendelea kutegemea shughuli mbalimbali zikiwemo biashara ya samaki, uchakataji wa samaki na mazao ya uvuvi na utengenezaji wa zana na vyombo vya uvuvi.

Usimamizi wa Rasilimali za Uvuvi

236. Mwaka 2018, Serikali ilifanya doria za kawaida na operesheni maalum kwa lengo la kudhibiti vitendo vya uvuvi na biashara haramu ya mazao ya uvuvi. Doria na operesheni hizo ziliwezesha kukamatwa kwa nyavu haramu aina ya makila 648,893, timba 11,072, katuli 33, mtando 325, gonga 220, kimia 77, nyavu za dudu/ kuzamia 3,137, kokoro 13,276 na kamba za kokoro zenye urefu wa mita 1,214,957. Aidha, vifaa vilivyokamatwa vilikuwa ndoana 2,114,995, mitumbwi 2966, injini za mitumbwi 1,291, tenki za mafuta 20, taa za sola 1,024, betri za sola 85, magari 2,741 na pikipiki 300. Vile vile, samaki wachanga kilo

240,541, samaki wazazi kilo 189,789, samaki wasioruhusiwa kisheria kilo 227,685, kaa wachanga kilo 1,485, pweza wasiofikia uzito unaokubalika kilo 5,520, mabondo 6,420, kambakoche kilo 278.4 na dagaa kilo 5,500 walikamatwa. Doria na operesheni zilizofanyika ziliwezesha kukamatwa kwa watuhumiwa 6,609 ambapo kesi 78 ziliwasilishwa mahakamani na shilingi bilioni 11.2 zilikusanywa kama faini mwaka 2018.

237. Mwaka 2018, Serikali iliendesha operesheni katika Ukanda wa Pwani wa Bahari ya Hindi na kukamata mabomu ya milipuko 720, *V-6 explosive* vipande 600,*detonators* 360, mbolea ya urea kilo 324, mitungi ya gesi 68, vifaa vya kuzamia jozi 252 na c*ompressors* 12. Aidha, meli 21 zilikamatwa kwa makosa mbalimbali ambapo kiasi cha shilingi bilioni moja kilitozwa kama faini. Kati ya meli hizo, meli ya Buah Naga Na. 1 ilikamatwa kwa makosa ya kukutwa na mapezi na mikia ya papa 30 bila miili vikiwa na uzito wa kilo 90 ambapo iliamriwa kulipa faini ya dola za Marekani 350,000, sawa na shilingi milioni 770. Serikali ilifanya kaguzi 3,155 za kuhakiki ubora na usalama wa mazao ya uvuvi kwenye viwanda 18 vya uchakataji samaki, mialo 125 ya kupokelea samaki, masoko 31 ya samaki na maghala 52 ya kuhifadhia mazao ya uvuvi.

Uzalishaji wa Vifaranga vya Samaki na Viumbe Wakuzwao kwenye Maji

238. Mwaka 2018, uzalishaji wa samaki (sato na kambale) uliongezeka hadi kufikia tani 14,800 zenye thamani ya shilingi milioni 111,000 ikilinganishwa na tani 11,000 zenye thamani ya shilingi milioni 82,500 mwaka 2017. Katika kipindi hicho, uzalishaji wa mwani uliongezeka na kufikia tani 1,329 zenye thamani ya shilingi milioni 664.5 ikilinganishwa na tani 1,197 zenye thamani ya shilingi milioni 598.5 mwaka 2017. Aidha, tani 371 za kambamiti zenye thamani ya shilingi milioni 5,275.0 zilivunwa na kuuzwa katika Soko la Jumuiya ya Ulaya. Kwa upande wa uzalishaji na upandikizaji wa vifaranga vya samaki, vifaranga 4,080,000 vilikuwa vya perege, 636,000 vya kambale na 11,080,000 vya kambamiti.

Jedwali Na. 12.4:Uzalishaji wa Samaki wa Maji Baridi (Sato na Kambale) kwenye Mabwawa, Mwani na Kambamiti

Mwaka	Uzalishaji Sato na Kambale (Tani)	Thamani ya Sato na Kambale (Shs) (000,000)	Uzalishaji wa Mwani (Tani)	Thamani ya Mwani (000)	Uzalishaji wa kambamiti (Tani)	Thamani ya Kambamiti (000,000)
2008	865	4,323	330	65,920	120	960
2009	936	5,616	449	112,275	148	1,480
2010	952	5,711	552	165,840	131	1,310
2011	959	5,752	689	206,550	290	2,350
2012	972	5,832	651	260,760	350	3,250
2013	2990	17,937	401	160,440	377	3,540
2014	3000	21,000	179	89,650	320	4,000
2015	3118	21,826	223	133,680	391	5,175
2016	3840	26,880	1,177	627,641	407	6,975
2017	11,000	82,500	1,197	598,500	248	3,207
2018	14,800	111,000	1,329	664,500	371	5,275

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi

Mwenendo wa Uvuvi na Uvunaji wa Samaki na Mazao ya Uvuvi

239. Mwaka 2018, tani 376,351 za samaki zenye thamani ya shilingi trilioni 1.77 zilivunwa ikilinganishwa na tani 387,543 zenye thamani ya trilioni 1.74 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 2.9. Katika kipindi hicho, idadi ya wavuvi ilipungua hadi 202,053 kutoka wavuvi 203,529 na vyombo vya uvuvi vilipungua hadi 58,930 kutoka vyombo 59,338 mwaka 2017. Kati ya kiasi kilichovunwa, tani 323,120 zilitoka maji baridi na tani 53,231 maji chumvi ikilinganishwa na tani 332,373 zilizovunwa kutoka maji baridi na tani 55,170 maji chumvi mwaka 2017. Aidha, ulaji wa mazao ya uvuvi kwa mtu kwa mwaka ulikuwa kilo 7.2 ikilinganishwa na kilo 20.3 zinazopendekezwa na Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa. Vile vile, viwanda 22 vya kuchakata mabondo katika Ziwa Victoria vilizalisha kilo 471,579.47 zenye thamani ya shilingi bilioni 161.03 ambazo ziliuzwa nje na kuliingizia Taifa shilingi bilioni 1.06 kama mrabaha.

Jedwali Na. 12.5: Mwenendo wa Uvunaji wa Rasilimali za Uvuvi

Mwaka	Maji baridi			Maji chumvi			Jumla (Maji chumvi na Baridi)		
	Wavuvi	Vyombo	Uzito (tani)	Wavuvi	Vyombo	Uzito (tani)	Wavuvi	Vyombo	Uzito (tani)
2009	135,769	45,234	288,059	36,321	7,664	47,616	172,090	52,898	335,674
2010	127,280	42,337	294,474	36,321	7,664	52,683	163,601	50,001	347,157
2011	141,206	47,635	290,474	36,321	7,664	50,592	177,527	55,299	341,066
2012	147,020	49,721	322,313	36,321	7,664	50,079	182,741	56,985	365,023
2013	147,644	50,120	364,602	36,321	7,664	52,846	183,431	57,385	375,158
2014	147,479	49,627	314,062	36,321	7,664	51,912	183,800	57291	365,974
2015	147,479	49,627	309,922	36,321	7,664	52,723	183,800	57291	362,645
2016	146,068	49,688	308,629	54,511	9,650	53,823	200,579	59,338	362,452
2017	146,068	49,688	332,373	54,511	9,650	55,170	203,529	59,338	387,543
2018	149,018	49,688	323,120	53,035	9,242	53,231	202,053	58,930	376,351

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi

Mwenendo wa Uingizaji na Uuzaji wa Mazao ya Uvuvi Nje

240. Mwaka 2018, tani 44,939.8 za mazao ya uvuvi na samaki hai wa mapambo 63,978 wenye thamani ya shilingi bilioni 546.99 waliuzwa nje ikilinganishwa na tani 36,063.2 za mazao ya uvuvi na samaki hai wa mapambo 101,110 wenye thamani ya shilingi bilioni 407.20 waliouzwa nje mwaka 2017. Kiasi hicho kililiingizia Taifa mapato ya shilingi bilioni 13.52 kama mrabaha ikilinganishwa shilingi bilioni 10.52 mwaka 2017. Aidha, tani 22,752.4 za samaki zenye thamani ya shilingi bilioni 44.90 ziliingizwa nchini na kuliingizia Taifa mapato ya shilingi bilioni 12.92 ikilinganishwa na tani 22,961.7 za samaki zenye thamani ya shilingi bilioni 56.12 zilizoingizwa nchini mwaka 2017.

IDADI YA WAGENI WALIOTEMBELEA HIFADHI ZA TAIFA NA MAPATO YALIYOPATIKANA

Jedwali Na. 45

Mwaka	Nje	Ndani	Jumla	Mapato (Tshs.)
2015	432,124	526,110	958,234	149,957,485,000
2016	439,119	518,457	957,576	175,089,696,000
2017	386,529	595,811	982,340	207,587,218,000
2018	726,003	442,543	1,168,546	214,486,751,736
JUMLA KUU	**1,983,775**	**2,082,921**	**4,066,696**	**747,121,150,736**

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii

MAUZO YA BIDHAA ZA MISITU KATIKA MASOKO YA NJE - 2018

Jedwali Na. 47

Zao	Kiasi		Thamani (USD)
	Uzito (kg)	Ujazo (Mita za Ujazo)	
Mbao	-	37,033	24,623,059
maji/utomvu wa miwati	3,834,710	-	8,333,160
Unga wa Msandali	73,290	-	1,833,113
Vinyago	113,027	15,381	1,060,144
Mbao za Mpingo (Clarinets)		134	651,473
Mafuta ya Msandali	69		226,525
Utomvu wa misindano	257,881	-	226,390
Nguzo za Umeme		280	13,332
Mafuta ya Ubuyu	52,116	-	243,096
Mkwinini (Cinchona)	92	-	3,040
Maganda Mdalasini	44,000		35,200
Samani	-	13,713	51,000
Gundi ya Arabika	60,000	-	103,130
Mirunda (Mithies)	60,274		138,000
Venia (Veneer)	-	3,004	586,950
Mazao Mengineyo	230,510	2	17,194
Jumla Kuu	**4,725,969**	**69,547**	**38,144,806**

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii

IDADI NA MAPATO YATOKANAYO NA UWINDAJI WA KITALII

Jedwali Na. 48

Mwaka	Idadi ya Watalii			Mapato (Shs.)
	Wawindaji	Watazamaji	Jumla	
2015	608	393	1001	28,802,391,200.00
2016	495	297	792	29,136,885,800.00
2017	473	291	764	19,202,957,607.00
2018	503	280	783	20,109,785,000.00
Jumla Kuu	**2079**	**1261**	**3340**	**97,252,019,607.00**

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii, Idara ya Wanyamapori

UZALISHAJI KATIKA SEKTA YA UVUVI 2000-2018

Jedwali Na. 50

Mwaka	Idadi ya Wavuvi	Idadi ya Vyombo			Uzalishaji na Mapato					
		Maji baridi	Maji Chumvi	Jumla ya Vyombo	Maji baridi		Maji Chumvi		Jumla	
					Uzito (tani)	Thamani (Sh..)	Uzito (tani)	Thamani (Sh.)	Uzito (tani)	Thamani (Sh.)
2000	102,329	25,014	5,157	30,171	271,000	45,500,000	49,900	32,180,000	320,900	77,680,000
2001	120,266	25,014	4,927	29,941	283,354	47,108,668	52,935	34,113,717	336,289	81,222,385
2002	124,570	31,849	4,927	36,776	273,856	54,771,300	49,675	33,372,136	323,531	88,143,436
2003	124,570	31,225	4,927	36,152	301,855	141,073,500	49,270	34,489,000	351,125	175,562,500
2004	122,514	32,248	4,927	37,175	312,040	147,743,000	50,470	40,376,000	362,510	188,119,000
2005	133,197	32,248	7,190	39,438	320,566	256,452,800	54,969	82,452,930	375,535	338,905,730
2006	156,544	44,362	7,190	51,552	292,519	248,640,904	48,591	37,077,637	341,109	285,718,540
2007	163,037	44,362	7,489	51,851	284,348	252,525,198	43,499	39,210,207	327,847	291,735,405
2008	170,038	44,838	7,489	52,327	281,691	194,725,416	43,130	40,563,641	324,821	235,289,057
2009	172,090	45,234	7,664	52,898	288,059	351,394,073	47,616	56,633,436	335,675	408,027,509
2010	163,601	42,337	7,664	50,001	294,474	684,844,020	52,683	89,639,934	347,157	774,483,954
2011	177,527	47,635	7,664	55,299	290,474	1,031,883,681	50,592	166,954,953	341,066	1,198,838,634
2012	182,741	49,321	7,664	56,985	314,944	1,129,349,925	50,079	177,781,799	365,023	1,307,131,724
2013	183,431	49,721	7,664	57,385	315,008	1,248,903,393	52,846	195,529,127	367,854	1,444,432,520
2014	183,800	49,627	7,664	57,291	314,062	1,287,248,813	51,912	207,649,600	365,974	1,494,898,413
2015	183,800	49,627	7,664	57,291	309,922	1,270,856,680	52,723	210,892,897	362,645	1,481,749,577
2016	203,529	49,688	9,650	59,338	308,772	1,274,485,404	53,823	211,891,899	362,595	1,486,377,303
2017	203,529	49,688	9,650	59,338	332,373	1,495,678,680	55,170	248,262,840	387,543	1,743,941,520
2018	202,053	49,688	9,242	58,930	323,120	1,518,667,619	53,231	250,190,118	376,351	1,768,857,737

Chanzo: Wizara ya Maendeleo ya Mifugo na Uvuvi

MAUZO YA MAZAO YA UVUVI NCHI ZA NJE KWA MWAKA 2017

Jedwali Na.51

ZAO	UZITO (TANI)	THAMANI FOB (USD)	FOB (TSH)	USHURU (TSh.)
Belly flaps	17,000	2,839	6,360,212	2,856,450
Blue crab	594	1,780	3,986,334	333,531
Cowries	2,000	5,994	13,422,000	269,890
Dried Dagaa/L.Nyasa.	361,250	434,921	930,249,962	21,901,400
Dried Dagaa/L.Tang.	100,860	486,631	623,763,848	74,915,713
Dried Dagaa/L.Vict	3,758,059	3,643,409	8,264,895,563	692,955,170
Dried Dagaa/Marine	183,912	219,106	489,537,637	193,650,280
Dried fish Maws	403,734	27,274,133	61,076,392,131	423,717,613
Dried Fish/L.Rukwa	8,539	25,618	57,399,811	475,000
Dried fish/L.Tang	133,899	463,438	1,036,136,297	39,834,733
Dried Fish/L.Vict (Kayabo)	22,536	31,066	67,982,906	15,945,946
Dried Fish/Marine	2,946	8,838	19,823,097	165,000
Dried Furu/L.Vict.	1,005,109	1,955,698	4,442,836,932	73,774,230
Dried Salted Fish/L.Rukwa	47,264	73,499	165,023,739	3,829,550
Dried Shark	722	1,489	3,113,200	368,360
Dried Shrimps/uduviL.Vict.	15,910	1,509	3,340,000	879,000
Farmed prawns	200,888	241,065	506,236,752	33,779,236
Fish Chips	8,000	800	1,797,324	897,000
Fish Frames/L.Vict	2,007,000	345,474	775,850,418	42,507,930
Fish Frames/L.Tang	194,880	123,251	179,895,000	4,358,000
Fish Meal	414,000	16,960	37,926,742	11,135,800
NP fish skin	10,014	2,154	4,828,922	560,800
Fresh fish fillets	6,628,744	43,436,626	97,363,671,470	1,789,851,903
Fresh fish H&G	1,241,550	5,679,042	12,733,520,945	354,360,070
Fresh fish maws	130	2,850	6,391,546	263,000
Fresh Fish/L.Tang.	3,358	10,074	22,310,242	1,060,000
Frozen Crabs	4,180	12,528	28,051,980	2,812,359
Frozen Cuttle Fish	2,475	7,418	16,609,725	1,551,908
Frozen fish Chest	329,348	430,603	963,915,784	56,552,058
Frozen fish fillets	11,048,756	68,070,169	151,719,854,740	3,107,100,630
Frozen Fish Head	1,806,944	977,249	2,191,994,633	111,412,495
Frozen fish maws	339,718	15,131,315	33,914,000,064	629,985,078
Frozen H & G	1,368,621	6,657,472	14,598,979,319	401,941,861
Frozen Octopus	1,102,507	1,328,648	2,820,909,108	526,868,725
Frozen Off Cuts	1,056,388	526,334	1,177,017,176	124,264,433
Frozen Prawns	3,381	9,409	21,097,590	1,763,844
Frozen sand lobster whole	6,442	19,308	40,547,104	6,270,618
Frozen Squids	232,379	281,844	660,975,893	50,809,793
Frozen Tilapia	50,000	149,861	314,708,971	27,942,125
Live Crabs	1,007,230	2,669,877	5,970,210,701	1,106,397,553
Live Lobsters	331,310	676,339	1,449,702,817	323,946,370
Live tropical Fish	262,651	488,454	1,042,420,449	99,748,825
Prawns Head-on 61 and above	60,353	4,526	9,505,598	52,954,176
Smorked fish/L.Nyasa	162,500	363,900	440,252,805	9,720,100
Smorked fish/Mtera Dam	115,150	138,180	309,073,297	6,439,800
Jumla	**36,063,229**	**182,431,698**	**406,526,520,782**	**10,433,128,356**
Samaki Hai - Idadi				
Aquarium fish/L.Nyasa	30,333	90,915	203,564,763	28,553,762
Aquarium fish/L.Tang	70,777	212,135	474,984,447	66,625,445
Jumla Ndogo	**101,110**	**303,050**	**678,549,210**	**95,179,207**
JUMLA KUBWA		**182,734,748**	**407,205,069,992**	**10,528,307,563**

MUHTASARI WA MAUZO YA MAZAO YA UVUVI NCHI ZA NJE - 2001-2018

Jedwali 51A

Mwaka	Uzito	Samaki Hai wa Mapambo	Thamani		Ushuru
	Kg	Idadi	Tsh	US $	Tsh
2001	41,640,248	80,577	82,982,764,242	95,435,102	5,244,333,672
2002	32,662,878	28,301	99,294,249,903	105,779,931	5,957,654,995
2003	42,352,738	24,500	132,862,401,374	129,605,815	7,789,955,963
2004	46,011,033	15,784	121,922,686,607	112,761,195	7,190,356,743
2005	57,289,084	21,025	162,619,492,949	141,597,362	9,142,768,084
2006	44,495,623	21,741	170,184,661,003	138,120,145	6,236,615,179
2007	57,795,514	25,502	213,211,258,838	173,272,670	7,589,576,914
2008	51,426,207	33,066	205,054,092,453	174,409,214	6,629,846,700
2009	41,148,261	53,188	207,447,119,888	161,053,646	6,410,191,232
2010	39,771,834	40,552	263,131,442,028	187,427,054	5,876,103,557
2011	37,996,433	61,215	233,714,590,011	152,973,357	6,153,278,023
2012	41,394,268	45,550	254,901,017,111	163,299,366	6,819,926,007
2013	38,573,606	44,260	234,884,628,956	147,659,779	6,117,769,194
2014	43,354,399	42,100	1,406,120,001,304	832,085,311	7,490,632,355
2015	41,059,452	87,630	547,228,222,096	259,286,762	13,097,411,199
2016	39,691,462	65,841	526,985,019,569	257,257,100	14,302,761,907
2017	36,063,229	101,110	406,568,122,271	182,450,278	10,446,850,539
2018	44,939,793	63,978	546,993,779,393	239,680,015	13,520,367,822
JUMLA	**952,624,027**	**855,920**	**6,033,546,269,898**	**3,995,950,156**	**159,091,264,835**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi - Idara ya Uvuvi

MWELEKEO WA MAUZO YA SANGARA NJE YA NCHI - 2001-2017

Jedwali 51B

Mwaka	Uzito	Thamani		Ushuru
	Kg	T.sh	US $	T.sh
2001	39,038,599.7	74,928,607,542.3	86,178,585.7	4,685,276,229.2
2002	29,479,322.7	83,005,557,292.2	88,231,655.1	4,980,333,437.5
2003	37,286,859.2	114,779,736,803.6	112,049,948.5	6,707,948,378.0
2004	30,312,898.3	82,356,866,789.0	76,261,406.4	5,171,324,343.0
2005	53,675,473.7	148,785,948,008.6	129,184,492.6	8,419,301,970.4
2006	39,472,977.7	156,160,190,326.6	126,829,665.7	5,491,786,878.8
2007	50,078,575.6	195,242,463,549.7	158,442,058.5	6,660,034,977.0
2008	38,721,422.2	180,366,779,818.2	153,740,723.3	5,412,912,979.2
2009	28,721,577.0	168,368,910,379.9	130,644,300.1	4,628,409,654.5
2010	27,229,470.7	194,012,069,313.9	139,666,995.1	4,509,670,993.8
2011	25,426,157.2	197,899,741,508.3	127,601,694.3	4,299,987,312.2
2012	28,951,094.7	220,149,518,645.6	141,189,161.6	4,967,311,025.1
2013	33,732,842.7	197,578,220,798.6	124,551,584.5	5,085,642,905.5
2014	24,473,491.8	1,131,575,531,076.1	665,856,773.0	4,569,314,169.6
2015	23,000,579.3	528,534,413,018.9	250,279,107.2	11,251,591,352.1
2016	26,044,655.6	345,417,803,263.4	177,338,054.4	6,964,514,349.1
2017	26,679,946.5	376,572,501,425.1	168,554,018.9	7,057,407,120.5
JUMLA	**696,673,517.5**	**4,565,412,920,436.9**	**3,127,323,080.6**	**111,073,431,277.8**

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi - Idara ya Uvuvi

MWENENDO WA BIASHARA YA UTALII 2010-2018

Jedwali Na. 52

Maelezo	Kipimo	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Jumla ya Watalii	Idadi	782699	867994	1077058	1095884	1140156	1137182	1284279	1327143	1505702
Watalii wa hotelini	Idadi	719097	753818	974448	1021766	1005058	1033555	1155851	1163752	1235905
Mapato	US $ Milion	1254.5	1324.83	1712.75	1853.28	1982.98	1901.94	2131.57	2199.76	2432.89
Wastani wa siku za kukaa watalii hotelini	Siku	11	10	10	10	10	10	10	9	10
Wastani wa matumizi ya fedha kwa mtalii kwa siku (US $)	*Package Tour*	328	355	384	372	378	305	351	410	430
	Non Package Tour	236	247	230	201	210	141	145	136	125

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii, Idara ya Utalii

IDADI YA WATALII WALIOINGIA NCHINI NA KIASI CHA FEDHA ZILIZOPATIKANA

Jedwali Na. 53

Mwaka	Idadi ya Watalii	Ongezeko kwa Mwaka (%)	Mapato (US $) Milioni	Ongezeko kwa Mwaka (%)
2000	501668	-20.1	739.1	0.8
2001	525122	4.7	725.0	-1.9
2002	575000	9.5	730.0	0.7
2003	576000	0.2	731.0	0.1
2004	582000	1.0	746.1	2.1
2005	612754	5.3	823.1	10.3
2006	644124	5.1	950.0	15.4
2007	719031	11.6	1198.0	26.1
2008	770376	7.1	1288.7	7.6
2009	714367	-7.3	1159.8	-10.0
2010	782699	9.6	1254.5	8.2
2011	867994	10.9	1324.8	5.6
2012	1077058	24.1	1712.8	29.3
2013	1095884	1.7	1853.3	8.2
2014	1140156	4.0	1983.0	7.0
2015	1137182	-0.3	1901.9	-4.1
2016	1284279	12.9	2131.6	12.1
2017	1327143	3.3	2199.76	3.2
2018	1505702	13.5	2432.89	10.6

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii

WATALII WALIOTEMBELEA MAMLAKA YA HIFADHI YA NGORONGORO

Jedwali Na. 54

Mwaka	Wageni kutoka nje	Watanzania	Jumla ya Watalii
2009	234767	203412	438179
2010	281513	242133	523646
2011	281513	307086	588599
2012	310537	254730	565267
2013	350970	296763	647733
2014	332469	278221	610690
2015	289061	278922	567983
2016	284794	265845	550639
2017	391030	249428	640458
2018	410574	268880	679454

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii, Mamlaka ya Hifadhi ya Ngorongoro

IDADI YA WAGENI WALIOTEMBELEA VITUO VYA UTALII

Jedwali Na. 55

	2014		2015		2016		2017		2018	
Jina la Hifadhi	**Wageni kutoka Nje**	**Watanzania**	**Wageni kutoka Nje**	**Watanzania**	**Wageni kutoka Nje**	**Watanzania**	**Wageni kutoka Nje**	**Watanzania**	**Wageni kutoka Nje**	**Watanzania**
ARUSHA	31,375	36,840	24,708	31,089	26,714	33,463	30,185	33,885	32,790	35,354
GOMBE	1,120	740	723	895	956	958	1,002	968	1,194	956
KATAVI	1,928	2,541	1,200	2,445	1,159	3,066	1,190	1,910	1,482	2,369
KILIMANJARO	52,447	2,784	41,038	3,328	43,893	3,508	47,772	2,731	51,533	2,390
KITULO	149	493	70	592	95	311	94	432	179	330
LAKE MANYARA	116,511	64,249	92,341	62,287	103,830	57,855	118,501	56,082	135,098	58,131
MAHALE	844	111	896	171	690	166	983	151	886	166
MIKUMI	20,869	32,732	17,117	35,311	22,923	38,003	19,274	34,413	25,580	33,373
MKOMAZI	695	1,115	563	1,905	573	1,482	594	1,700	659	1,464
RUAHA	13,490	6,718	11,558	7,403	11,233	12,958	11,217	12,161	14,381	13,219
RUBONDO	549	560	447	501	433	739	558	427	465	793
SAADANI	4,042	14,527	3,143	19,854	3,548	18,722	2,530	18,603	2,976	15,048
SERENGETI	476	10,161	413	13,132	201,728	174,047	474	152,216	270,946	175,084
TARANGIRE	187,498	215,069	167,988	204,998	130,085	78,573	231,756	77,101	183,764	85,935
UDZUNGWA	122,019	52,847	116,590	58,585	2,759	5,557	151,681	5,268	3,420	5,530
SAANANE	3,903	5,616	2,604	6,310	464	11,102	2,617	10,088	650	12,401
Jumla	**557,915**	**447,103**	**481,399**	**448,806**	**551,083**	**440,510**	**620,428**	**408,136**	**726,003**	**442,543**

Chanzo: Wizara ya Maliasili na Utalii - Hifadhi za Taifa (TANAPA)

SURA YA 13

MADINI

Utangulizi

241. Serikali iliendelea kusimamia sekta ya madini ambayo ni mojawapo ya sekta zenye viwango vikubwa vya ukuaji ili kuhakikisha inawanufaisha wananchi na Taifa kwa ujumla. Aidha, Serikali ilianzisha Tume ya Madini mwaka 2018 kwa lengo la kuboresha usimamizi katika sekta ya madini.

Utafutaji Madini

242. Mwaka 2018, leseni 1,687 za utafutaji na uchimbaji wa madini zilitolewa ikilinganishwa na leseni 2,017 zilizotolewa mwaka 2017. Kati ya hizo, leseni 74 zilikuwa za utafutaji madini; leseni 19 za uchimbaji wa kati na leseni 1,594 za uchimbaji mdogo wa madini. Kupungua kwa idadi ya leseni zilizotolewa kulitokana na maboresho ya uhakiki wa leseni zinazokidhi matakwa ya Sheria ya Madini ya mwaka 2010. Katika kipindi hicho, jumla ya maombi 8,716 ya leseni yalipokelewa na kuidhinishwa na Tume ya Madini ikilinganishwa na maombi 71,663 mwaka 2017. Kati ya hayo, maombi 7,985 yalikuwa ya wachimbaji wadogo; maombi 695 ya utafutaji madini; maombi 33 ya uchimbaji wa kati; na maombi matatu ya uchimbaji mkubwa wa madini. Kupungua kwa maombi ya leseni kulitokana na kusimama kwa upokeaji wa maombi ya leseni hadi Tume ya Madini ilipoanza kufanya kazi Aprili 2018.

Uuzaji wa Madini

243. Mwaka 2018, thamani ya mauzo ya madini nje ya nchi ilipungua kwa asilimia 10.3 na kufikia dola za Marekani milioni 1,624.74 kutoka dola za Marekani milioni 1,810.70 mwaka 2017. Hii ilitokana na kuendelea kupungua kwa kiasi cha madini kinachouzwa nje kufuatia mabadiliko ya Sheria ya Madini ya mwaka 2010 iliyorekebishwa mwaka 2017 ambayo ilizuia usafirishaji wa madini ghafi nje ya nchi kwa lengo la kuyaongezea thamani na kulinda maslahi ya Taifa kwa manufaa ya wananchi.

Almasi

244. Uzalishaji wa madini ya almasi ulifikia karati 381,302 mwaka 2018 ikilinganishwa na karati 304,456 zilizozalishwa mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 25.2. Hii ilitokana na kuendelea kuongezeka kwa uzalishaji wa almasi katika mgodi wa *Williamson Diamonds Limited*. Thamani ya mauzo ya

almasi nje ya nchi iliongezeka kwa asilimia 42.3 na kufikia dola za Marekani milioni 96.07 mwaka 2018 kutoka dola za Marekani milioni 67.51 mwaka 2017. Ongezeko hilo lilitokana na kuimarika kwa bei ya almasi katika soko la dunia katika nusu ya kwanza ya mwaka 2018 pamoja na kuongezeka kwa mauzo ya almasi za rangi ya pinki ambazo huuzwa kwa bei ya juu zaidi ikilinganishwa na bei za almasi za rangi za kawaida.

Dhahabu

245. Mwaka 2018, uzalishaji wa dhahabu ulipungua kwa asilimia 9.6 hadi kufikia kilo 39,304 kutoka kilo 43,489 zilizozalishwa mwaka 2017. Upungufu huo, ulitokana na mgodi wa Bulyanhulu kutozalisha dhahabu katika uwezo wake kwa kuendelea kuzalisha dhahabu kutoka kwenye marudio (Tailings Storage Facility). Katika kipindi hicho, thamani ya mauzo ya dhahabu nje ya nchi ilikuwa dola za Marekani milioni 1,454.88 ikilinganishwa na dola za Marekani milioni 1,636.57 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 11.1. Hii ilitokana na kuendelea kupungua kwa kiasi cha dhahabu ghafi kilichouzwa nje ya nchi.

Vito vya Thamani

246. Mwaka 2018, jumla ya kilo 284,321.19 za vito ghafi vya thamani zilizalishwa ikilinganishwa na kilo 1,186,237 zilizozalishwa mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 76.0. Upungufu huo ulitokana na kusimama kwa uzalishaji katika mgodi wa TanzaniteOne kwa mwaka mzima pamoja na zuio la usafirishaji wa madini ghafi ya vito nje ya nchi.

Makaa ya Mawe

247. Mwaka 2018, uzalishaji wa makaa ya mawe uliongezeka kwa asilimia 12.4 na kufikia tani 627,652 kutoka tani 558,553 zilizozalishwa mwaka 2017. Hii ilitokana na kuendelea kuimarika kwa uzalishaji wa makaa ya mawe katika mgodi ya TANCOAL, Magamba, Edenvile International (T) Ltd na Kabulo. Aidha, thamani ya mauzo ya makaa ya mawe iliongezeka hadi dola za Marekani milioni 34.26 mwaka 2018 kutoka dola za Marekani milioni 22.25 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 54.0. Hii ilitokana na kuongezeka kwa wanunuzi wa makaa ya mawe kutoka nje na ndani ya nchi.

Madini Mengine

248. Mwaka 2018, uzalishaji wa kaolini uliongezeka hadi kufikia tani 129,382.64 kutoka tani 13,815.62 zilizozalishwa mwaka 2017. Ongezeko hilo

lilitokana na kuongezeka kwa mahitaji ya kaolini katika viwanda vya marumaru vilivyopo Kibaha na Mkuranga. Thamani ya mauzo ya kaolini iliongezeka hadi kufikia dola za Marekani 119,296.24 mwaka 2018 kutoka dola za Marekani 62,380.38 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 91.2. Uzalishaji wa madini ya bati ulifikia tani 8.04 ikilinganishwa na tani 91.42 zilizozalishwa mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 91.2. Upungufu huo ulitokana na zuio la usafirishaji wa madini ghafi nje yakiwemo madini ya bati kufuatia Sheria ya Madini ya Mwaka 2010 iliyorekebishwa mwaka 2017.

249. Mwaka 2018, kiwango cha uzalishaji wa madini ya chumvi kilipungua kwa asilimia 63.6 na kufikia tani 36,392.41 kutoka tani 100,017.07 zilizozalishwa mwaka 2017. Upungufu huo ulitokana na zuio la usafirishaji nje wa madini ghafi ikiwemo chumvi. Aidha, thamani ya mauzo ya chumvi ilikuwa dola za Marekani milioni 1.20 ikilinganishwa na dola za Marekani milioni 3.80 mwaka 2017. Uzalishaji wa chokaa ulipungua kwa asilimia 10.8 na kufikia tani 2,943,555.0 kutoka tani 3,300,898.66 mwaka 2017. Uzalishaji wa madini ya jasi ulikuwa tani 241,259.46 mwaka 2018 ikilinganishwa na tani 123,644.69 zilizozalishwa mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 95.1. Uzalishaji wa madini ya fedha uliongezeka hadi kufikia kilo 12,041 kutoka kilo 10,911 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 10.4. Hii ilitokana na kuongezeka kwa uzalishaji wa madini ya fedha katika migodi ya Shanta (Songwe) na Bulyanhulu (Shinyanga). Vile vile, thamani ya mauzo ya madini ya fedha iliongezeka kwa asilimia 3.4 hadi kufikia dola za Marekani milioni 6.05 mwaka 2018 kutoka dola za Marekani milioni 5.85 mwaka 2017.

Uongezaji Thamani Madini

250. Serikali iliendelea kutilia mkazo na kuhamasisha uwekezaji katika uongezaji thamani wa madini kupitia marekebisho ya Sheria ya Madini ya Mwaka 2010 yaliyofanyika mwaka 2017. Mwaka 2018, jumla ya karati 93,415.72 za madini ya vito yaliyokatwa na kusanifiwa yalithaminishwa kwa thamani ya dola za Marekani milioni 6.03. Aidha, Kituo cha Uongezaji Thamani Madini (Tanzania Gemological Centre) kilichopo Arusha kiliendelea kutoa mafunzo ya usanifu wa madini ya vito ambapo wanafunzi 41 walidahiliwa mwaka 2018 na hivyo kufanya wahitimu katika Kituo hicho kufikia 124 tangu kuanzishwa kwa mafunzo hayo mwaka 2014.

UCHIMBAJI WA MADINI: KIASI KILICHOPATIKANA

Jedwali Na.56

MADINI	Kipimo	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Almasi	Carat	80,498	28,378	127,174	179,633	252,875	216,491	237,685	304,456	381,302
Dhahabu	Kg	39,448	37,085	39,012	42,534	40,481	43,293	45,155	43,489	39,304
Gemstones	Kg	2,646,109	1,241,581	1,237,625	1,692,436	3,083,765	1,872,915	2,554,932	1,186,237	284,321
Chumvi	Tani	34,455	32,297	34,016	36,032	54,757	92,158	145,718	100,017	36,392
Phosphate	Tani	17,180	848,512	570,626	397,020	738,000	222,800	23,658	1,351	-
Limestone	000 Tani	1,437	202	1,224	35,529	873	2,945	4,170	3,301	2,944
Tin Ore	Tani	3	-	-	2	79	179	138	91	8
Gypsum	Tani	26,918	9,288	91,610	171,567	200,179	239,302	213,744	123,645	241,260
Makaa ya mawe	Tani	179	80,710	78,672	84,772	246,128	257,321	276,030	558,553	627,652
Pozolana	Tani	60,320	113,489	75,193	79,452	68,925	342,628	230,045	79,085	91,645
Kaolin	Tani	58	178	1,422	907	3,809	1,953	656	13,816	129,383
Madini ya fedha	Kg	12,470	10,399	11,227	12,159	14,493	15,569	17,984	10,911	12,041
Shaba	Pound	11,741,898	7,531,164	12,426,025	12,749,548	14,027,008	14,252,341	15,762,430	2,933,941	-
Bauxite	Tani	39,326,000	29,520,000	28,433,930	39,977,300	25,641,201	204,956	72,779	12,090	7,140
Madini ya Ujenzi	000 Tani				5,470	10,480	12,960	15,460	5,601	10,375

Chanzo: Wizara ya Madini

- Takwimu hazikupatikana

Carat = 0.205 gm

MADINI YALIYOUZWA NCHI ZA NJE 2014 - 2018

Jedwali Na. 57

Aina ya madini	Kipimo	Kiasi kilichouzwa					Thamani ('000 US $)				
		2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Almasi (Rough)	'000 Carats	252,875	216,491	239,305	304,456	383,391	82,053	56,003	85,090	67,510	96,066
Almasi (iliyokatwa)	'000 Carats	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Almasi (Contruct goods)	'000 Carats	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dhahabu	'000 Gramu	40,481	43,358	45,155	43,490	35,864	1,640,072	1,609,392	1,824,815	1,636,575	1,454,879
Mawe ya thamani	'000 Gramu	3,083,765	1,872,915	2,944,107	1,185,697	284,321	49,146	46,067	60,483	53,596	28,006
Chumvi	Tani	54,757	92,158	145,718	100,017	36,392	5,275	5,071	4,806	3,803	1,207
Phosphate	Tani	738,000	222,800	23,658	1,351	-	140	126	721	585	-
Bati	Tani	79	179	138	91	8	907	959	1,499	1,037	-
Jasi	Tani	200,179	235,920	213,744	123,645	241,260	2,518	4,445	6,279	3,187	-
Grafiti	Tani	25	30	1,180	128	27,810	3	5	2,132	18	2,418
Fedha	000Grams	14,493	15,569	17,984	10,911	12,041	10,283	7,626	9,901	5,850	6,045
Shaba	0001b	14,027,008	14,252	16,247	2,934	-	43,675	35,658	35,421	7,741	-
Madini ya viwandani	Tani	98	151,297	4,769,577	708,047	783,180	9	3,254	78,491	29,896	35,783
Bauxite	Tani	25,641,201	204,956	74,660	12,090	7,140	20,014	325	1,242	898	335
Jumla ('000 US $)							**1,854,095**	**1,768,930**	**2,110,877**	**1,810,697**	**1,624,739**

Chanzo: Wizara ya Madini

- Takwimu hazikupatikana

SURA YA 14

VIWANDA NA BIASHARA

Uzalishaji katika Baadhi ya Viwanda Nchini

251. Mwaka 2018, uzalishaji wa baadhi ya bidhaa za viwandani uliongezeka kutokana na mahitaji makubwa katika soko la ndani na nje. Bidhaa zenye ongezeko zilikuwa: rangi (asilimia 19.4), chuma (asilimia 18.9), nyavu za uvuvi (asilimia 16.3), konyagi (asilimia 14.8), unga wa ngano (asilimia 9.3), sigara (asilimia 6.9), bia (asilimia 3.9), dawa za pareto (asilimia 3.7), biskuti na tambi (asilimia 2.8), saruji (asilimia 1.4), tabaka za mbao (asilimia 1.3) na nguo (asilimia 1.1). Hata hivyo, uzalishaji ulipungua kwa baadhi ya bidhaa kama chibuku (asilimia 7.9), kamba za katani (asilimia 0.9), bati (asilimia 0.5) na betri (asilimia 5.7).

252. Mwaka 2018, gharama za uzalishaji bidhaa viwandani ziliongezeka hadi kufikia shilingi milioni 7,905,622 kutoka shilingi milioni 7,827,349 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia moja. Hii ilitokana na kuendelea kuongezeka kwa bei za malighafi za viwandani zilizoagizwa kutoka nje ya nchi pamoja na gharama za mishahara ya wafanyakazi.

Uendelezaji wa Viwanda Vidogo na Biashara Ndogo

253. Mwaka 2018, Mfuko wa Taifa wa Maendeleo ya Wajasiriamali uliendelea kutoa mafunzo mbalimbali ambapo wajasiriamali 71,794 walipatiwa mafunzo ikilinganishwa na wajasiriamali 54,894 waliopatiwa mafunzo mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 30.8. Ongezeko hilo, lilitokana na mwamko wa wajasiriamali katika kutumia fursa za kiuchumi zilizojitokeza. Mafunzo yaliyotolewa yalihusu kilimo bora, kuzalisha mizinga ya nyuki ya kisasa, kubuni mavazi na ushonaji, usindikaji wa vyakula, utengenezaji wa mitambo na mashine za aina mbalimbali, matumizi ya mbegu bora, ukamuaji wa mafuta na utengenezaji wa bidhaa mbalimbali.

254. Mwaka 2018, Mfuko ulitoa mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni 5.87 kwa wajasiriamali 3,368 ikilinganishwa shilingi bilioni 6.11 zilizotolewa kwa wajasiriamali 3,738 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 3.9. Upungufu huo ulitokana na changamoto za urejeshaji wa mikopo kutoka kwa wajasiriliamali waliokopa. Mikopo iliyotolewa iliwezesha upatikanaji wa fursa za ajira 7,477 mwaka 2018 ikilinganishwa na fursa za ajira 9,369 mwaka 2017.

255. Mwaka 2018, Serikali kupitia Mamlaka ya Uendelezaji Biashara Tanzania-*TanTrade* ilitoa mafunzo kwa wazalishaji na wafanyabiashara 487 ikilinganishwa na wazalishaji na wafanyabiashara 410 mwaka 2017. Mafunzo hayo yalilenga kujenga uelewa wa masuala mbalimbali ya biashara ikiwa ni pamoja na usindikaji bora, ufanyaji wa biashara kwa ushindani, mwongozo wa kuuza bidhaa nje ya nchi, urasimishaji biashara, upatikanaji wa vibali vya biashara na matumizi ya kemikali katika usindikaji wa chakula.

256. Mwaka 2018, huduma za mafunzo kwa wajasiriamali wadogo nchini ziliwezesha kugunduliwa kwa teknolojia 359 ikilinganishwa na teknolojia 312 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 15.1. Teknolojia hizo ziliwezesha kuzalishwa kwa mashine mpya 1,417 ikilinganishwa na mashine mpya 775 mwaka 2017. Kuongezeka kwa teknolojia na mashine mpya zilizozalishwa kulitokana na ushiriki mkubwa wa wananchi kwenye shughuli za uchumi wa viwanda. Vile vile, wajasiriamali 2,075 walipata huduma za ushauri wa matumizi ya mashine mpya ikilinganishwa na wajasiriamali 1,592 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 30.3

Maonesho ya Kibiashara ya Kimataifa

257. Mwaka 2018, Serikali kupitia *TanTrade* iliwezesha kampuni 2,956 kushiriki maonesho ya 42 ya Biashara ya Kimataifa ya Dar es Salaam ikilinganishwa na kampuni 2,520 zilizoshiriki maonesho ya 41 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 17.3. Kati ya kampuni zilizoshiriki maonesho mwaka 2018, kampuni 508 zilitoka nje ya nchi ambapo nchi 33 zilishiriki ikilinganishwa na kampuni 515 kutoka nchi 30 zilizoshiriki mwaka 2017. Katika kipindi hicho, kampuni 483 zilifanya biashara ikilinganishwa na kampuni 405 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 19.3. Ongezeko hilo lilitokana na kuongezeka kwa mbinu za kuhamasisha ushiriki kwa kuyafikia makundi mbalimbali ya wafanyabiashara na kampuni kutambua umuhimu wa maonesho katika kutangaza bidhaa zao na kuwafikia wateja wengi kwa wakati mmoja. Aidha, mauzo ya papo kwa papo katika maonesho ya 42 yaliongezeka na kufikia wastani wa shilingi milioni 213.7 ikilinganishwa na wastani wa shilingi milioni 122.1 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 75.

258. Mwaka 2018, Serikali kupitia *TanTrade* ilitafuta masoko ya bidhaa za viungo, asali, korosho, ufuta, mikunde, karanga, muhogo na mafuta ya kula ambapo wazalishaji 176 waliunganishwa na masoko mbalimbali ndani na nje ya nchi. Masoko ya ndani ya viungo yalipatikana katika viwanda vya Bagamoyo na ZANOCP kilichopo Zanzibar. Aidha, masoko ya viungo nje ya nchi yalipatikana Uholanzi na Ujerumani na

masoko ya asali yalipatikana nchi za Ujerumani, Ufaransa, Italia na Uturuki. Masoko ya korosho zilizobanguliwa yalipatikana katika nchi za Azerbaijan, Uholanzi, Ujerumani, Umoja wa Falme za Kiarabu na Uturuki. Masoko ya mikunde yalipatikana nchi za China, India na Uarabuni. Vile vile, Serikali kupitia *TanTrade* na wadau wa biashara wa sekta binafsi ilianzisha kliniki ya biashara ili kuongeza uelewa wa wafanyabiashara katika kutambua fursa za masoko ambapo wafanyabiashara 667 walinufaika.

Usajili wa Biashara na Viwanda

259. Mwaka 2018, Serikali kupitia Wakala wa Usajili wa Biashara na Utoaji Leseni (BRELA) ilitoa leseni 194 za kuanzisha viwanda vipya ikilinganishwa na leseni 142 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 36.6. Ongezeko hilo lilitokana na Serikali kuendelea kuboresha mazingira ya uanzishwaji wa viwanda nchini. Aidha, leseni 6,762 za usajili wa makampuni mapya zilitolewa mwaka 2018 ikilinganishwa na leseni 8,584 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 21.2. Vile vile, utolewaji wa leseni za daraja 'A', usajili wa majina ya biashara na usajili wa alama za biashara na huduma ulishuka kwa asilimia 0.9, 33.1 na 21.9 kwa mtiririko huo.

Miundombinu ya Masoko ya Bidhaa za Mazao na Mifugo

260. Uwepo wa miundombinu ya masoko uliwezesha shughuli za masoko kufanyika kwa ufanisi, kuwaunganisha wazalishaji na wanunuaji na kupunguza gharama kwa wazalishaji. Miundombinu hiyo ilisaidia kupunguza upotevu wa mazao baada ya mavuno na kupunguza upotevu wa ubora wa bidhaa. Mwaka 2018, miundombinu ya masoko iliyokuwa inafanya kazi kwa ufanisi katika shughuli za uongezaji thamani wa bidhaa mbalimbali nchini iliongezeka. Aidha, vibaraza vya machinjio viliongezeka kwa asilimia 6.9, bucha (asilimia 11.7), banda la ngozi (asilimia 41.5), maghala (asilimia 6.8) na minada ya awali (asilimia 22.1). Katika kipindi hicho, minada ya mipakani ilikuwa tisa, mashine za kuchakata nyama 86 na mashine za kuchakata maziwa 35 ikilinganishwa na minada ya mipakani mitatu, mashine za kuchakata nyama 12 na mashine za kuchakata maziwa 31 mwaka 2017 mtawalia. Hii ilitokana na kuongezeka kwa shughuli za uzalishaji katika sekta za mazao ya kilimo na mifugo na kuongezeka kwa uelewa wa wakulima na wafanyabisahara juu ya umuhimu wa matumizi ya miundombinu hiyo. Kwa upande mwingine, baadhi ya miundombinu ya masoko ilipungua ambapo minada ya upili ilipungua kwa asilimia 40 na mashine za kuchakata samaki asilimia 26.7. Kupungua huko kulitokana na kuharibika kwa baadhi ya miundombinu,gharama kubwa za uendeshaji na upungufu wa malighafi.

Jedwali Na. 14.1: Aina ya Miundombinu ya Masoko

Miundombinu ya Masoko	2017	2018	Ongezeko (Asilimia)
Vibaraza vya Machinjio (Slaughter slab)	2,148	2,297	6.9
Bucha	7,412	8,280	11.7
Banda la ngozi	530	750	41.5
Nyumba za Machinjio (Slaughter house)	-	394	-
Maghala	573	612	6.8
Machinjio (Abattoir)	72	59	-18.1
Minada ya awali	362	442	22.1
Minada ya Upili	20	12	-40
Minada ya Mipakani	3	9	200
Mashine za Kuchakata Nyama	12	86	616.6
Mashine za Kuchakata Maziwa	31	35	12.9
Mashine za Kuchakata Samaki	15	11	-26.7
Vituo vya Kukusanyia Maziwa	-	150	-

Chanzo: Wizara ya Viwanda na Biashara - Agricultural Routine Data System (ARDS, 2018)

Mwenendo wa Biashara za Kimataifa

261. Tanzania imeendelea kuwa na mwenendo mzuri wa biashara na nchi mbalimbali duniani. Mwaka 2018, mauzo ya bidhaa za Tanzania kwenda China yaliongezeka kufikia dola za Marekani milioni 144.28 kutoka dola za Marekani milioni 142.3 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 1.4. Bidhaa zilizoagizwa kutoka China zilikuwa na thamani ya dola za Marekani milioni 1,762.78 ikilinganishwa na dola za Marekani milioni 1,408.10 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 25.2. Aidha, bidhaa za Tanzania zilizouzwa India mwaka 2018 zilikuwa na thamani ya dola za Marekani milioni 734.27 ikilinganishwa na dola za Marekani milioni 977.6 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 24.9. Bidhaa zilizoagizwa kutoka India zilikuwa na thamani ya dola za Marekani milioni 1,218.07 ikilinganishwa na dola milioni 1,077.60 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 13.0. Vile vile, mauzo ya bidhaa za Tanzania kwenda Japani yalikuwa dola za Marekani milioni 66.72 mwaka 2108 ikilinganishwa na dola milioni 75.7 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 11.9. Bidhaa zilizoagizwa kutoka Japani zilikuwa na thamani ya dola za Marekani milioni 398.13 ikilinganishwa na dola milioni 365.2 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 9.0.

262. Mwaka 2018, Tanzania iliendelea kufanya vizuri katika mauzo ya bidhaa kwenda kwenye Jumuiya mbalimbali ikilinganishwa na mwaka 2017. Katika kipindi hicho,

mauzo ya bidhaa za Tanzania katika Jumuiya ya Ulaya yaliongezeka kwa asilimia 12.8, Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC) asilimia 28.0, Jumuiya ya Maendeleo ya Nchi za Kusini mwa Afrika (SADC) asilimia 13.8, Umoja wa Afrika asilimia 4.6 na kwenye jumuiya za utatu unaounganisha EAC, SADC na COMESA iliongezeka kwa asilimia 13.7. Ongezeko hilo lilitokana na Tanzania kuuza zaidi bidhaa zenye thamani zitokanazo na madini, mbolea za viwandani, ngano, zao la pamba, chai na minofu ya samaki. Aidha, bidhaa zilizoagizwa kutoka Juimuiya ya Ulaya ziliongezeka kwa asilimia 8.5, Jumuiya ya Afrika Mashariki asilimia 37.4, Jumuiya ya Maendeleo ya Nchi za Kusini mwa Afrika asilimia 0.6, Umoja wa Afrika asilimia 10.4 na jumuiya ya utatu inayounganisha EAC, SADC na COMESA asilimia 13.9.

263. Mwaka 2018, Tanzania iliendelea kuwa na urari chanya katika mauzo ya bidhaa ambapo imeuza zaidi kuliko kununua kwenye Jumuiya ya Afrika Mashariki (asilimia 10.6), Jumuiya ya Maendeleo Kusini mwa Afrika (asilimia 29.8), Umoja wa Afrika (asilimia 5.6) na kwenye Tripartite (EAC, SADC na COMESA asilimia 11.8). Tanzania ilikuwa na urari hasi katika mauzo ya bidhaa zake kwenda Jumuiya ya Ulaya kwa asilimia 4.5.

Jedwali Na14.2: Biashara kati ya Tanzania na Jumuiya Mbalimbali kwa mwaka 2010 - 2018 (Dola za Kimarekani '000,000)

Jumuiya	Maelezo	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Badiliko 2018-2017	Badiliko katika %
Ulaya	Bidhaa zilizouzwa	464	554	745	898	792	709	237	441	498	56	12.8%
	Bidhaa zilizoagizwa	1111	1074	1537	2759	2895	1160	558	936	1016	80	8.5%
	Jumla	**1575**	**1628**	**2282**	**3658**	**3687**	**1869**	**794**	**1378**	**1514**	**136**	**9.9%**
	Urari	**-647**	**-521**	**-792**	**-1861**	**-2103**	**-451**	**-321**	**-495**	**-518**	**-23**	**4.7%**
Africa Mashariki (EAC)	Bidhaa zilizouzwa	450	352	515	419	598	1062	438	350	448	98	28.0%
	Bidhaa zilizoagizwa	285	264	668	395	706	323	299	220	303	83	37.4%
	Jumla	**735**	**616**	**1184**	**814**	**1305**	**1385**	**737**	**570**	**750**	**180**	**31.7%**
	Urari	**165**	**89**	**-153**	**24**	**-108**	**740**	**139**	**129**	**145**	**15**	**11.9%**
Maendeleo ya Nchi za Kusini mwa Afrika (SADC)	Bidhaa zilizouzwa	625	1159	1422	1244	1236	1358	1018	878	999	122	13.8%
	Bidhaa zilizoagizwa	828	881	1093	836	773	771	612	601	604	4	0.6%
	Jumla	**1453**	**2040**	**2515**	**2079**	**2009**	**2129**	**1630**	**1478**	**1604**	**125**	**8.5%**
	Urari	**-203**	**278**	**329**	**408**	**463**	**587**	**406**	**277**	**395**	**118**	**42.5%**
Afrika (CFTA)	Bidhaa zilizouzwa	1206	1518	2113	2420	1620	1407	1262	1420	1485	65	4.6%
	Bidhaa zilizoagizwa	1204	1719	1836	1451	1483	1012	985	896	989	93	10.4%
	Jumla	**2410**	**3237**	**3949**	**3871**	**3103**	**2419**	**2247**	**2316**	**2474**	**158**	**6.8%**
	Urari	**2**	**-201**	**277**	**969**	**138**	**395**	**278**	**524**	**496**	**-28**	**-5.3%**
Tripartite (EAC, SADC, COMESA)	Bidhaa zilizouzwa	1405	1831	2350	2083	2441	2986	1983	1900	2160	260	13.7%
	Bidhaa zilizoagizwa	1246	1346	1917	1396	2333	1529	1376	1217	1386	169	13.9%
	Jumla	**2651**	**3177**	**4267**	**3478**	**4774**	**4515**	**3359**	**3117**	**3546**	**429**	**13.7%**
	Urari	**160**	**485**	**433**	**687**	**108**	**1457**	**608**	**683**	**775**	**91**	**13.4%**

Chanzo: Wizara ya Viwanda na Biashara

MATUMIZI YA SARUJI NCHINI

Jedwali Na. 58

Mwaka	Kutoka Nje	Uuzaji nje	Uzalishaji wa Ndani	Tani	
				Matumizi Tani	Badiliko, %
2000	7281	30497	833092	809876	-0.6
2001	56395	53517	900430	903308	11.5
2002	149079	37203	1026082	1137958	26.0
2003	166446	34396	1186434	1318484	15.9
2004	125007	37655	1280851	1368203	3.8
2005	120200	40430	1375222	1454992	6.3
2006	92711	98	1421460	1514073	4.1
2007	101827	52170	1629890	1679547	10.9
2008	356468	99688	1755862	2012642	19.8
2009	516182	57569	1940845	2399458	19.2
2010	566828	189321	2312055	2689562	12.1
2011	768343	217944	2408765	2959164	10.0
2012	1013986	145793	2557798	3425991	15.8
2013	1218453	154481	2369819	3433791	0.2
2014	1428995	142001	2795687	4082681	18.9
2015	1257578	126391	3273000	4404187	7.9
2016	1306732	194338	4916400	6028794	36.9
2017	188067	226588	4397684	4359163	-27.7
2018	315553	196449	4458856	4577960	5.0

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

UZALISHAJI WA BAADHI YA BIDHAA VIWANDANI

Jedwali Na.59

Aina ya Bidhaa	Kipimo	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Badiliko (%) 2017/18
Biskuti & tambi	Tani	7435	12053	16423	17440	18225	19204	15890	16451	16911	2.80
Unga wa ngano	Tani	444242	439926	442345	516778	529797	533257	498940	606432	662967	9.32
Konyagi	000 Lita	11186	15432	16229	20680	31963	29491	28754	25555	29335	14.79
Bia	000 Lita	242689	323393	338041	374238	379913	386310	383251	396864	412555	3.95
Chibuku	000 Lita	21037	23474	22359	19935	20301	23028	26513	22624	20819	-7.98
Sigara	Milioni	6181	6630	7723	7710	8028	7837	8091	7412	7921	6.87
Nguo	000 M^2	103177	101820	81437	97522	119458	100491	76436	52052	52613	1.08
Kamba za katani	Tani	6872	6976	7927	7542	7871	8851	9216	8188	8116	-0.88
Nyavu za uvuvi	Tani	247	164	272	297	279	311	312	196	228	16.33
Mazulia	000 M^2	-	-	-	-	-	0	0	-	-	-
Tabaka za mbao	M^2	-	30589	38871	36935	38913	36317	34983	37302	37769	1.25
Dawa za pareto	Tani	49	53	70	83	136	118	126	134	139	3.73
Mbolea	Tani	-	11200	-	-	-	0	0	-	-	-
Rangi	000 Lita	28201	31211	35025	36623	38308	38372	35096	40146	47928	19.38
Bidhaa za petrol	000 Tani	-	-	-	-	-	0	0	-	-	-
Saruji	000 Tani	2313	2409	2558	2369	2795	3135	4572	4398	4459	1.39
Chuma*	Tani	33384	39955	46690	48500	56752	62612	65686	231591	275267	18.86
Bati	Tani	71276	76912	81427	85314	86825	91385	91421	84541	84132	-0.48
Aluminium	Tani	59	33	23	37	27	32	14	-	-	-
Radio	000 namba	-	-	-	-	-	0	0	-	-	-
Betri	Milioni	93	89	68	75	93	87	69	122	115	-5.74

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu na Wizara ya Viwanda na Biashara

- Hakuna uzalishaji

* Takwimu za uzalishaji wa chuma kuanzia mwaka 2008 - 2018 zimerekebishwa

VIWANDA - IDADI YA WATU WALIOAJIRIWA

Jedwali Na. 60

ISIC (Rev 3)	Shughuli	Walioajiriwa						Wengine						Jumla					
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013	2014	2015	2016	2017	2018
151-4	Vyakula	63863	67056	70409	73929	77625	84611	21466	22540	23667	24850	26092	28441	85330	89596	94076	98779	103718	113052
155	Vinywaji	6919	7265	7629	8010	8410	9167	85	89	93	98	103	112	7004	7354	7722	8108	8513	9279
160	Tumbaku na Sigara	5103	5358	5626	5908	6203	6761	6	6	7	7	7	8	5109	5365	5633	5915	6210	6769
171-2, 181	Ufumaji na Ushonaji	27102	28457	29880	31374	32942	35907	21151	22209	23319	24485	25709	28023	48253	50666	53199	55859	58651	63930
191	Ngozi, bidhaa za ngozi	1410	1480	1554	1632	1713	1868	316	332	348	366	384	419	1726	1812	1902	1998	2097	2286
201-202	Mbao, Bidhaa za Mbao	7209	7570	7948	8346	8763	9551	2209	2319	2435	2557	2685	2926	9418	9889	10383	10903	11448	12478
210-221-222	Karatasi, Uchapishaji	5391	5661	5944	6241	6553	7142	201	211	222	233	244	266	5592	5872	6165	6473	6797	7409
241-2	Utengenezaji wa Kemikali na Madawa ya serikali	7209	7569	7948	8345	8762	9551	227	238	250	263	276	301	7436	7808	8198	8608	9038	9852
251	Bidhaa za mpira na Plastiki	4286	4500	4725	4961	5209	5678	57	59	62	65	69	75	4342	4559	4787	5027	5278	5753
261-9	Bidhaa za Madini yasiyo Chuma	8093	8497	8922	9368	9837	10722	1292	1357	1424	1496	1570	1712	9385	9854	10347	10864	11407	12434
271-369	Nyinginezo	30303	31818	33409	35079	36833	40148	17201	18061	18964	19912	20908	22790	47503	49879	52373	54992	57741	62938
	Jumla	**166889**	**175233**	**183994**	**193193**	**202852**	**221108**	**64210**	**67421**	**70792**	**74331**	**78047**	**85072**	**231098**	**242654**	**254786**	**267524**	**280899**	**306180**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

* Takwimu zimekadiriwa kutokana na utafiti wa sensa ya viwanda ya mwaka 2013 na Utafiti wa mwaka 2015 na 2016 wa Uzalishaji Viwandani

Viwanda viliyvohusika ni vyenye ajira ya mtu mmoja na kuendelea (1+)

VIWANDA - GHARAMA ZA KAZI

Jedwali Na. 61 (Sh.milioni)

ISIC (Rev 3)	Shughuli	Mishahara						Malipo Mengine						Jumla					
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013	2014	2015	2016	2017	2018
151-4	Vyakula	165024	166675	168341	170025	431636	435952	48796	49284	49777	50275	79023	79813	213821	215959	218119	220300	510659	515765
155	Vinywaji	101137	102148	103169	104201	264531	267177	69423	70117	70818	71526	112426	113550	170559	172265	173987	175727	376957	380727
160	Tumbaku na Sigara	45051	45501	45956	46416	117834	119013	20349	20553	20758	20966	32955	33284	65400	66054	66715	67382	150789	152297
171-2, 181	Ufumaji na Ushonaji	50198	50700	51207	51719	131297	132610	42794	43222	43654	44090	69302	69995	92992	93922	94861	95810	200600	202605
191	Ngozi, Bidhaa za ngozi	2852	2881	2910	2939	7461	7535	466	470	475	480	754	762	3318	3351	3385	3419	8215	8297
201- 202	Mbao, Bidhaa za Mbao	13279	13412	13546	13681	34732	35079	3037	3067	3098	3129	4918	4967	16316	16479	16644	16810	39650	40047
210-221-222	Karatasi, Uchapishaji	24130	24371	24615	24861	63114	63745	8641	8728	8815	8903	13994	14134	32771	33099	33430	33764	77108	77879
241-2	Utengenezaji wa Kemikali na Mada	32758	33086	33417	33751	85682	86538	8268	8351	8434	8519	13390	13524	41026	41437	41851	42269	99072	100062
251	Bidhaa za Mpira na Plastiki	16834	17002	17172	17344	44031	44471	3998	4038	4079	4119	6475	6540	20832	21041	21251	21463	50506	51011
261-9	Bidhaa za Madini yasiyo Chuma	44344	44788	45236	45688	115986	117146	21708	21925	22144	22366	35155	35506	66052	66713	67380	68054	151141	152652
271-369	Nyinginezo	73154	73886	74625	75371	191342	193255	24588	24834	25082	25333	39818	40217	97742	98720	99707	100704	231160	233472
	Jumla	**568762**	**574449**	**580194**	**585996**	**1487646**	**1502522**	**252068**	**254589**	**257135**	**259706**	**408210**	**412292**	**820830**	**829038**	**837329**	**845702**	**1895856**	**1914814**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

* Takwimu zimekadiriwa kutokana na utafiti wa sensa ya viwanda ya mwaka 2013 na Utafiti wa mwaka 2015 na 2016 wa Uzalishaji Viwandani

Viwanda vilivyohusika ni vyenye ajira ya mtu mmoja na kuendelea (1+)

VIWANDA - MUHTASARI WA MATOKEO

Jedwali Na. 62

ISIC (Rev 3)	Shughuli	PATO						GHARAMA						Thamani Iliyoongezeka (Value Added)					
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013	2014	2015	2016	2017	2018
151-4	Vyakula	4231129	4273440	4316175	4359336	6549583	6615079	2322611	2345838	2350020	2296401	3010077	3040178	1908518	1927603	1966155	2062936	3539505	3574901
155	Vinywaji	1744910	1762360	1779983	1797783	2701037	2728047	724600	731846	728859	694919	808786	816874	1020310	1030514	1051124	1102864	1892251	1911174
160	Tumbaku na Sigara	655707	662264	668886	675575	1015002	1025152	245768	248226	246568	232469	254737	257285	409938	414038	422318	443106	760265	767867
171-2, 181	Ufumaji na Ushonaji	512018	517138	522309	527532	792579	800505	280298	283101	283592	277064	362835	366463	231720	234037	238718	250468	429744	434041
191	Ngozi, bidhaaa za ngozi	57467	58042	58623	59209	88957	89846	42063	42484	42753	42558	60388	60992	15405	15559	15870	16651	28569	28855
201-202	Mbao, Bidhaa za Mbao	155563	157119	158690	160277	240805	243213	68791	69479	69297	66484	79878	80677	86772	87640	89393	93793	160927	162536
210-221-22	Karatasi, Uchapishaji	281228	284040	286881	289750	435327	439681	191843	193761	194796	193132	269555	272251	89385	90279	92085	96617	165772	167430
241-2	Utengenezaji wa Kemikali na madawa ya Binadamu	615973	622133	628354	634638	953497	963032	423562	427798	430133	426659	596655	602621	192411	194335	198222	207979	356842	360411
251	Bidhaa za mpira na Plastiki	632722	639049	645440	651894	979423	989217	446088	450549	453169	450160	633295	639628	186634	188500	192270	201734	346128	349590
261-9	Bidhaa za Madini yasiyo Chuma	807924	816003	824163	832405	1250627	1263134	475805	480563	482015	473415	634686	641032	332119	335440	342149	358990	615942	622101
271-369	Nyinginezo	1242153	1254575	1267121	1279792	1922793	1942021	807373	815447	819210	809834	1116457	1127622	434780	439128	447910	469958	806336	814399
	Jumla	**10936795**	**11046163**	**11156625**	**11268191**	**16929630**	**17098926**	**6028804**	**6089092**	**6100412**	**5963094**	**7827349**	**7905622**	**4907992**	**4957072**	**5056213**	**5305097**	**9102281**	**9193304**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

* Takwimu zimekadiriwa kutokana na utafiti wa sensa ya viwanda ya mwaka 2013 na Utafiti wa mwaka 2015 na 2016 wa Uzalishaji Viwandani

Viwanda vilivyohusika ni vyenye ajira ya mtu mmoja na kuendelea (1+)

VIWANDA - MUHTASARI WA MATOKEO KIMKOA *

Jedwali Na. 63

Jina la mkoa	Idadi ya Wafanyakazi						Idadi ya Waajiriwa						Mishahara (TShs. Milioni)						Thamani Iliyoongezeka (TShs. Milioni)					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Dodoma	5032	5284	3048	2895	3039	3313	3239	3401	2201	2090	2195	2392	3848	3886	7580	17729	18616	18802	22501	22726	64116	105955	115042	116192
Arusha	15482	16257	21624	22705	23840	25986	13015	13665	15616	16397	17216	18766	36788	37156	80881	60196	63206	63838	222748	224976	684124	359746	390599	394505
Kilimanjaro	9034	9485	16238	17049	17901	19512	7073	7426	11726	12312	12927	14091	43613	44049	51158	76247	80059	80860	148593	150079	432717	455668	494748	499696
Tanga	12785	13425	10448	12869	13513	14729	10603	11133	7545	9294	9758	10637	22653	22880	28352	95014	99765	100762	165283	166936	239817	567824	616523	622689
Morogoro	20992	22042	38410	40331	42347	46159	16739	17576	27738	29125	30581	33333	44971	45421	34780	40309	42324	42748	619838	626036	294187	240895	261555	264170
Pwani,	5137	5394	11216	12554	13181	14368	3271	3435	8100	9066	9519	10376	6862	6930	43754	57189	60048	60649	19648	19845	370094	341774	371086	374796
Dar es Salaam	53137	55794	83790	86320	90635	98793	43688	45872	60509	62336	65453	71343	163138	164770	484349	813534	854210	862752	1354652	1368198	4096841	4861845	5278818	5331606
Lindi	2756	2894	579	1288	1352	1474	1476	1550	418	930	977	1065	925	934	326	362	380	384	4700	4747	2758	2164	2349	2373
Mtwara	3231	3392	3274	3733	3919	4272	1680	1764	2364	2696	2830	3085	2464	2489	4264	13490	14165	14307	27969	28248	36067	80622	87536	88411
Ruvuma	7015	7366	2187	2408	2529	2756	2520	2646	1579	1739	1826	1991	2159	2180	3962	2721	2857	2885	12690	12817	33516	16260	17655	17831
Iringa	9453	9926	7386	6419	6740	7346	6844	7186	5334	4635	4867	5305	11438	11553	13955	32181	33790	34128	64853	65502	118042	192320	208815	210903
Mbeya	9576	10055	7321	7687	8072	8798	6246	6558	5287	5551	5829	6353	27089	27360	13816	65472	68745	69433	184137	185979	116865	391272	424829	429078
Singida	5281	5545	3041	2975	3123	3404	3480	3654	2196	2148	2256	2459	1686	1703	1602	2354	2472	2497	20053	20254	13550	14070	15276	15429
Tabora	2728	2865	901	947	994	1084	1778	1867	651	684	718	782	7078	7149	11206	12986	13635	13772	49174	49666	94782	77606	84262	85105
Rukwa	2088	2192	2097	1981	2080	2267	806	846	1515	1431	1502	1637	722	729	7589	7501	7876	7955	34757	35105	64189	44826	48671	49157
Kigoma	2652	2785	2584	2411	2532	2760	1321	1387	1866	1741	1828	1993	1470	1485	1052	1264	1327	1341	18215	18397	8902	7556	8204	8286
Shinyanga	8966	9415	3653	3547	3724	4059	7201	7561	2638	2561	2689	2932	109752	110849	18572	12898	13543	13679	535417	540771	157088	77083	83695	84531
Kagera	12654	13287	4826	4620	4851	5288	9005	9455	3485	3337	3504	3819	8332	8415	4582	6006	6306	6369	52448	52973	38754	35892	38970	39359
Mwanza	9133	9589	12951	14148	14856	16193	7317	7683	9353	10217	10728	11694	20983	21193	51499	75414	79185	79976	169923	171623	435598	450689	489342	494235
Mara	12611	13241	4745	4533	4760	5188	5969	6267	3427	3273	3437	3746	18615	18801	3463	6589	6918	6988	614399	620543	29289	39377	42754	43182
Manyara	10515	11040	6053	6594	6924	7547	7653	8036	4371	4762	5000	5450	9479	9574	3233	3138	3294	3327	45947	46407	27344	18751	20359	20563
Njombe	4931	5177	3360	3529	3705	4039	2427	2549	2427	2548	2676	2917	1542	1557	2536	5988	6288	6350	14689	14836	21450	35786	38856	39244
Katavi	460	483	1302	1829	1920	2093	294	309	940	1320	1387	1511	32	32	329	1288	1352	1366	1514	1530	2785	7698	8358	8441
Simiyu	1988	2087	2141	2248	2361	2573	928	974	1546	1624	1705	1858	237	239	2404	4809	5050	5100	4078	4119	20333	28742	31207	31519
Geita	3459	3632	530	772	810	883	2318	2434	383	557	585	638	22887	23116	288	237	249	251	499762	504759	2439	1415	1536	1551
Songwe			1079	1132	1189	1296			779	818	859	936			712	1889	1984	2004			6019	11290	12259	12381
Jumla	**231098**	**242654**	**254786**	**267524**	**280899**	**306180**	**166889**	**175233**	**183994**	**193193**	**202852**	**221108**	**568762**	**574449**	**876245**	**1416806**	**1487646**	**1502522**	**4907992**	**4957072**	**7411668**	**8467124**	**9193302**	**9285235**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

* Takwimu zimekadiriwa kutokana na utafiti wa sensa ya viwanda ya mwaka 2013 na Utafiti wa mwaka 2015 na 2016 wa Uzalishaji Viwandani

Viwanda vilivyohusika ni vyenye ajira ya mtu mmoja na kuendelea (1+)

VIGEZO VYA UFANISI KATIKA SEKTA YA VIWANDA (Asilimia)

Jedwali Na. 65

Mwaka	Mchango katika Pato la Taifa (Bei za miaka husika)	Ukuaji wa Sekta (Bei za Mwaka 2015)	Mchango katika mauzo nje	Mchango katika mauzo nje yasiyo asilia	Badiliko katika mauzo nje ya bidhaa za viwanda
2012	9.44		17.6	24.90	
2013	9.11	3.7	20.4	28.95	3.4
2014	9.12	10.0	23.3	32.63	15.6
2015	7.86	7.1	25.3	33.14	10.1
2016	7.81	10.8	19.5	23.53	-20.0
2017	7.67	8.2	15.0	22.44	-36.5
2018	8.05	8.3	18.1	24.76	14.5

Chanzo: Wizara ya Fedha na Mipango

SURA YA 15

UJENZI NA MAENDELEO YA ARDHI

UJENZI

Mtandao wa Barabara Nchini

264. Mtandao wa barabara nchini una urefu wa kilometa 86,472. Mtandao huo unajumuisha kilometa 12,176 za barabara kuu zinazounganisha mikoa na nchi jirani, kilometa 24,082 za barabara za mikoa zinazounganisha wilaya na miji mikuu nchini na kilometa 50,214 ni barabara za wilaya zinazounganisha wilaya, kata na vijiji.

265. Mwaka 2018, barabara kuu na barabara za mikoa zenye kiwango cha lami na changarawe/udongo zilikuwa na urefu wa kilometa 36,260 ikilinganishwa na kilometa 35,000 mwaka 2017. Ongezeko hilo lilitokana na baadhi ya barabara za wilaya kupandishwa hadhi na kuwa barabara za mikoa. Aidha, barabara nyingine zilizokuwa chini ya halmashauri zilikasimishwa kwa TANROADS. Kati ya kilometa 36,260 za barabara kuu na za mikoa, kilometa 32,852 zilifanyiwa tathmini ambapo kilometa 11,043, sawa na asilimia 34 zilikuwa katika hali nzuri ikilinganishwa na kilometa 11,681 mwaka 2017. Barabara zenye hali nzuri zilipungua kutokana na kuongezeka kwa barabara za wilaya zenye hali mbaya kwenye mtandao wa barabara zinazohudumiwa na TANROADS. Aidha, kilometa 17,592 sawa na asilimia 54 zilikuwa katika kiwango cha wastani ikilinganishwa na kilometa 16,639 mwaka 2017 na kilometa 4,217 sawa na asilimia 13 zilikuwa na hali mbaya ikilinganishwa na kilometa 3,849 mwaka 2017. Barabara zenye hali mbaya ziliongezeka pia kwa kuwa barabara za wilaya zenye hali mbaya zimeongezwa kwenye mtandao wa barabara zinazohudumiwa na TANROADS.

266. Hadi kufikia Desemba 2018, barabara kuu zenye kiwango cha lami na changarawe zilizofanyiwa tathmini zilikuwa na urefu wa kilometa 10,490, sawa na asilimia 31.9 ya mtandao wa barabara kuu ikilinganishwa na kilometa 10,065 mwaka 2017. Kati ya hizo, kilometa 6,325 sawa na asilimia 60.3 za barabara kuu zilikuwa katika hali nzuri ikilinganishwa na kilometa 6,324.9 mwaka 2017. Aidha, kilometa 2,951 za barabara kuu sawa na asilimia 28.1 zilikuwa na hali ya wastani ikilinganishwa na kilometa 2,734.9 mwaka 2017. Barabara zenye hali ya wastani ziliongezeka kutokana na matengenezo ya mara kwa mara. Vile vile, kilometa 1,214 za barabara kuu sawa na asilimia 11.6 zilikuwa na hali mbaya ikilinganishwa na kilometa 977 mwaka 2017. Hali hii ilitokana na kuongezwa kwa barabara za wilaya zenye hali mbaya kwenye mtandao wa barabara zinazohudumiwa na TANROADS.

267. Hadi kufikia Desemba 2018, barabara za mikoa zenye kiwango cha lami na changarawe zilizokuwa na urefu wa kilometa 22,362 zilifanyiwa tathmini ikilinganishwa na kilometa 21,660 mwaka 2017. Kati ya hizo, kilometa 4,718 sawa na asilimia 21 zilikuwa katika hali nzuri ikilinganishwa na kilometa 5,285 mwaka 2017. Barabara zenye hali nzuri zilipungua kutokana na kuongezwa kwa barabara za wilaya zenye hali mbaya kwenye mtandao wa barabara zinazohudumiwa na TANROADS. Aidha, kilometa 14,641 sawa na asilimia 65.5 zilikuwa katika hali ya wastani ikilinganishwa na kilometa 13,663 mwaka 2017. Barabara zenye hali ya wastani ziliongezeka kutokana na barabara hizo kuendelea kufanyiwa ukarabati kwa wakati. Barabara zenye urefu wa kilometa 3,003 sawa na asilimia 13.4 zilikuwa na hali mbaya ikilinganishwa na kilometa 2,712 mwaka 2017. Barabara zenye hali mbaya ziliongezeka kutokana na kuongezwa kwa barabara za wilaya zenye hali mbaya kwenye mtandao wa barabara zinazohudumiwa na TANROADS. **Jedwali Na. 15.1** linaonesha hali ya mtandao wa barabara hadi Desemba 2018.

Jedwali Na.15.1: Hali ya Mtandao wa Barabara Hadi Desemba 2018

Aina ya Barabara	**Hali ya Mtandao wa Barabara**						**Jumla**
	Nzuri		**Wastani**		**Mbaya**		
	km	**%**	**km**	**%**	**km**	**%**	**km**
Barabara kuu (lami)	5,771	72.2	1,248	15.6	971	12.2	7,990
Barabara kuu (changarawe/udongo)	554	22.2	1,703	68.1	243	9.7	2,500
Jumla ndogo	6,325	60.3	2,951	28.1	1,214	11.6	10,490
Barabara za Mikoa (lami)	754	49.7	314	20.7	449	29.6	1,517
Barabara za Mikoa (changarawe/udongo)	3,964	19	14,327	68.7	2,554	12.3	20,845
Jumla ndogo	4,718	21.1	14,641	65.5	3,003	13.4	22,362
Jumla kuu	**11,043**	**33.6**	**17,592**	**53.5**	**4,216**	**12.8**	**32,852**

Chanzo: Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano

Matengenezo ya Barabara, Madaraja, Vivuko na Magari

268. Mwaka 2018, jumla ya kilometa 29,084.60 za barabara kuu na za mikoa zilifanyiwa matengenezo ikilinganishwa na kilometa 26,712 mwaka 2017

kupitia TANROADS. Urefu wa barabara zilizofanyiwa matengenezo mwaka 2018 uliongezeka ikilinganishwa na mwaka 2017 kutokana na hali nzuri ya upatikanaji wa fedha za matengenezo. Aidha, madaraja 2,679 yalitengenezwa ikilinganishwa na madaraja 2,742 mwaka 2017. Idadi ya madaraja yaliyofanyiwa matengenezo ilipungua kutokana na kutumia muda mrefu kufanya matengengezo na ukarabati wa madaraja kufuatia uharibifu uliosababishwa na mvua kubwa zilizonyesha Novemba 2018.

269. Mwaka 2018, Serikali kupitia Wakala wa Ufundi na Umeme – TEMESA ilinunua kivuko kipya cha MV Mwanza chenye uwezo wa kubeba tani 250 (sawa na abiria 1000 na magari madogo 36) kwa lengo la kuimarisha huduma ya usafiri katika eneo la Kigongo - Busisi mkoani Mwanza. Katika kipindi hicho, abiria 25, 458,445 na mizigo kilogramu 3,253,166 ilivushwa ikilinganishwa na abiria 25,457,445 na mizigo kilogramu 3,003,166 mwaka 2017. Aidha, Serikali iliendelea kufanya matengenezo ya vivuko vilivyopo, kuboresha miundombinu ya maegesho ya vivuko na kujenga maegesho mapya. Vile vile, Serikali kupitia TEMESA ilitengeneza magari 29,083 ikilinganishwa na magari 14,380 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 102. Ongezeko hilo lilitokana na kuboreshwa kwa karakana kwa kuweka vitendea kazi vya kisasa na kutoa mafunzo ya kuwaongezea ujuzi mafundi.

Mtandao wa Barabara Zilizo chini ya TARURA

270. Wakala wa Barabara za Vijijini na Mijini (TARURA) ulikabidhiwa mtandao wa barabara wenye urefu wa kilometa 108,946.19. Kati ya hizo, barabara za lami zilikuwa na urefu wa kilometa 1,449.55 sawa na asilimia 1.3; barabara za changarawe kilometa 24,405.40, sawa na asilimia 22.4 na barabara za udongo kilometa 83,091.24 sawa na asilimia 76.3. Mtandao wa barabara zilizo chini ya TARURA ni kama unavyoonekana katika **Jedwali Na.15.2**.

Jedwali Na. 15.2: Hali ya Mtandao wa Barabara kwa Mwaka 2018/19

Aina ya Barabara	**Hali ya Mtandao wa Barabara (KM)**			**Jumla**	**Asilimia**
	Nzuri	**Inaridhisha**	**Hairidhishi**		
Barabara za Lami	1,026.27	283.37	139.91	1,449.55	**1.3**
Barabara za Changarawe	9,732.45	9,597.37	5,075.58	24,405.40	**22.4**
Barabara za Udongo	13,853.49	27,374.52	41,863.23	83,091.24	**76.3**
Jumla	**24,612.21**	**37,255.26**	**47,078.72**	**108,946.19**	**100.0**

Chanzo: TAMISEMI

271. Hadi Machi, 2019, wakala ulifanya matengezo ya barabara yenye urefu wa kilometa 12,855.42, sawa na asilimia 54 ya lengo la mwaka kama inavyoonekana katika **Jedwali Na.15.3**. Aidha, madaraja mapya 98 na makalavati 1,014 yalijengwa, madaraja 56 yalikarabatiwa na *drift* zenye urefu wa meta za mraba 805.92 zilijengwa.

Jedwali Na. 15.3: Matengenezo ya Barabara katika Mwaka 2018/19

Aina ya Matengenezo	Mpango wa Mwaka 2018/19		
	Lengo (km)	Utekelezaji (km)	Asilimia
Matengenezo ya mara kwa mara	13,163.89	7,209.38	54.8
Matengenezo ya sehemu korofi	6,201.22	2,925.26	47.2
Matengenezo Maalum	3,574.33	2,720.78	76.1
Jumla	**22,939.44**	**12,855.42**	**56.0**
Makalavati na Mifereji ya maji	Ukarabati madaraja 120, ujenzi madaraja mapya 117 na makalavati 2,276, kujenga "Drift" zenye urefu wa meta za mraba 3,358	Madaraja 56 yamekarabatiwa, madaraja mapya 98 yamejengwa na makalavati 1,014, kujenga "Drift" zenye urefu wa meta za mraba 805.92	38

Chanzo: TAMISEMI

Bodi ya Mfuko wa Barabara

272. Mwaka 2018, Bodi ya Mfuko wa Barabara ilikusanya shilingi bilioni 746 ikilinganishwa na shilingi bilioni 793 zilizokusanywa mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 5.9. Aidha, fedha zilizopelekwa kwa taasisi zinazotekeleza miradi ya barabara inayofadhiliwa na Mfuko zilikuwa shilingi bilioni 771 ikilinganishwa na shilingi bilioni 758 mwaka 2017. Vilevile, Bodi ilifanya ukaguzi wa miradi ya barabara 523 ikilinganishwa na miradi 762 mwaka 2017. Kupungua kwa miradi iliyokaguliwa kulitokana na upanuzi wa wigo wa ukaguzi ambapo kiliongezwa kipengele cha ukaguzi wa kifedha mbali na ukaguzi wa kiufundi pekee uliokuwa ukifanyika hapo awali.

Wakala wa Nyumba na Majengo ya Serikali

273. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kusimamia miradi 420 ya ujenzi na ukarabati wa nyumba na majengo ya Serikali ikilinganishwa na miradi 292 mwaka 2017. Hadi Desemba 2018, jumla ya miradi 168 ya ukarabati wa nyumba na majengo ilisimamiwa ikilinganishwa na miradi 128 mwaka 2017. Kuongezeka kwa ujenzi na ukarabati wa miradi ya nyumba na majengo ya

Serikali kulitokana na Wakala kuendelea kutumia teknolojia mpya ya ujenzi na ukarabati wa majengo; mitambo mipya ya kisasa ikiwemo mitambo ya kuchanganya zege yenye uwezo wa kukoroga mita za ujazo 60 za zege kwa saa moja; ununuzi wa vifaa vya kupima ubora wa majengo bila ya kuyaharibu; ununuzi wa malighafi za ujenzi kutoka viwandani; na kutoza ada ndogo ya usimamizi wa ujenzi na ukarabati. Aidha, idadi ya nyumba zilizopangishwa kwa watumishi wa Serikali na nyumba za biashara zilizopangishwa kwa watu mbalimbali ziliongezeka hadi kufikia nyumba 5,992 mwaka 2018 kutoka nyumba 5,941 mwaka 2017. Ongezeko hilo lilitokana uhitaji mkubwa wa makazi yenye ubora na gharama nafuu.

Bodi ya Usajili wa Wakandarasi

274. Mwaka 2018, Bodi ya Usajili wa Wakandarasi ilisajili jumla ya wakandarasi 832 ikilinganishwa na wakandarasi 875 mwaka 2017 sawa na upungufu wa asilimia 4.9. Usajili huu unafanya jumla ya wakandarasi waliosajiliwa hadi Desemba, 2018 kufikia 9,897 ikilinganishwa na wakandarasi 9,065 katika kipindi kama hicho mwaka 2017. Aidha, Bodi ilisajili miradi ya ujenzi 3,575 ikilinganishwa na miradi 3,600 mwaka 2017. Kusajiliwa kwa miradi michache kulitokana na upungufu wa usajili wa wakandarasi. Vile vile, Bodi ilifanya ukaguzi wa miradi 3,827 ambapo miradi 2,748 sawa na asilimia 72 haikuwa na mapungufu na miradi 1,079 sawa na asilimia 28 ilikuwa na mapungufu. Mapungufu hayo ni pamoja na: kutosajiliwa kwa wakandarasi na mradi; kutoweka mabango ya miradi; na kutozingatia sheria ya afya na usalama wa wafanyakazi. Hatua za kisheria zilizochukuliwa dhidi ya wakandarasi wa miradi iliyokutwa na mapungufu ni pamoja na kutozwa faini, kusimamishwa kwa muda na wahusika kushtakiwa. Aidha, Bodi ilipeleka mahakamani watuhumiwa 52 waliokuwa wakitekeleza miradi kwa kutumia kampuni au watu wasio wakandarasi ikilinganishwa na watuhumiwa 45 mwaka 2017.

Bodi ya Usajili ya Wahandisi

275. Bodi ya Usajili ya Wahandisi ilisajili wahandisi 23,416 mwaka 2018 ikilinganishwa na wahandisi 20,138 mwaka 2017. Kuongezeka kwa usajili wa wahandisi kulitokana na wahitimu wengi kujisajili kutokana na ongezeko la shughuli za kiuchumi zinazohusu taaluma ya uhandisi hasa viwanda vya uzalishaji, ujenzi wa miundombinu ya reli, barabara, bandari na viwanja vya ndege. Kati ya wahandisi waliosajiliwa, 21,386 walikuwa Watanzania na 2,030 wageni. Aidha, Bodi ilisajili kampuni za ushauri 333 ambapo kampuni 232 zilikuwa za Kitanzania na 101 za kigeni ikilinganishwa na kampuni 318 mwaka 2017 ambapo kampuni 224 zilikuwa za kitanzania na 94 za kigeni. Katika kipindi hicho, Bodi ilisajili wahandisi washauri 556 ambapo 426 walikuwa

Watanzania na 130 wageni. Vile vile, Bodi ilisajili maabara 29 za vifaa vya ujenzi na uhandisi.

276. Mwaka 2018, wahandisi 5,814 walipata mafunzo ikilinganishwa na wahandisi 4,695 mwaka 2017. Kati ya hao, wahandisi 3,253 walihitimu mafunzo na kusajiliwa kama wahandisi wataalam. Ongezeko la wahandisi waliopata mafunzo lilitokana na wahandisi kuendelea kutambua umuhimu wa kusajili taaluma zao. Vile vile, Bodi ilisajili miradi ya ujenzi 769 na kukagua miradi 124 ikilinganishwa na miradi 723 iliyosajiliwa na miradi 97 iliyokaguliwa mwaka 2017. Usajili wa miradi uliongezeka kutokana na wadau kutambua umuhimu wa kusajili miradi.

Bodi ya Wabunifu Majengo na Wakadiriaji Majenzi

277. Mwaka 2018, Bodi ya Wabunifu Majengo na Wakadiriaji Majenzi ilisajili wataalam 1,021 ikilinganishwa na wataalam 907 waliosajiliwa mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 12.6. Ongezeko hilo lilitokana na wahitimu wengi kujitokeza kufanya mitihani ya Bodi kwa mwaka husika kwa kuhamasishwa na Bodi. Kati ya wataalam waliosajiliwa, 987 walikuwa Watanzania na 34 wageni. Katika kipindi hicho,kampuni 368 za wabunifu majengo na wakadiriaji majenzi zilisajiliwa ikilinganishwa na kampuni 363 mwaka 2017, sawa ongezeko la asilimia 1.4. Ongezeko hilo lilitokana na Bodi kuendelea kuwahamasisha waendelezaji wa majengo kutumia huduma za wataalam waliosajiliwa kwa mujibu wa Sheria Namba 4 ya mwaka 2010. Kati ya kampuni zilizosajiliwa, 359 zilikuwa za Kitanzania na kampuni tisa zilikuwa za kigeni.

278. Mwaka 2018, miradi ya majengo 1,666 ilikaguliwa ikilinganishwa na miradi 1,943 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 14.3. Upungufu huo ulitokana na waendelezaji wengi kuwa na uelewa mdogo wa kutumia huduma za wabunifu majengo na wakadiriaji majenzi katika kuendeleza miradi, hususan waendelezaji wa makazi binafsi. Aidha, miradi ya ujenzi wa majengo 885 ilisajiliwa ikilinganishwa na miradi 800 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 10.6. Ongezeko hilo lilitokana Bodi kuendelea kuelimisha jamii na waendelezaji majenzi kuhusu umuhimu wa kutumia huduma za ushauri za wabunifu majengo na wakadiriaji majenzi katika miradi ya ujenzi. Vile vile, wahitimu 106 walihudhuria mafunzo kwa vitendo katika fani ya ubunifu majengo na ukadiriaji majenzi mwaka 2018, ikilinganishwa na wahitimu 47 mwaka 2017.

Baraza la Taifa la Ujenzi

279. Mwaka 2018, Baraza la Taifa la Ujenzi lilifanya ukaguzi wa kiufundi katika miradi 199 ikilinganishwa na miradi 190 mwaka 2017. Aidha, Baraza

lilifanya usuluhishi wa migogoro ya ujenzi 153 ikilinganishwa na migogoro 46 mwaka 2017. Ongezeko la usuluhishi wa migogoro lilitokana na wadau kuelewa haki zao kisheria na kimkataba. Kati ya migogoro 153 iliyosuluhishwa, migogoro mipya 22 ilisajiliwa katika usuluhishi wa awali. Vile vile, Baraza lilitoa mafunzo yaliyohusu sheria na taratibu za usuluhishi wa migogoro katika miradi ya ujenzi kwa wadau 36 wa sekta ya ujenzi ikilinganishwa na wadau 8 mwaka 2017.

MAENDELEO YA ARDHI

Utayarishaji wa Hatimiliki, Ukaguzi, na Uhakiki Milki

280. Mwaka 2018, hatimiliki 61,987 za viwanja na mashamba ziliandaliwa katika kanda nane za ardhi ikilinganishwa na hatimiliki 39,418 zilizoandaliwa mwaka 2017. Aidha, ilani 3,500 za ubatilisho zilitumwa kwa wapangaji waliokiuka masharti ya upangaji wa ardhi ikilinganishwa na ilani za ubatilisho 1,242 mwaka 2017. Vile vile, migogoro 6,499 ya ardhi ilitatuliwa kiutawala ikilinganishwa na migogoro 6,811 mwaka 2017. Kwa upande mwingine hatimiliki za kimila 186,186 zilitolewa kwa wananchi mwaka 2018 ikilinganishwa na hatimiliki za kimila 87,703 zilizotolewa mwaka 2017. Ongezeko la utoaji wa hatimiliki za kimila lilitokana na kuendelea kwa utekelezaji wa programu ya kuwezesha kupanga, kupima na kumilikisha ardhi.

Usajili wa Hatimiliki na Nyaraka za Kisheria

281. Mwaka 2018, hatimiliki na nyaraka za kisheria 93,706 zilisajiliwa ikilinganishwa na hatimiliki na nyaraka za kisheria 49,728 zilizosajiliwa mwaka 2017 sawa na ongezeko la asilimia 88.4. Kati ya hizo, hati za kumiliki ardhi zilikuwa 41,522; hati za umiliki wa sehemu ya jengo/eneo zilikuwa 844; na nyaraka nyingine za kisheria zilikuwa 51,340.

Jedwali Na.15.4: Usajili wa Hati Miliki na Nyaraka za Kisheria

Hati na Nyaraka zilizosajiliwa	2015	2016	2017	2018
Hati za kumiliki Ardhi zilizosajiliwa chini ya Sheria ya Usajili wa Hati	31,254	33,257	21,743	41,522
Hati ya sehemu ya jengo zilizosajiliwa chini ya Sheria ya Usajili wa Hati‘Unit Title Act No. 17/2008’.	1,541	1,410	827	844
Nyaraka za kisheria zilizosajiliwa chini ya Sheria ya Usajili wa Hati Sura Na. 334	29,546	34,682	13,821	27,716
Nyaraka zilizosajiliwa chini ya Sheria ya Usajili wa Nyaraka Sura Na. 117	13,041	20,525	13,027	21,807
Nyaraka zilizosajiliwa chini ya Sheria ya Usajili wa Rehani ya mali zinazohamishika Sura na. 210	2,082	1,313	310	1,817
Jumla	77,464	91,187	49,728	93,706

Chanzo: Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi

Uthamini wa Mali kwa Madhumuni Mbalimbali

282. Mwaka 2018, taarifa za uthamini 26,096 ziliidhinishwa ikilinganishwa na taarifa 14,483 zilizoidhinishwa mwaka 2017. Idadi hii imejumuisha taarifa zilizopokelewa kutoka katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa, kampuni binafsi za uthamini pamoja na zilizofanywa na Serikali.

Upimaji wa Mashamba na Viwanja

283. Mwaka 2018, ramani zenye viwanja 235,752 na mashamba 2,159 ziliidhinishwa katika mikoa 26 ya Tanzania Bara ikilinganishwa na ramani zenye viwanja 170,442 na mashamba 445 zilizoidhinishwa mwaka 2017. Mchanganuo wa viwanja na mashamba yaliyoidhinishwa ni kama ilivyoonekana katika **Jedwali Na.15.5**.

Jedwali Na.15.5: Upimaji wa Viwanja na Mashamba

Mikoa	Milki zilizoidhinishwa mwaka 2016		Milki zilizoidhinishwa mwaka 2017		Milki zilizoidhinishwa mwaka 2017	
	Viwanja	Mashamba	Viwanja	Mashamba	Viwanja	Masham ba
Arusha	1769	19	1392	18	3,547	17
Pwani	21539	190	36974	107	18,108	1,010
DSM	29985	1	28079	0	19,096	0
Dodoma	1653	0	3622	5	38,230	0
Geita	1808	0	5279	0	4,176	0
Iringa	1893	38	4531	26	4,222	9
Kagera	1211	9	2959	2	6,160	25
Katavi	767	0	2858	1	1,912	0
Kigoma	4773	0	1893	2	3,201	835
Kilimanjaro	1284	58	1532	36	1,612	20
Lindi	3000	4	7253	0	3,113	15
Manyara	1198	14	1668	86	3,375	4
Mara	4998	0	2326	16	3,003	5
Mbeya	2093	15	3473	17	5,015	9
Morogoro	6538	4	5298	73	12,050	138
Mtwara	4847	2	4737	1	4,413	0
Mwanza	6042	0	22910	0	45,494	8
Njombe	1829	11	2870	6	5,088	60
Ruvuma	2368	0	1112	0	2,513	0
Rukwa	248	8	2388	9	792	4
Simiyu	832	0	2720	14	3,521	0
Singida	4101	1	8934	8	7,233	0
Songwe	1022	0	98	1	4,489	0
Shinyanga	4690	0	5028	0	22,128	0
Tabora	11524	0	4265	1	3,047	0
Tanga	1715	17	6223	26	10,214	0
Jumla	**123,727**	**391**	**170,422**	**455**	**235,752**	**2,159**

Chanzo: Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi

Mipango ya Matumizi ya Ardhi

284. Mwaka 2018, mipango ya matumizi ya ardhi ya vijiji 125 iliandaliwa katika wilaya 23 ikilinganishwa na mipango ya matumizi ya ardhi ya vijiji 47 iliyoandaliwa katika wilaya 15 mwaka 2017.

Jedwali Na.15.6: Vijiji Vilivyoandaliwa Mipango ya Matumizi ya Ardhi kwa Mwaka 2018

Mkoa	Wilaya	Jina la kijiji	Idadi ya Vijiji
Arusha	Karatu	Jobay, Qng'dend, Kitete, Endamanagh, Mbuga Nyekundu, Mahhahha, Slahham, Getmock, Kilimamoja, Chemchem, Kambi ya Simba na Huduma	12
	Ngorongoro	Engaleselo	1
Njombe	Makete	Ihela, Mago, Malambuli, Ibaga, Isungilo, Ukwama, Ikungula, Ugabwa, Kisasatu and Utengule na Ilindima	11
	Ludewa	Kipangala, Ntumbati and Mkongobaki	3
Ruvuma	Mbinga	Paradiso, Ntunduwalo and Ukombozi	3
	Nyasa	Mtupale, Lundo and Kihuru	3
Tanga	Muheza	Magambo miembeni, Kazita na Kwemsoso	3
	Handeni	Bondo, Msomera	2
	Mkinga	Kuzekibango, Boshakwemtinde	2
Iringa	Mufindi	Ugeza, Manguli, Usokami, Mkungu, Mapogolo, Lugodalutali, Utosi, Igombavanu, Uhambila and Kibada	10
Dodoma	Kondoa	Kille cha ng'ombe, Boma ya Ng'ombe, Kwadelo, Itaswi, Haire, Mauno, Chubi, Mnenia, na Kisaki	9
Simiyu	Bariadi	Nyamikoma, Igabanhilo, Mwantimba, Matongo, Salalia na Senta	6
Mara	Bunda	Kihumbu, Hunyari, Mariwanda na Sarakwa.	4
Kigoma	Uvinza	Mlela, Nyanganga, Mgambazi, Rukoma and Lubalisi.	5
Shinyanga	Shinyanga	Nsalala and Welezo	2
Lindi	Lindi	Mnara, Chikombe, Mtakuja and Ntauna	4
	Kilwa	Mchakama, Ngea, Pungutini, Kikole, Kisangi, Kipindimbi, Mitole	7
Mtwara	Nanyumbu	Nakopi and Chilunda	2
Morogoro	Kilombero	Mkasu, Bwawani, Mpanga, Idete, Idete B, Ihenga, Chiwakiwa, Mkusi, Nakaguru, Lukorongo, Mngeta, Kidete, Mkangawalo, Ichongoa	14
	Malinyi	Tanga, Ngoheranga, Kilosa Mpepo, Ihowanja, Mbalinyi, Biro, Kiswago, Sofi Mission, Kalengakero, Usangule A, Usangule B.	11
	Mvomero	Vinile, Bunduki, Magurue	3
	Morogoro	Tandai, Amini, Tawa, Kitungwa, Ludewa, Lung'ara	6
Jumla			**47**

Chanzo: Tume ya Taifa ya Mipango ya Matumizi ya Ardhi, 2018

Mabaraza ya Ardhi na Nyumba ya Wilaya

285. Mwaka 2018, mashauri mapya 23,002 yalifunguliwa katika Mabaraza ya Ardhi na Nyumba ya Wilaya. Kati ya hayo, mashauri 19,287 yaliamuliwa na mashauri 27,523 yaliendelea kusikilizwa ikilinganishwa na mashauri 21,561 yaliyoamuliwa mwaka 2017 kati ya mashauri 23,814 yaliyokuwepo.

MAENDELEO YA MAKAZI

Ujenzi wa Nyumba za Makazi na Biashara

286. Mwaka 2018, Shirika la Nyumba la Taifa lilijenga nyumba 2,954 ikilinganishwa na nyumba 2,738 zilizojengwa mwaka 2017. Kati ya hizo, nyumba za bei nafuu zilikuwa 832, za bei ya kati na juu 1188 na za biashara 934 ikilinganishwa na nyumba za bei nafuu 616, za bei ya kati na juu 1188 na za biashara 934 mwaka 2017. Aidha, Watumishi Housing Company ilijenga nyumba 98 mwaka 2018 ikilinganishwa na nyumba 196 mwaka 2017

Utoaji wa Mikopo ya Nyumba

287. Mwaka 2018, Kampuni ya Soko la Mikopo ya Nyumba Tanzania imewezesha utoaji mikopo ya nyumba 4,996 yenye thamani ya shilingi bilioni 421.07 ikilinganishwa na mikopo ya nyumba 4,174 yenye thamani ya shilingi bilioni 344.84 mwaka 2017.

SURA YA 16

MAWASILIANO NA UCHUKUZI

UCHUKUZI

Usafiri wa Barabara

288. Mwaka 2018, leseni za vyombo vya usafirishaji zilizotolewa zilifikia 176,282 kutoka leseni 160,915 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 9.5. Kati ya hizo, leseni 46,449 zilitolewa kwa mabasi ya abiria ya masafa marefu na mijini, leseni 113,345 kwa magari ya mizigo yenye uwezo wa kubeba shehena kuanzia tani tatu na kuendelea na leseni 16,488 zilitolewa kwa pikipiki/bajaji zilizojihusisha na ubebaji wa abiria kibiashara. Ongezeko hilo lilitokana na kutolewa kwa elimu kuhusu umuhimu wa leseni, kuimarika kwa mfumo wa TEHAMA katika utoaji leseni na adhabu kwa watoa huduma wasio na leseni au walio na leseni zilizoisha muda wa matumizi.

Jedwali Na. 16.1: Mchanganuo wa Leseni za Usafirishaji Zilizotolewa

Leseni	2015	2016	2017	2018	Badiliko (%)
Mabasi ya Abiria	47,451	46,691	46,612	46,449	-0.3
Magari ya Mizigo	81,567	87,383	99,484	113,345	13.9
Bajaj/Pikipiki	6,054	12,900	14,819	16,488	11.3
Jumla	**135,072**	**146,974**	**160,915**	**176,282**	**9.5**

Chanzo: SUMATRA

289. Mwaka 2018, ajali za vyombo vya usafirishaji abiria na mizigo kwa upande wa barabara zilipungua kwa asilimia 32.4 kutoka ajali 2,908 mwaka 2017 hadi ajali 1,965. Kati ya ajali hizo, 620 zilisababishwa na mabasi ya abiria, ajali 469 magari ya mizigo na ajali 876 pikipiki/bajaji. Kupungua kwa ajali kulisababishwa na matumizi ya mfumo wa udhibiti mwendo wa mabasi, upimaji ulevi kwa madereva, matumizi ya madereva wawili kwa safari zilizozidi masaa nane na kaguzi za mara kwa mara zilizoambatana na kufungiwa kwa mabasi yasiyo na ubora wa kutembea barabarani.

Jedwali Na. 16.2: Mchanganuo wa Ajali za Barabarani

Ajali	2016	2017	2018	Badiliko %
Mabasi	1,413	842	620	-26.4
Malori	920	607	469	-22.7
Pikipiki Na Bajaji	2,544	1,459	876	-40.0
Jumla	**4,877**	**2,908**	**1,965**	**-32.4**

Chanzo: SUMATRA

Usafiri kwa Kutumia Reli

Shirika la Reli Tanzania (TRC)

290. Mwaka 2018, Shirika la Reli Tanzania lilisafirisha shehena ya mizigo tani 379,321 kwa umbali wa kilomita 375,901,609 ikilinganishwa na tani 351,758 kwa umbali wa kilometa 360,955,000 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 7.8. Ongezeko hilo lilitokana na kupungua kwa bei ya mizigo iliyokwenda Uganda na kuongezeka kwa shehena ya mizigo ya ujenzi wa reli ya kisasa ya kiwango cha *Standard Gauge* kutoka bandari ya Dar es salaam hadi kambi za ujenzi. Katika kipindi hicho, abiria 589,608 walisafirishwa kwa umbali wa kilometa 404,296,156 ikilinganishwa na abiria 566,135 waliosafirishwa kwa umbali wa kilometa 386,441,976 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 4.1. Ongezeko hilo lilitokana na kupungua kwa bei ya usafiri wa treni ya abiria inayokwenda Kigoma.

291. Kwa upande wa huduma ya usafiri wa treni katika jiji la Dar es Salaam, Shirika lilisafirisha abiria 5,382,497 kwa umbali wa kilometa 172,239,904 mwaka 2018 ikilinganishwa na abiria 5,786,360 kwa umbali wa kilometa 185,165,520 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 7.0. Upungufu huo ulitokana na kuhamishwa kwa muda kituo cha kupandia abiria cha stesheni ya Dar es Salaam kwenda kituo cha KAMATA ili kupisha ujenzi wa reli.

Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia (TAZARA)

292. Mwaka 2017/18, TAZARA ilisafirisha tani 220,818 za mizigo ikilinganishwa na tani 171,405 mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 28.8. Ongezeko hilo lilitokana na kufanya ukarabati wa mabehewa na matengenezo ya injini na njia za reli.

Jedwali Na.16.3: Mchanganuo wa Shehena ya Tani za Mizigo Iliyosafirishwa

Aina ya mizigo	2016/2017	2017/2018	Badiliko (%)
Kwenda nje ya Nchi	84,864	99,491	17.2
Kutoka nje ya Nchi	39,541	88,067	122.7
Ndani ya TAZARA	47,000	33,260	-29.2
Jumla	**171,405**	**2209,818**	**28.8**

Chanzo: TAZARA

293. Mwaka 2017/18, TAZARA ilisafirisha jumla ya abiria 543,196 wa njia kuu ikilinganishwa na abiria 483,856 waliosafirishwa mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 12.3. Aidha, treni ya Udzungwa ilisafirisha abiria 393,570

wa ikilinganishwa na abiria 294,031 waliosafirishwa mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 33.9. Kwa upande wa treni ya mjini, abiria 2,418,807 walisafirishwa ikilinganishwa na abiria 2,579,756 mwaka 2016/17, sawa na upungufu wa asilimia 6.2. Upungufu huo ulitokana na uchache wa mabehewa ya abiria.

Usafiri wa Anga

Mamlaka ya Usafiri wa Anga (TCAA)

294. Mwaka 2018, kulikuwa na kampuni 43 za usafiri wa ndege zilizotoa huduma ya usafiri wa anga ikilinganishwa na kampuni 45 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 4.4. Upungufu huu ulitokana na baadhi ya kampuni kusitisha safari zake. Abiria waliowasili na kuondoka katika viwanja vya ndege nchini waliongezeka hadi kufikia 5,187,723 kutoka abiria 5,013,430 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 3.5. Hii ilitokana na kuongezeka kwa miruko ya ndege kwa wiki kwa watoa huduma, kusainiwa kwa mikataba ya usafiri wa anga kati ya Tanzania na nchi zingine, kuimarika kwa miundombinu ya viwanja vya ndege na kuongezeka kwa shughuli za utalii nchini. Aidha, kwa utaratibu wa *Bilateral Air Service Agreement* - BASA, hadi Desemba 2018, kampuni za ndege za kimataifa (ndani na nje) 28 zilikuwa zinatoa huduma ikilinganishwa na kampuni 30 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 6.7.

Kielelezo Na. 16.1: Idadi ya Abiria Waliowasili na Kuondoka Nchini

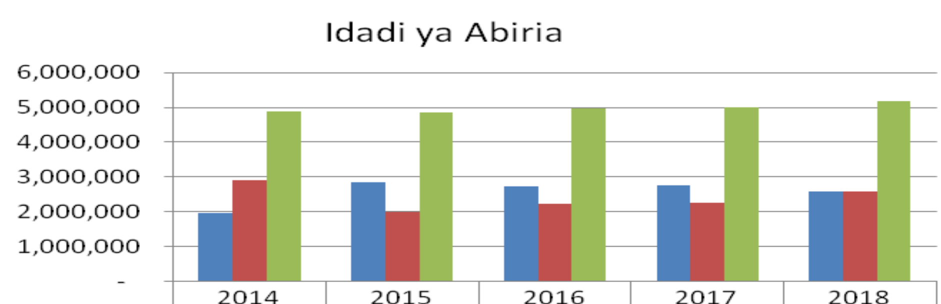

	2014	2015	2016	2017	2018
NDANI YA NCHI	1,975,923	2,845,985	2,733,641	2,756,372	2,593,862
NJE YA NCHI	2,903,472	2,004,032	2,226,011	2,257,058	2,593,862
JUMLA	4,879,395	4,850,017	4,959,652	5,013,430	5,187,723

Chanzo: Mamlaka ya Usafiri wa Anga (TCAA)

295. Mwaka 2018, safari za ndege ziliongezeka kufikia 246,072 kutoka 237,382 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 3.7. Hii ilitokana na kuongezeka kwa ndege za kampuni ya ATCL. Aidha, mizigo iliyosafirishwa iliongezeka hadi tani 27,910 kutoka tani 27,449 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 1.7. Ongezeko hilo lilitokana na uingizaji wa mitambo ya uwekezaji na ujenzi wa miundombinu kama vile reli ya kisasa kwa kiwango cha *Standard Gauge*.

Kielelezo Na. 16.2: Idadi ya Safari za Ndege

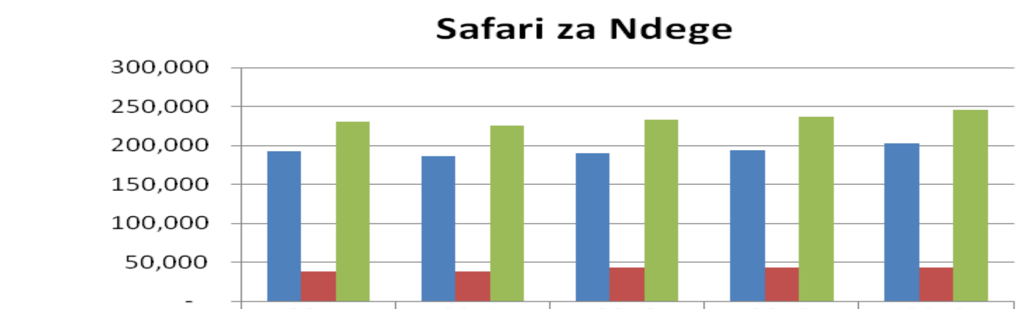

	2014	2015	2016	2017	2018
NDANI YA NCHI	192,088	186728	190,422	194,405	202,402
NJE YA NCHI	38,784	38,375	42,838	42,977	43,670
JUMLA	230,872	225,103	233,260	237,382	246,072

Chanzo: Mamlaka ya Usafiri wa Anga (TCAA)

Kielelezo Na.16.3: Tani za Mizigo Zilizosafirishwa

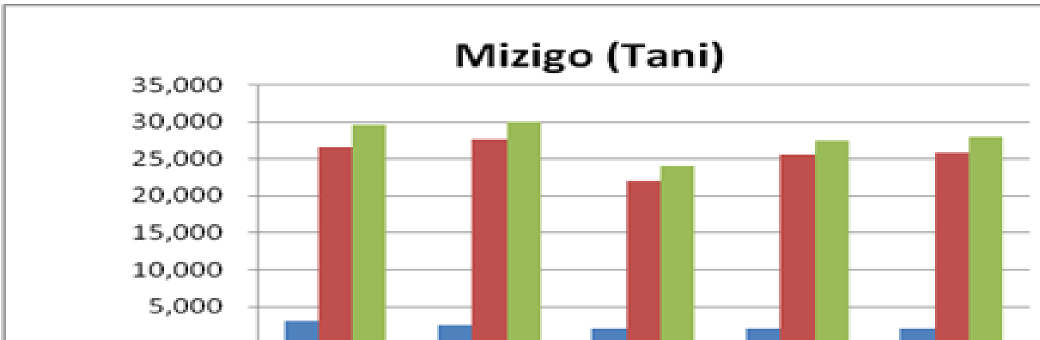

	2014	2015	2016	2017	2018
NDANI YA NCHI	3,023	2,422	2,024	1,967	2,003
NJE YA NCHI	26,571	27,601	21,988	25,482	25,907
JUMLA	29,594	30,023	24,012	27,449	27,910

Chanzo: Mamlaka ya Usafiri wa Anga (TCAA)

Kampuni ya Ndege Tanzania (ATCL)

296. Mwaka 2017/18, Kampuni ya Ndege Tanzania iliendelea kutoa huduma ya usafiri wa anga katika vituo 11 ndani ya nchi ambavyo ni Bukoba, Dar es Salaam, Dodoma, Kigoma, Kilimanjaro, Mbeya, Mwanza, Mtwara, Songea, Tabora na Zanzibar. Aidha kampuni ilitoa huduma ya usafiri wa anga katika kituo cha kikanda cha Hahaya nchini Comoro. Aidha, Kampuni ilisafirisha abiria 242,668 mwaka 2017/18 ikilinganishwa na abiria 107,207 mwaka 2016/17. Kuongezeka kwa abiria kulitokana na Kampuni kununua ndege moja mpya, kuongezeka kwa ratiba za miruko katika vituo vya Dodoma na Mwanza, na kuboreshwa kwa huduma kwa mteja. Vile vile, Kampuni ilisafirisha mizigo kilo 348,624 ndani ya nchi ikilinganishwa na kilo 127,936 mwaka 2016/17.

Kuongezeka kwa mizigo kulitokana na huduma bora kwa wateja na kuongezeka kwa idadi ya miruko katika vituo vya Dodoma na Mwanza.

Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania

297. Mwaka 2017/18, Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania ilihudumia shehena ya mizigo tani milioni 16.2 ikilinganishwa na tani milioni 14.7 mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 9.8. Ongezeko hilo lilitokana na kuondolewa kwa utaratibu wa mfumo wa forodha kati ya Tanzania na Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo; kuondolewa kwa kodi ya ongezeko la thamani (VAT) kwa shehena ya mizigo ya nchi jirani; mikakati ya Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari kujitangaza kimasoko na kibiashara kwa wateja wa ndani na nje; kuongezeka kwa meli kubwa; na kuongezeka kwa ufanisi wa bandari katika kutoa huduma kwa wateja. Aidha, shehena za mizigo ziliongezeka katika bandari za Dar es Salaam, Tanga na Kigoma. Kwa upande mwingine, shehena katika bandari za Mtwara, Mwanza, Kilwa, Lindi, Mafia na Kyela zilipungua. Kupungua kwa shehena hizo kulitokana na uchache wa meli za kubeba mizigo; kuharibika kwa meli mara kwa mara; na kuendelea kutumika kwa magati binafsi kwa bandari za Ziwa. Shehena iliyohudumia ni kama inavyooneshwa katika **Jedwali Na. 16.4**.

Jedwali Na. 16.4: Shehena Zilizosafirishwa (Tani, Milioni)

Kituo	2014/2015	2015/16	2016/17	2017/18	Badiliko (Asilimia)
Bandari Kuu za Mwambao					
Dar es Salaam	14.803	14.033	13.561	14.863	9.6
Tanga	0.645	0.677	0.486	0.647	33.1
Mtwara	0.2966	0.273	0.378	0.363	(3.9)
Jumla Ndogo	**15.745**	**14.983**	**14.425**	**15.873**	**10.0**
Bandari Ndogo na Bandari za Maziwa Makuu					
Kilwa, Lindi na Mafia	0.0 26	0.046	0.041	0.018	(57.0)
Mwanza	0.129	0.123	0.124	0.085	(31.8)
Kigoma	0.099	0.139	0.137	0.197	43.7
Kyela	0.002	0.0004	0.006	0.0004	(94.0)
Jumla Ndogo	**0.231**	**0.3084**	**0.308**	**0.2995**	**(2.8)**
Jumla Kuu	**16.001**	**15.2914**	**14.733**	**16.172**	**9.8**

Chanzo: Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania (TPA)

298. Mwaka 2017/18, kontena zilizohudumiwa na kitengo cha mizigo ya kawaida (General Cargo) kinachosimamiwa na Mamlaka ziliongezeka hadi kontena (TEUs) 117,529 kutoka kontena (TEUs) 108,088 mwaka 2016/17, sawa na asilimia 8.7. Aidha, kitengo cha kontena cha TICTS kilihudumia kontena

(TEUs) 535,515 ikilinganishwa na kontena (TEUs) 445,493 zilizohudumiwa mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 20.2.

Jedwali Na. 16.5: Shehena ya Kontena (TEUs) - Bandari ya Dar es Salaam

Aina	2015/2016	2016/17	2017/18	Badiliko (Asilimia)
TICTS	497,769	445,493	535,515	20.2
General Cargo	130,893	108,088	117,529	8.7
Jumla Ndogo	**628,662**	**553,581**	**653,044**	**18.0**
Tanga	8,118	8,048	7,158	-11.1
Mtwara	14,337	30,371	35,778	17.8
Jumla Ndogo	**22,455**	**38,419**	**42,936**	**11.8**
Jumla Kuu	**651,117**	**592,000**	**695,980**	**17.6**

Chanzo: Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania (TPA)

299. Mwaka 2017/18, abiria 2,185,084 walihudumiwa na Mamlaka ikilinganishwa na abiria 2,037,853 mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 7.2. Katika kipindi hicho, abiria waliohudumiwa na Mamlaka katika bandari za Dar es Salaam na Mwanza waliongezeka wakati abiria waliohudumiwa katika bandari za Kigoma na Kyela walipungua.

Jedwali Na. 16.6: Idadi ya Abiria Waliohudumiwa

Bandari	2013/14	2014/15	2015/2016	2016/17	2017/18
DSM	1,412,357	1,569,053	1,614,831	1,848,937	1,884,125
Tanga	12,747	-	-	10,508	45,820
Mwanza	735,794	340,125	206,763	165,098	246,462
Kigoma	15,239	38,749	4,700	9,895	7,710
Kyela	12,325	15,541	1,372	3,415	967
Jumla	**2,188,462**	**1,963,468**	**1,827,666**	**2,037,853**	**2,185,084**

Chanzo: Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania (TPA)

Muda wa Meli Kukaa Bandarini

300. Mwaka 2017/18, muda wa meli kukaa bandarini kwa kitengo cha kontena ulipungua hadi siku 1.8 kutoka siku 2.1 mwaka 2016/17. Aidha, muda wa meli kukaa bandarini kwa kitengo cha mizigo ya kawaida uliongezeka na kufikia siku 3.3 kutoka siku 2.7 mwaka 2016/17.Vile vile, katika kitengo cha mafuta muda uliongezeka na kufikia siku 3.3 kutoka siku 3.0 mwaka 2016/17. Kuongezeka kwa muda wa meli kukaa bandarini katika kitengo cha mizigo ya kawaida kulitokana na kuwa na gati moja (Gati Namba 7) lenye kina kirefu na hivyo kusababisha meli kubwa zenye kina kirefu kusubiri nje ya Bandari kabla ya kuingia kuhudumiwa. Kwa upande wa mizigo ya kontena, muda wa kukaa

bandarini baada ya kupakuliwa kutoka melini na kabla ya mteja kuchukua ulikuwa wastani wa siku 10.5 ikilinganishwa na siku 11.5 mwaka 2016/17.

Shehena za Nchi Jirani

301. Mwaka 2017/18, tani 5,604,605 za mizigo ya kwenda nchi jirani zilihudumiwa katika bandari ya Dar es Salaam ikilinganishwa na tani 4,785,219 mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 17.1. Hii ilitokana na kuongezeka kwa masoko na tija katika kuhudumia shehena za nchi jirani. Shehena za mizigo kwenda nchi za Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo na Zambia ziliongezeka kwa kiwango kikubwa cha asilimia 20.4 na 20.0 kwa mtiririko huo. Hata hivyo, shehena za mizigo kwenda nchi jirani za Rwanda na Uganda zilipungua kwa asilimia 9.0 na 10.0 mtawalia. Hii ilitokana na ushindani mkali kutoka Bandari jirani ya Mombasa kwa kuwa njia ya Kampala hadi Mombasa ni fupi ikilinganishwa na njia ya Kampala hadi Dar es Salaam.

Jedwali Na.16.7: Shehena za Nchi Jirani

Nchi	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Zambia	1,818,141	1,737,650	1,819,069	1,705,659	2,053,174
J.D. Kongo	1,352,457	1,677,527	1,464,847	1,141,611	1,370,078
Burundi	346,159	332,263	351,044	363,060	425,300
Rwanda	670,634	724,683	839,826	1,012,889	922,134
Malawi	141,536	94,294	106,883	217,852	258,271
Uganda	122,318	127,737	156,105	239,953	215,878
Nyinginezo	118,206	319,298	101,693	104,195	359,770
Jumla	**4,569,451**	**5,013,452**	**4,839,467**	**4,785,219**	**5,604,605**

Chanzo: Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania (TPA)

Uchukuzi Kwenye Maziwa

Kampuni ya Huduma za Meli

302. Mwaka 2018, abiria 112,222 walisafirishwa ikilinganishwa na abiria 49,885 mwaka 2017. Aidha, tani 25,081 za mizigo zilisafirishwa ikilinganishwa na tani 12,773 mwaka 2017, sawa na ongezeko asilimia 96.4. Kuongezeka kwa abiria na mizigo iliyosafirishwa kulitokana na meli za MV.Clarias, MT.Sangara, ML.Wimbi na MV.Umoja kuanza kufanya kazi baada ya kufanyiwa matengenezo.

Kampuni ya Meli ya China na Tanzania (SINOTASHIP)

303. Mwaka 2018, Kampuni ya SINOTASHIP ilisafirisha shehena tani 598,000 ikilinganisha na tani 580,000 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 3.1. Ongezeko hilo lilitokana na uhakika wa upatikanaji wa shehena baada ya meli ya MV Changshun II kukodishwa kwa Kampuni ya *COSCO Bulk Carrier* yenye

uzoefu na uwezo mkubwa katika masuala ya usafirishaji wa shehena duniani. Aidha, Kampuni ilihudumia makasha 41,000 katika bandari ya Dar es Salaam ikilinganishwa na makasha 20,880 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 96.4. Kuendelea kuongezeka kwa mizigo kulitokana na Kampuni ya *COSCO Shipping Container Line* kuongeza idadi ya njia za kusafirishia mizigo kutoka njia mbili hadi njia nne.

Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania

304. Mwaka 2018, Mamlaka ya Hali ya Hewa iliendelea kuboresha huduma za hali ya hewa kwa sekta mbalimbali na umma kwa ujumla. Katika kipindi hicho, Mamlaka ilitoa huduma za hali ya hewa katika Bahari ya Hindi kwa meli na boti 3,167 ikilinganishwa na meli na boti 3,100 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 2.2. Hii ilitokana na Mamlaka kutoa elimu ya matumizi ya huduma za hali ya hewa kwa ajili ya usalama kwenye usafiri wa maji. Vilevile, kiwango cha usahihi wa utabiri wa hali ya hewa wa siku na msimu kiliongezeka hadi asilimia 89.8 ikilinganishwa na asilimia 87.1 mwaka 2017. Hii ilitokana na kuongezeka kwa uwekezaji katika miundombinu ya hali ya hewa. Aidha, wateja na watumiaji wa huduma za hali ya hewa waliongezeka hadi kufikia 44,287 ikilinganishwa na wateja na watumiaji 42,000 mwaka 2017.

Jedwali Na. 16.8: Viashiria vya Ufanisi katika Sekta ya Hali ya Hewa

<table>
<tr><th>Kipimo cha Utendaji (KPI)</th><th>Maelezo</th><th>2016</th><th>2017</th><th>2018</th></tr>
<tr><td>Kiwango cha usahihi wa utabiri wa siku na msimu (Asilimia)</td><td>Usahihi wa Utabiri</td><td>84.0</td><td>87.1</td><td>89.8</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Idadi ya wateja na watumiaji wa huduma za hali ya hewa</td><td>Sekta ya Usafiri wa Anga</td><td>40,082</td><td>42,000</td><td>44,287</td></tr>
<tr><td>Meli na Boti</td><td>2,586</td><td>3,100</td><td>3,167</td></tr>
<tr><td>Huduma mahsusi</td><td>268</td><td>530</td><td>621</td></tr>
<tr><td>Kiwango cha watumiaji na wateja wanaoridhika na huduma za hali ya hewa (Asilimia)</td><td>Kiwango cha kuridhika</td><td>86.0</td><td>88.7</td><td>89.0</td></tr>
<tr><td>Jumla ya fedha zilizowekezwa katika miundombinu ya hali ya hewa (Shs. milioni)</td><td>Uwekezaji Miundombinu ya hali ya hewa</td><td></td><td>485</td><td>4,860</td></tr>
</table>

Chanzo: Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania

HUDUMA ZA MAWASILIANO

Huduma za Posta

305. Mwaka 2018, Shirika la Posta Tanzania lilisafirisha barua 12,059,221 ndani ya nchi ikilinganishwa na barua 6,750,443 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 78.6. Aidha, barua zilizosafirishwa nje ya nchi zilikuwa 3,737,816 ikilinganishwa na barua 1,852,600 mwaka 2017. Kuongezeka kwa usafirishaji wa barua kulitokana na kuimarishwa kwa mikakati ya masoko kupitia "huduma ya posta mlangoni".

306. Mwaka 2018, jumla ya vifurushi 72,433 vilisafirishwa ndani ya nchi ikilinganishwa na vifurushi 68,214 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 6.2. Aidha, vifurushi vilivyotumwa nje ya nchi vilikuwa 6,623 ikilinganishwa na vifurushi 3,455 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 91.7. Hii ilitokana na kuongezeka kwa taasisi zilizotumia huduma ya Posta katika usafirishaji wa vifurushi ikiwa ni pamoja na hamasa ya wajasiriamali wadogo kusafirisha sampuli za biashara ndani na nje ya nchi.

307. Mwaka 2018, rejesta 464,377 zilisafirishwa nchini ikilinganishwa na rejesta 347,879 zilizosafirishwa mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 33.5. Aidha, rejesta zilizotumwa nje ya nchi zilikuwa 40,453 ikilinganishwa na rejesta 22,605 zilizotumwa mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 79.0. Hii ilitokana na kuongezeka kwa rejesta zinazotumwa kwenda Jijini Dodoma baada ya ofisi za Serikali kuhamia Jijini Dodoma.

308. Mwaka 2018, nyaraka na vipeto vilivyotumwa kwa njia ya haraka (EMS) nchini vilikuwa 753,278 ikilinganishwa na nyaraka na vipeto 719,390 vilivyotumwa mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 4.7. Aidha, nyaraka na vipeto vilivyotumwa nje ya nchi kwa njia ya haraka vilikuwa 16,803 ikilinganishwa na nyaraka na vipeto 13,220 vilivyotumwa mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 27.1. Ongezeko hilo lilitokana na kutatuliwa kwa changamoto za upatikanaji wa vibali vya kusafirisha bidhaa nje ya nchi baada ya Serikali kuweka mfumo wezeshi wa upatikanaji wa vibali kupitia wafanyabiashara wakubwa na vikundi. Vile vile, barua na nyaraka 67,193 zilipokelewa na kusambazwa kwa njia ya huduma ya usambazaji wa barua za haraka ndani ya miji (pCUM) ikilinganishwa na barua na nyaraka 10,944 mwaka 2017. Kuongezeka kwa barua na nyaraka kulitokana na kuboreshwa kwa utoaji huduma ya pCUM na ongezeko la wateja wapya.

309. Mwaka 2018, miamala ya fedha 629 ilihaulishwa kwa njia ya kielektroniki ikilinganishwa na miamala 531 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 18.5. Katika kipindi hicho, miamala ya fedha 704 ilitumwa kupitia mfumo wa

Kimataifa wa Utumaji Fedha ikilinganishwa na miamala 448 iliyotumwa mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 57.1. Ongezeko hilo lilitokana na kufunguliwa kwa huduma katika nchi za Zimbabwe na Burundi. Katika kipindi hicho, wateja 170,606 walihudumiwa kupitia huduma ya kufanya malipo kwa uwakala ya Post Giro ndani ya nchi ikilinganishwa na wateja 151,980 waliohudumiwa mwaka 2017. Huduma hii hutumika kulipa pensheni za wastaafu kupitia Mifuko ya Hifadhi za Jamii na gawio la hisa za makampuni yaliyoorodheshwa katika Soko la Hisa la Dar es Salaam.

Utoaji wa Leseni

310. Mwaka 2018, Mamlaka ya Mawasiliano, ilitoa leseni 463 za huduma mbalimbali za mawasiliano ikilinganishwa na leseni 187 mwaka 2017. Ongezeko la utoaji wa leseni lilitokana na kuongezeka kwa huduma mbalimbali za kidigitali pamoja na utoaji wa leseni kwa watoa huduma 231 wa utangazaji mitandaoni kufuatia kuanzishwa kwa sheria mpya ya maudhui mtandaoni. **Jedwali Na. 16.9** linaonesha mchanganuo wa aina za leseni kwa huduma mbalimbali za mawasiliano.

Jedwali Na. 16.9 : Aina za Leseni 2017 - 2018

Aina	2017	2018
Leseni za Kusimika Vifaa vya Mawasiliano (Network Facilities Licence)	1	0
Leseni za Kuunganisha huduma za Mawasiliano (Network Services Licence)	1	0
Leseni za Huduma za Mawasiliano (Application Services Licence) – Category A	1	0
Leseni za Huduma za Mawasiliano (Application Services Licence) – Category B	17	3
Leseni za Maudhui (Content Services-Radio Broadcasting Licence)	6	9
Leseni za Maudhui (Content Services- Television Broadcasting Licence)	1	2
Leseni za Ufungaji na Utengenezaji wa Vifaa vya Mawasiliano ya Kieletroniki (Installation and Maintenance of Electronic Communication Equipment Licence)	22	25
Leseni za Kuingiza Nchini Vifaa vya Mawasiliano ya Kieletroniki (Importation of Electronic Communication Equipment Licence)	17	12
Leseni za Kusambaza Nchini Vifaa vya Mawasiliano ya Kieletroniki (Distribution of Electronic Communication Equipment Licence)	7	5
Leseni za Kuuza Vifaa vya Mawasiliano ya Kieletroniki (Selling of Electronic Communication Equipment Licence)	45	266
Leseni za huduma ya msingi ya Posta	0	0
Leseni za Huduma za Kusafirisha Vifurushi na Vipeto (Courier Services Licence)	25	5
Leseni za V-SAT	6	3
Online Content	0	231
Content by subscription (cable)	2	22
Jumla	**187**	**463**

Chanzo: Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania

Huduma za Simu

311. Mwaka 2018, kadi za simu za kiganjani zilifikia 43,621,499 ikilinganishwa na kadi 40,080,954 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 8.8. Ongezeko hilo lilitokana na kukua kwa huduma mbalimbali na zawadi za dakika na data kwa makundi mbalimbali ya kijamii, huduma za mitandao ya kijamii na miamala ya kifedha mitandaoni. Katika kipindi hicho, kadi za simu za mezani zilipungua hadi kufikia 124,238 kutoka kadi 127,094 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 2.2. Hadi kufikia Desemba 2018, kulikuwa na jumla ya laini 43,497,261 za mitandao yote kati ya laini hizo, zilizosajiliwa rasmi zilikuwa 43,447,333, sawa na asilimia 99.9 ya laini zote.

312. Mwaka 2018, gharama za kupiga simu ndani ya mtandao ilishuka hadi shilingi 249 kwa dakika kutoka shilingi 264 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 6.0. Gharama za kupiga simu nje ya mtandao zilishuka na kufikia shilingi 320 kwa dakika kutoka shilingi 349 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 8.3. Kwa upande wa simu za nje ya nchi, gharama za kupiga simu ndani ya Afrika Mashariki ilipungua hadi shilingi 731 kwa dakika mwaka 2018 kutoka shilingi 761 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 3.9. Hata hivyo, mwaka 2018 gharama za kupiga simu kwenda mataifa mengine ziliongezeka hadi shilingi 1,443 kwa dakika kutoka shilingi 1,325 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 8.9.

Huduma za INTANETI

313. Mwaka 2018, watumiaji wa huduma za intaneti walikuwa milioni 23.1 ikilinganishwa na milioni 23.0 mwaka 2017. Katika kipindi hicho, watumiaji wa huduma za *fixed wireless* walipungua hadi kufikia watumiaji 135,954 kutoka watumiaji 3,468,188 kufuatia ongezeko la watumiaji wa intaneti kupitia simu za kiganjani.

Jedwali Na: 16.10: Matumizi ya Intaneti Nchini

Aina ya Huduma	**2017**	**2018**	**Badiliko (Asilimia)**
Fixed Wireless	3,468,188	135,954	-96.1
Mobile Wireless	19,006,223	22,281,727	17.2
Fixed Wired	520,698	725,279	39.3
Jumla	**22,995,109**	**23,142,960**	**0.6**

Chanzo: Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania

Huduma za Utangazaji

314. Hadi kufikia Desemba 2018, huduma za utangazaji wa luninga kwa kutumia ving'amuzi ilifikia watumiaji 2,769,841 ikilinganishwa na watumiaji 2,236,577 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 23.8. Aidha, watumiaji wa huduma za utangazaji kupitia *satellite* waliongezeka kwa asilimia 72.7 hadi watumiaji 985,594 kutoka watumiaji 570,124 mwaka 2017. Mgawanyo wa watumiaji wa huduma za utangazaji ni kama unavyoonekana kwenye **Jedwali Na. 16.11**.

Jedwali Na: 16.11 Watumiaji wa Huduma za Utangazaji

Aina	2017	2018	Badiliko (Asilimia)
Digital Terrestrial Television (DTT)	1,508,229	1,626,023	7.8
Satellite	570,124	985,594	72.7
Cable	158,224	158,224	0
Jumla	**2,236,577**	**2,769,841**	**23.8**

Chanzo: Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania

Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano

315. Hadi Desemba 2018, vijiji 6,501 vilifikishiwa huduma ya mawasiliano ikilinganishwa na vijiji 5,666 mwaka 2017. Halmshauri 10 ziliunganishwa kwenye miundombinu ya Mkongo ambapo mitambo 12 ya *Video Conference* ilifungwa katika makao makuu ya mikoa na taasisi za Serikali. Aidha, kupitia watoa huduma binafsi, miundombinu ya mawasiliano ilifikishwa katika ofisi 147 za halmashauri; vituo 66 vya posta; vituo 121 vya polisi; hospitali za wilaya 150; mahakama 26; na shule za sekondari 455. Vile vile, Serikali iliendelea kuboresha uendeshaji wa kituo cha Taifa cha *Data* Dar es Salaam na kuendelea na kazi ya usanifu wa ujenzi wa vituo viwili vya Taifa vya data katika maeneo ya Dodoma na Zanzibar.

Sayansi, Teknolojia na Ubunifu

Uendelezaji wa Rasilimali Watu

316. Mwaka 2018, Serikali iliendelea na juhudi za kuongeza rasilimali watu katika teknolojia na tasnia ya ubunifu nchini. Katika kipindi hicho, wanafunzi 4,135 walidahiliwa katika Chuo Kikuu cha Ardhi ikilinganishwa na wanafunzi 4,180 mwaka 2017. Aidha, Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia Mbeya kilidahili wanafunzi 4,630 (wanaume 3,746 na wanawake 884) ikilinganishwa na wanafunzi 4,218 waliodahiliwa mwaka 2017 (wanaume 3,509 na wanawake) 709. Vile vile, Taasisi ya Teknolojia Dar es Salaam ilidahili wanafunzi wapya 1,499 (wanaume 1,203 na wanawake 296) ikilinganishwa na udahili wa wanafunzi 2,089 (wanaume 1,648 na wanawake 441) mwaka 2017.

Udhibiti wa Mionzi

317. Mwaka 2018, Serikali kupitia Tume ya Nguvu za Atomiki Tanzania ilipokea na kutathimini maombi 376 ya leseni za matumizi na umiliki wa vyanzo vya mionzi ikilinganishwa na maombi 384 ya mwaka 2017. Kati ya hayo, maombi 371 yalipata vibali baada ya kukidhi matakwa na vigezo vya Sheria Na. 7 ya Nguvu za Atomiki ya mwaka 2003. Vigezo hivyo vinahusisha chanzo cha mionzi, sifa za kitaaluma za msafirishaji na mtumiaji na mpango wa uhifadhi wa

kudumu wa mabaki ya chanzo cha mionzi. Aidha, Tume ilipima kiasi cha mionzi kwa wafanyakazi 1,100 kutoka katika vituo 320 ikilinganishwa na wafanyakazi 423 kutoka vituo 68 mwaka 2017. Kiwango cha mionzi kwa wafanyakazi ndani ya miezi mitatu kilikuwa chini ya 5 mSv ambacho kinakubalika kimataifa. Mwaka 2018, kulikuwa na vituo vipya 78 vya watumiaji wa vyanzo vya mionzi na hivyo kufikia jumla ya vituo 900 vinavyotumia mionzi nchini. Tume ilikagua vituo 546 vinavyotumia mionzi na kutoa ushauri wa maboresho ya usalama wa watumiaji na mazingira ikilinganishwa na vituo 23 vilivyokaguliwa mwaka 2017.

318. Mwaka 2018, Tume iliendelea kudhibiti usalama wa mionzi katika Bandari za Dar es Salaam, Zanzibar, Pemba, Mtwara, Mwanza, Kigoma na Tanga pamoja na mipaka ya Namanga, Horohoro, Sirari, Mutukula, Holili, Tarakea, Kabanga Tunduma, Rusumo, Mtambaswala, Kasumulu na Kilambo. Vile vile, Tume ilidhibiti usalama wa mionzi katika viwanja vya ndege vya kimataifa vya Kilimanjaro na Mwalimu Julius Kambarage Nyerere. Katika kipindi hicho, Tume ilifanya upimaji wa viwango vya mionzi kwenye sampuli 7,067 ambapo sampuli 2,827 ziliingizwa nchini na sampuli 4,240 zilisafirishwa nje. Kati ya hizo, sampuli za mbolea zilikuwa 79, sigara 147, sampuli za wanyama 478 na sampuli za chakula 6,363.

319. Mwaka 2017, Tume ilikagua vituo vya mionzi katika Bandari za Dar es Salaam, Zanzibar, Tanga na Mtwara pamoja na Mipaka ya Namanga, Tarakea, Sirari, Holili, Horohoro, Mtukula, na Tunduma ili kutathmini hali ya vifaa vinavyotumika iwapo vinakidhi matakwa ya sheria. Katika maeneo yaliyokaguliwa, Tume ilifanya upimaji wa viwango vya mionzi kwa sampuli 2,012 ikilinganishwa na sampuli 1,806 za mwaka 2016. Kati ya hizo, sampuli 1,002 zilikuwa za vyakula vilivyoingia nchini, sampuli 602 za vyakula vilivyosafirishwa nje ya nchi, sampuli 238 za vyakula vya wanyama na sampuli 58 za sigara. Aidha, mwaka 2017 Tume ilikarabati vifaa 43 vya elektroniki, vifaa tisa (9) vya ukaguzi na uhakiki wa vifaa vya ujenzi wa barabara (troxler gauges) pamoja na mashine ya uhakiki wa mionzi (calibration irradiation machine).

HABARI, UTAMADUNI, SANAA NA MICHEZO

Sekta ya Habari

320. Mwaka 2018, magazeti na majarida 42 yalisajiliwa upya ikilinganishwa na magazeti na majarida 161 yaliyosajiliwa mwaka 2017, ikiwa ni matakwa ya Sheria ya Huduma za Habari ya Mwaka 2016 na Kanuni zake za mwaka 2017 zinazoelekeza pamoja na mambo mengine leseni za magazeti na majarida kuhuishwa kila mwaka.

321. Hadi Desemba 2018, kulikuwa na magazeti 201, vituo vya redio 162 na luninga 35. Aidha, vituo nane vya redio na vitatu vya luninga vilisajiliwa mwaka 2018 ikilinganishwa na vituo sita vya redio na vitatu vya televisheni vilivyosajiliwa mwaka 2017. Kuongezeka kwa usajili wa vituo vya redio kulitokana na kuongezeka kwa mahitaji ya huduma za utangazaji hususan katika maeneo yasiyokuwa na huduma hiyo nchini.

Jedwali 16.12: Vituo vya Magazeti, Redio na Luninga Vilivyosajiliwa

Mwaka	Idadi ya Magazeti/Majarida	Idadi ya Vituo vya Redio	Idadi ya Vituo vya Luninga
2010	8	14	1
2011	41	12	0
2012	29	12	0
2013	36	4	0
2014	23	8	3
2015	39	22	1
2016	26	23	6
2017	161	6	3
2018	42	8	3

Chanzo: Idara ya Habari-MAELEZO, Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania

Maendeleo ya Sanaa

322. Mwaka 2017/18, Serikali kupitia Bodi ya Filamu Tanzania ilitoa vibali 183 vya utengenezaji wa filamu, makala za filamu na picha jongevu kwa kampuni za ndani na nje ya nchi ikilinganishwa na vibali 153 mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 19.6. Kati ya hivyo, vibali 46 vilitolewa kwa kampuni za ndani na 137 kwa kampuni za nje. Kuongezeka kwa utoaji wa vibali kulitokana na kuimarika kwa mifumo ya taarifa na uzingatiaji wa sheria kwa watengenezaji wa filamu kutoka ndani na nje ya nchi.

Jedwali 16.13: Idadi ya Vibali vya Kutengeneza Filamu Vilivyotolewa Nchini

Mwaka	Vibali vya Wageni	Vibali vya Watanzania	Jumla
2011/12	84	21	105
2012/13	123	30	153
2013/14	125	33	158
2014/15	133	36	169
2015/16	137	31	168
2016/17	123	30	153
2017/18	137	46	183

Chanzo: Bodi ya Filamu Tanzania.

Baraza la Kiswahili la Taifa (BAKITA)

323. Mwaka 2017/18, Baraza la Kiswahili la Taifa liliandaa vipindi 847 ambavyo vilirushwa kupitia radio na luninga ikilinganishwa na vipindi 87 vilivyorushwa mwaka 2016/17. Kuongezeka kwa vipindi vilivyotayarishwa kulitokana na kuongeza wigo wa kutumia vyombo vya habari. Aidha, redio za Kiss FM na Idhaa ya Kiswahili ya Redio ya Umoja wa Mataifa ziliongezwa katika kurusha vipindi vya Kiswahili. Kwa upande mwingine, Baraza lilipitia miswada 63 ili kutoa ithibati ya lugha kwa vitabu vinavyokusudiwa kutumika shuleni ikilinganishwa na miswada 61 iliyopitiwa mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 3.3. Ongezeko hilo lilitokana na mwamko wa waandishi na wachapishaji kutafuta ithibati ya lugha kabla ya kuchapisha vitabu.

324. Mwaka 2017/18, BAKITA ilitafsiri nyaraka 1,607 na kuhariri nyaraka 39 ikilinganishwa na nyaraka 268 na nyaraka 10 zilizotafsiriwa na kuhaririwa mwaka 2016/17 kwa mtiririko huo. Ongezeko hilo lilitokana na mwamko wa asasi mbalimbali pamoja na watu binafsi kuwasilisha nyaraka zao BAKITA ili zitafsiriwe na kuhaririwa. Aidha, BAKITA ilitoa huduma za ukalimani katika mikutano mitatu mwaka 2017/18. Kwa upande wa ubainishaji makosa ya matumizi ya lugha katika vyombo mbalimbali vya habari, makosa 848 yalibainishwa mwaka 2017/18 ikilinganishwa na makosa 805 mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 5.3. Ongezeko hilo lilitokana na baadhi ya wanahabari kutokuwa makini katika kutumia lugha kwa ufasaha.

Jedwali Na. 16.14: Idadi ya Huduma Zilizotolewa

Mwaka	Vipindi vya redio na Luninga	Huduma ya Ithibati	Huduma ya Tafsiri	Huduma ya Ukalimani	Huduma ya Uhariri	Makosa yaliyobainika kutumiwa katika vyombo vya habari.
2010	156	24	300	3	9	1,300
2011	156	27	350	4	10	1,248
2012	156	25	280	5	9	1,248
2013	156	30	400	5	10	1,120
2014	156	24	410	3	7	1,010
2015	118	121	320	3	8	1,200
2016	110	60	350	2	20	1,048
2017	87	61	268	3	10	805
2018	847	63	1,607	3	39	848

Chanzo: Baraza la Kiswahili la Taifa

Maendeleo ya Michezo

325. Mwaka 2018, vilabu vya michezo 212 vilisajiliwa ikilinganishwa na vilabu 288 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 26.4. Aidha, vyama vya michezo 23 vilisajiliwa ikilinganishwa na vyama 29 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 20.7. Vile vile, vituo 18 vya michezo vilisajiliwa ikilinganishwa na vituo 13 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 38.5. Ongezeko hilo lilitokana na mwitikio mkubwa wa wadau wa michezo kuanzisha vituo vipya vya michezo. Katika kipindi hicho, wakuzaji na mawakala wa michezo 29 walisajiliwa ikilinganishwa na wakuzaji na mawakala 14 waliosajiliwa mwaka 2017. Kuongezeka kwa wakuzaji na mawakala kulitokana na mabadiliko ya sheria ambayo inatambua michezo ya kulipwa hivyo kupelekea mwitikio mkubwa wa usajili wa wakuzaji na mawakala hususan katika mchezo wa ngumi za kulipwa.

Jedwali Na. 16.15: Usajili wa Vilabu,Vyama,Vituo na Wakuzaji na Mawakala wa Michezo

Mwaka	Vilabu vya Michezo	Vyama vya Michezo	Vituo vya Michezo	Wakuzaji /Mawakala wa Michezo
2011	168	5	2	
2012	339	26	5	
2013	285	37	12	
2014	464	17	7	
2015	224	15	12	
2016	331	9	15	
2017	288	29	13	14
2018	212	23	18	29

Chanzo: Wizara ya Habari, Utamaduni na Michezo

SHIRIKA LA RELI TANZANIA

Jedwali Na. 67

Maelezo	Kipimo	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Urefu wa Reli	KM	2707	2707	2707	2707	2707	2707	2707	2707	2707
Magari ya Moshi:	Namba	25	22	20	45	45	30	44	44	30
Mvuke	Namba	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dizeli:	Namba	25	22	20	45	45	30	44	44	30
Mainlain		21	19	16	38	38	21	40	40	28
Shunting		4	3	4	7	7	9	4	4	2
Jumla ya mabehewa:	Namba	1071	1326	1162	1200	1214	1155	426	426	327
Abiria	Namba	50	53	36	91	91	56	56	56	71
Mizigo ya kawaida	Namba	648	658	635	681	590	561	22	22	18
Mafuta	Namba	179	335	208	178	203	196	123	123	95
Mifugo	Namba	88	88	80	39	64	64	27	27	27
Mengineyo	Namba	106	192	203	211	266	278	198	198	116
Uchukuzi	Namba									
Abiria	000	284	227	339	373	170	196	1707	2150	6012
Mizigo	Tani'000	265	138	154	185	127	283	102	170	357

Chanzo: Shirika la Reli Tanzania

RELI YA UHURU - TAZARA

Jedwali Na. 68

Maelezo	Kipimo	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Urefu wa Reli Kuu	Km	1860	1860	1860	1860	1860	1860	1860	1860	1860	1860
Magari ya Moshi	Namba	16	15	13	13	15	16	17	21	21	18
Reli Kuu	Namba	11	10	9	9	11	13	12	14	12	13
Ya kujongeza	Namba	5	5	4	5	4	3	6	7	7	5
Mabehewa ya abiria	Namba	53	36	36	35	52	50	51	56	49	60
Abiria	Namba	44	31	30	30	45	44	43	48	40	51
Chakula	Namba	3	2	3	2	3	3	3	4	4	4
Vifurushi	Namba	6	3	3	3	4	3	5	4	5	5
Mabehewa ya mizigo	Namba	1412	1620	930	858	1391	1101	1142	1221	1033	1068
Mizigo ya kawaida	Namba	1174	1381	795	765	1229	966	1007	1077	972	998
Mifugo	Namba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mafuta	Namba	196	197	93	59	104	82	82	89	26	70
Barafu	Namba	7	7	7	0	5	5	5	5	0	0
Mengineyo	Namba	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1
Breki	Namba	16	16	16	16	35	30	30	32	30	34
Ballast	Namba	17	17	17	17	17	17	17	17	4	15
Uchukuzi mizigo (Tani)	000	333	540	248	259	245	33	81	96	171	268
Abiria	000	923	758	414	678	654	287	327	440	443	154

Chanzo: Mamlaka ya Reli ya Uhuru

\+ Urefu ni km. 1860.54, km 974.814 zikiwa nchini Tanzania

USAFIRISHAJI KWA MELI: DAR ES SALAAM

Jedwali Na. 69

Maelezo	Kipimo	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Jumla ya meli	Namba	1600	742	1426	1617	1684	1688	1744
Uwezo wa kubeba mizigo	000 Tani	24496	13359	23278	31614	31278	31287	32513
Jumla ya abiria	000 Namba	375	347	1000	1612	1735	1874	1901
Jumla ya bidhaa zote	000 Dwt	10122	5547	9082	14601	13580	13761	14401
Bidhaa zilizopakuliwa	**000 Dwt**	**9018**	**3899**	**7998**	**11901**	**11260**	**11460**	**11683**
Za kawaida	000 Dwt	5021	2682	4495	6657	6087	6376	6199
Saruji	000 Dwt	-	-	-	-	-	-	-
Mafuta (*Petroleum)*	000 Dwt	3997	1217	3489	4882	4772	4740	5483
Mengineyo1	000 Dwt	0	0	14	362	401	344	-
Bidhaa zilizopakiwa	**000 Dwt**	**1105**	**414**	**808**	**2499**	**2031**	**2045**	**2452**
Za kawaida	000 Dwt	1033	391	763	2137	1915	1986	2353
Mafuta (*Petroleum)*	000 Dwt	72	23	45	362	116	59	99
Mengineyo1	000 Dwt	0	0	0	0	0	0	0
Mabadilishano (*Transhipment*)	000 Dwt	15	0	275	201	289	256	267

Chanzo: Mamlaka ya Bandari

1 Kama vile mbolea, mollasses, tallow fats n.k

\- Takwimu hazikupatikana

USAFIRISHAJI KWA MELI: TANGA

Jedwali Na. 69 (linaendelea)

Maelezo	Kipimo	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Jumla ya meli	Namba	232	92	64	63	87	72	144
Uwezo wa kubeba mizigo	000	1378	700	990	1018	1258	1041	780
Jumla ya abiria	000 Namba	2865	0	0	0	0	0	45820
Jumla ya bidhaa zote	000Dwt	608	271	536	645	677	486	647
Bidhaa zilizopakuliwa	**000Dwt**	**1051**	**5357**	**437**	**561**	**614**	**436**	**503**
Za kawaida	000Dwt	436	3171	437	483	398	141	183
Mafuta (*Petroleum)*	000Dwt	615	2186	0	78	216	295	319
Bidhaa zilizopakiwa	**000Dwt**	**166**	**912**	**100**	**83**	**63**	**50**	**144**
Za kawaida	000Dwt	166	912	100	83	63	50	144
Mafuta (*Petroleum)*	000Dwt	-	-	-	-	-	-	-
Mabadilishano (*Transhipment*)	000Dwt	-	-	-	-	-	-	-

Chanzo: Mamlaka ya Bandari Tanzania

\- Takwimu hazikupatikana

USAFIRISHAJI KWA MELI: MTWARA

Jedwali Na. 69 (linaendelea)

Maelezo	Kipimo	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Jumla ya meli	Namba	498	339	428	46	113	105	69
Uwezo wa kubeba mizigo	000	1557	1245	1343	593	460	457	589
Jumla ya abiria	000	0	0	0	0	0	0	0
Jumla ya bidhaa zote	000 DWt	178	144	248	248	375	378	363
Bidhaa zilizopakuliwa	**000 DWt**	**309**	**894**	**149**	**109**	**158**	**91**	**69**
Za kawaida	000 DWt	55	274	140	108	147	91	69
Mafuta (*Petroleum)*	000 DWt	254	620	9	1	10	0	0
Bidhaa zilizopakiwa	**000 DWt**	**123**	**70**	**100**	**139**	**218**	**286**	**294**
Za kawaida	000 DWt	113	70	100	139	218	286	294
Mafuta (*Petroleum)*	000 DWt	10	0	0	0	0	0	0
Mabadilishano (*Transhipment*)	000 DWt	0	0	0	0	0	0	0

Chanzo: Mamlaka ya Bandari Tanzania

- Takwimu hazikupatikana

HUDUMA ZA POSTA

Jedwali Na. 70

Maelezo	Kipimo	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ofisi Ndogo Posta	Namba	202	171	105	65	74	74	65	65	66	57
Franchised Post Offices	Namba	81	81	151	112	89	89	90	90	87	87
Ofisi Kubwa	Namba	170	170	163	147	160	160	158	158	154	157
Jumla	Namba	**453**	**422**	**419**	**324**	**323**	**323**	**313**	**313**	**307**	**301**
Masanduku Binafsi	000	117		146	162	173	142	160	160	161	161
Masanduku Yaliokodishwa	000	87	120	130	140	148	128	138	138	143	157
Maombi Yasiotimizwa	000	4	0	21	28	25	18	4	1	1	3
Mifuko Pekee Iliyokodishwa	Namba	62	183	361	278	212	260	180	180	342	675
Barua Zilizotumwa bila Vifurushi	Mill.	14	29	27	15	26	15	10	4	5	9
Regista na Barua za Amana	000	377	480	347	397	568	455	402	297	269	280
Vifurushi Nchini	000	9	15	10	15	29	12	17	36	51	63
Vifurushi Nje	000	2	7	11	12	9	5	9	2	3	4
Leseni za kuuza stamp	Namba	6256	25145	28257	33311	2637	3715	0	0	4635	6027
Huduma za Haraka, barua na vifurushi	"										
Ndani ya Nchi	"	493709	283711	501635	404453	620478	406732	416007	452827	560710	655927
Nje ya Nchi	"	4012	18766	16965	24347	17130	20564	308288	6364	9534	14346
EMS Money Fax	"	23165	82002	36357	2940	550	745	748	272	18	0
EMS Fax (Fax message received)	"	103558	31594	1595	876187	544	1194	3844	2518	129	0
Overnight Mail Services	"				9963	115126	0	0	0	0	0
Mifuko ya Barua Iliyosafirishwa	"	68912	76983	115403	50082	87051	46652	53639	57605	24966	14553
Vifurushi vya magazeti vilivyosafirishwa	"	13934	2752	12040	10652	18784	8700	9130	113448	2120	5346
Huduma za gari ndogo											
Idadi ya Mifuko ya Barua Iliyosafirishwa	"	268	0	193	24095	849	714	9576	-	-	2919
Amna za Haraka Zilizotolewa	"	20057	8169	4717	3087	2034	845	58423	272	127	104
Amana za Haraka Zilizolipwa		23069	11881	17397	516	555	0	0	0	0	0
Amana za Haraka za Nje ya Nchi											
Zilizotumwa	"	1030	1027	998	369	478	325	221	220	8	11
Zilizopokelewa	"	150	150	217	77	83	227	283	116	43	37
Amana za Posta zilizouzwa	"	8831	1924	633	414	684	261	251	107	45	2
Amana za Posta Zilizolipwa	"	5490	3262	1662	252	166	67	25	18	8	0
Benki ya Akiba (Transaction)											
Uwekaji Amana (Deposit)	"	9535	18863	13438	6260	21491	12732	21541	261423	59249	108972
Uchukuaji Amana (Withdrawal)	"	11663	23025	72358	17527	37556	12807	18098	45449	76926	133531

Chanzo: Shirika la Posta

IDADI YA WANAOTUMIA SIMU ZA MEZANI NA VIGANJANI

Jedwali Na. 71

Kampuni	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Badiliko (%)
A. Simu za Kiganjani										
Mobitel/Tigo	4477510	5450766	6370796	6297288	8624638	11115991	11677344	11044520	12583640	13.9
Vodacom	8670536	11625773	9357672	10288972	11810064	12714297	12419425	12714297	14143657	11.2
Airtel	6021091	6993418	8356095	8995824	9551977	11047505	10456117	10571110	10954621	3.6
Zantel	1715985	1524601	3083889	1814444	1730105	1839391	1085642	934991	1153623	23.4
Benson/Smart	2396	1558	725	528	528	1560343	803251	131501	132292	0.6
TTCL Mobile	246019	225578	221663	210766	296618	304214	293495	175717	587191	234.2
Sasatel	24827	5824	4810	0	0	0	0	0	0	
Hallotel						1226678	3438509	3799691	3942237	3.8
Jumla Ndogo	**21158364**	**25827518**	**27395650**	**27607822**	**32013930**	**38581741**	**36735274**	**35572136**	**39555024**	11.2
B. Simu za Mezani										
TTCL	159054	159364	166148	158935	140391	138754	127112	127009	124220	-2.2
Zantel	15457	1699	10219	6064	10883	4065	2485	85	18	-78.8
Jumla Ndogo	**174511**	**161063**	**176367**	**164999**	**151274**	**142819**	**129597**	**127094**	**124238**	-2.2
Jumla Kuu	**21332875**	**25988581**	**27572017**	**27772821**	**32165204**	**38724560**	**36864871**	**35699230**	**39679262**	**11.1**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu na Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania (TCRA)

SHIRIKA LA NDEGE TANZANIA (ATCL)+

Jedwali Na.73

Maelezo	Kipimo	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Tani-Kilometa:										
Zilizokuwepo	000	9482	1662	1932	6154	3052	60042	3937	863107	32095
Zilizotumika	000	2888	268	815	2503	117	30889	1756	89092	17526
Matumizi	%	30.5	16.0	42.0	40.7	3.8	54.4	46.9	10.3	54.6
Viti-kilometa:										
Vilivyokuwepo	000	59724	7140	15131	54665	3680	21693	37877	225259	231943
Vilivyotumika	000	30527	2946	10209	27279	946	11472	20692	122532	158203
Matumizi	%	51.1	41.0	67.0	50.0	25.7	52.8	56.0	54.4	68.2
Abiria ++	000	41	9	11	35	56	31	28	129	279
Mizigo ya ziada	Tani	8	2	0	45	0	53	1	41	55
Mizigo mingine	Tani	145	4	5	35	45	42	7	50	220
Shehena za Posta	Tani	30	0	0	25	405	4	-	32	119

Chanzo: Shirika la Ndege Tanzania

+ Zinahusu "scheduled traffic" tu

++ Abiria waliolipa nauli kamili

- Takwimu hazikupatikana

SURA YA 17

NISHATI

Ufuaji wa Umeme

326. Mwaka 2018, uwezo wa uzalishaji wa umeme ulifikia MW 1,600.86 kutoka MW 1,424.60 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 12.4. Hii ilitokana na kuongezeka kwa uwezo wa uzalishaji umeme kwa kutumia mitambo ya Kinyerezi II kutoka MW 55.94 mwaka 2017 hadi MW 248.22 mwaka 2018. Katika kipindi hicho, umeme uliozalishwa kutoka vyanzo mbalimbali ulifikia saa za gigawati 7,354.79 ikilinganishwa na saa za gigawati 7,115.32 zilizozalishwa mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 3.4. Kati ya hizo, saa za gigawati 7,058.09 zilizalishwa kwenye gridi ya Taifa; saa za gigawati 179.17 zilizalishwa kwenye vituo nje ya gridi ya Taifa; na saa za gigawati 117.53 ziliingizwa kwenye gridi ya Taifa kutoka nje ya nchi.

327. Mwaka 2018, mchanganuo wa umeme uliozalishwa katika gridi ya Taifa unaonesha kuwa: umeme wa mitambo ya nguvu za maji ulikuwa saa za gigawati 2,234.43; gesi saa za gigawati 4,788.08 na mafuta mazito na dizeli saa za gigawati 35.58. Umeme uliozalishwa na mitambo inayomilikiwa na TANESCO ulikuwa saa za gigawati 5,754.06 mwaka 2018 ikilinganishwa na saa za gigawati 5,469.57 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 5.2. Ongezeko hili lilitokana na kuingizwa kwa MW 248.22 kutoka kituo cha kufua umeme cha Kinyerezi II. Aidha, kampuni binafsi kwa pamoja zilizalisha saa za gigawati 1,483.0 mwaka 2018 ikilinganishwa na saa za gigawati 1,539.97 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 3.7. Kwa upande mwingine, umeme ulionunuliwa kutoka nchi jirani za Kenya, Uganda na Zambia ulikuwa saa za gigawati 117.53 mwaka 2018 ikilinganishwa na saa za gigawati 105.79 mwaka 2017, sawa na asilimia 1.6 ya umeme wote uliozalishwa mwaka 2018.

328. Mwaka 2018, umeme uliouzwa kwa watumiaji mbalimbali ulikuwa saa za gigawati 6,290.7 ikilinganishwa na saa za gigawati 5,956.18 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 5.6. Umeme uliopotea kutokana na uchakavu wa miundombinu ya kusafirisha na kusambaza umeme ulikuwa saa za gigawati 1,064.1 sawa na asilimia 14.5 ya umeme uliozalishwa mwaka 2018 ikilinganishwa na saa za gigawati 1,159.10 sawa na asilimia 16.3 ya umeme uliozalishwa mwaka 2017. Kupungua kwa upotevu wa umeme katika mifumo ya usafirishaji na usambazaji wa umeme kulitokana na kukamilika kwa mradi wa kusafirisha umeme wa Makambako-Songea pamoja na ujenzi wa kituo cha kusambaza umeme cha Makambako, Njombe na Songea.

UWEZO WA MITAMBO YA UMEME NA KIASI CHA UMEME ULIOZALISHWA KWA VITUO MWAKA 2018

Jedwali Na. 74

Kituo	2018	
	Uwezo (MW)	Umeme Uliozalishwa (GWh)
Kidatu	204.0	759.8
Kihansi	180.0	772.6
Mtera	80.0	232.3
New Pangani Falls	68.0	53.6
Hale	21.0	46.9
Nyumba ya Mungu	8.0	339.5
Uwemba	0.8	0.0
Mwenga	4.0	16.8
Yovi	1.0	6.5
Matembwe	0.6	2.0
Darakuta	0.3	0.2
Andoya	1.0	3.8
Tulila	5.0	0.3
Jumla Ndogo - Hydro	**573.7**	**2,234.4**
Ubungo Gas Plant I	102.0	492.5
Tegeta Gas Plant	45.0	150.3
Ubungo Gas Plant II	129.0	912.2
Zuzu	7.4	0.7
Nyakato	63.0	30.1
Kinyerezi I	150.0	857.2
Kinyerezi II	248.2	897.7
Jumla Thermal	**744.6**	**3,340.7**
IPTL		
Songas	189.0	1,468.2
Imports from SPPs	9.5	14.8
Jumla Wazalishaji Binafsi	**198.5**	**1,483.0**
Jumla Grid	**1,516.8**	**7,058.1**
MATAWI MENGINE (ISOLATED STATIONS)		
Kigoma	8.3	28.0
Songea	8.3	6.3
Mpanda	4.2	11.8
Mbinga	2.0	2.2
Ngara	2.5	3.0
Biharamuro	4.1	1.8
Mafia	2.2	5.0
Tunduru	3.0	6.9
Ludewa	1.3	1.2
Liwale	0.8	3.0
Somanga	7.5	5.1
Sumbawanga	5.0	1.0
Kasulu	2.5	9.1
Kibondo	2.5	5.3
Loliondo	5.0	1.4
Namtumbo	0.3	0.9
Mtwara	22.0	86.4
Inyonga		
Madaba	0.5	0.2
Bukoba	2.6	0.4
Ngombeni		
Tulila		
Andoya		
Umeme kutoka nchi jirani		117.5
Jumla Nje ya Gridi	**84.1**	**296.7**
Jumla Kuu ya Umeme – Nchi Nzima	**1,600.9**	**7,354.8**

Chanzo: Shirika la Umeme Tanzania (TANESCO)

MW Megawatt

GWH GigaWatt-Hour (Saa za GigaWatt) = Million KWH

MAUZO YA UMEME KWA WATUMIAJI MBALIMBALI

Jedwali Na. 75 **GWH**

Mwaka	Tanzania Bara			Zanzibar	Jumla	Umeme uliopotea	Jumla ya umeme uliotengenezwa
	Wateja wadogo (D1)	Wateja wa Kati (T1)	Wateja Wakubwa (T2,T3 & T8)	T5			
2011	328.8	1270.8	2118.0	277.2	3994.7	1158.8	5153.5
2012	320.8	1480.1	2301.8	298.6	4401.4	1048.3	5449.6
2013	280.6	1747.0	2560.4	218.7	4806.7	1139.6	5946.2
2014	217.0	1891.0	2595.0	348.5	5051.5	1135.3	6186.8
2015	148.8	2082.7	2721.1	344.6	5297.1	1119.8	6416.9
2016	345.3	2263.4	2887.2	375.6	5871.5	1220.7	7092.2
2017	301.5	2371.0	2893.3	390.4	5956.2	1159.1	7115.3
2018	319.8	2481.9	3075.0	414.0	6290.7	1064.1	7354.8

Chanzo: Shirika la Ugavi wa Umeme Tanzania (TANESCO)

MAUZO YA UMEME KWA MIKOA

Jedwali Na. 76

Mkoa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Dodoma	83	86	94	105	111	116	137	150	161
Arusha	269	240	286	316	326	311	357	366	383
Manyara	19	20	23	24	25	26	29	32	32
Kilimanjaro	124	118	138	144	154	151	182	179	182
Tanga	209	219	245	264	266	300	322	330	354
Morogoro	179	163	207	221	232	212	240	243	275
Coast	106	116	142	171	199	220	260	302	393
Dar-es-Salaam	1615	1387	1548	1932	2118	2229	2398	2413	2482
Lindi	13	14	15	18	23	22	24	23	26
Mtwara	27	30	34	35	9	51	49	48	53
Ruvuma	21	21	24	27	28	31	34	35	42
Iringa	101	92	102	105	107	112	107	98	104
Mbeya	139	132	150	153	170	164	177	178	187
Singida	26	23	29	32	35	47	43	44	46
Tabora	97	95	103	109	60	52	57	56	61
Rukwa	17	19	19	20	22	23	28	27	26
Kigoma	16	18	21	23	25	28	29	35	40
Shinyanga	313	310	279	280	359	417	428	372	339
Kagera	44	29	55	53	54	60	72	77	91
Mwanza	215	200	224	231	241	236	262	283	288
Mara	110	109	108	125	134	135	142	157	166
Njombe						-	69	36	35
Katavi						-	4	11	11
Geita						-	34	43	49
Simyu						-	8	18	22
Songwe					6.4	11.4	5	10	29
Jumla Tanzania Bara	**3743.0**	**3440.5**	**3845.5**	**4388.0**	**4702.8**	**4952.6**	**5495.9**	**5565.8**	**5876.7**
Zanzibar	174.0	277.2	298.6	218.7	348.5	344.6	375.6	390.4	414.0
JUMLA	**3917.0**	**3717.8**	**4144.1**	**4606.7**	**5051.3**	**5297.1**	**5871.5**	**5956.2**	**6290.7**

Chanzo: Shirika la Umeme Tanzania (TANESCO)

MW Megawatt

GWH GigaWatt-Hour (Saa za GigaWatt) = Million KWH

Utafutaji Mafuta na Gesi

Gesi Asilia

329. Uzalishaji wa gesi asilia katika visima vya Songosongo na Mnazi Bay ulifikia futi za ujazo milioni 59,142.0 mwaka 2018 ikilinganishwa na futi za ujazo milioni 47,456.9 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 24.6. Hii ilitokana na kuongezeka kwa matumizi ya gesi asilia kwenye mtambo wa uzalishaji umeme wa Kinyerezi II na katika kiwanda cha saruji cha Dangote. Aidha, mauzo ya gesi asilia iliyozalishwa katika visima vya Songo Songo na Mnazi Bay yalikuwa dola za Marekani milioni 63.1 mwaka 2018 ikilinganishwa na dola milioni 42.3 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 49.2.

Jedwali na 17.1: Uzalishaji wa Gesi Asilia Songo Songo na Mnazi Bay

Mwaka	Futi za Ujazo (SCF)			Jumla
	SongoSongo	Mnazi Bay	Kiliwani North	
2018	28,736,840,000	30,405,160,000	-	59,142,000,000
2017	29,496,560,000	17,960,300,000	-	47,456,860,000
2016	29,747,400,000	5,792,141,976	2,783,497,464	48,323,024,922
2015	31,384,100,000	783,595,488	-	37,176,241,976
2014	33,061,500,000	715,942,883	-	33,845,095,488
2013	35,217,410,590	673,870,408	-	35,933,353,479
2012	36,233,010,000	664,980,487	-	36,906,880,408
2011	30,970,500,000	454,123,320	-	31,635,480,487
2010	27,633,000,000	323,686,310	-	28,087,123,320
2009	23,593,000,000	321,239,550	-	23,916,686,310
2008	20,084,000,000	258,186,803	-	20,405,239,550
2007	19,705,000,000	-	-	19,963,186,803
2006	17,907,000,000	-	-	17,907,000,000
2005	14,704,000,000	-	-	14,704,000,000
Jumla	**378,473,320,590**	**58,353,227,225**	**2,783,497,464**	**455,402,172,743**

Chanzo: Shirika la Maendeleo ya Petroli Tanzania

Jedwali Na. 17.2: Mapato Yaliyotokana na Mauzo ya Gesi Asilia ya Songo Songo na Mnazi Bay (Dola za Marekani)

Mwaka	Songo Songo	Mnazi Bay	Jumla
2018	22,406,171	40,683,088	63,089,259
2017	22,795,142	19,466,121	42,261,263
2016	38,172,718	13,818,715	51,991,433
2015	43,854,236	1,921,965	45,776,201
2014	58,761,119	1,762,977	60,524,096
2013	50,582,385	1,592,879	52,175,264
2012	35,026,145	1,525,251	36,551,396
2011	38,337,903	1,444,856	39,782,759
2010	25,607,621	1,080,131	26,687,753
2009	21,403,804	396,109	21,799,913
2008	19,521,646	388,449	19,910,095
2007	16,861,492	305,236	17,166,727
2006	14,966,409	-	14,966,409
2005	9,019,384	-	9,019,384
Jumla	**417,316,175**	**84,385,777**	**501,701,952**

Chanzo: Shirika la Maendeleo ya Petroli Tanzania

Uagizaji Mafuta

330. Mwaka 2018, mafuta yaliyoingizwa nchini yalikuwa lita za ujazo milioni 5,742.8 ikilinganishwa na lita za ujazo milioni 5,361.5 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 7.1. Hii ilitokana na kuongezeka kwa mafuta yaliyoagizwa kwa matumizi ya ndani pamoja na kusafirisha nje ya nchi. Mafuta yaliyoagizwa kwa ajili ya matumizi ya ndani yaliongezeka hadi kufikia lita za ujazo milioni 3,267.0 mwaka 2018 kutoka lita za ujazo milioni 3,193.2 mwaka 2017. Aidha, lita za ujazo milioni 2,475.8, sawa na asilimia 43.1 ya mafuta yote yaliyoagizwa mwaka 2018 zilisafirishwa kwenda nchi jirani ikilinganishwa na lita za ujazo milioni 2,168.2 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 14.2. Ongezeko hilo lilitokana na ufanisi wa Bandari ya Dar es Salaam uliovutia wafanyabiashara wengi kutoka nchi jirani.

Jedwali Na. 17.3: Mafuta Yaliyoingizwa Nchini Mwaka 2018

Mwezi	Dizeli (Lita)	Petroli (Lita)	Mafuta ya Taa/Ndege (Lita)	Mafuta Mazito (Lita)	Jumla (Lita)
Januari	178,806,958	113,119,767	25,534,256	-	317,460,981
Februari	143,998,717	81,547,784	-	6,267,454	231,813,955
Machi	122,574,372	74,140,463	37,596,783	-	234,311,618
Aprili	127,935,793	87,977,280	21,214,797	-	237,127,870
Mei	126,233,574	113,637,925	14,076,112	-	253,947,611
Juni	114,957,559	94,948,135	-	7,707,045	217,612,739
Julai	151,662,966	68,807,490	18,137,976	-	238,608,432
Agosti	194,445,718	71,963,112	37,060,565	-	303,469,395
Septemba	106,810,171	63,591,461	-	-	170,401,632
Oktoba	105,100,634	82,278,578	46,557,721	-	233,936,933
Novemba	102,456,265	63,558,269	19,831,911	9,611,630	195,458,075
Desemba	145,875,577	87,656,965	21,958,196	-	255,490,738
Mafuta ya nje yaliyouzwa ndani ya nchi *(Localized Transit)*	171,793,687	192,458,161	13,115,663	-	377,367,511
Jumla Kuu	**1,792,651,991**	**1,195,685,390**	**255,083,980**	**23,586,129**	**3,267,007,490**

Chanzo: Mamlaka ya Udhibiti wa Huduma za Maji na Nishati

Jedwali Na. 17.4: Mafuta Yaliyopitishwa Nchini kwenda Nchi Jirani Mwaka 2018

Mwezi	Dizeli (Lita)	Petroli (Lita)	Mafuta ya Taa/ Ndege (Lita)	Mafuta Mazito (Lita)	Jumla (Lita)
Januari	168,577,723	95,306,369	18,546,925	8,473,509	290,904,526
Februari	129,290,775	73,105,753	-	-	202,396,528
Machi	103,545,314	80,402,160	30,276,946	-	214,224,420
Aprili	128,569,889	89,406,459	17,937,196	-	235,913,544
Mei	176,501,733	115,071,445	16,265,737	-	307,838,915
Juni	125,237,294	90,940,279	-	6,436,196	222,613,769
Julai	142,958,655	79,122,077	23,352,109	-	245,432,841
Agosti	180,691,191	115,657,770	29,832,595	4,145,848	330,327,404
Septemba	112,665,135	94,759,588	-	-	207,424,723
Oktoba	170,610,546	30,349,587	35,408,085		236,368,218
Novemba	127,953,470	67,489,833	13,658,633	-	209,101,936
Desemba	107,494,026	29,630,147	13,465,075	-	150,589,248
Ondoa Mafuta ya nje yaliyouzwa ndani ya nchi (Localized transit)	171,793,687	192,458,161	13,115,663	-	377,367,511
Jumla Kuu	**1,502,302,064**	**768,783,306**	**185,627,638**	**19,055,553**	**2,475,768,561**

Chanzo: Mamlaka ya Udhibiti wa Huduma za Maji na Nishati

Mwenendo wa Bei za Mafuta

331. Mwaka 2018, bei za mafuta katika soko la dunia zilibadilika kulingana na nguvu ya soko ambapo kiwango cha juu cha wastani wa bei ya mafuta ya petroli kilikuwa mwezi Julai na kwa mafuta ya dizeli na mafuta ya taa kilikuwa mwezi Desemba. Katika kipindi hicho, wastani wa bei za mafuta ya petroli, dizeli na mafuta ya taa kwa tani katika soko la dunia ulikuwa dola za Marekani 661, 622 na 645 ikilinganishwa na dola 540, 484 na 503 mwaka 2017 kwa mtiririko huo. Bei hizo, ziliongezeka kwa wastani wa asilimia 22.4 kwa mafuta ya petroli, asilimia 28.5 kwa mafuta ya dizeli na asilimia 28.2 kwa mafuta ya taa. Kuongezeka kwa bei za mafuta katika soko la dunia kulitokana na kupungua kwa uzalishaji wa mafuta katika nchi wanachama wa Jumuiya ya Nchi Zinazozalisha Mafuta Duniani (OPEC), vikwazo vya kiuchumi kwa nchi ya Iran,

mivutano ya kisiasa na mapigano ya mara kwa mara katika nchi ya Libya pamoja na matatizo ya kiutawala katika nchi ya Venezuela. Vile vile, kupanda kwa bei ya mafuta kulitokana na ongezeko la uhitaji wa bidhaa ya mafuta kwa nchi ya China kufuatia kufungwa kwa vinu vya kuzalisha mafuta kwa ajili ya ukarabati.

Jedwali Na. 17.5: Bei za Mafuta katika Soko la Dunia (f.o.b) – Dola za Marekani kwa Tani za Ujazo

Aina ya Mafuta	**Petroli**			**Dizeli**			**Mafuta ya Taa**		
Mwezi/Mwaka	**2016**	**2017**	**2018**	**2016**	**2017**	**2018**	**2016**	**2017**	**2018**
Januari	398	497	574	258	421	530	284	442	570
Februari	357	502	600	280	468	549	312	499	587
Machi	431	542	599	333	485	581	361	504	587
Aprili	467	557	646	352	505	607	381	510	624
Mei	497	531	615	401	470	573	425	476	624
Juni	498	555	632	429	480	580	451	497	633
Julai	440	521	718	397	455	674	419	474	633
Agosti	464	503	710	389	454	655	411	464	691
Septemba	478	510	710	399	462	639	425	485	673
Oktoba	512	560	711	449	516	653	473	529	673
Novemba	471	600	712	417	546	699	440	570	693
Desemba	532	599	707	461	549	721	498	587	756
Wastani wa Bei	**462**	**540**	**661**	**380**	**484**	**622**	**407**	**503**	**645**
Wastani wa Ongezeko (Asilimia)		**16.9**	**22.4**		**27.4**	**28.5**		**23.6**	**28.2**

Chanzo: Mamlaka ya Udhibiti wa Huduma za Maji na Nishati

332. Kufuatia kuongezeka kwa wastani wa bei za mafuta katika soko la dunia mwaka 2018, wastani wa bei katika soko la ndani ulipanda ikilinganishwa na wastani wa bei mwaka 2017. Wastani wa bei za ukomo za mafuta katika soko la ndani mwaka 2018 uliongezeka hadi shilingi 2,318 kwa lita moja ya mafuta ya petroli; shilingi 2,229 kwa mafuta ya dizeli; na shilingi 2,188 kwa mafuta ya taa kutoka shilingi 2,004; shilingi 1,873; na shilingi 1,832 mwaka 2017 kwa mtiririko huo. Hii ni sawa na ongezeko la bei kwa wastani wa asilimia 15.7 kwa

mafuta ya petroli, asilimia 19.0 kwa mafuta ya dizeli na asilimia 19.4 kwa mafuta ya taa.

Jedwali Na. 17.6: Mwenendo wa Bei za Mafuta katika Soko la Ndani

Mwezi/ Mwaka	Petroli Sh/Lita	Dizeli Sh/Lita	Mafuta ya Taa Sh/Lita	Mwezi/ Mwaka	Petroli Sh/Lita	Dizeli Sh/Lita	Mafuta ya Taa Sh/Lita
Januari	1,890	1,732	1,700	Januari	2,167	2,018	2,031
Februari	1,959	1,861	1,852	Februari	2,226	2,065	2,055
Machi	2,060	1,913	1,852	Machi	2,227	2,134	2,059
Aprili	2,057	1,925	1,858	Aprili	2,315	2,205	2,154
Mei	2,027	1,844	1,842	Mei	2,227	2,145	2,154
Juni	2,052	1,888	1,825	Juni	2,282	2,164	2,192
Julai	1,978	1,830	1,830	Julai	2,409	2,329	2,192
Agosti	1,867	1,719	1,719	Agosti	2,384	2,292	2,271
Septemba	1,989	1,887	1,811	Septemba	2,373	2,273	2,247
Oktoba	1,993	1,897	1,810	Oktoba	2,368	2,304	2,247
Novemba	2,014	1,999	1,938	Novemba	2,396	2,385	2,280
Desemba	2,160	1,984	1,942	Desemba	2,436	2,436	2,368
Wastani Mwaka 2017	**2,004**	**1,873**	**1,832**	**Wastani Mwaka 2018**	**2,318**	**2,229**	**2,188**
Wastani Mwaka 2016	**1,845**	**1,673**	**1,644**	**Wastani Mwaka 2017**	**2,004**	**1,873**	**1,832**
Badiliko (Asilimia)	**8.6**	**12.0**	**11.4**	**Badiliko (Asilimia)**	**15.7**	**19.0**	**19.4**

Chanzo: Mamlaka ya Udhibiti wa Huduma za Maji na Nishati

Nishati Jadidifu

Nishati ya Mionzi ya Jua

333. Mwaka 2018, uzalishaji wa umeme wa jua kwa mfumo wa gridi ndogo (solar mini grid) katika maeneo ambayo hayajafikiwa na gridi ya Taifa ulifikia megawati 7 ikilinganishwa na megawati 5 mwaka 2017. Matumizi ya nishati ya jua iliyozalishwa kupitia mfumo wa umeme wa jua majumbani (solar home systems) yalifikia megawati 18 ikilinganishwa na megawati 15 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 20.0. Aidha, Serikali ilibainisha na kuhakiki maeneo yanayofaa kwa ajili ya uzalishaji wa nishati ya umeme wa jua ili kujua uwezo wa maeneo hayo katika kuzalisha umeme. Maeneo yaliyobainishwa na kuhakikiwa ni Same (Kilimanjaro), Zuzu (Dodoma) na Manyoni (Singida).

Maporomoko ya Maji

334. Mwaka 2018, kiwango cha uzalishaji umeme kupitia maporomoko madogo ya maji kilifikia megawati 58.2 ikilinganishwa na megawati 55.0 zilizozalishwa mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 5.8. Ongezeko hilo lilitokana na kukamilika kwa miradi ya maporomoko ya maji ya Andoya (Mbinga) megawati 0.5; Madope (Njombe) megawati 1.7 na Luponde (Njombe) megawati 1.

Nishati mbadala kwa ajili ya kupikia majumbani (LPG)

335. Mwaka 2018, uhamasishaji wa matumizi ya gesi ya kupikia majumbani (LPG) uliendelea kufanyika ili kupunguza matumizi ya mkaa na kuni. Aidha, mifumo ya usambazaji wa gesi ya mitungi (LPG) iliimarika na kufanya matumizi ya gesi ya mitungi kufikia takribani asilimia 7 kutoka asilimia 5 mwaka 2017.

SURA YA 18

MAJI

Usimamizi na Uendelezaji wa Rasilimali za Maji

336. Serikali iliendelea na mikakati ya kuhifadhi vyanzo vya maji ambapo hadi kufikia Desemba 2018, jumla ya vyanzo vya maji 298 vilitambuliwa kuwa katika hatari ya kuharibiwa kutokana na shughuli za kibinadamu ikilinganishwa na vyanzo vya maji 261 mwaka 2017. Kati ya hivyo, vyanzo 91 viliwekewa mipaka na vipo katika hatua mbalimbali za kutangazwa kuwa maeneo tengefu ya vyanzo vya maji ikilinganishwa na vyanzo 85 mwaka 2017.

337. Mwaka 2018, Serikali kwa kushirikiana na wadau mbalimbali iliendelea kuhakiki ubora wa maji katika vyanzo vya maji na mitandao ya usambazaji maji. Aidha, vituo vya kupima wingi na ubora wa rasilimali za maji juu na chini ya ardhi vilikuwa 1,067 ikilinganishwa na vituo 694 mwaka 2017. Hadi kufikia Desemba 2018, jumla ya sampuli 5,668 za maji safi zilikusanywa na kuchunguzwa ambapo sampuli 5,169 zilikuwa kwa ajili ya matumizi ya majumbani, sampuli 312 kwa ajili ya mwenendo wa ubora wa maji katika vyanzo vya maji na sampuli 187 kwa ajili ya ufuaji wa umeme.

338. Matokeo ya uchunguzi yalionesha kuwa sampuli 4,459, sawa na asilimia 86.3 kwa ajili ya matumizi ya majumbani zilikidhi vigezo vya ubora vinavyokubalika na sampuli 710 sawa na asilimia 13.7 hazikukidhi vigezo. Kutokidhi vigezo vya ubora kulitokana na uwepo wa viwango vikubwa vya madini ya *Fluoride*, *Manganese*, Chuma, *Sulphate*, *Nitrate* na chumvichumvi pamoja na vijidudu kwenye sampuli zilizochukuliwa katika maeneo mbalimbali nchini.

339. Mwaka 2018, sampuli za maji 499 zilikusanywa na kuchunguzwa kwa ajili ya kuhakiki ubora wa maji yanayotumika katika shughuli nyingine ambapo viwandani zilikuwa sampuli 289, ujenzi (43), umwagiliaji (98) na utafiti (69). Matokeo ya uchunguzi yalionesha kuwa sampuli zote 499, sawa na asilimia 100 zilikidhi viwango vya ubora wa maji kwa matumizi husika. Aidha, hadi Desemba 2018, sampuli 405 za majitaka yanayoruhusiwa kwenye mazingira zilihakikiwa na kubainika kuwa sampuli 339 sawa na asilimia 83.7 hazikukidhi viwango vya ubora wa majitaka unaokubalika. Hii ni kutokana na uwepo wa

viwango vikubwa vya *Chemical Oxygen Demand* na *Biochemical Oxygen Demand* pamoja na viwango vidogo vya *Dissolved Oxygen.*

Huduma ya Maji Vijijini

340. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kutekeleza miradi na programu mbalimbali za maji ili kuimarisha huduma za maji vijijini. Hadi kufikia Desemba 2018, miradi 1,659 ya maji vijijini ilikamilika katika halmashauri zote nchini na miradi 482 ipo katika hatua mbalimbali za utekelezaji ikilinganishwa na miradi 1,493 iliyokamilika katika kipindi kama hicho mwaka 2017. Aidha, miundombinu ya maji iliyojengwa ilikuwa na vituo vya kuchotea maji 131,370 vyenye uwezo wa kuhudumia wananchi 32,842,500 sawa na asilimia 83.9 ya wananchi waishio vijijini. Kati ya vituo hivyo, 86,780 vinafanya kazi na kutoa huduma kwa watu 25,659,290 sawa na asilimia 64.8 ikilinganishwa na vituo 85,286 mwaka 2017 vilivyokuwa vinafanya kazi na kutoa huduma kwa watu 21, 321,500 sawa na asilimia 58.7. Kuwepo kwa vituo visivyofanya kazi kulitokana na uwezo mdogo wa wananchi katika kusimamia na kugharamia uendeshaji miradi ya maji. Katika kutatua changamoto hiyo, Serikali kwa kushirikiana na wadau mbalimbali imeanza kubadilisha mitambo inayotumia nishati ya dizeli kusukuma maji na kufunga mitambo inayotumia nishati ya jua ili kuwapunguzia wananchi gharama za uendeshaji na matengenezo.

Huduma za Maji Mijini

341. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kujenga, kukarabati na kupanua miradi ya maji katika Mamlaka za Majisafi na Usafi wa Mazingira mijini. Miradi hiyo ilichangia kuboresha hali ya upatikanaji wa huduma za maji kwenye miji mikuu ya mikoa kutoka asilimia 78 mwaka 2017 hadi asilimia 80 mwaka 2018. Katika kipindi hicho, uzalishaji wa maji katika miji mikuu ya mikoa uliongezeka hadi kufikia mita za ujazo milioni 149.35 kutoka mita za ujazo milioni 148.82 mwaka 2017. Aidha, wateja waliopata huduma ya maji waliongezeka hadi kufikia 513,050 kutoka wateja 462,790 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 11.

342. Upatikanaji wa huduma ya maji katika miji mikuu ya wilaya, miji midogo na maeneo yanayohudumiwa na miradi ya kitaifa uliongezeka hadi kufikia wastani wa asilimia 64 mwaka 2018 kutoka wastani wa asilimia 60 mwaka 2017. Katika kipindi hicho, uzalishaji wa maji uliongezeka kufikia mita za ujazo milioni 62.15 kutoka mita za ujazo milioni 62.01 mwaka 2017 .Vile vile, wateja wanaopata huduma ya maji waliongezeka kutoka wateja 161,925 mwaka 2017 hadi kufikia wateja 173,360 mwaka 2018, sawa na ongezeko la asilimia 7.1.

343. Katika Jiji la Dar es Salaam na maeneo ya miji ya Kibaha na Bagamoyo, wastani wa upatikanaji wa huduma ya maji safi na salama uliongezeka kutoka asilimia 75 mwaka 2017 hadi kufikia asilimia 85 mwaka 2018. Uzalishaji wa maji katika maeneo hayo ulikuwa mita za ujazo 504,000 kwa siku ukilinganisha na mahitaji ya mita za ujazo 544,000. Mamlaka ya DAWASA iliongeza wateja wanaopata huduma ya maji kutoka 207,477 mwaka 2017 hadi wateja 230,715 mwaka 2018.

UZALISHAJI WA MAJI NA MAPATO YATOKANAYO NA MAJI MIJINI

Jedwali Na. 77

Mamlaka	Uzalishaji wa Maji (mita za ujazo)	Mapato (TShs)	Uzalishaji wa Maji (mita za ujazo)	Mapato (TShs)
	2017		2018	
Arusha	16,063,140	13,266,008,384	15,855,281	14,217,491,604
Babati	2,197,237	1,996,989,394	2,171,167	2,081,921,523
Bukoba	2,579,696	2,402,314,859	3,108,330	2,155,596,478
Dodoma	14,342,862	15,784,277,531	14,133,296	14,432,195,493
Iringa	5,064,617	8,253,626,402	4,816,026	7,438,654,131
Kigoma	2,340,622	1,727,740,848	2,899,655	1,401,397,427
Lindi	391,293	229,473,270	782,362	428,571,295
Mbeya	14,874,398	10,109,520,093	13,799,430	10,283,182,014
Morogoro	10,678,558	8,192,719,085	11,503,479	9,648,877,386
Moshi	11,851,809	8,346,772,210	11,504,048	8,710,378,486
Mtwara	2,990,362	3,350,692,910	3,414,928	3,195,032,315
Musoma	5,368,089	3,028,380,267	6,500,625	2,595,585,907
Mwanza	28,943,933	24,442,226,082	28,143,030	23,110,801,495
Shinyanga	3,964,787	5,319,707,891	3,844,976	5,358,301,189
Singida	2,415,323	2,500,977,359	2,506,742	2,655,530,728
Songea	2,926,061	2,550,495,722	2,821,306	2,745,616,563
Sumbawanga	3,574,900	2,452,594,849	2,623,216	1,227,268,381
Tabora	4,462,058	6,587,593,839	4,935,898	4,065,238,488
Tanga	10,135,778	11,552,081,699	10,259,291	12,347,980,872
Mpanda	1,020,865	515,082,997	943,574	568,916,237
Bariadi	185,375	143,533,808	186,667	165,347,800
Njombe	1,174,500	822,846,568	1,184,152	954,726,211
Geita	1,272,343	461,359,520	1,412,883	649,172,951
Jumla	**148,818,606**	**134,037,015,587**	**149,350,362**	**130,437,784,974**

Chanzo: Wizara ya Maji na Umwagiliaji

MAHITAJI NA KIWANGO CHA UPATIKANAJI WA MAJI KATIKA MIJI

Jedwali Na. 78

Mamlaka	Mahitaji ya Maji kwa Mwaka	Wastani wa upatikanaji wa huduma ya maji kwa mwaka 2018 (Asilimia)
Arusha	33,480,000	47%
Babati	2,884,000	75%
Bukoba	4,643,486	67%
Dodoma	16,560,000	85%
Iringa	5,840,000	82%
Njombe	3,114,533	38%
Mpanda	3,472,250	27%
Kigoma	8,067,656	36%
Lindi	2,059,902	38%
Mbeya	16,875,000	82%
Morogoro	20,235,912	57%
Moshi	14,682,960	78%
Mtwara	4,299,184	79%
Musoma	8,640,000	75%
Mwanza	40,586,250	69%
Geita	5,457,600	26%
Bariadi	2,068,748	9%
Shinyanga	6,942,200	55%
Singida	4,114,260	61%
Songea	5,064,120	56%
Sumbawanga	4,745,000	55%
Tabora	9,846,630	50%
Tanga	11,612,286	88%
Vwawa- Mlowo	3,083,459	24%
Jumla	**238,375,436**	

Chanzo: Wizara ya Maji

SURA YA 19

ELIMU NA MAFUNZO YA UFUNDI

Elimu ya Awali

344. Mwaka 2018, wanafunzi 1,422,868 waliandikishwa katika elimu ya awali ikilinganishwa na wanafunzi 1,517,670 walioandikishwa mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 6.2. Kati ya hao, wasichana walikuwa 702,786, sawa na asilimia 49.4 ya wanafunzi wote na wavulana walikuwa 720,082. Upungufu wa uandikishaji katika elimu ya awali ulitokana na utekelezaji wa sera ya elimumsingi bila malipo ambapo idadi kubwa ya wanafunzi walijiunga darasa la kwanza bila kupitia elimu ya awali. Wanafunzi katika shule za Serikali walikuwa 1,334,726 mwaka 2018 ikilinganishwa na wanafunzi 1,436,322 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 7.1. Kati ya hao, wasichana walikuwa 659,618 na wavulana 675,108. Katika kipindi hicho, idadi ya wanafunzi katika shule zisizo za Serikali ilikuwa 88,142 ikilinganishwa na wanafunzi 81,348 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 8.4. Kwa upande wa uandikishaji katika ngazi za mikoa, mkoa wa Mwanza uliandikisha idadi kubwa ya wanafunzi ambao walikuwa asilimia 7.6 ya wanafunzi wote ikifuatiwa na Kagera asilimia 6.6. Mkoa wa Katavi ulikuwa na uandikishaji mdogo kuliko mikoa mingine wa asilimia 1.5.

345. Uwiano wa mwalimu mwenye sifa kwa wanafunzi katika elimu ya awali kwa shule za Serikali ulikuwa 1:146 mwaka 2018 ikilinganishwa na 1:183 mwaka 2017 wakati kiwango halisi cha uwiano unaokubalika ni 1:25. Kufuatia hali hiyo, Serikali inaendelea kuongeza jitihada za kutoa ajira kwa walimu wa elimu ya awali pamoja na kuimarisha mafunzo ya ualimu wa elimu ya awali katika vyuo vya ualimu vya Serikali ili kupata wahitimu wengi na kufikia uwiano unaokubalika.

Elimu ya Msingi

346. Mwaka 2018, idadi ya shule za msingi ilikuwa 17,562 ikilinganishwa na shule 17,357 mwaka 2017. Kati ya hizo, shule za Serikali zilikuwa 16,149 ikilinganishwa na shule 16,140 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 0.1. Aidha, idadi ya shule zisizo za Serikali iliongezeka kutoka 1,217 mwaka 2017 hadi shule 1,413 mwaka 2018, sawa na ongezeko la asilimia 16.1.

347. Mwaka 2018, idadi ya wanafunzi katika elimu ya msingi ilikuwa 10,111,671 ikilinganishwa na wanafunzi 9,317,791 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 8.5. Kati ya hao, wavulana walikuwa 5,046,571 na wasichana walikuwa 5,065,100 (asilimia 50.1). Aidha, idadi ya wanafunzi katika shule za Serikali iliongezeka kutoka wanafunzi 8,969,110 mwaka 2017 hadi wanafunzi 9,717,309 mwaka 2018, sawa na ongezeko la asilimia 8.3. Kati yao, wasichana walikuwa 376,524 na wavulana 417,356. Vilevile, kiwango cha uandikishaji wa wanafunzi wa rika lengwa (miaka 7-13) kiliongezeka hadi asilimia 91.1 kutoka asilimia 84.0 mwaka 2017. Serikali inaendelea na juhudi za kushirikisha wananchi hususan katika ujenzi wa miundombinu ikiwemo madarasa kwa kutumia mfumo wa *Force Account* kwa lengo la kuboresha mazingira ya kufundisha na kujifunza na hivyo kuongeza ubora wa elimu. Vile vile, Serikali iliendelea kuhakikisha kuwa jamii inaelimishwa juu ya umuhimu wa elimu katika kuleta maendeleo ya nchi kwa kuhakikisha wanafunzi wanaotakiwa kuwa shuleni wanakua shuleni wakati wa masomo. Kutokana na juhudi hizo, idadi ya wanafunzi wanaoacha shule ilipungua kutoka wanafunzi 117,927 mwaka 2016 hadi wanafunzi 66,142 mwaka 2017.

348. Mwaka 2018, idadi ya walimu wenye sifa katika shule za Serikali ilikuwa 179,341 ikilinganishwa na walimu 179,291 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 0.03. Uwiano wa mwalimu kwa mwanafunzi ulikuwa 1:52 mwaka 2018 ikilinganishwa na uwiano wa 1:42 mwaka 2017. Upungufu huu ulitokana na kuondolewa kwa walimu wasiokuwa na sifa kwenye utumishi wa umma. Uwiano stahiki wa mwalimu kwa mwanafunzi kwa mujibu wa vigezo vya kimataifa ni 1:40.

Elimu ya Sekondari

349. Mwaka 2018, idadi ya shule za sekondari ilikuwa 4,883 ikilinganishwa na shule 4,796 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 1.8. Kati ya hizo, shule za Serikali zilikuwa 3,635 na shule zisizo za Serikali 1,248 mwaka 2018. Aidha, wanafunzi 2,148,466 walikuwa kidato cha kwanza hadi cha sita ikilinganishwa na wanafunzi 1,908,857 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 12.6. Vile vile, wanafunzi waliojiunga na kidato cha kwanza hadi cha nne mwaka 2018 walikuwa 1,991,021 ikilinganishwa na wanafunzi 1,767,890 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 12.6. Kufuatia ongezeko hilo, Serikali ilishirikiana na wadau mbalimbali katika ujenzi wa miundombinu ili kukidhi ongezeko la mahitaji ya wanafunzi. Kwa upande mwingine, idadi ya walimu katika shule za sekondari

ilikuwa 102,982 ikilinganishwa na walimu 110,163 mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 6.5. Upungufu huo ulitokana na sababu mbalimbali ikiwemo baadhi ya walimu kuachishwa kazi kutokana na ukosefu wa sifa za kiutumishi.

350. Mwaka 2018, watahiniwa 358,427 walifanya mtihani wa kidato cha nne ambapo watahiniwa 284,126 walifaulu, sawa na kiwango cha ufaulu cha asilimia 79.3 ikilinganishwa na kiwango cha ufaulu cha asilimia 76.7 mwaka 2017. Aidha, mwaka 2017, jumla ya watahiniwa 62,233 walifanya mtihani wa kidato cha sita ambapo wanafunzi 58,556, sawa na asilimia 94.1 walifaulu ikilinganishwa na watahiniwa 64,861 waliofanya mtihani mwaka 2016 ambapo wanafunzi 63,499 walifaulu, sawa na ufaulu wa asilimia 97.9.

Elimu katika Vyuo vya Ualimu

351. Mwaka 2017/18 idadi ya wanachuo katika vyuo vya ualimu ilikuwa ni 20,962 ikilinganishwa na wanachuo 20,324 mwaka 2016/17 sawa na ongezeko la asilimia 3.1. Kati ya hao, wanaume walikuwa 14,618 na wanawake 6,344. Aidha, vyuo vya ualimu vya Serikali vilikuwa na wanachuo 17,390 mwaka 2017/18 ikilinganishwa na wanachuo 16,861 mwaka 2016/17, sawa na ongezeko la asilimia 3.1. Kati ya hao, wanawake walikuwa 4,662 na wanaume walikuwa 13,268. Vile vile, idadi ya wanachuo katika vyuo vya ualimu visivyo vya Serikali ilikuwa 3,032 mwaka 2017/18 ikilinganishwa na wanachuo 3,463 mwaka 2016/17, sawa na upungufu wa asilimia 12.4. Upungufu huo ulitokana na kukosekana kwa wanafunzi wenye sifa stahiki sambamba na gharama ya kujiunga katika vyuo husika.

Ukaguzi wa Shule na Vyuo vya Ualimu

352. Mwaka 2017/18, Serikali ilikagua taasisi 11,864 za elimu ikilinganishwa na taasisi 12,389 zilizokaguliwa mwaka 2016/17, sawa na upungufu wa asilimia 4.2. Hii ilitokana na upungufu wa vitendea kazi ikiwemo magari hususan kwa shule zilizo katika maeneo ambayo hayafikiki kirahisi. Lengo la ukaguzi ni kuhakikisha kuwa elimu inayotolewa katika ngazi zote za elimu inakuwa na ubora na viwango vinavyostahili. Serikali inaendelea kuongeza juhudi kwa kuhakikisha Idara ya Uthibiti Ubora wa Shule inapatiwa vitendea kazi ili kuweza kuleta ufanisi na kuweza kufikia malengo.

Jedwali 19.1: Ukaguzi wa Taasisi za Elimu Hadi kufikia Machi, 2018

Taasisi/Shule/ Vituo/Vyuo	Idadi iliyolengwa kukaguliwa (2017/18)	Idadi halisi iliyokaguliwa (2017/18)	Kiwango cha utekelezaji (% ya idadi iliyokaguliwa)
Shule za Awali	8380	3333	39.8
Shule za Msingi	8380	6434	76.8
Shule za kiujuzi baada ya Msingi"*Post Primary Vocational Centres*"	288	26	9.0
Shule/Vituo vya Elimu Maalum	278	40	14.4
Vituo vya Elimu ya Watu Wazima	2253	268	11.9
Shule za Sekondari	2376	1701	71.6
Vyuo vya Ualimu	132	62	47.0
Jumla	**22,087**	**11,864**	**53.7**

Chanzo: Taarifa za Uthibiti Ubora wa Shule za Kanda, 2017/18, Wizara ya Elimu Sayansi na Teknolojia

Elimu ya Ufundi na Mafunzo

353. Mwaka 2017/18, idadi ya wanafunzi katika vyuo vya elimu ya ufundi na mafunzo iliongezeka hadi wanafunzi 128,940 kutoka wanafunzi 128,121 mwaka 2016/17. Kati ya hao, wanaume walikuwa 68,973 na wanawake walikuwa 59,967 (asilimia 46.5). Aidha, katika kuhakikisha programu zinazotolewa zinakaguliwa na zinakidhi viwango, Serikali iliboresha ofisi nane za Baraza la Taifa la Elimu ya Ufundi za kanda ili kuweza kuzalisha wataalamu kulingana na uhitaji wa soko.

Elimu ya Ufundi Stadi na Vyuo vya Maendeleo ya Wananchi

354. Mwaka 2017/18, idadi ya wanafunzi katika vyuo vya ufundi stadi na vyuo vya maendeleo ya wananchi ilikuwa 119,184 ikilinganishwa na wanafunzi 130,079 mwaka 2016/17, sawa na upungufu wa asilimia 8.4. Kati ya hao, wanaume walikuwa 80,050 na wanawake walikuwa 39,134 (asilimia 32.8). Upungufu huu ulitokana na wanafunzi wengi kuendelea kujiunga na elimu ya sekondari kufuatia utekelezaji wa sera ya elimumsingi bila malipo. Aidha, Serikali iliendelea na ukarabati wa vyuo 20 kati ya vyuo 55 vya maendeleo ya wananchi ili kuhakikisha wanafunzi wengi wanajiunga katika vyuo hivyo kwa lengo la kukuza uchumi na maendeleo katika maeneo wanayoishi.

Elimu ya Juu

355. Idadi ya wanafunzi katika vyuo vikuu nchini ilikuwa 230,339 mwaka 2017/18 ikilinganishwa na wanafunzi 242,240 mwaka 2016/17, sawa na upungufu wa asilimia 4.9. Kati ya hao, wanawake walikuwa 90,159 (asilimia 39.) na wanaume walikuwa 140,180. Upungufu huu ulitokana na baadhi ya vyuo kufungiwa na Tume ya Vyuo Vikuu nchini kutoa programu ambazo zilikuwa hazina wanataaluma wenye uwezo wa kufundisha programu hizo.

356. Mwaka 2018/19, Serikali kupitia Bodi ya Mikopo ya Wanafunzi wa Elimu ya Juu iliratibu utoaji wa mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni 412.4 kwa wanafunzi wa elimu ya juu 119,214. Kati ya hao, wanafunzi wa mwaka wa kwanza waliopata mikopo walikuwa 40,114 (wanafunzi yatima 8,344, wenye ulemavu 722 na kutoka kaya maskini wanafunzi 31,048). Aidha, Serikali kupitia Bodi ya Mikopo ilipanga kukusanya shilingi bilioni 150 hadi Juni, 2019 kutoka kwa wanufaika ambapo hadi Januari 2019, jumla ya shilingi bilioni 108.9 zilikua zimekusanywa.

SHULE ZA SEKONDARI ZA SERIKALI: IDADI YA WANAFUNZI KWA KIDATO

Jedwali Na. 80 (Namba)

Mwaka	I	II	III	IV	V	VI	Jumla
2000	43643	36734	31132	25456	6654	6143	149762
2001	47204	45078	30531	29188	7198	6601	165800
2002	56101	50371	36989	29045	7711	7126	187343
2003	52863	60643	36906	35653	7780	6885	200730
2004	98738	67294	46546	36385	8353	7572	264888
2005	134963	109398	46188	46489	9710	8444	355192
2006	196391	151448	72167	42584	18211	9691	490492
2007	401011	218060	105770	70796	21789	11668	829094
2008	395930	332393	175353	95214	25240	11743	1035873
2009	480529	308131	159789	167355	31201	12695	1159700
2010	382207	398870	293519	279995	26065	20674	1401330
2011	403873	396724	380528	279117	30265	25164	1515671
2012	457321	386250	355740	343376	31206	28859	1602752
2013	444532	506036	193901	302963	30581	26698	1504711
2014	479089	506170	356787	178246	33619	26899	1580810
2015	-	-	-	-	-	-	-
2016	467982	366396	263981	278690	45533	47007	1469589
2017	491535	443614	296034	236775	53749	43494	1565201
2018	587186	480327	358960	278239	57287	52687	1814686
Badiliko (%)							
2017 - 2018	19.5	8.3	21.3	17.5	6.6	21.1	15.9

Chanzo: Wizara ya Elimu,Sayansi naTeknolojia

- Takwimu Hazikupatikana

IDADI YA WANAFUNZI NA WALIMU KATIKA SHULE ZA MSINGI NA SEKONDARI KWA JINSIA

Jedwali Na.80A

	2017			2018		
Elimu ya msingi	**Waume**	**Wake**	**Jumla**	**Waume**	**Wake**	**Jumla**
Jumla ya wanafunzi wate walioandikishwa Darasa Ia I-VII	4629215	4688576	9317791	5046571	5065100	10111671
Jumla ya wanafunzi wanaosoma shule za Serikali Darasa Ia I-VII	4453570	4515540	8969110	4848367	4868942	9717309
Jumla ya wanafunzi wanaosoma shule za binafsi Darasa Ia I-VII	175645	173036	348681	198204	196158	394362
Jumla ya walimu katika shule za msingi	96387	101176	197563	-	-	-
Jumla ya walimu katika shule za msingi za Serikali	85908	93383	179291	-	-	-
Jumla ya walimu katika shule za msingi za binafsi	10479	7793	18272	-	-	-
Elimu ya Sekondari						
Jumla ya wanafunzi wote Kidato I-VI	947407	961450	1908857	1056498	1091968	2148466
Wanafunzi wanaosoma katika shule za Serikali, kidato I-VI	781077	784124	1565201	894647	920039	1814686
Wanafunzi wanaosoma katika shule za binafsi, kidato I-VI	166330	177326	343656	161851	171929	333780
Idadi ya walimu katika shule za Serikali	71707	38456	110163	-	-	-
Idadi ya walimu katika shule za binafsi	55333	34142	89475	-	-	-
Jumla ya Walimu katika shule za Sekondari	16374	4314	20688	-	-	-

Chanzo: Wizara ya Elimu, Sayansi, Teknolojia na Ufundi

- Takwimu Hazikupatikana

IDADI YA TAASISI ZA ELIMU

Jedwali Na. 80 B

	2017			2018		
Aina ya Taasisi	**Serikali**	**Binafsi**	**Jumla**	**Serikali**	**Binafsi**	**Jumla**
Shule za Msingi	16140	1217	17357	16109	1065	17174
Shule za Sekondari	3604	1192	4796	3614	1145	4759
Vyuo vya Ualimu (Msingi na Sekondari)	-	-	-	-	-	-
Elimu ya Ufundi na Mafunzo	-	-	-	-	-	-
Jumla	**19744**	**2409**	**22153**	**19723**	**2210**	**21933**

Chanzo: Wizara ya Elimu, Sayansi, Teknolojia na Ufundi

- Takwimu hazikupatikana

MAFUNZO YA WALIMU KATIKA VYUO VYA UALIMU

Jedwali Na. 80C

Aina	Mwaka wa Kwanza			Mwaka wa Pili			Jumla		
	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Masomo ya Art									
Cheti (pre services)	2086	1257	3343	772	462	1234	2858	1719	4577
Astashahada(in services)	216	148	364	736	415	1151	952	563	1515
Astashahada(pre services)	1271	695	1966	2372	1293	3665	3643	1988	5631
Masomo ya Sayansi									
Cheti (pre services)	104	95	199	0	0	0	104	95	199
Astashahada(in services)	125	86	211	373	223	596	498	309	807
Astashahada(pre services)	4333	744	5077	1901	706	2607	6234	1450	7684
Elimu Maalum									
Astashahada(pre services)	45	41	86	284	179	463	329	220	549
Jumla	**8180**	**3066**	**11246**	**6438**	**3278**	**9716**	**14618**	**6344**	**20962**

Chanzo: Wizara ya Elimu, Sayansi na teknolojia

IDADI YA WANAFUNZI WANAOSOMA KATIKA TAASISI ZA ELIMU YA JUU KWA JINSI KWA MWAKA 2016/2017

Jedwali Na.80 D

Jina la Chuo	Idadi ya Wananfunzi			Idadi ya Walimu		
	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
UNIVERSITY OF DAR-ES-SALAAM {UDSM)	17600	9209	26809	1929	584	2513
SOKOINE UNIVERSITY {SUA)	5280	2218	7498	-	-	517
DAR-ES-SALAAM INSTITUTE OF TECHNOLOGY {DIT)	3603	623	4226	165	27	192
MBEYA INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY	3454	655	4109	204	29	233
INTERNATIONAL MEDICAL AND TECHNOLOGICAL UNIVERSITY {IMTU)	468	277	745	65	10	75
WELL BUGANDO UNIVERSITY COLLEGE OF HEALTH SCIENCES {WBUCHS)	1564	1054	2618	110	35	145
SAINT AUGUSTINE UNIVERSITY OF TANZANIA {SAUT)	4492	2989	7481	181	96	277
MWENGE UNIVERSITY COLLEGE OF EDUCATION {MWUCE)	2990	1348	4338	64	43	107
MOSHI UNIVERSITY COLLEGE OF COOPERATION AND BUSSINESS STUDIES	1880	1626	3506	111	36	147
STEFANO MOSHI MEMORIAL UNIVERSITY COLLEGE	295	275	570	30	17	47
RUAHA UNIVERSITY COLLEGE	3016	1932	4948	109	39	148
IRINGA UNIVERSITY	2022	1676	3698	81	28	109
MKWAWA UNIVERSITY OF COLLEGE EDUCATION	2897	1041	3938	113	64	177
THE AGAKHAN UNIVERSITY	99	101	200	32	13	45
JORDANI UNIVERSITY COLLEGE	1472	1026	2498	73	39	112
MZUMBE UNIIVERSITY	5687	2609	8296	212	81	293
COLLEGE OF BUSINESS EDUCATION-DAR	2940	2807	5747	127	31	158
UNIVERSITY OF DODOMA INSTITUTE OF RURAL DEVELOPMENT PLANNING	2302	2315	4617	73	22	95
MADINI INSTITUTE- DODOMA	445	84	529	43	7	50
DODOMA UNIVERSITY {UDOM)	15898	7099	22997	528	226	754
ARUSHA INSTITUTE OF ACCOUNTANCY	1975	1722	3697	76	18	94
HUBERT KAIRUKI MEMORIAL UNIVERSITY {HKMU)	675	720	1395	34	22	56
ECKERNFORDE TANGA UNIVERSITY	957	568	1525	28	3	31
ARDHI UNIVERSITY {UCLAS)	2471	1669	4140	170	71	241
INSTITUTE OF SOCIAL WORK	761	1593	2354	43	17	60
ST. JOHN COLLEGE OF ENGINEERING & TECHNOLOGY	741	898	1639	11	30	41
ARUSHA UNIVERSITY	839	734	1573	10	47	57
ST. JOSEPH UNIVERSITY COLLEGE OF ENGINEERING AND TECHNOLOGY	3051	828	3879	73	26	99
ARUSHA TECHNICAL COLLEGE	1242	375	1617	69	12	81
MUHIMBILI HEALTH ALLIED SCIENCES UNIVERSITY {MUHAS)	2053	1008	3061	163	141	304
INSTITUTE OF ADULT EDUCATION	1205	1496	2701	70	30	100
DARES SALAAM UNIVERSITY COLLEGE OF EDUCATION	3818	1850	5668	74	132	206
MWL. NYERERE MEMORIAL UNIVERSITY	2048	2204	4252	75	108	183
MARIAN UNIVERSITY	562	248	810	23	5	28
MUSLIM UNIVERSITY	1467	926	2393	49	13	62
EASTERN AFRICA STATISTICS TRAINING CENTRE	241	104	345	18	9	27
ST. JOHN UNIVERSITY OF TANZANIA	1791	1317	3108	72	32	104
COLLEGE OF BUSINESS EDUCATION-DODOMA	901	871	1772	34	8	42
LOCAL GOVERNMENT TRAINING INSTITUTE (LGTI)	1927	1153	3080	59	17	76
KILIMANJARO CHRISTIAN MEDICAL UNIVERSITY COLLEGE (KCMC)	1234	858	2092	106	53	159
CENTRE FOR EDUCATION DEVELOPMENT IN HEALTH ARUSHA (CEDHA)	14	17	31	7	4	11
LIVESTOCK TRAINING (LITA TENGERU)	263	203	466	18	4	22
HORTICULTURE RESEARCH AND TRAINING INSTITUTE (TENGERU)	29	35	64	11	6	17
ST. AUGUSTINE UNIVERSITY OF TANZANIA-ARUSHA BRANCH	652	440	1092	24	14	38
TENGERU INSTITUTE OF COMMUNITY DEVELOPMENT (TICD)	378	699	1077	22	10	32
TUMAINI UNIVERSITY MAKUMIRA	1659	1167	2826	37	14	51
MOUNT MERU UNIVERSITY	621	429	1050	48	12	60
NELSON MANDELA AFRICAN INSTITUTION OF SCIENCE AND TECHNOLOGY	157	81	238	38	19	57
JOMO KENYATTA UNIVERSITY OF AGRICULTURE AND TECHNOLOGY	200	159	359	4	1	5
DAR ES SALAAM MARIRIME INSTITUTE (DMI) UNIVERSITY	461	51	512	33	5	38
SEBASTIAN KOLOWA UNIVERSITY	768	415	1183	56	18	74
TANZANIA INSTITUTE OF ACCOUNTANCY UNIVERSITY (TIA)	2876	3712	6588	39	4	43
THE OPEN UNIVERSITY OF TANZANIA	29107	17834	46941	199	120	319
SAINT AUGUST UNIVERSITY OF TANZANIA (SAUT)-Mbeya branch	1233	748	1981	38	15	53
TEOFILO KISANJI UNIVERSITY-Mbeya	870	468	1338	35	12	47
INSTITUTE OF FINANCE MANAGEMENT UNIVERSITY	4842	3386	8228	122	33	155
MZUMBE UNIIVERSITY-DAR CAMPUS	758	792	1550	18	9	27
TUMAINI UNIVERSITY -DAR	862	1110	1972	36	17	53
TEOFILO KISANJI UNIVERSITY-DAR	210	207	417	17	6	23
JUMLA	**154323**	**94059**	**248382**	**6309**	**2544**	**9370**

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu

- Takwimu hazikupatikana

SHULE ZA SEKONDARI ZA BINAFSI: IDADI YA WANAFUNZI KWA KIDATO

Jedwali Na. 81 (Namba)

Mwaka	I	II	III	IV	V	VI	Jumla
2000	30789	26601	23469	20430	5894	5011	112194
2001	36305	30820	25004	20762	5892	5116	123899
2002	41593	34209	27540	20681	6418	5534	135975
2003	46891	38506	26385	21650	6430	4859	144721
2004	48752	46167	33240	24476	8847	6229	167711
2005	45276	46321	32063	29248	9183	7046	169137
2006	46968	48013	42878	29796	9569	7956	185180
2007	47437	46927	41340	35746	11299	8667	191416
2008	42971	43232	43177	35980	12576	8594	186530
2009	44255	36384	37064	34061	11851	9096	172711
2010	56620	57876	50778	46820	12269	13006	237369
2011	63282	67205	65859	54521	11083	11926	273876
2012	65058	69403	64453	61209	9684	11713	281520
2013	70060	77407	67998	65637	8592	9651	299345
2014	109784	96732	76574	66898	8865	7686	366539
2015	-	-	-	-	-	-	-
2016	70844	81499	72970	73231	21091	17731	337366
2017	71160	79548	77168	72056	24146	19578	343656
2018	64844	71685	74932	74848	24030	23441	333780
Badiliko (%)							
2017 - 2018	-8.9	-9.9	-2.9	3.9	-0.5	19.7	-2.9

Chanzo: Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia

- Takwimu Hazikupatikana

SURA YA 20

AFYA NA MAENDELEO YA JAMII

AFYA

Vituo vya Kutolea Huduma za Afya

357. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kuboresha na kusogeza huduma za afya karibu na wananchi ambapo vituo vya kutolea huduma za afya viliongezeka kwa asilimia 5.7 na kufikia vituo 8,119 kutoka vituo 7,678 mwaka 2017. Kati ya vituo hivyo, Serikali ilikuwa inamiliki asilimia 71 ya vituo vyote, Mashirika ya dini asilimia 12, Taasisi za Serikali asilimia 3 na vituo binafsi asilimia 15. Aidha, hospitali zilikuwa asilimia 3.6, vituo vya afya asilimia 10.7 na zahanati asilimia 85.7. Katika kipindi hicho, wagonjwa wa nje walikuwa 41,052,012 ikilinganishwa na wagonjwa 35,082,840 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 17.0. Ongezeko hilo lilitokana na juhudi za Serikali kusogeza huduma za afya karibu na wananchi pamoja na kuhamasisha matumizi ya bima za afya. Aidha, wagonjwa wa kulazwa walipungua kutoka 1,650,224 mwaka 2017 hadi wagonjwa 1,359,264 mwaka 2018. Kwa upande mwingine, idadi ya vitanda vya wagonjwa iliongezeka kutoka vitanda 60,952 mwaka 2017 hadi vitanda 61,203 mwaka 2018.

Huduma za Afya kwa Watoto Chini ya Mwaka Mmoja

358. Mwaka 2018, watoto 1,568,832 walizaliwa ikilinganishwa na watoto 1,498,488 mwaka 2017. Watoto hao walipata huduma za chanjo ili kuzuia magonjwa mbalimbali yakiwemo magonjwa ya kupooza, kuharisha, pepopunda, pneumonia, homa ya ini na surua. Chanjo zilizotolewa zilikuwa OPV ambayo ilichanjwa kwa asilimia 91, PETNT3 asilimia 97, PV3 asilimia 96 na Rota2 asilimia102. Kutolewa kwa chanjo hizo kwa ufanisi kumeifanya Tanzania kuendelea kuwa katika kiwango cha juu zaidi cha asilimia 90 kilichowekwa na Shirika la Afya Duniani. Katika kipindi hicho, dozi za chanjo mbalimbali zilinunuliwa na kusambazwa nchini zikiwemo dozi 443,600 za HPV, BCG dozi milioni mbili, bOPV milioni mbili, Rota 1,801,500, IPV 1,048,600, Surua Rubella 107900, na Pentavalet 1,517,000.

Upatikanaji wa Dawa na Vifaa Tiba

359. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kuimarisha hali ya upatikanaji wa dawa muhimu katika vituo vya kutolea huduma za afya ambapo bajeti ya dawa iliongezwa kutoka shilingi bilioni 251.5 mwaka 2016/17 hadi shilingi bilioni 269 mwaka 2017/18. Ongezeko hilo la bajeti limewezesha upatikanaji wa dawa muhimu zinazofuatiliwa *(tracer medicine)* katika vituo vya kutolea huduma za afya kufikia asilimia 94.4. Aidha, aina 312 za dawa zilipatikana katika Bohari Kuu ya Dawa ikilinganishwa na aina 135 za dawa zilizokuwa zinapatikana mwaka 2017. Katika kipindi hicho, kiwango cha upatikanaji wa aina 312 za dawa katika vituo vya kutolea huduma za afya kilikuwa asilimia 76 ikilinganishwa na kiwango cha asilimiia 89.6 cha aina 135 za dawa mwaka 2017. Serikali ilinunua mashine za X-ray 11 za kidigitali na kupelekwa katika hospitali za Ruvuma, Chato, Morogoro, Simiyu, Magu, Singida, Nzega, Njombe, Bukoba, Amana na Katavi. Vile vile, Serikali ilikamilisha kufunga na kupewa kibali na Tume ya Nguvu za Atomiki – Tanzania kwa ajili ya Mashine hizo katika hospitali 5 za Ruvuma, Chato, Morogoro, Simiyu na Magu kwa ajili ya kuanza kutoa huduma.

Afya ya Uzazi na Mtoto

360. Mwaka 2018, wajawazito 2,260,120 walihudhuria kliniki ikilinganishwa na wajawazito 2,092,940 mwaka 2017. Mwongozo wa utoaji huduma za afya ya uzazi na mtoto unaelekeza wajawazito kuanza huduma kabla ya majuma 12 ya ujauzito na kuhudhuria kliniki angalau mara nne katika kipindi cha ujauzito ili waweze kupata huduma muhimu. Katika kipindi hicho, asilimia 28 ya wajawazito waliweza kufanya hudhurio la kwanza kabla ya majuma 12 ikilinganishwa na asilimia 17 mwaka 2017. Aidha, wajawazito waliohudhuria kliniki angalau mara nne waliongezeka kutoka asilimia 46.2 mwaka 2017 hadi asilimia 63.7 mwaka 2018 . Mikoa yenye kiwango kidogo cha hudhurio la nne kliniki ilikuwa ni Njombe asilimia 44.2, Simiyu asilimia 45.9, Mara asilimia 48.1, Tanga asilimia 50.4, Manyara asilimia 51.7, Dodoma asilimia 52.3 na Iringa asilimia 52.4. Kwa upande mwingine, huduma ya kumkinga mama mjamzito dhidi ya Malaria iliimarika ambapo asilimia 81.1 ya wajawazito walipatiwa kinga mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 66.1 mwaka 2017. Aidha, asilimia 97.2 ya wajawazito waliohudhuria kliniki walipimwa VVU ambapo asilimia 3.9 waligundulika kuwa na VVU ikilinganishwa na asilimia 4.2 waliogundulika mwaka 2017. Kati ya waliogundulika na VVU, asilimia 99 walianzishiwa dawa za ARV ili kuimarisha afya zao pamoja na kuzuia maambukizi ya VVU kutoka kwa mama kwenda kwa mtoto.

361. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kuboresha miundombinu ya kutolea huduma za afya katika vituo vya afya ili viweze kutoa huduma za dharura za upasuaji ikiwa ni pamoja na upasuaji wa kutoa mtoto tumboni (CEmONC) pindi inapohitajika. Katika kipindi hicho, vituo vya afya 304 viliboreshwa sawa na asilimia 58 ya vituo 527 vinavyomilikiwa na Serikali. Maboresho hayo yalihusisha ujenzi na ukarabati wa vyumba vya upasuaji, wodi za akina mama wajawazito, vyumba vya maabara na nyumba za watumishi.

Lishe

362. Mwaka 2018, Serikali ilifanya Utafiti wa Kitaifa wa Hali ya Lishe katika mikoa 26 ya Tanzania Bara na mikoa 5 ya Zanzibar ili kubaini viwango vya hali ya lishe nchini. Utafiti huo ulifanyika kwa kaya zaidi ya 18,000 na kuhusisha watoto 14,000 wenye umri chini ya miaka mitano na wanawake zaidi ya 10,000 walio kwenye umri wa kuzaa. Vile vile, katika utafiti huo sampuli 10,000 za chumvi inayotumika katika kaya zilipimwa kiwango cha madini joto kwa lengo la kuangalia kiwango cha matumizi ya chumvi yenye madini joto katika kaya. Kwa upande wa hali ya udumavu wa watoto walio chini ya miaka mitano, matokeo yalionesha kuwa kiwango cha udumavu kwa watoto walio chini ya miaka mitano kimeshuka hadi kufikia asilimia 31.8 mwaka 2018 ikilinganishwa na asilimia 34 mwaka 2015/16. Mwenendo huu unaonesha kufikiwa kwa kiwango kilichowekwa na nchi cha kushusha udumavu kwa angalau asilimia 1 kila mwaka kuanzia mwaka 2015/16 kwa lengo la kushusha udumavu hadi kufikia asilimia 28 ifikapo mwaka 2020/21.

Uimarishaji wa Huduma za Matibabu ya Kibingwa

363. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kuimarisha upatikanaji wa huduma za matibabu ya kibingwa nchini na hivyo kupunguza gharama zilizotokana na kupeleka wagonjwa nje ya nchi. Aidha, Hospitali ya Taifa ya Muhimbili ilifanya upandikizaji wa figo kwa wagonjwa 38 toka kuanzishwa kwa huduma hii mwaka 2017. Kutokana na kupatikana kwa huduma hii nchini, Serikali inatumia wastani wa shilingi milioni 20 ikilinganishwa na wastani wa shilingi milioni 100 kama mgonjwa angepelekwa nje ya nchi.

364. Mwaka 2018, huduma za kibingwa ziliendelea kutolewa katika Hospitali ya Taifa ya Muhimbili, Taasisi ya Mifupa Muhimbili, Taasisi ya Moyo Jakaya Kikwete na Hospitali ya Benjamin Mkapa. Huduma zilizotolewa ni pamoja na upandikizaji wa figo, upasuaji wa moyo, upasuaji wa mifupa ya fahamu na ubadilishaji wa nyonga na upandakizaji wa vifaa vya kusaidia usikivu. Aidha,

Serikali iliendelea kuimarisha mapambano dhidi ya saratani ikiwemo saratani ya mlango wa kizazi katika Taasisi ya Saratani ya Ocean Road. Vile vile, Serikali ilisogeza huduma za tiba ya saratani karibu na wananchi katika Hospitali ya Rufaa ya Kanda ya Ziwa Bugando na Hospitali ya Rufaa ya Kanda ya Nyanda za Juu Kusini Mbeya.

365. Katika kuboresha utoaji wa huduma za kibingwa, Serikali ilinunua mashine kubwa tatu za kisasa za kupimia sampuli za damu ambazo ni ERBA XL 600, DYMIND DH 76 na COBAS e 411 zilizowezesha utoaji wa huduma bora katika vipimo vya *Full Blood Picture, Clinical Chemistry na Immunoasays*. Taasisi ya Moyo ya Jakaya Kikwete (JKCI) ilinunua mashine ya vipimo vya kemia uhai (*Cobas Integra 400 plus*) ambayo ina uwezo wa kufanya vipimo zaidi ya 400 kwa saa na kuchukua sampuli 75 za damu kwa wakati mmoja.Taasisi ya Saratani ya Ocean Road ilikamilisha kufunga mashine ya kusoma X-ray kidigitali (CR mashine) pamoja na mashine tatu za kisasa za LINAC na CT Simulator**.** Ongezeko la mashine hizo ziliiwezesha Taasisi kuwa na mashine tano za tiba ya mionzi zenye uwezo wa kutibu wagonjwa 100 kwa siku na hivyo kupunguza muda wa kusubiria tiba kutoka wiki sita hadi chini ya wiki nne.

Udhibiti wa Malaria

366. Mwaka 2018, Serikali iliendelea na kampeni ya "*Si Kila Homa ni Malaria*" kwa kuhakikisha katika vituo vya kutolea huduma za afya kuna vipimo vya malaria. Kampeni hiyo iliwezesha kuokoa kiasi kikubwa cha dawa za malaria kilichokuwa kinatumika kutibu homa ambazo si malaria. Katika kipindi hicho, vipimo 23,545,575 vya vitendanishi vya malaria pamoja na dozi 8,662,590 za dawa ya mseto zilinunuliwa kwa ajili ya matibabu ya malaria. Vile vile, vichupa 891,862 vya dawa ya malaria ya sindano na dozi 9,328,333 za dawa ya SP kwa ajili ya kumkinga mama mjamzito na malaria zilinunuliwa. Aidha, jumla ya vyandarua 3,286,774 vilinunuliwa na kusambazwa mwaka 2018. Kiwango cha ugonjwa wa malaria kwa watoto chini ya miaka mitano kilifikia asilimia 7.3 kutoka asilimia 14.8 mwaka 2015/16 na kwa wajawazito kilifikia asilimia 6.6 kutoka asilimia 7.1 mwaka 2017.

Mapambano Dhidi ya Ugonjwa wa Kifua Kikuu

367. Mwaka 2018, Serikali kwa kushirikiana na wadau wa sekta ya afya iliendelea na mapambano dhidi ya ugonjwa wa kifua kikuu. Katika kipindi hicho, jumla ya wagonjwa 47,967 waligundulika kuwa na vijidudu vya kifua kikuu ikilinganishwa na wagonjwa 44,714 waliogundulika mwaka 2017. Kwa upande mwingine, asilimia 99 ya wagonjwa waliokuwa na maambukizi ya kifua kikuu walipimwa VVU ambapo asilimia 31 walikutwa na VVU ikilinganishwa na asilimia 97 ya wagonjwa wa kifua kikuu waliopimwa VVU mwaka 2017 na asilimia 34 kugundulika kuwa na VVU. Kufuatia hali hii, Serikali ilihakikisha kuwa wagonjwa wote wa kifua kikuu wanaogundulika kuwa na VVU/UKIMWI wanaanzishiwa dawa za ART kwa ajili ya kupunguza makali na kufubaza virusi vya UKIMWI.

Mafunzo kwa Watumishi wa Kada ya Afya

368. Mwaka 2018, wanafunzi waliodahiliwa katika vyuo vya afya walifikia 18,996 ikilinganishwa na wanafunzi 16,214 mwaka 2017. Kati ya hao, wanafunzi 5,226 walijiunga kwenye vyuo vya Serikali na wanafunzi 13,770 kwenye vyuo binafisi katika programu za uuguzi na ukunga, sayansi shirikishi za afya na wahudumu wa afya ya jamii. Aidha, wanafunzi 27,683 walifanya mitihani ya kuhitimu mafunzo katika ngazi mbalimbali ambapo wanafunzi 18,289 walikuwa wa sayansi shirikishi, 7,013 wa uuguzi na ukunga na 2,381wahudumu afya ya jamii.

MAENDELEO YA JAMII

Mafunzo ya Ustawi na Maendeleo ya Jamii

369. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kusimamia utoaji wa mafunzo ya maendeleo ya jamii katika ngazi za astashahada, stashahada, shahada, stashahada ya uzamili na shahada ya uzamili. Mafunzo hayo yalitolewa kupitia vyuo nane vya maendeleo ya jamii vya Buhare, Mlale, Misungwi, Rungemba, Mabughai, Ruaha, Uyole na Monduli pamoja na Taasisi ya Maendeleo ya Jamii Tengeru. Katika kipindi hicho, wanafunzi waliodahiliwa waliongezeka kwa asilimia 34.4 hadi kufikia wanafunzi 4,597 (wanawake 3,104 na wanaume 1,493) kutoka wanafunzi 3,420 (wanawake 2,146 na wanaume 1,274) mwaka 2017. Ongezeko hilo lilitokana na ukarabati wa majengo na miundombinu katika vyuo nane vya maendeleo ya jamii pamoja na Taasisi ya Maendeleo ya Jamii Tengeru. Aidha, idadi ya wahitimu waliongezeka kutoka 2,665 (wanawake 1,564 na wanaume 1,101) mwaka 2017 hadi kufikia wahitimu 3,196 (wanawake 1,847 na wanaume 1,349) mwaka 2018.

370. Mwaka 2018, jumla ya wanafunzi 1,064 (wanawake 614 na wanaume 450) walidahiliwa katika Taasisi ya Ustawi wa Jamii ikilinganishwa na wanafunzi 1,185 (wanawake 385 na wanaume 800) mwaka 2017. Aidha, idadi ya wanafunzi waliohitimu iliongezeka kutoka wanafunzi 1,122 (wanawake 722 na wanaume 400) mwaka 2017 hadi kufikia wanafunzi 1,598 (wanawake 1,100 na wanaume 498) mwaka 2018. Vile vile, Chuo cha Ustawi wa Jamii - Kisangara kiliendelea kutoa mafunzo kuhusu malezi, makuzi na maendeleo ya awali ya mtoto katika ngazi ya astashahada na stashahada. Chuo hicho kilidahili wanafunzi 158 (wanawake 115 na wanaume 43) mwaka 2018 ikilinganishwa na wanafunzi 85 (wanawake 58 na wanaume 27) waliodahiliwa mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 85.9.

Maendeleo ya Wanawake

371. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kuweka mazingira wezeshi katika kuleta usawa wa jinsia na uwezeshaji wa wanawake nchini ili kuwa na maendeleo jumuishi katika nyanja mbalimbali za kiuchumi, kijamii na kisiasa. Aidha, Serikali iliwawezesha wanawake kupata masoko ya huduma na bidhaa wanazozalisha kupitia maonesho mbalimbali ya kitaifa na kimataifa. Katika kipindi hicho, jumla ya wanawake wajasiriamali 103 kutoka katika Halmashauri tisa ambazo ni Wilaya ya Songwe, Chamwino, Bahi, Mbeya Jiji, Arusha Jiji, Manispaa ya Moshi, Dodoma Jiji, Iringa Manispaa, na Tanga Jiji waliwezeshwa kushiriki katika maonesho ya mifuko na programu za uwezeshaji wananchi kiuchumi yaliyoandaliwa na Baraza la Taifa la Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi. Maonesho hayo yaliwawezesha wanawake wajasiriamali kujifunza mbinu mbalimbali za kuboresha bidhaa na kupata uzoefu kuhusu upatikanaji wa masoko kutoka kwa washiriki wa mikoa na nchi nyingine. Kutokana na juhudi hizo, ushiriki wa wanawake wajasiriamali katika maonesho uliongezeka kutoka 1,183 mwaka 2017/18 hadi wanawake 1,286 mwaka 2018/19.

Huduma za Ustawi na Maendeleo ya Watoto

372. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kutoa huduma za malezi ya kambo ili kumuwezesha mtoto kulelewa katika familia ambayo inakidhi matakwa kulingana na Sheria ya Mtoto Na.21 ya mwaka 2009. Katika kipindi hicho, jumla ya watoto 54 (wasichana 30 na wavulana 24) walio katika mazingira hatarishi walipata huduma za kuasili na malezi ya kambo ikilinganishwa na watoto 61 (wasichana 33 na wavulana 28) waliopata huduma hizo mwaka 2017.

373. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kutoa huduma za msingi pamoja na huduma za msaada wa kisheria kwa watoto walio katika mkinzano na sheria na wanaolelewa katika mahabusu tano za watoto za Mbeya, Kilimanjaro, Tanga, Arusha na Dar es Salaam. Jumla ya watoto 354 (wasichana 34 na wavulana 320) walio katika mkinzano na sheria waliwezeshwa kupata huduma za msingi za chakula, malazi, mavazi, huduma za matibabu na elimu ikilinganishwa na watoto 291 (wasichana 13 na wavulana 278) mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 21.6. Hii ilitokana na kuongezeka kwa uelewa wa vyombo vya sheria (polisi na mahakama) ambapo watoto walioshtakiwa na kukosa dhamana walipelekwa kwenye mahabusu za watoto badala ya mahabusu za watu wazima. Aidha, uelewa uliongezeka kutokana na kutolewa kwa mafunzo ya uendeshaji wa mashauri ya watoto mahakamani kwa mahakimu, waendesha mashtaka, mawakili na maafisa ustawi wa jamii katika mikoa ya Tanga, Tabora, Singida, Dodoma, Kigoma, Mara, Mwanza, Njombe, Iringa, Mbeya na Songwe.

374. Mwaka 2018, jumla ya watoto 64 (wasichana 7 na wavulana 57) walio katika mkinzano na sheria walichepushwa kutoka katika mfumo rasmi wa haki jinai kwa kuwarekebisha tabia na kuwaunganisha na familia zao ikilinganishwa na watoto 126 (wasichana 24 na wavulana 102) waliochepushwa mwaka 2017. Vile vile, watoto wa kiume 30 walihukumiwa na kupelekwa katika Shule ya Maadilisho Irambo-Mbeya ikilinganishwa na watoto 35 wa kiume waliohukumiwa mwaka 2017, sawa na upungufu wa asilimia 14.3. Shule ya Maadilisho Irambo inatumika kutoa marekebisho ya tabia kwa watoto waliohukumiwa kwa makosa mbalimbali ya jinai pamoja na fursa ya watoto hao kuendelea na elimu ya msingi.

375. Mwaka 2018, Serikali iliendelea na jitahada za kuhakikisha kuwa watoto walio katika mazingira hatarishi wanapata malezi bora. Katika kipindi hicho, jumla ya leseni 48 za maombi ya makao ya watoto walio katika mazingira hatarishi zilitolewa ikilinganishwa na leseni 18 mwaka 2017. Utoaji wa leseni umewezesha wadau kuchangia katika upatikanaji wa huduma za msingi kwa watoto hao na hivyo kuwezesha jumla ya makao ya watoto yenye usajili kufikia 141. Aidha, jumla ya watoto 13,420 (wasichana 6,651 na wavuana 6,769) walipata huduma za msingi mwaka 2018 ikilinganishwa na watoto 6,132 (wasichana 2,972 na wavulana 3,160) waliopata huduma hizo mwaka 2017. Vile vile, Serikali iliendelea kuwawezesha watoto wanaoishi na kufanya kazi mitaani kwa kuwapatia huduma za msingi ikiwemo malazi, afya, elimu, mafunzo na kuwaunganisha na familia zao. Jumla ya watoto 2,826 walipata huduma hizo

mwaka 2018 ikilinganishwa na watoto 6,393 waliotambuliwa na kupewa huduma mwaka 2017.

Huduma za Malezi, Makuzi na Maendeleo ya Awali ya Mtoto

376. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kuratibu utoaji wa huduma za malezi, makuzi na maendeleo ya awali ya mtoto kwa watoto wenye umri chini ya miaka mitano katika vituo vya kulelea watoto wadogo mchana. Jumla ya watoto 7,123 (wasichana 4,701 na wavulana 2,422) waliandikishwa katika vituo vya kulelea watoto wadogo mchana ikilinganishwa na watoto 6,075 mwaka 2017. Aidha, idadi ya walezi katika vituo hivyo ilikuwa 2,482 ikilinganishwa na walezi 1,882 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 31.9. Ongezeko hilo lilitokana na juhudi za Serikali kuhimiza wamiliki wa vituo vya kulelea watoto mchana kuajiri walezi wa kutosha kulingana na idadi ya watoto kwenye vituo. Vile vile, jumla ya vituo 67 vya kulelea watoto wadogo mchana vilisajiliwa ikilinganishwa na vituo 196 vilivyosajiliwa mwaka 2017 na kufanya jumla ya vituo vya kulelea watoto wadogo mchana kufikia 1,170 mwaka 2018.

Huduma za Ustawi kwa Wazee

377. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kuwezesha utoaji wa huduma za msingi za chakula, malazi, mavazi na matibabu kwa wazee wasiojiweza katika makazi 17 ya wazee yanayomilikiwa na Serikali. Aidha, wazee 510 wasiojiweza (wanawake 234 na wanaume 276) walipatiwa huduma za msingi katika makazi hayo mwaka 2018 ikilinganishwa na wazee 514 wasiojiweza (wanawake 247 na wanaume 267) waliopata huduma mwaka 2017.

378. Katika kuhakikisha wazee wanapata matibabu bure, Serikali iliendelea na jitihada za kuwatambua wazee katika Halmashauri 185 za Tanzania Bara ambapo hadi kufikia Desemba 2018 jumla ya wazee 1,897,031 walitambuliwa. Mwaka 2018, jumla ya wazee 247,771 (wanawake 160,043 na wanaume 87,728) walipata vitambulisho vya matibabu bure ikilinganishwa na wazee 506,943 (wanawake 220,312 na wanaume 286,631) waliopata vitambulisho mwaka 2017.

Mashirika Yasiyo ya Kiserikali

379. Mwaka 2018, Serikali iliendelea kusimamia Mashirika Yasiyo ya Kiserikali katika kuchangia maendeleo ya Taifa ambapo mashirika 516 yalisajiliwa, ikilinganishwa na mashirika 385 mwaka 2017, sawa na ongezeko la asilimia 34. Ongezeko hilo lilitokana na zoezi la uhakiki la mwaka 2017 lililohimiza usajili chini ya Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na.24 ya

mwaka 2002. Kati ya mashirika 516 yaliyosajiliwa, mashirika 37 yalisajiliwa katika ngazi ya kimataifa, 462 ngazi ya kitaifa, 13 ngazi ya wilaya na manne ngazi ya mkoa. Hadi kufikia Desemba 2018, mashirika 8,948 yalisajiliwa katika hatua za cheti na cheti cha ukubalifu katika ngazi za wilaya, mkoa, Taifa na kimataifa.

IDADI YA VITUO VYA KUTOLEA HUDUMA ZA AFYA

Jedwali Na. 84

Aina ya Vituo	2015			2016			2017			2018			
	Binafsi	**Serikali**	**Jumla**	**Binafsi**	**Serikali**	**Jumla**	**Binafsi**	**Serikali**	**Jumla**	**Binafsi**	**Serikali**	**Dini**	**Jumla**
Zahanati	1419	4724	6143	1421	4789	6210	1435	4925	6360	986	5055	659	6700
Vituo vya Afya	211	507	718	259	508	767	277	527	804	127	551	156	834
Hospitali	128	124	252	146	119	265	150	123	273	50	127	108	285
Nyinginezo*	133	3	136	39	15	54	182	8	190	225	21		246
Maternity/Nursing Homes						50	50	1	51	52	2		54
Jumla	**1891**	**5358**	**7249**	**1865**	**5431**	**7346**	**2094**	**5584**	**7678**	**1440**	**5756**	**923**	**8119**

Chanzo: Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto

* Ni pamoja na kliniki

HUDUMA ZA AFYA : WANAFUNZI WALIOFAULU MAFUNZO YA AFYA

Jedwali Na.85

Aina ya Mafunzo	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Doctor of Medicine (MO)	-	204	869	1072	-
Advanced Diploma in AMO Anaesthesia	-	3	3	8	0
Advanced Diploma in Clinical Dentistry	-	7	7	1	11
Advanced Diploma in Clinical Medicine	59	130	36	56	116
Advanced Diploma in Ophthalmology	-	10	4	2	7
Advanced Diploma in Vector Control	7	12	3	-	2
Diploma in Clinical Medicine	-	700	440	394	1256
Diploma in Dental Laboratory Technology	4	4	4	3	6
Diploma in Dental Therapy	-	47	26	53	52
Diploma in Diagnostic Radiography	-	55	55	91	105
Diploma in Environmental Health Science	116	136	75	35	26
Diploma in Health Laboratory Sciences	44	120	194	223	180
Diploma in Health Personnel Education	23	29	21	29	10
Diploma in Medical Laboratory Sciences	44	194	40	64	180
Diploma in Nursing and Midwifery	508	1804	1060	623	1734
Diploma in Occupational Therapy	-	12	-	-	16
Diploma in Optometry	-	11	10	15	2
Diploma in Pharmaceutical Sciences	40	184	137	88	160
Diploma in Physiotherapy	26	20	7	13	6
Certificate in Clinical Medicine	-	830	110	138	1330
Certificate in Medical Laboratory Sciences	-	506	271	217	486
Certificate in Health Record Technology	-	48	16	50	11
Certificate in Pharmaceutical Sciences	-	150	150	132	215
Certificate in Nursing	-	2740	3288	1645	4232
	871	7956	6826	4952	10143

Chanzo: Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto

IDADI YA WAGONJWA KATIKA VITUO VYA KUTOLEA HUDUMA ZA AFYA

Jedwali Na. 86

Mwaka	Wagonjwa wa Nje			Jumla ya Wagonjwa waliolazwa
	Hospitali	Zahanati	Vituo vya Afya	
1995	355483	6785925	545921	240707
1996	604023	9530361	927606	541781
1997	711222	10003245	1052326	559949
1998	750465	10112305	1134242	-
1999	812891	10321654	1242354	626700
2000	989101	13697988	1874346	626700
2001	1167139	17218371	2511624	680263
2002	1328395	19695356	3258520	701568
2003	1491909	22935688	3659615	1390273
2004	1532028	23552460	3758027	2125388
2005	1619700	24900276	3973085	2237146
2006	1754925	26979136	4304787	2837252
2007	1842671	28328093	4520026	2979115
2008	1934805	29744498	4746027	3128071
2009	2128286	32718948	5220630	3440870
2010	2341114	35990843	5742693	3784957
2011	2622048	39917117	6431816	4239152
2012	2815529	41333522	6657817	4388108
2013	2903275	42682479	6873056	4529971
2014	5910725	14008692	475295	1665935
2015	4480781	25072487	6006466	1858956
2016	4984645	20859281	6515219	1775835
2017	5266252	21115639	7050725	1650224
2018	4675045	27473506	8903461	1359264

Chanzo: Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii,Jinsia, Wazee na Watoto

IDADI YA VITANDA KATIKA HOSPITALI ZOTE NCHINI

Jedwali Na. 87

Aina ya Huduma	2017				Jumla	2018			Jumla
	Serikali	Shirika la Umma	Shirika la Kujitolea/Dini	Binafsi		Serikali	Shirika la Kujitolea/Dini	Binafsi	
Hospital za Mkoa	6931	260	0	0	7191	7523	0	0	7523
Hospitali za Wilaya	6683	0	6618	0	13301	6802	6750	0	13552
Hospitali nyingine	224	97	2705	529	3555	336	2889	710	3935
Vituo vya Afya	9429	258	3820	2185	15692	9794	3868	2205	15867
Zahanati	13299	250	4110	3554	21213	13602	4160	3564	21326
Jumla	**36566**	**865**	**17253**	**6268**	**60952**	**38057**	**17667**	**6479**	**62203**

Chanzo: Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii,Jinsia, Wazee na Watoto